

Raport anual

2018

Note

Raportul anual 2018 a fost examinat și adoptat de Consiliul de supraveghere al Băncii Naționale a Moldovei în ședința din 22 mai 2019 și a fost înaintat Parlamentului Republicii Moldova în conformitate cu prevederile din Legea nr.548/1995 cu privire la Banca Națională a Moldovei (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2015, nr.297-300, art.544, cu modificările ulterioare).

Raportul a fost întocmit în baza celor mai recente date statistice deținute de Banca Națională a Moldovei, Biroul Național de Statistică, Ministerul Economiei și Infrastructurii și de Ministerul Finanțelor.

De asemenea, au fost selectate informații statistice furnizate de către organisme internaționale și de băncile centrale ale statelor vecine.

Calculul unor date statistice a fost efectuat de Banca Națională a Moldovei.

Toate drepturile sunt rezervate. Reproducerea publicației este interzisă, iar utilizarea datelor în diferite lucrări este permisă numai cu indicarea sursei.

*Banca Națională a Moldovei
Bulevardul Grigore Vieru nr. 1,
MD-2005, Chișinău
tel.:(373 22) 822 606
fax: (373 22) 220 591
pagina web: <http://bnm.md>*

ISBN 978-9975-4353-0-7
ISBN 978-9975-3294-6-0

Cuprins

Cuvânt înainte	4
Sumar	6
1 Contextul internațional	10
1.1 Economia mondială, piețele financiare și de materii prime	10
1.2 Evoluția economiilor importante	12
1.3 Evoluția economiilor țărilor vecine și ale principalilor parteneri de comerț	13
2 Situația economică a Republicii Moldova	15
2.1 Sectorul real	15
2.2 Evoluția inflației	22
2.3 Sectorul public și politica fiscală	27
2.4 Conturile internaționale ale Republicii Moldova pentru anul 2018 (date provizorii)	28
2.5 Datoria de stat și datoria externă a Republicii Moldova	34
3 Politica monetară	36
3.1 Obiectivul politicii monetare	36
3.2 Deciziile de politică monetară	36
3.3 Realizarea politicii monetare pe parcursul anului 2018	37
3.4 Condițiile monetare și valutare	41
3.5 Piața monetară	47
3.6 Piața valutară	52
4 Supravegherea bancară	63
4.1 Evoluția sectorului bancar	63
4.2 Activitatea de supraveghere a BNM	72
4.3 Evaluarea riscurilor sectorului bancar	77
4.4 Combaterea spălării banilor și finanțării terorismului .	79

5	Sistemul de plăți	81
5.1	Reglementarea și supravegherea sistemelor de plăți .	81
5.2	Licențierea, reglementarea și supravegherea prestatorilor de servicii de plată și a emitenților de monedă electronică	82
5.3	Sistemul automatizat de plăți interbancare	83
5.4	Sistemul de înscriere în conturi a valorilor mobiliare de stat	85
5.5	Instrumentele de plată fără numerar	86
6	Activitatea de emisie a numerarului	91
6.1	Evoluția numerarului (bancnote și monede în circulație)	91
6.2	Emisia, retragerea și procesarea numerarului	92
6.3	Emisiunea numismatică	94
7	Activitatea de dezvoltare a cadrului legal și de reglementare	95
7.1	Reglementarea prudențială, reglementarea evidenței contabile în bănci	95
7.2	Reglementarea valutară	99
8	Relații internaționale	101
8.1	Colaborarea internațională	101
9	Cadrul instituțional și de organizare	111
9.1	Guvernarea corporativă a Băncii Naționale	111
9.2	Planul strategic al Băncii Naționale a Moldovei	119
9.3	Management și organizare	123
9.4	Managementul resurselor umane	123
9.5	Auditul intern	126
9.6	Tehnologia informației	127
10	Analiza situației financiare pentru anul 2018	129
10.1	Considerații generale	129
10.2	Profitul disponibil pentru distribuire	129
10.3	Capital și rezerve	132
11	Activitatea de cercetare	134
12	Comunicarea externă	135
13	Responsabilitatea socială	137
A	Anexe	148

Lista acronimelor

ANRE	Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică
BCE	Banca Centrală Europeană
BERD	Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare
BNM	Banca Națională a Moldovei
BNS	Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova
Brexit	Retragerea Regatului Unit al Marii Britanii din Uniunea Europeană
CBN	Certificate ale Băncii Naționale a Moldovei
CCL	Cooperative de construcție a locuințelor
CDN	Sistemul de compensare cu decontare pe bază netă
CHIBID	Rata medie a dobânzilor la care băncile contributorii sunt disponibile să împrumute pe piața monetară interbancară mijloace bănești în lei de la alte bănci
CHIBOR	Rata medie a dobânzilor la care băncile contributorii sunt disponibile să împrumute pe piața monetară interbancară mijloace bănești în lei altor bănci
CIF	Cost, asigurare și navlu
DBTR	Sistemul de decontare pe bază brută în timp real
DST	Drepturi speciale de tragere (XDR)
EUR	Moneda unică europeană
FAO	Organizația Națiunilor Unite pentru Agricultură și Alimentație
FMI	Fondul Monetar Internațional
IPC	Indicele prețurilor de consum
IPPI	Indicele prețurilor producției industriale
ISD	Investiții străine directe
MDL	Leul
NAFTA	Acordul Nord-American de Comerț Liber
OPEC	Organizația Țărilor Exportatoare de Petrol
OPEC+	Cooperarea OPEC cu producătorii de petrol din afara OPEC în încercarea de a reduce producția și de a crește prețul petrolului
OS	Obligațiuni de stat
PIB	Produsul intern brut
SAPI	Sistemul automatizat de plăți interbancare
SIC	Sistemul de înscriere în conturi a valorilor mobiliare

SRF	Sistemul Rezervelor Federale
SUA	Statele Unite ale Americii
TIC	Tehnologia informației și comunicațiilor
TVA	Taxa pe valoarea adăugată
UE	Uniunea Europeană
USD	Dolarul SUA
USDx	Indicele dolarului SUA
VMS	Valori mobiliare de stat

Cuvânt înainte

Pe parcursul anului 2018, Banca Națională a Moldovei (BNM) a continuat reformele în sectorul financiar-bancar, acestea fiind axate pe transparența acționarilor, supravegherea și reglementarea instituțiilor financiare.

Eforturile de transparentizare a acționarilor au avut drept rezultat atragerea unor investitori strategici în sector. Astfel, la situația din 31 decembrie 2018, Banca Transilvania (a doua bancă comercială din România după active) împreună cu Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BERD) dețineau peste 72 la sută din capitalul B.C. „VICTORIABANK” S.A.; Intesa Sanpaolo, Italia, a devenit acționar unic la B.C. „EXIMBANK” S.A.; iar un consorțiu internațional de investitori format din Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BERD), Invalda INVL și Horizon Capital au devenit deținători ai 41,09 la sută din capitalul B.C. „MOLDOVA-AGROINDBANK” S.A. Acționarii noi au contribuit la fluxul de Investiții Străine Directe, și au drept scop transferul de tehnologii noi și know-how-uri în sectorul financiar-bancar din Republica Moldova. Totodată, au fost create condiții pentru atragerea investitorilor europeni și în BC „Moldindconbank” S.A., care s-a materializat la începutul anului 2019. Putem constata că în sectorul bancar din Republica Moldova a avut loc o schimbare esențială în comparație cu situația de până la criză.

Eforturile BNM s-au bucurat de suport politic din partea Parlamentului și al Guvernului și au avut drept rezultat reformarea substanțială a cadrului normativ bancar, care asigură independența băncii centrale, extinde diversitatea instrumentelor prin care BNM poate interveni, stabilește standarde de reglementare și supraveghere în sectorul bancar conform directivelor UE și „Basel III”. Tendința de consolidare a fondurilor proprii a băncilor a continuat în 2018, sectorul bancar din Republica Moldova ajungând unul dintre cele mai bine capitalizate sectoare din regiune.

Republica Moldova, pe parcursul anului 2018, a marcat o expansiune economică robustă. Astfel, Produsul Intern Brut (PIB) a înregistrat o creștere de 4,0 la sută, determinată în mare măsură de sporirea activității investiționale. Inflația s-a menținut la nivel scăzut pe parcursul anului și a constituit în medie 3,0 la sută, fiind cu 3,6 p.p. inferioară celei din 2017. Nivelul scăzut al inflației a fost determinat preponderent de impactul dezinflaționist din partea prețurilor la gaze din rețea, tarifelor la energia electrică, aprecierea monedei naționale, dar și a prețurilor la produsele agroalimentare. Suntem siguri că dinamica pozitivă a creșterii economice va continua și în anul 2019, iar rata inflației va reveni la nivelul țintă pe termen mediu.

BNM și-a asumat rolul de lider în promovarea reformelor în sistemul financiar și va continua să încurajeze inovațiile și dezvoltarea sectorului. Crearea Depozitarului Central Unic al Valorilor Mobiliare (DCU) de către BNM, cu asistență din partea Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) și a altor parteneri de dezvoltare, reprezintă redefinirea unei componente-cheie în infrastructura sistemului financiar din Republica Moldova, precum și o nouă etapă în procesul de decontare și tranzacționare cu valori mobiliare în formă dematerializată. La 31 iulie 2018, DCU a efectuat lansarea activității de decontare și a înregistrat primele tranzacții pentru instrumentele financiare: Valori Mobiliare de Stat și Certificate ale Băncii Naționale. Din momentul lansării și până la 31 decembrie 2018, în sistemul DCU au fost generate tranzacții cu o valoare decontată de circa 187 miliarde lei.

În perspectivă, BNM este determinată să promoveze reformele îndreptate spre consolidarea și dezvoltarea sectorului bancar. În același timp, BNM va promova o politică monetară prudentă, cu scopul menținerii inflației în limitele coridorului de deviere și asigurării condițiilor optime pentru realizarea potențialului economic al țării.

Octavian Armașu

Guvernator

Sumar

Contextul internațional

Relansarea economică la nivel mondial începută la mijlocul anului 2016 a continuat și în 2018. Sistemul Rezervelor Federale a majorat în continuare intervalul ratelor dobânzilor, determinând aprecierea dolarului SUA comparativ cu alte monede de circulație internațională. Anticipând o creștere a inflației generată de prețurile înalte la petrol, Banca Centrală Europeană (BCE) a redus treptat programul de procurare de active până la nivelul zero, la sfârșitul anului 2018. Economii emergente au contrabalansat efectul negativ al migrării capitalului spre economii avansate, prin creșterea încasărilor bugetare în urma majorării cotațiilor materiilor prime. Un alt moment important în anul 2018 a fost intensificarea tensiunilor comerciale dintre SUA și China, dar și dintre SUA și UE, SUA și NAFTA etc. Prețul petrolului a crescut vertiginos în prima jumătate a anului 2018 grație îndeplinirii acordului OPEC+ de limitare a producției de petrol. Totodată, incapacitatea menținerii prețurilor înalte după expirarea acordului a determinat OPEC+ la ședința din decembrie 2018 să continue planul de limitare a producției de petrol. La nivel geopolitic înrăutățirea relațiilor diplomatice dintre Marea Britanie și Rusia și noile sancțiuni din partea SUA impuse unor persoane fizice din Rusia au afectat puternic rubla rusească și piața de valori din Rusia. Totodată, piețele emergente au fost marcate de situația economică precară din Turcia și Argentina.

Evoluții ale activității economice

În anul 2018, PIB al Republicii Moldova a înregistrat o creștere de 4,0 la sută, această dinamică anuală fiind inferioară cu 0,7 p.p. celei din anul 2017. Evoluția pozitivă a activității economice în anul 2018 a fost determinată, în mare măsură, de contribuția pronunțată a componentei investiționale. În acest sens, formarea brută de capital fix a fost cu 14,0 la sută superioară celei din anul 2017, fiind susținută și de implementarea programului drumuri bune pentru Moldova. În același timp, componenta variația stocurilor, din conturile naționale, a generat un impact pozitiv de 1,0 p.p. la dinamica PIB. Totodată, creșterea economică din anul 2018 a fost determinată, preponderent, de majorarea consumului final al gospodăriilor populației cu 3,8 la sută comparativ cu anul 2017, ca urmare a creșterii venitului disponibil al populației. În primele 9 luni ale anului, consumul populației a cunoscut o evoluție mai modestă. Ulterior, în trimestrul IV, dinamica consumului privat s-a accentuat, fiind favorizată de efectele unor reforme fiscale. Consumul final al administrației publice în anul 2018 s-a contractat cu 0,4 la sută comparativ cu anul precedent. Dinamica activității economice în anul 2018 a fost atenuată semnificativ de majorarea importurilor cu 8,9 la sută comparativ cu anul 2017, fiind susținută atât de creșterea cererii interne, cât

și de tendința de apreciere a monedei naționale. În cadrul sectoarelor economiei naționale, în 2018, valoarea adăugată brută aferentă construcțiilor a fost cu 16,0 la sută superioară celei din anul 2017. Sectorul comercial a înregistrat o creștere de 5,7 la sută. Contribuții pozitive, dar de magnitudine mai redusă, au fost generate de evoluțiile din industrie, agricultură, sectorul informațiilor și comunicațiilor, sectorul activităților financiare și al asigurărilor, precum și cel al tranzacțiilor imobiliare. Totodată, impozitele nete pe produse în anul 2018 au crescut cu 2,7 la sută comparativ cu anul 2017.

Evoluția inflației

În anul 2018, rata medie anuală a inflației IPC a constituit 3,0 la sută, fiind cu 3,6 p.p. inferioară celei din anul 2017. Pe parcursul anului 2018, rata anuală a inflației a consemnat o traiectorie descendentă pronunțată. Aceasta s-a diminuat de la 7,3 la sută în luna decembrie 2017 până la 0,9 la sută în luna decembrie 2018. La începutul anului 2018, traiectoria descendentă a ratei anuale a inflației a fost determinată, preponderent, de dispariția impactului ajustării din trimestrul I 2017 a tarifelor la serviciile medicale, precum și de recalcularea inflației pentru primele două luni ale anului 2018 ca urmare a scăderii prețului la gazul din rețea. Ulterior, această tendință a fost susținută de efectul unei perioade de bază ridicate din aprilie-mai 2017 pentru prețurile la produsele alimentare, dar și de o recoltă bogată de fructe în anul 2018. În același timp, în a doua jumătate a anului un impact de diminuare pronunțat asupra ratei anuale a IPC a fost exercitat de scăderea tarifului la energia electrică din luna iulie. Traiectoria descendentă a inflației în anul 2018 a fost susținută și de tendința de apreciere a monedei naționale față de valutele țărilor - principali parteneri comerciali. Conform estimărilor, pe parcursul anului 2018, cererea internă a exercitat un impact modest asupra ratei anuale a inflației. Unele presiuni inflaționiste au fost determinate de ajustarea accizelor și stabilirea prețului minim de comercializare la țigări. Totodată, presiunile din partea creșterii prețurilor la petrol pe piața internațională din anul 2018 au fost parțial atenuate de dinamica ratei de schimb, dar și de înghețarea prețurilor-plafon la carburanți în a doua parte a anului.

Promovarea politicii monetare

Pe parcursul anului 2018 BNM a menținut rata de bază la nivelul de 6,5 la sută, totodată, BNM a majorat norma rezervelor minime obligatorii din mijloacele atrase în lei de la 40,0 la sută până la 42,5 la sută. Norma rezervelor minime obligatorii din mijloacele atrase în valută liber convertibilă a fost menținută la nivelul de 14,0 la sută. Ritmul mediu de creștere al masei monetare în sens larg, pe parcursul anului 2018, a constituit 7,8 la sută. Agregatul monetar M2 a crescut cu 10,0 la sută, bani în circulație s-au majorat cu 10,3 la sută, baza monetară în sens larg a crescut cu 17,7 la sută. Rata medie a dobânzilor la credite noi acordate în moneda națională în anul 2018 a constituit 8,79 la sută, totodată, rata medie la depozite noi atrase a constituit 4,47 la sută.

Sistemul bancar

La situația din 31 decembrie 2018, în Republica Moldova activau 11 bănci licențiate de Banca Națională a Moldovei, inclusiv 5 filiale ale băncilor și grupurilor financiare străine. În conformitate cu prioritățile în domeniul supravegherii bancare și angajamentele asumate față de partenerii de dezvoltare pentru asigurarea dezvoltării unei guvernări corporative sănătoase la nivelul sectorului bancar și atragerea investitorilor ce corespund înaltelor cerințe de calitate, pe parcursul anului 2018 au fost efectuate modificări esențiale legate de procurarea de către câteva grupuri internaționale cu o reputație bună a cotelor în capitalul unor bănci. Drept urmare, mai mult de 70 la sută din activele bancare au fost gestionate de grupuri internaționale cu reputație solidă.

Astfel, a fost modificată structura de proprietate a următoarelor bănci:

- la B.C. „VICTORIABANK” S.A., Banca Transilvania din România a devenit acționar indirect și împreună cu Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BERD) dețin 72,19 la sută din capitalul B.C. „VICTORIABANK” S.A.;
- la B.C. „EXIMBANK” S.A. a devenit acționar unic Intesa Sanpaolo din Italia, banca devenind parte a Grupului Intesa Sanpaolo;
- la BC „MOLDOVA-AGROINDBANK” S.A. a devenit acționar un consorțiu de investitori¹ format din BERD, Invalda INVL și Horizon Capital, ca urmare a procurării pachetului unic de acțiuni în mărime de 41,09 la sută din capitalul băncii.

Anul 2018 a fost marcat de intrarea în vigoare, la 1 ianuarie, a Legii privind activitatea băncilor, care a modernizat standardele de reglementare și supraveghere în sectorul bancar. Legea menționată a extins drepturile și atribuțiile Băncii Naționale a Moldovei (BNM) în procesul de evaluare și supraveghere a băncilor.

În contextul celor relatate, începând cu 30 iulie 2018, băncile au prezentat primele rapoarte COREP conform cerințelor BASEL III. Noul cadru de raportare prevede calculul cerințelor față de fondurile proprii după o metodologie nouă, care reflectă nu numai impactul riscului de credit, dar și al riscului de piață și al riscului operațional. Concomitent, în scopul prevenirii și atenuării riscului macroprudențial sau a riscului sistemic, au fost stabilite cerințe

¹Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BERD) este o bancă de dezvoltare multilaterală constituită în baza unui tratat internațional, care promovează dezvoltarea sectorului privat și a inițiativei antreprenoriale în 38 de țări din Europa Centrală și de Est și regiunea Mării Mediterane;

Invalda INVL este o societate de investiții din Lituania, fiind unul dintre cele mai importante grupuri de gestionare a activelor din Țările Baltice, cotate la Bursa de Valori Nasdaq Baltic din Vilnius;

Horizon Capital este o companie de gestiune a fondurilor de investiții cu un istoric de 25 de ani de activitate, preponderent în țările din Europa de Est, inclusiv în Ucraina și Republica Moldova.

adiționale cu privire la fondurile proprii pe care băncile trebuie să le dețină pentru constituirea amortizoarelor de capital.

Toate băncile respectă cerința indicatorului Rata fondurilor proprii totale, inclusiv cele adiționale cu amortizoare de capital. Rata fondurilor proprii totale pe sectorul bancar, conform datelor prezentate de băncile licențiate, înregistrează valoarea de 26,5 la sută, fiind în micșorare cu 4,8 p.p. față de finele anului precedent (modificarea metodologiei).

În anul 2018, în sectorul bancar a continuat tendința de consolidare a fondurilor proprii (anterior CNT), constituind 10,8 miliarde lei, fiind în majorare cu 2,3 la sută.

În același timp, fiind menținut un nivel înalt de lichiditate și profitabilitate.

Astfel, valoarea indicatorului lichidității pe termen lung (principiul I al lichidității) a constituit 0,7 (limita ≤ 1), fiind practic la același nivel cu finele anului 2017.

Lichiditatea curentă pe sector (principiul II al lichidității) s-a diminuat neesențial, constituind 54,6 la sută (limita ≥ 20 la sută), mai mult de jumătate din activele sectorului bancar fiind concentrate în active lichide.

Profitul aferent exercițiului la 31 decembrie 2018 pe sectorul bancar a constituit 1,6 miliarde lei, majorându-se față de anul precedent cu 7,0 la sută. Pentru anul 2018, rentabilitatea activelor² și rentabilitatea capitalului³ băncilor licențiate au înregistrat valori de 1,9 la sută și respectiv 11,6 la sută, fiind practic la același nivel cu finele anului precedent.

De asemenea, a continuat creșterea activelor și a depozitelor, respectiv cu 4,6 la sută până la 83,2 miliarde lei și cu 6,0 la sută până la 63,5 miliarde lei. Comparativ cu sfârșitul anului precedent, a fost înregistrată majorarea portofoliului de credite pe sectorul bancar cu 5,9 la sută până la 35,5 miliarde lei. Pe parcursul anului a descrescut ponderea creditelor neperformante în portofoliile de credite, constituind 12,5 la sută.

²Rentabilitatea activelor=venitul net anualizat/media activelor.

³Rentabilitatea capitalului=venitul net anualizat/media capitalului.

Capitolul 1

Contextul internațional

1.1 Economia mondială, piețele financiare și de materii prime

Conform FMI, relansarea economică la nivel mondial începută la mijlocul anului 2016 a continuat și în anul 2018. Unul din evenimentele externe cu impact major în anul 2018 a fost creșterea intervalului ratelor dobânzilor de către Sistemul Rezervelor Federale (SRF), care a determinat aprecierea dolarului SUA comparativ cu alte monede de circulație internațională. Începând cu ianuarie 2018, BCE a înjumătățit procurările de active de la 60 miliarde euro la 30 miliarde euro până în septembrie 2018, iar din octombrie până în decembrie 2018 procurările de active au fost reduse de la 30 miliarde până la nivelul zero. Economii emergente au contrabalansat efectul negativ al migrării capitalului spre economii avansate prin majorarea încasărilor bugetare ca urmare a majorării cotațiilor materiilor prime. Un alt moment important în anul 2018 l-a reprezentat intensificarea tensiunilor comerciale dintre SUA și China, dar și dintre SUA și UE, SUA și NAFTA etc. Prețul petrolului a crescut vertiginos până în octombrie 2018 grație îndeplinirii acordului OPEC+ de limitare a producției de petrol. Totodată, incapacitatea menținerii prețurilor înalte după expirarea acordului a determinat OPEC+ la ședința din decembrie 2018 să continue planul de limitare a producției de petrol. Un alt eveniment important pe piața petrolieră a fost introducerea sancțiunilor SUA pentru Iran valabile din noiembrie 2018, ceea ce a condus la scăderea semnificativă a exportului de petrol iranian. Anticiparea efectelor sancțiunilor SUA a determinat creșterea prețului la petrol, mai ales în luna octombrie 2018. Ulterior, SUA a exceptat un șir de țări de la interzicerea importului de petrol iranian și, concomitent, producția de petrol OPEC a crescut semnificativ, ceea ce a determinat reducerea prețului la petrol. Pe plan geopolitic înrăutățirea relațiilor diplomatice dintre Londra și Moscova și noile sancțiuni SUA, impuse pe 6 aprilie 2018 împotriva miliardarilor ruși, au afectat puternic rubla rusească și piața de valori din Rusia. Totodată, piețele emergente au fost marcate de situația economică precară din Turcia și Argentina.

FMI estimează⁴ că în anul 2018, *economia mondială* a crescut în medie cu 3,7 la sută, comparativ cu 3,8 la sută în anul 2017. Totodată, *economiiile avansate* au crescut în medie cu 2,3 la sută, iar cele *emergente* cu 4,6 la sută, în ambele cazuri cu 0,1 p.p. mai puțin decât în anul 2017. O evoluție semnificativă a înregistrat economia Statelor Unite ale Americii, PIB-ul majorându-se cu 2,9 la sută în anul 2018 comparativ cu 2,2 la sută în anul 2017. Alte economii avansate au avut o evoluție mai modestă. De exemplu

⁴FMI, World Economic Outlook Update - ianuarie 2019

ritmul de creștere a PIB-ului în Japonia s-a temperat de la 1,9 la sută în anul 2017 la 0,7 la sută în anul 2018, iar în Regatul Unit, PIB-ul a crescut cu 1,4 la sută față de 1,8 la sută în anul 2017. Economii europene, de asemenea, au înregistrat o temperare sesizabilă a ritmului PIB. Astfel, în anul 2018, economia Germaniei a crescut cu 1,4 la sută, economia Franței cu 1,5 la sută, economia Spaniei cu 2,5 la sută și economia Italiei cu 0,9 la sută. În medie, economia zonei euro a crescut în anul 2018 cu 1,8 la sută, iar economia Uniunii Europene cu 1,9 la sută. Economia Chinei a fost afectată de tensiunile comerciale, astfel PIB-ul în anul 2018 a fost de 6,6 la sută față de 6,9 la sută în anul 2017. România a înregistrat o scădere semnificativă a ritmului de creștere a PIB-ului, de la 7,0 la sută în anul 2017 la 4,1 la sută în anul 2018. În regiunea Comunității Statelor Independente, economia s-a revigorat ușor în anul 2018, PIB-ul mediu înregistrat în regiune crescând de la 2,1 la sută în anul 2017 la 2,4 la sută în anul 2018, dintre care PIB-ul Rusiei a crescut de la 1,6 la sută în anul 2017 la 2,3 la sută în anul 2018, PIB-ul Ucrainei s-a majorat de la 2,5 la sută la 3,3 la sută, iar PIB-ul Republicii Moldova s-a temperat de la 4,5 la sută la 4,0 la sută (Graficul 1.1).

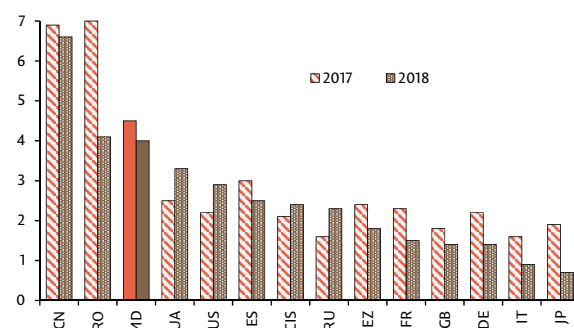
În anul 2018, *dolarul SUA* a urmat o tendință de apreciere urmare a politicii monetare a Sistemului Rezervelor Federale (SRF). Pe parcursul anului 2018, SRF a majorat de 4 ori intervalul ratelor dobânzilor cu câte 0,25 p.p. de la 1,25-1,50 la sută până la 2,25-2,50 la sută. De asemenea dolarul SUA s-a apreciat pe fondul intensificării tensiunilor comerciale dintre SUA și China, acesta fiind moneda care a beneficiat cel mai mult în urma disputelor comerciale. Indicele USD⁵ s-a majorat pe parcursul anului 2018 de la 88,95 (ianuarie 2018) până la 95,97 (decembrie 2018) (Graficul 1.2).

Moneda unică europeană a avut o evoluție mixtă în anul 2018, fiind favorizată de încheierea programului de achiziții a BCE, dar afectată de tensiunile din comerțul mondial, de problemele politice aferente Italiei și Spaniei, dar și de statisticile macroeconomice pe alocuri nesatisfăcătoare. Per ansamblu, în anul 2018, moneda unică europeană s-a apreciat în medie cu 4,5 la sută în raport cu dolarul SUA față de anul 2017, însă media lunii decembrie 2018 a fost cu 4,0 la sută mai mică comparativ cu media din decembrie 2017 (Tabelul 1.1).

Piața valutară mondială a fost marcată în anul 2018 de deprecierea monedelor țărilor emergente, din cauza migrării capitalului financiar din economiile emergente spre cele avansate. Însă în unele economii emergente s-au înregistrat deprecieri semnificative cauzate de sancțiuni internaționale (Rusia) sau de situația economică și financiară precară (Argentina, Brazilia). Astfel, în decembrie 2018, peso argentinian s-a depreciat cu 114,0 la sută în raport cu dolarul SUA comparativ cu decembrie 2017, lira turcească cu 37,9 la sută, realul brazilian cu 17,9 și rubla rusească cu 14,9 la sută în aceeași perioadă de referință (Tabelul 1.1).

Dintre valutele economiilor avansate, de menționat, lira sterlină care s-a depreciat pe fondul procesului de Brexit cu 5,8 la sută

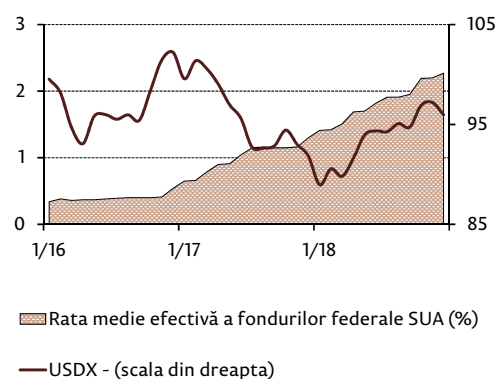
Graficul 1.1: Evoluția comparativă a PIB în economiile selectate în anii 2017 și 2018 (%)^{*}

Sursa: FMI - World Economic Outlook Update - ianuarie 2019, Oficiile de statistică ale țărilor vizate;

* US - Statele Unite ale Americii, JP - Japonia, GB - Regatul Unit al Marii Britanii, EZ - Zona euro, DE - Germania, FR - Franța, ES - Spania, IT - Italia, RO - România, CN - China, CIS - Comunitatea Statelor Independente, RU - Federația Rusă, UA - Ucraina, MD - Republica Moldova

Graficul 1.2: Evoluția indicelui USD⁵ în contextul politicii monetare a SRF

Sursa: SRF, Bloomberg

⁵Indicele USD⁵ este calculat prin medie geometrică ponderată a valorii dolarului SUA în raport cu un coș de valute străine: euro - 57,6%, yen japonez - 13,6%, lira sterlină - 11,9%, dolar canadian - 9,1%, coroană suedeză - 4,2%, francul elvețian - 3,6%.

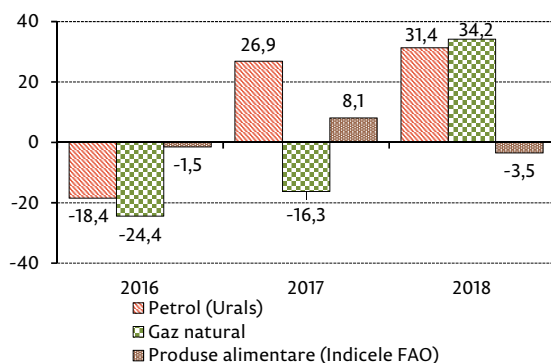
Tabelul 1.1: Aprecierea (-)/deprecierea (+) valutelor în anul 2018 %*

	USD	
	2018/ 2017	Dec.18/ Dec.17
Economii avansate		
EUR	-4,5	4,0
JPY	-1,6	-0,5
GBP	-3,4	5,8
AUD	-2,6	-9,5
CAD	0,1	-4,9
CHF	-0,7	0,5
SEK	1,8	7,6
Economii în curs de dezvoltare		
ARS	69,7	114,0
BGN	-4,6	4,0
BRL	14,4	17,9
BYR	5,4	5,9
CNY	-2,2	4,4
HUF	-1,5	7,2
INR	5,1	10,3
PLN	-4,3	6,2
RON	-2,7	4,3
RUB	7,4	14,9
TRY	32,1	37,9
UAH	2,3	1,0
ZAR	-0,6	7,5
Republica Moldova		
MDL	-9,1	0,3

Sursa: paginile web ale Băncilor Centrale vizate, calcule BNM;

*USD – Dolar SUA, EUR – moneda unică europeană, JPY – Yen japonez, GBP – Lira sterlină, AUD – Dolar australian, CAD – Dolar canadian, CHF – Franc elvețian, SEK – Coroană suedeză, ARS – Peso argentinian, BGN – Leva bulgară, BRL – Real brazilian, BYR – Rublă bielorusă, CNY – Yuan chinezesc, HUF – Florint ungar, INR – Rupe indiană, PLN – Zlot polonez, RON – Leu românesc, RUB – Rublă rusească, TRY – Liră turcească, UAH – Hrivnă ucraineană, ZAR – Rand sud-african

Graficul 1.3: Ritmul mediu anual de creștere a prețurilor internaționale (%)

Sursa: Ministerul Dezvoltării Economice al Federației Ruse, FAO, ANRE

(decembrie 2018/decembrie 2017), însă media anuală s-a situat cu 3,4 la sută mai apreciată (2018/2017) în raport cu dolarul SUA (Tabelul 1.1).

În anul 2018, *prețul petrolului* a avut o volatilitate sporită, prețul Urals majorându-se în medie cu 31,4 la sută comparativ cu anul 2017. Factorul primordial al majorării cotațiilor petroliere a fost diminuarea producției OPEC în concordanță cu acordul OPEC+ de limitare a producției de petrol din 30 noiembrie 2017 și cu ulterioara prelungire a acordului la 6 decembrie 2018.

Temporar, cotațiile petroliere au fost stimulate și de creșterea primei de risc geopolitic aferente tensiunilor din Siria, sancțiunilor SUA impuse Iranului și situația precară din Venezuela care a afectat și industria petrolieră din țara respectivă. Piețele financiare au contribuit negativ la evoluția cotațiilor petroliere, scăderea prețului acțiunilor în SUA și temerile de o eventuală recesiune sporind sentimentul anti-risc. Un factor important a constituit și reducerea periodică a rezervelor de petrol în SUA, cauzată de cererea sezonieră sporită și majorarea exporturilor de petrol din SUA în detrimentul cotei exporturilor de petrol OPEC. De asemenea, tensiunile comerciale dintre SUA și China au contribuit la reducerea cotațiilor internaționale la materiile prime, inclusiv la petrol. În concordanță cu evoluția prețurilor internaționale la petrol, *prețul de import al gazului natural în Republica Moldova* s-a majorat în anul 2018 cu 34,2 la sută (Graficul 1.3).

Prețurile mondiale la produsele alimentare s-au redus în medie cu 3,5 la sută în anul 2018 din cauza aprecierii dolarului SUA, a disponibilităților abundente pentru export pentru majoritatea grupelor de produse și a perturbării comerțului mondial din cauza tensiunilor comerciale (Graficul 1.3).

1.2 Evoluția economiilor importante

Statele Unite ale Americii

În anul 2018 *produsul intern brut al SUA* a crescut cu 2.9 la sută, în creștere cu 0.7 p.p comparativ cu anul 2017. Accelerarea activității economice în SUA s-a reflectat și în datele privind creșterea salariilor, accelerarea ritmului inflației și menținerea nivelului redus al ratei șomajului. Astfel, în anul 2018, rata medie a șomajului a reprezentat un nivel redus de 3,9 la sută. Pe fondul majorării cotațiilor internaționale la petrol și a creșterii consumului intern, prețurile de consum în SUA au crescut ușor, cu excepția lunii decembrie 2018, ritmul anual de creștere a inflației fiind peste nivelul de 2,0 la sută. Evoluția prețurilor de consum a determinat Sistemul Rezervelor Federale să majoreze intervalul ratelor dobânzilor de 4 ori în anul 2018, de fiecare dată cu câte 0,25 p.p.

Zona euro

Economia zonei euro a crescut în perioada de referință cu 1,8 la sută, față de 2,4 la sută înregistrat în 2017. Producția industrială în zona euro s-a majorat în anul 2018 în medie cu 1,1 la sută,

importurile au crescut cu 6,2 la sută, iar exporturile doar cu 3,7 la sută fiind afectate de introducerea tarifelor SUA la importul de oțel și aluminiu, dar și, per ansamblu, de înrăutățirea climatului comerțului internațional. Rata șomajului s-a redus și în anul 2018, în decembrie 2018 constituind 7,8 la sută față de 8,6 la sută în decembrie 2017. Anticipând o creștere a inflației susținută de prețurile înalte la petrol, BCE a redus treptat programul de achiziții de active până la nivelul zero la sfârșitul anului 2018. Totuși în decembrie 2018 inflația anuală în zona euro a fost de 1,5 la sută, ușor sub nivelul de 2,0 la sută țintit de BCE (Tabelul 1.2).

China

Economia *Chinei* a crescut cu 6,6 la sută în anul 2018, cu 0.3 p.p. mai puțin comparativ cu anul 2017, înregistrând, totodată, cel mai redus ritm de creștere din 1990. Temperarea activității economice în anul 2018 a fost cauzată de tensiunile comerciale dintre SUA și China.

1.3 Evoluția economiilor țărilor vecine și ale principalilor parteneri de comerț

România

În anul 2018, economia *României* a crescut cu 4,1 la sută, nivel inferior celui înregistrat în anul 2017 de 7,0 la sută. Temperarea semnificativă a activității economice s-a reflectat și în ritmul producției industriale în anul 2018 care a crescut în medie cu 3,5 la sută. Totodată, comerțul internațional a rămas la cote relativ înalte, exporturile majorându-se în anul 2018 cu 8,1 la sută, iar importurile cu 9,6 la sută. Rata anuală a inflației a depășit intervalul țintit de BNR pe parcursul primelor 3 trimestre și a revenit în țintă în trimestrul IV 2018. Astfel, deja în luna decembrie 2018, prețurile de consum au crescut cu 3,3 la sută comparativ cu decembrie 2017, însă rata medie anuală a inflației în anul 2018 a fost de 4,6 la sută (Tabelul 1.2).

Ucraina

Produsul intern brut al *Ucrainei* a crescut în medie cu 3,3 la sută în anul 2018, însă situația economică rămâne a fi dificilă, creșterea economică fiind prea slabă pentru a reveni la nivelul de dinaintea crizei. Pe parcursul perioadei de referință, volumul producției industriale s-a majorat în medie cu 1,1 la sută, al producției agricole cu 7,8 la sută, iar activitatea de construcții s-a majorat în medie cu 4,4 la sută. Totodată, exporturile și importurile au crescut în anul 2018 în medie cu 9,4 și respectiv cu 15,2 la sută. Atenuarea presiunilor inflaționiste pe parcursul anului 2018 a permis temperarea inflației anuale până la 9,8 la sută în decembrie 2018, media anuală constituind 11,0 la sută (Tabelul 1.2).

Federația Rusă

Economia *Federației Ruse* a crescut în anul 2018 în medie cu 2,3 la sută, depășind așteptările. Evoluția în cauză a fost posibilă

Tabelul 1.2: Evoluția indicatorilor selectați în economiile vecine și a unor parteneri de comerț în anul 2018 (%)

	Zona euro	România	Ucraina	Federația Rusă
PIB	1,8	4,1	3,3	2,3
IPC, dec.18/dec.17	1,5	3,3	9,8	4,3
IPC, media anuală	1,7	4,6	11,0	2,9
Producția industrială	1,1	3,5	1,1	2,9
Producția în construcții	1,7	-4,1	4,4	5,3
Export*	3,7	8,1	9,4	25,8
Import*	6,2	9,6	15,2	4,7
Rata șomajului	8,2	4,1	8,8	4,8

Sursa: Eurostat, INSSE al României, Serviciul Federal de Statistică Federației Ruse, Serviciul Statistică de Stat al Ucrainei

*Date privind comerțul extern cu bunuri

grație creșterii statisticii construcțiilor în 2018 (+5,3 la sută), datorită lansării unui mare proiect de gazificare în Peninsula Iamal. Totodată, reformele structurale din ultimii ani și creșterea prețurilor la petrol au avut un impact benefic asupra economiei Federației Ruse, care între timp a căpătat rezistență la sancțiunile economice externe. Astfel, pe parcursul anului 2018, producția industrială s-a majorat în medie cu 2,9 la sută, iar exporturile și importurile au crescut cu 25,8 la sută și respectiv 4,7 la sută. Excesul de cont curent a contribuit semnificativ la aprecierea rublei rusești. În primăvara anului 2018, Banca Centrală a Rusiei a diminuat de două ori rata de referință pentru a atenua presiunile dezinflaționiste. Însă în toamnă, când anticipările inflaționiste s-au intensificat ca urmare a perspectivei majorării TVA de la 18 la 20 la sută de la 1 ianuarie 2019, Banca Centrală a Rusiei a majorat de 2 ori rata de referință, de fiecare dată cu 0,25 p.p., astfel reușind să mențină inflația la nivelul țintit de 4,0 la sută (decembrie 2018 – 4,3 la sută) (Tabelul 1.2).

Turcia

Economia Turciei a avut o evoluție precară în anul 2018, fiind marcată de deprecierea semnificativă a lirei turcești (32,2 la sută), pe fondul lipsei clarității politicii interne și a tensiunilor geopolitice. Banca Centrală a Turciei a majorat rata de refinanțare de 3 ori pe parcursul anului 2018, de la 8,0 la sută până la 24,0 la sută. Cu toate acestea, lira a continuat să fie vulnerabilă, dat fiind dependența puternică a economiei turcești de capitalul străin. Efectul deprecierei lirei turcești și stimularea consumului intern au determinat o inflație anuală la un nivel maxim în ultimii 15 ani de 25,2 la sută în octombrie 2018, inflația medie anuală constituind 16,3 la sută. Totuși, economia Turciei a evitat o recesiune, produsul intern brut crescând în medie cu 2,6 la sută în anul 2018, după ce în 2017 a atins o performanță de 7,4 la sută.

Belarus

În Belarus, creșterea economică în anul 2018 a fost de 3,0 la sută față de 2,5 la sută în anul 2017, beneficiind de cererea externă puternică și creșterea consumului gospodăriilor. În perioada analizată, producția industrială a crescut în medie cu 5,7 la sută, exporturile cu 15,3 la sută și importurile cu 12,2 la sută. Rubla bielorusă a avut o volatilitate redusă, depreciindu-se în medie cu 5,4 la sută față de dolarul SUA pe parcursul anului 2018.

Capitolul 2

Situația economică a Republicii Moldova

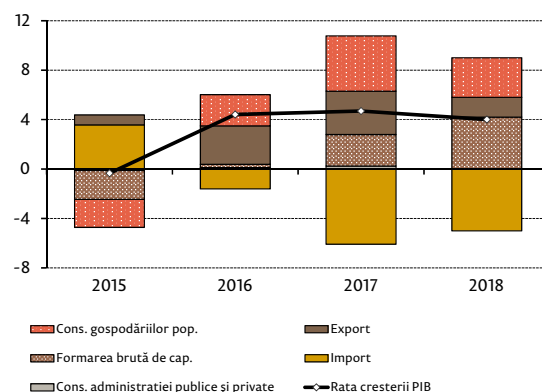
2.1 Sectorul real

Produsul intern brut

În anul 2018, PIB a înregistrat o creștere de 4,0 la sută, cu 0,7 p.p. inferioară celei din anul 2017. Pe parcursul anului, dinamica activității economice a înregistrat unele fluctuații. Astfel, în trimestrele I și II, aceasta a constituit 3,7 la sută și, respectiv, 5,2 la sută, ulterior, în trimestrele III și IV, PIB a fost cu 3,4 la sută și respectiv 3,9 la sută superior celui din perioadele similare ale anului 2017. În același timp, factorii care au determinat creșterea economică pe parcursul anului 2018 au fost diferiți. În prima jumătate a anului 2018, economia Republicii Moldova a fost susținută, preponderent, de efectele unei recolte bogate din anul 2017 ce au rezultat într-o creștere pronunțată a exporturilor. Începând cu trimestrul II 2018, activitatea economică a fost influențată, în mare parte, de accelerarea componentei investiționale ca urmare a unor inițiative finanțate din bugetul de stat. După o dinamică relativ modestă, în primele nouă luni, spre finele anului 2018 se atestă o accelerare a consumului privat, în contextul unor reforme fiscale. Totodată, în a doua parte a anului, exportul a exercitat un impact negativ asupra dinamicii PIB, ca urmare a unei recolte mai modeste în anul 2018, dar și a unei cereri externe neînsemnate pentru fructele autohtone ca rezultat al recoltei mari de aceste produse pe plan regional.

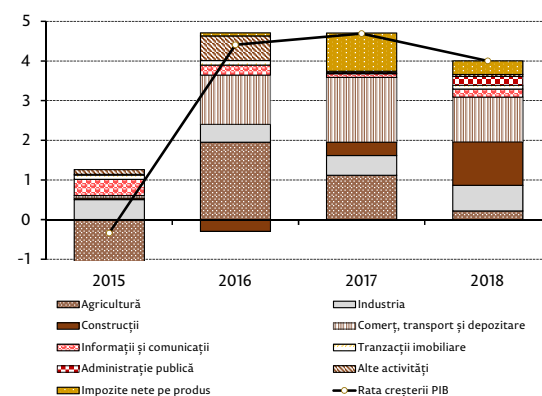
Din perspectiva utilizărilor (Graficul 2.1), evoluția pozitivă a activității economice în anul 2018 a fost determinată, în principal, de contribuția importantă (4,2 p.p.) a componentei investiționale. În acest sens, formarea brută de capital fix a fost cu 14,0 la sută superioară celei din anul 2017, fiind susținută și de implementarea programului drumuri bune pentru Moldova⁶. În același timp, componenta variația stocurilor a generat un impact pozitiv de 1,0 p.p. la dinamica PIB. Totodată, o parte semnificativă (3,2 p.p.) a creșterii economice din anul 2018 se datorează majorării consumului final al gospodăriilor populației cu 3,8 la sută comparativ cu anul 2017 care s-a datorat creșterii venitului disponibil al populației. În primele nouă luni ale anului, consumul populației a cunoscut o evoluție mai modestă. Ulterior, în trimestrul IV, dinamica consumului s-a accentuat, fiind favorizată de efectele unor reforme fiscale. Consumul final al administrației publice în anul 2018 s-a contractat cu 0,4 la sută comparativ cu anul precedent. Dinamica activității economice a fost atenuată semnificativ de majorarea importurilor cu 8,9 la sută comparativ cu anul 2017, fiind susținută atât de creșterea cererii interne, cât și de tendința de apreciere a monedei naționale.

Graficul 2.1: Contribuția componentelor cererii (p.p.) la creșterea PIB (%)

Sursa: BNS, calcule BNM

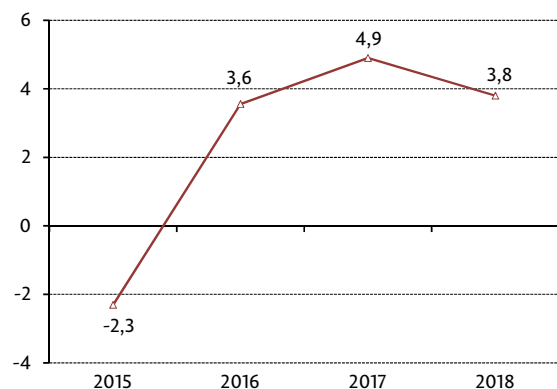
Graficul 2.2: Contribuția sectoarelor economiei (p.p.) la creșterea PIB (%)

Sursa: BNS, calcule BNM

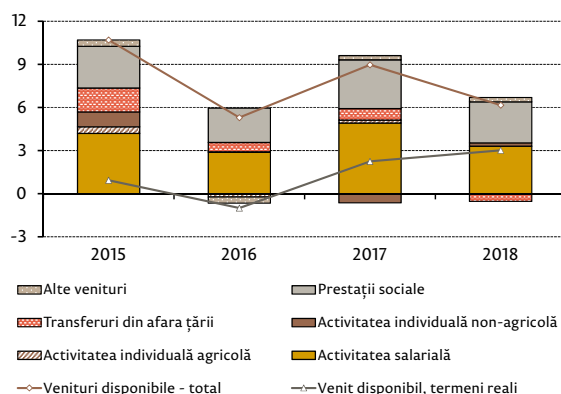
⁶<http://asd.md/page/drumuri-bune-pentru-moldov>

Graficul 2.3: Evoluția în termeni reali a consumului final al gospodăriilor populației (% , f.a.p.)

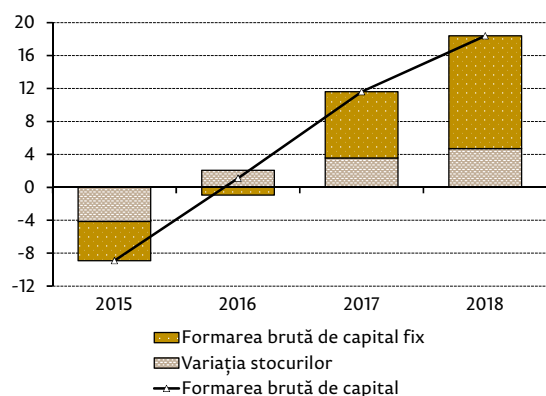
Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.4: Evoluția venitului disponibil al populației (% , f.a.p.) și contribuțiile componentelor (p.p.)

Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.5: Rata anuală a formării brute de capital (%) și contribuția componentelor (p.p.)

Sursa: BNS, calcule BNM

Pe categorii de resurse (Graficul 2.2), creșterea PIB în anul 2018 a fost determinată, preponderent, de contribuția pozitivă din partea evoluției construcțiilor și comerțului⁷. În acest fel, valoarea adăugată brută aferentă construcțiilor a fost cu 16,0 la sută superioară celei din anul 2017. Sectorul comercial a înregistrat o creștere de 5,7 la sută. Contribuții pozitive, dar de o magnitudine mai redusă au fost generate de creșterea valorii adăugate brute în industrie, agricultură și în sectorul informațiilor și comunicațiilor cu 4,3 la sută, 1,9 la sută și, respectiv, 4,3 la sută. Sectorul activităților financiare și al asigurărilor, precum și cel al tranzacțiilor imobiliare a înregistrat o creștere de 1,8 la sută și, respectiv, 1,2 la sută. Totuși, contribuția acestora la dinamica PIB a fost una minoră (0,1 p.p.). Totodată, impozitele nete pe produse în anul 2018 au crescut cu 2,7 la sută, generând un aport de 0,4 p.p. la dinamica PIB.

Consumul populației

În anul 2018, consumul final al gospodăriilor populației s-a majorat cu 3,8 la sută, înregistrând un ritm inferior cu 1,1 p.p. celui din anul 2017 (Graficul 2.3). Dinamica respectivă a consumului populației a fost determinată, preponderent, de creșterea cheltuielilor pentru procurarea bunurilor cu 4,4 la sută. În același timp, cheltuielile pentru procurarea serviciilor au crescut cu 1,8 la sută.

Evoluția pozitivă a consumului gospodăriilor populației în anul 2018 a fost susținută de majorarea venitului disponibil al acesteia. În anul 2018, venitul disponibil al populației a cunoscut o dinamică pozitivă, dar mai modestă decât cea înregistrată în anul 2017. Astfel, în perioada de referință, rata anuală de creștere a venitului disponibil al populației a consemnat un nivel de 6,2 la sută sau cu 2,8 p.p. inferior nivelului din anul 2017 (Graficul 2.4). Această dinamică a fost determinată, în cea mai mare parte, de veniturile din activitatea salarială și cele aferente prestațiilor sociale. Evoluția transferurilor din afara țării a exercitat un impact negativ asupra dinamicii venitului disponibil al populației. În anul 2018, rata anuală de creștere a venitului disponibil al populației în termeni reali s-a poziționat la nivelul de 3,1 la sută, fiind cu 0,9 p.p. superioară celei din anul 2017.

Investiții

În anul 2018, rata anuală a formării brute de capital a consemnat o accelerare în comparație cu anul 2017, în mare parte, ca urmare a majorării investițiilor în formarea brută de capital fix (Graficul 2.5). Astfel, rata anuală a formării brute de capital fix în anul 2018 a consemnat un nivel de 14,0 la sută sau cu 6,0 p.p. superior celui din anul 2017. Similar anului 2017, în anul de referință, variația stocurilor a generat un aport pozitiv la evoluția ratei anuale a formării brute de capital.

⁷ Comerțul cu ridicata și cu amănuntul; întreținerea și repararea autovehiculelor și a motocicletelor; transport și depozitare; activități de cazare și alimentație publică.

Analizând rata anuală a investițiilor în active imobilizate după sursele de finanțare, se conturează că majorarea acestora se datorează, în principal, investițiilor efectuate de administrația publică (Graficul 2.6). Astfel, finanțarea programelor inițiate la nivel central⁸ a contribuit la accelerarea ratei anuale a investițiilor în active imobilizate. Totodată, merită a fi menționat că după o perioadă de doi ani în care investițiile din „mijloacele proprii ale întreprinderilor și populației” au fost în scădere, în anul 2018 s-a atestat o ușoară revigorare a acestora (2,6 la sută).

Producția agricolă

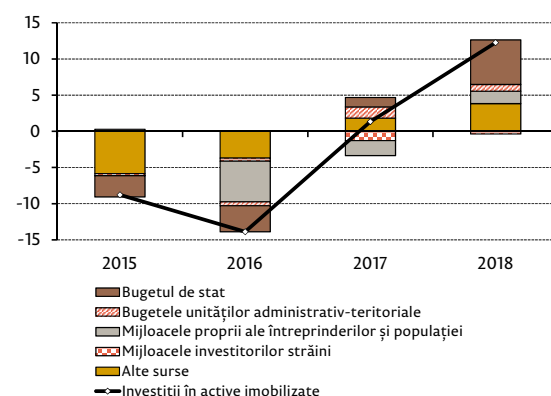
În anul 2018, producția globală agricolă s-a majorat cu 2,5 la sută în comparație cu anul 2017 (Graficul 2.7), ca urmare a creșterii volumului producției vegetale cu 3,8 la sută. De remarcat că, anul 2018 a fost unul favorabil pentru cea mai mare parte din categoriile de produse cultivate, cu excepția celei de rapiță, grâu, cartofi și legume de câmp. Totodată, creșterea pronunțată a volumului producției de „fructe, nuci și pomsușoare” (28,4 la sută) și a celei de „porumb pentru boabe” (15,4 la sută) a contrabalansat efectul negativ generat de recolta mai slabă pentru alte produse.

Contractarea volumului producției în sectorul zootehnic (-1,1 la sută) a fost determinată de evoluția negativă a producției de „lapte” (-15,0 la sută) și ouă (-1,3 la sută). În același timp, majorarea producției vitelor și păsărilor (în masă vie) cu 3,7 la sută a atenuat o parte din efectul negativ cauzat de diminuarea producției de lapte și ouă.

Producția industrială

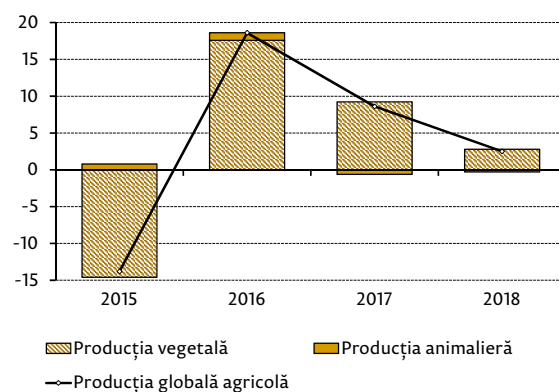
În anul 2018, volumul producției industriale s-a majorat cu 3,7 la sută față de anul 2017 (Graficul 2.8). Evoluția respectivă a fost determinată de toate subcomponentele principale ale industriei. Astfel, volumul producției în sectorul „industria prelucrătoare” (subcomponenta cu cea mai mare pondere) s-a majorat cu 2,8 la sută. Totodată, sectoarele „industria extractivă” și „producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat” au înregistrat majorări de 9,9 la sută și 7,4 la sută, respectiv. În industria prelucrătoare cele mai semnificative evoluții au fost consemnate în următoarele activități industriale: „fabricarea autovehiculelor, a remorcilor și semiremorcilor” (54,2 la sută), „tabacirea și finisarea pieilor; fabricarea articolelor de voiaj și marochinărie, harnasamentelor și încălțămintei; prepararea și vopsirea blănurilor” (16,5 la sută), „fabricarea echipamentelor electrice” (15,5 la sută) și „producția altor produse din minerale nemetalifere” (14,9 la sută).

Graficul 2.6: Rata anuală a investițiilor în active imobilizate (%) și contribuția după sursele de finanțare (p.p.)

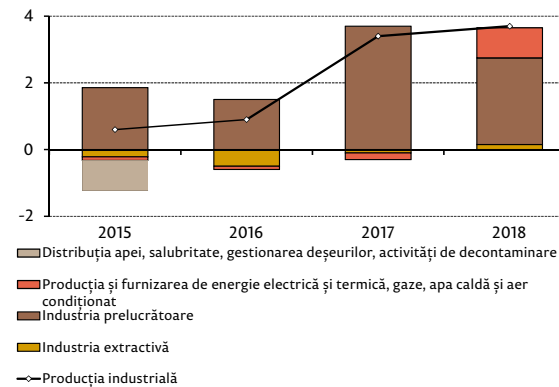
Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.7: Rata anuală a producției globale agricole (%) și contribuția după sectoare (p.p.)

Sursa: BNS, calcule BNM

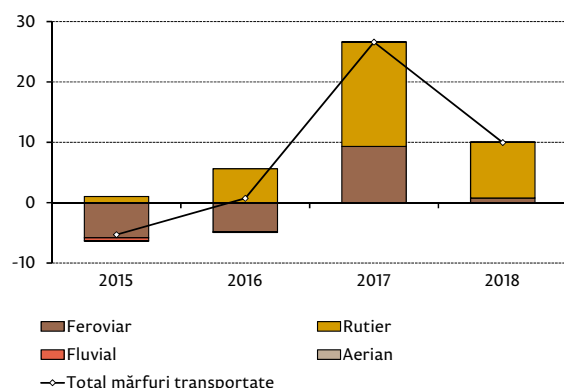
Graficul 2.8: Evoluția producției industriale (% f.a.p.) și contribuția componentelor (p.p.)

Sursa: BNS, calcule BNM

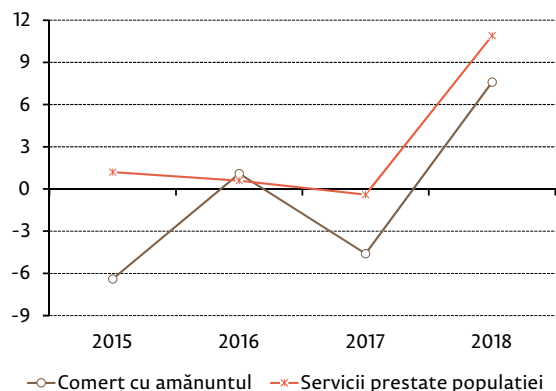
⁸Drumuri bune pentru Moldova.

Graficul 2.9: Evoluția în termeni reali a transportului de mărfuri (% , f.a.p.) și contribuția componentelor (p.p.)

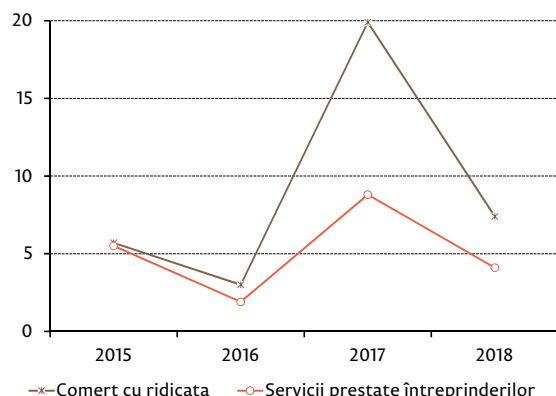
Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.10: Evoluția în termeni reali a comerțului intern (% , f.a.p.)

Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.11: Evoluția comerțului cu ridicata (% , f.a.p.), prețuri curente

Sursa: BNS, calcule BNM

Transportul de mărfuri

În anul 2018, întreprinderile de transport feroviar, rutier, fluvial și aerian au transportat cu 10,0 la sută mai multe mărfuri comparativ cu anul 2017 (Graficul 2.9). Această creștere a fost determinată de majorarea în termeni anuali a volumului de mărfuri transportate pe cale rutieră (12,8 la sută), feroviară (2,8 la sută) și aeriană (25,2 la sută). În același timp, transportul de mărfuri pe cale fluvială s-a diminuat în termeni anuali cu 5,8 la sută.

Comerțul cu amănuntul

În anul 2018, volumul cifrei de afaceri la întreprinderile cu activitate principală de comerț cu amănuntul s-a majorat cu 7,6 la sută, acest ritm fiind cu 12,2 p.p. superior față de cel din anul 2017. Totodată, cifra de afaceri la întreprinderile cu activitate principală de servicii de piață prestate populației a înregistrat în aceeași perioadă o majorare în termeni anuali de 10,9 la sută (Graficul 2.10), cu 11,3 p.p. superioară celei din anul precedent.

Comerțul cu ridicata

În anul 2018, volumul cifrei de afaceri din comerțul cu ridicata s-a majorat cu 7,4 la sută (prețuri curente), acest ritm fiind cu 12,5 p.p. inferior față de cel din anul 2017 (Graficul 2.11). Totodată, cifra de afaceri pentru serviciile de piață prestate întreprinderilor a înregistrat o majorare în termeni anuali de 4,1 la sută (prețuri curente), cu 4,7 p.p. inferioară celei din anul 2017.

Comerțul extern

Deși exporturile au avut o dinamică pozitivă în anul 2018, rata anuală a acestora a fost inferioară celei din anul 2017. Astfel, rata anuală a exporturilor⁹ a consemnat un nivel de 11,6 la sută, fiind cu 7,0 p.p. inferioară celei din anul 2017. Totodată, dinamica descendentă a ratei anuale a exporturilor a fost determinată de evoluția acestora către toate categoriile de țări (Graficul 2.12). De menționat că, în anul de referință, exporturile către țările UE au reprezentat circa 2/3 din totalul exporturilor, astfel și contribuția acestora la dinamica exporturilor totale a fost una dominantă. Totodată, exporturile către țările CSI s-au contractat cu 10,0 la sută, astfel contribuind la contractarea exporturilor totale în anul 2018 cu 1,9 p.p.

Temperarea ratei anuale a exportului în anul 2018 a fost determinată, în principal, de evoluția exportului de produse agroalimentare (Graficul 2.13). Astfel, rata anuală a acestora s-a diminuat cu 16,4 p.p., până la nivelul de 3,2 la sută. De menționat

⁹S-au utilizat datele trimestriale cu privire la evoluția comerțului extern al Republicii Moldova, exprimate în mii dolari SUA.

că, un factor decisiv care a contribuit la temperarea ratei anuale a exporturilor de produse agroalimentare în anul 2018 a fost și supra-producția regională de fructe proaspete, care a diminuat semnificativ cererea externă pentru fructele proaspete și conservele din fructe autohtone în a doua parte a anului. Similar anului 2017, în anul 2018 poate fi remarcată o contribuție semnificativă generată de grupa „vehicule, aparate optice și de înregistrat sau de reprodus sunete”, care se datorează evoluțiilor favorabile în sectoarele industriale de producere a acestora (în special zonele economice libere).

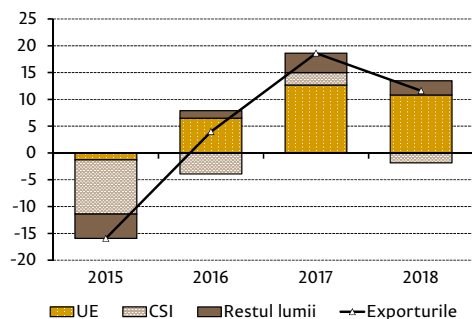
O confirmare a celor menționate anterior este sugerată și de evoluția exporturilor după categoria de origine a produselor. Astfel, temperarea ratei anuale a exporturilor în anul 2018 a fost determinată, în principal, de evoluția exporturilor de mărfuri autohtone (Graficul 2.14).

În anul 2018, importurile au continuat dinamica pronunțată observată în anul precedent. Această evoluție a fost susținută de creșterea consumului populației, drept urmare a majorării venitului disponibil al acesteia, dar și de aprecierea monedei naționale față de valutele țărilor – principali parteneri comerciali.

Rata anuală a importurilor în anul 2018 a consemnat un nivel de 19,3 la sută sau cu 0,9 p.p. inferior celui din anul 2017. Menținerea unor ritmurilor pozitive de creștere a importurilor în anul 2018 a fost susținută de evoluția importurilor din toate categoriile de țări (Graficul 2.15). În anul de raportare, ponderea importurilor din UE a constituit circa 50 la sută, iar țărilor din CSI și celor clasificate ca „Restul lumii” le-au revenit câte 25 la sută, respectiv.

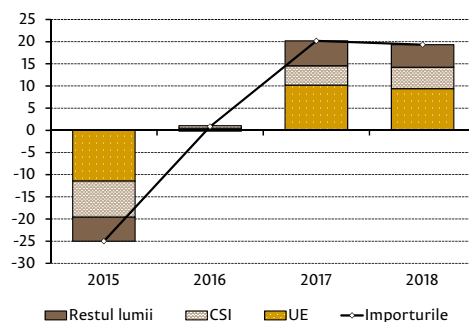
Pe grupe de mărfuri (Graficul 2.16), în anul 2018, rata anuală pronunțată de creștere a importurilor a fost influențată, în principal, de evoluția importurilor de „vehicule, aparate optice și de înregistrat sau de reprodus sunete”, „produse minerale” și „produse ale industriei chimice și ale prelucrării lemnului”, care au generat contribuții pozitive de 6,7, 4,8 și 3,4 p.p., respectiv.

Graficul 2.12: Evoluția ratei anuale a exporturilor (%) și contrib. pe categorii de țări (p.p.)

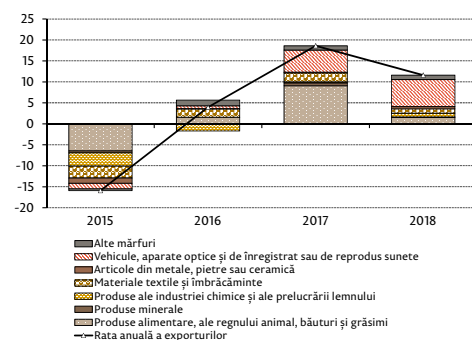
Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.15: Evoluția ratei anuale a importurilor (%) și contrib. pe categorii de țări (p.p.)

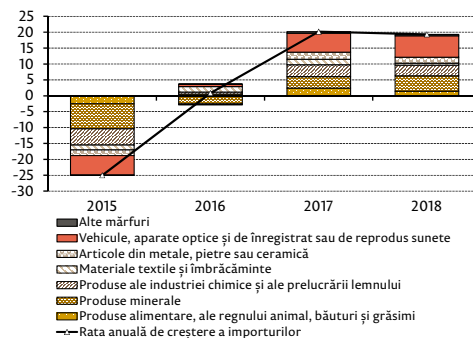
Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.13: Evoluția ratei anuale a exporturilor (%) și contrib. pe grupuri de mărfuri (p.p.)

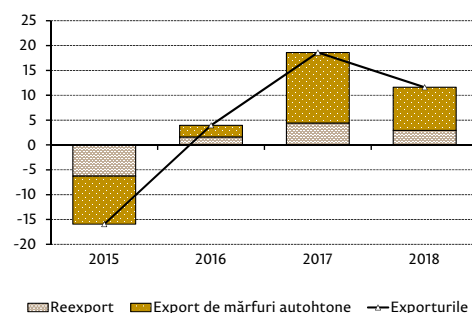
Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.16: Evoluția ratei anuale a importurilor (%) și contrib. pe grupuri de mărfuri (p.p.)

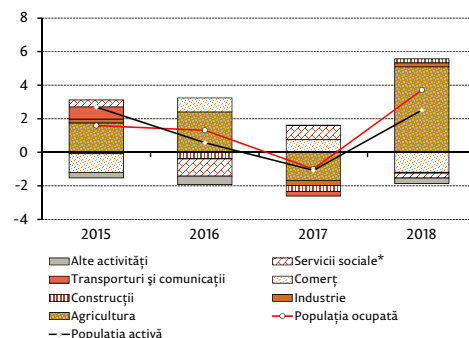
Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.14: Evoluția ratei anuale a exporturilor (%) și contrib. după origine (p.p.)

Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.17: Rata anuală de creștere a populației ocupate (% f.a.p.) și formarea acesteia după sectoarele economiei naționale (p.p.)

Sursa: BNS, calcule BNM

*Administrație publică și apărare, învățământ, sănătate și asistență socială

Piața muncii

Forța de muncă

După contractarea din anul 2017, în anul 2018, principalii indicatori ai pieței muncii au conturat, în ansamblu, o dinamică pozitivă susținută de evoluția pozitivă a activității economice.

Astfel, populația economic activă în anul 2018 a fost cu 2,5 la sută superioară celei din anul 2017. O situație similară se atestă pentru populația ocupată, care s-a majorat cu 3,7 la sută comparativ cu anul 2017 (Graficul 2.17).

În anul 2018 dinamica pozitivă a populației ocupate a fost determinată, preponderent, de creșterea cu 15,8 la sută a numărului persoanelor antrenate în agricultură. Contribuții pozitive, dar de magnitudine mai redusă, au fost exercitate, de creșterea numărului populației ocupate în industrie și construcții. Pe de altă parte, numărul persoanelor antrenate în sectorul comerțului, transporturilor și sectorului public s-a diminuat.

În anul 2018, rata șomajului a constituit 3,0 la sută, fiind inferioară (cu 1.1 p.p.) celei din anul 2017. În același timp, rata de activitate a constituit 43,3 la sută, fiind cu 1,1 p.p. superioară celei din anul 2017, iar rata de ocupare a reprezentat 42,0 la sută, cu 1,5 p.p. superioară celei din anul 2017 (Graficul 2.18).

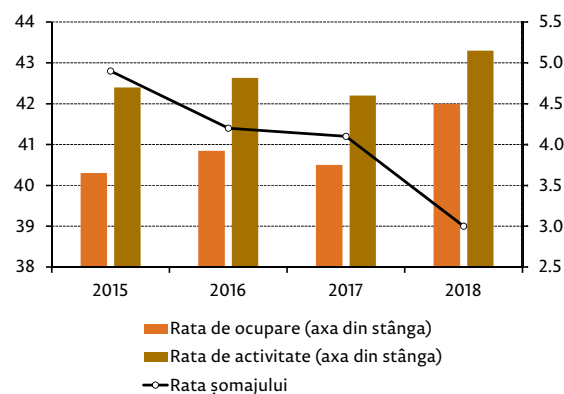
Conform datelor furnizate de ANOFM¹⁰, în 12 luni ale anului 2018, numărul persoanelor concediate s-a diminuat cu cca 38,3 la sută față de perioada corespunzătoare a anului precedent, iar numărul locurilor de muncă vacante identificate s-a majorat cu cca 23,4 la sută.

Veniturile salariale

În anul 2018, fondul de salarizare în economie a crescut cu 14,1 la sută comparativ cu anul 2017. Deflatat cu IPC, fondul de salarizare s-a majorat cu 10,8 la sută. În același timp, numărul mediu de salariați în economia națională s-a majorat cu 0,9 la sută¹¹ (Graficul 2.19).

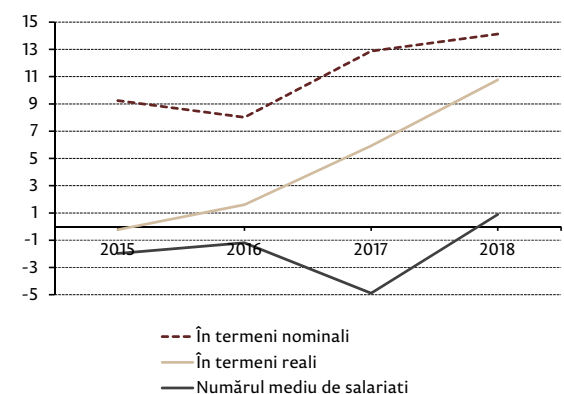
În anul 2018, câștigul salarial mediu în economia națională s-a majorat cu 13,2 la sută în comparație cu anul 2017. În sectorul bugetar al economiei și în sectorul real s-a înregistrat o creștere a câștigului salarial mediu de 14,6 la sută și 12,5 la sută, respectiv. Ritmul anual de creștere a câștigului salarial mediu în termeni reali pe economie a constituit 9,9 la sută în anul 2018 (Graficul 2.20). Câștigul salarial mediu în termeni reali din sectorul real s-a majorat cu 11,2 la sută, iar câștigul salarial mediu în termeni reali din sfera bugetară – cu 9,2 la sută.

Graficul 2.18: Evoluția ratei șomajului și a ratei de ocupare a populației (%)

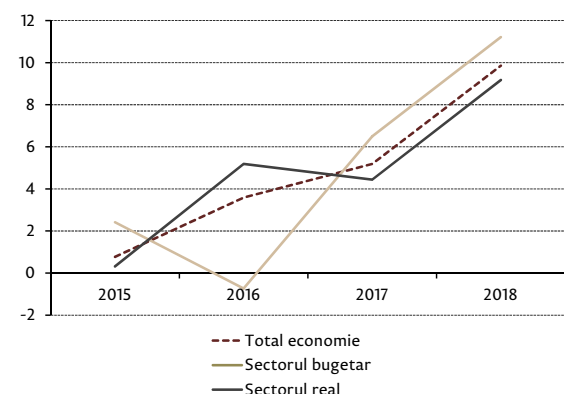
Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.19: Fondul de salarizare în economie și numărul mediu de salariați (% , f.a.p.)

Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.20: Salariul mediu real (% , f.a.p.)

Sursa: BNS, calcule BNM

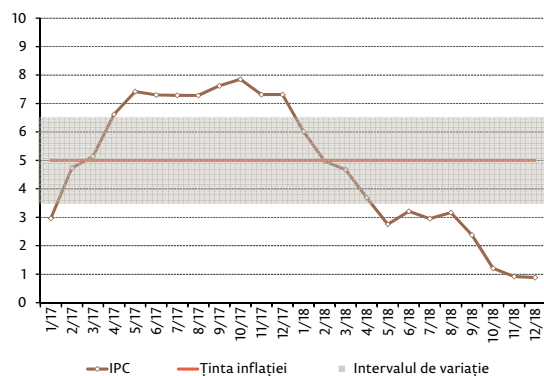
¹⁰ Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă.

¹¹ Calculele BNM în baza datelor preliminare trimestriale.

2.2 Evoluția inflației

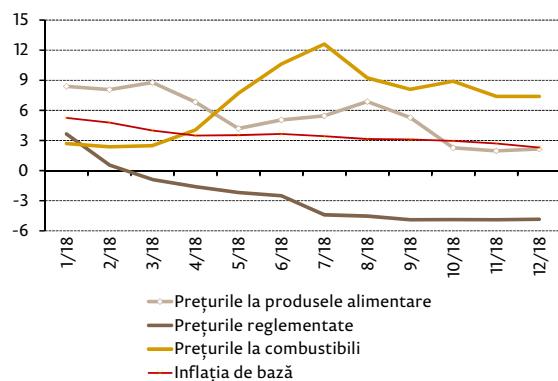
Indicele prețurilor de consum (IPC)

Graficul 2.21: Rata anuală a IPC (%)

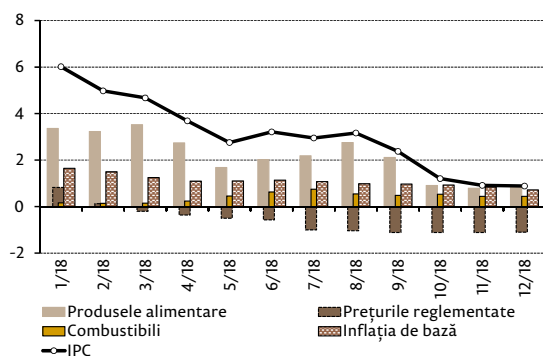
Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.22: Ritmul anual a subcomponentelor inflației (%)

Sursa: BNS

Graficul 2.23: Evoluția inflației anuale și contribuția subcomponentelor (p.p.)

Sursa: BNS, calcule BNM

În anul 2018, rata medie anuală a inflației IPC a constituit 3,0 la sută, fiind cu 3,6 p.p. inferioară celei din anul 2017. Pe parcursul anului de referință, rata anuală a inflației a consemnat o traiectorie descendentă pronunțată. Aceasta s-a diminuat de la 7,3 la sută în luna decembrie 2017 până la 0,9 la sută în luna decembrie 2018 (Graficul 2.21).

La începutul anului 2018, traiectoria descendentă a ratei anuale a inflației a fost determinată, preponderent, de dispariția impactului ajustării tarifelor la serviciile medicale în trimestrul I 2017 și de recalcularea inflației pentru primele două luni ale anului 2018 ca urmare a scăderii prețului la gazul din rețea. Ulterior, tendința respectivă a fost susținută de efectul unei perioade de bază ridicată din aprilie-mai 2017 (condiții meteo atipice) pentru prețurile la produsele alimentare, dar și de o recoltă bogată de fructe în anul 2018. În același timp, în a doua jumătate a anului, un impact de diminuare pronunțat asupra ratei anuale a IPC a fost exercitat de scăderea tarifului la energia electrică din luna iulie (Graficul 2.23). Traiectoria descendentă a inflației în anul 2018 s-a datorat și tendinței de apreciere a monedei naționale față de valutele țărilor – principali parteneri comerciali. Conform estimărilor, pe parcursul anului 2018, cererea internă a exercitat un impact nesemnificativ asupra ratei anuale a inflației. Unele presiuni inflaționiste au fost determinate de ajustarea accizelor și de stabilirea prețului minim de comercializare a țigărilor. Totodată, presiunile din partea creșterii prețurilor la petrol pe piața internațională din anul 2018 au fost parțial atenuate de dinamica ratei de schimb, dar și de înghețarea prețurilor-plafon la carburanți în a doua jumătate a anului.

Inflația de bază¹²

Similar ratei anuale a IPC, în anul de referință, ritmul anual de creștere a inflației de bază a urmat o traiectorie descendentă, dar mai puțin pronunțată. Astfel, aceasta s-a diminuat de la 5,5 la sută în luna decembrie 2017 până la 2,6 la sută în luna decembrie 2018.

Tendința descendentă a inflației de bază pe parcursul anului 2018 a fost susținută, preponderent, de aprecierea monedei naționale

¹²Inflația de bază este calculată de BNS prin excluderea prețurilor ce sunt în afara ariei de influență a măsurilor de politică monetară promovată de BNM, cum ar fi cele la produsele alimentare și băuturi, combustibili, produsele și serviciile cu prețuri reglementate. Datele elaborate și publicate începând cu luna februarie 2012 sunt calculate de BNS în baza modificării Anexei nr. 2 la „Metodologia privind calculul indicelui inflației de bază”, aprobată prin ordinul comun al Băncii Naționale a Moldovei și al Biroului Național de Statistică N8-07-01203/6 din 19 februarie 2012 (modificarea constă în includerea prețurilor la serviciile comunicării la distanță și la medicamente în cadrul prețurilor reglementate).

față de valutele țărilor – principali parteneri comerciali. În anul 2018 față de anul 2017, cursul oficial mediu de schimb al leului a înregistrat o apreciere de 9,2 la sută față de dolarul SUA și de 4,7 la sută față de moneda unică europeană. Totodată, conform estimărilor presiunile din partea cererii agregate asupra inflației de bază au fost minore pe parcursul anului 2018. Presiuni inflaționiste în cadrul inflației de bază au fost exercitate de unele efecte ale politicii fiscale pentru anul 2018¹³, în prima parte a anului, ulterior fiind generate de reglementările adiționale cu privire la prețul minim de comercializare a țigărilor¹⁴. Acest fapt a cauzat majorarea pronunțată a prețurilor la țigări și un impact semnificativ pe parcursul perioadei de referință.

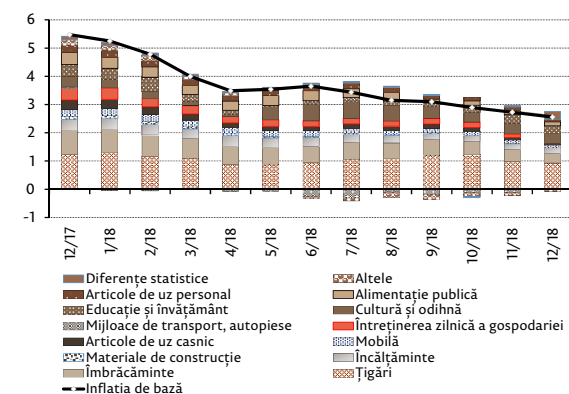
Totodată, în anul 2018, contribuții proinflaționiste asupra inflației de bază au fost exercitate de subcomponentele „îmbrăcăminte”, „încălțăminte”, „alimentația publică”, „educație și învățământ”¹⁵ (Graficul 2.24). Evoluția subcomponentei „educație și învățământ” a fost determinată de majorarea plăților pentru creșe și grădinițele de copii, care ar putea fi atribuită măsurilor întreprinse pentru îmbunătățirea alimentației copiilor în instituțiile de învățământ. În același timp, pe parcursul trimestrelor II și III ale anului 2018, o contribuție semnificativă asupra inflației de bază a avut subcomponentul „cultură și odihnă”, ca urmare a majorării pronunțate a prețurilor pentru serviciile turismului peste hotarele țării (în perioada mai-iulie (cca 70 la sută)). Merită a fi menționat faptul că, începând cu 1 octombrie 2018, se aplică cota redusă a TVA în mărime de 10 la sută pentru serviciile HORECA¹⁶, fapt ce a generat scăderea prețurilor la serviciile hoteliere din cadrul IPC cu cca 3 la sută în trimestrul IV 2018. Unele contribuții de scădere asupra inflației de bază pe parcursul anului au fost determinate de dinamica subcomponentei „mijloace de transport, piese auto”, ca urmare a aprecierii monedei naționale.

La finele anului 2018, în luna decembrie, dinamica anuală a inflației de bază a fost generată, în mare parte, de creșterea prețurilor la „țigări” (16,5 la sută), la serviciile de „educație și învățământ” (5,9 la sută), „îmbrăcăminte” (confecții 2,2 la sută, tricotaje 2,0 la sută), „încălțăminte” (2,7 la sută).

Prețurile la produsele alimentare

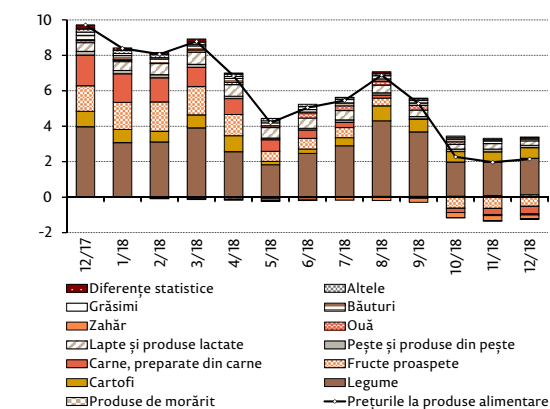
Pe parcursul anului 2018, rata anuală a prețurilor la produsele alimentare a consemnat o dinamică pronunțat descendentă, diminuându-se cu 7,6 p.p., până la nivelul de 2,2 la sută în luna decembrie 2018. Această dinamică a fost determinată, în principal, de diminuarea contribuțiilor din partea grupelor „fructe proaspete”, „legume proaspete” și „carne, preparate și conserve din carne” (Graficul 2.25).

Graficul 2.24: Contribuția subcomponentelor la dinamica anuală a inflației de bază (p.p.)

Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.25: Contribuția componentelor la dinamica anuală a prețurilor la produsele alimentare (p.p.)

Sursa: BNS, calcule BNM

¹³<https://monitorul.fisc.md/editorial/accizele-2017-2020-produse-din-tutun.html>

¹⁴<http://www.fisc.md/article.aspx?id=8950>

¹⁵ Hotărâre privind executarea prevederilor Hotărârii Parlamentului nr. 45/2017 cu privire la Raportul Comisiei special pentru eficientizarea cadrului legislativ privind alimentația copiilor în instituțiile preșcolare și de învățământ, publicată în Monitorul Oficial Nr. 429-433 (6352-6356) https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/intr15_149.pdf

¹⁶https://monitorul.fisc.md/documents_comments/precizari-privind-aplicarea-cotei-tva-in-marime-de-10-pentru-horeca.html

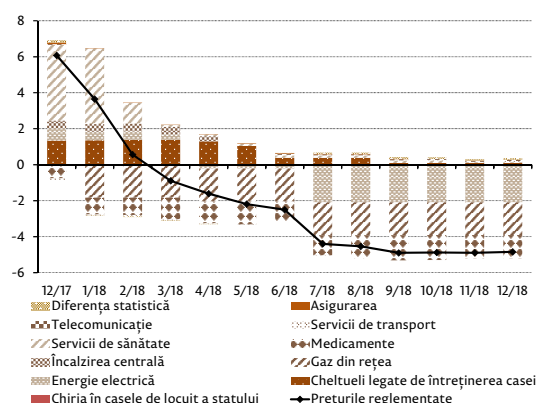
Recolta bogată de fructe proaspete, asociată cu o cerere scăzută din partea partenerilor comerciali externi¹⁷, a contribuit la crearea unei supraoferte de aceste produse pe piață. Ca rezultat, prețurile la fructele proaspete pe parcursul anului 2018 au înregistrat o diminuare pronunțată. Totodată, recolta bogată de produse cerealiere pe parcursul ultimilor ani și diminuarea cheltuielilor de prelucrare la nivel industrial (energie electrică) au contribuit la crearea precondițiilor pentru reducerea prețurilor la carne și preparate din carne. Condițiile secetoase consemnate pe parcursul lunii mai, dar și în unele luni din vara anului 2018, au afectat recolta de legume proaspete și cartofi. În consecință, au fost atestate presiuni inflaționiste din partea acestor categorii de produse, cu o amplificare a acestora pe parcursul lunilor de vară. Totodată, merită a fi menționat că, temperarea presiunilor inflaționiste din partea grupei „legume proaspete” în trimestrul IV 2018 a fost determinată de aprecierea în termeni anuali a monedei naționale față de valutele unor țări – parteneri comerciali¹⁸ (lira turcească, hrivna ucraineană), care a condus la substituirea roșiilor și castraveților autohtoni cu legumele de import la un preț mult mai atractiv. Astfel, rata anuală a prețurilor la roșii și castraveți s-a diminuat de la 55,1 la sută și 21,7 la sută, în luna septembrie, până la minus 10,6 la sută și minus 8,0 la sută în luna decembrie 2018, respectiv.

Prețurile la produsele alimentare la nivel internațional, de asemenea, au consemnat o traiectorie descendentă pe parcursul anului 2018, rata anuală a acestora diminuându-se cu 3,5 p.p., până la nivelul de minus 4,2 la sută în luna decembrie 2018.

Prețurile reglementate

În anul 2018, rata anuală a prețurilor reglementate a consemnat o dinamică descendentă pronunțată, diminuându-se de la 6,1 la sută în luna decembrie 2017 până la -4,8 la sută în luna decembrie 2018 (Graficul 2.26).

Graficul 2.26: Contribuția componentelor la dinamica anuală a prețurilor reglementate (p.p.)

Sursa: BNS, calcule BNM

Dinamica respectivă a fost susținută de ajustarea în diminuare a tarifului la gazul în rețea și la energia electrică, dar și de eliminarea treptată din rata anuală a efectului generat de majorarea din anul 2017 a tarifelor la serviciile medicale, energia termică, apeduct și canalizare (subcomponenta cheltuieli legate de întreținerea casei) (Graficul 2.26).

În acest fel, în luna martie 2018, ANRE a aprobat diminuarea cu circa 20,2 la sută a tarifului aferent gazului din rețea livrat consumatorilor casnici pentru anul 2018¹⁹. Ca rezultat, BNS a recalculat indicii inflației pentru lunile ianuarie și februarie 2018²⁰. De menționat că, diminuarea pronunțată a tarifului aferent gazului din rețea livrat consumatorilor casnici a fost generată de aprecierea leului față de dolarul SUA, dar și de diminuarea prețului de import al gazelor naturale. Ulterior, în luna iulie 2018,

¹⁷Consemnarea unei recolte bogate de fructe proaspete la nivel regional

¹⁸Principalele țări de import al acestor categorii de produse

¹⁹<http://anre.md/ro/content/anre-mic%C8%99orat-pre%C8%99>

²⁰Burle-de-furnizare-la-gazele-naturale-livate-consumatorilor

²¹<http://bnm.md/ro/content/traectoria-ratei-anuale-inflatiei-fost-modificata>

prețurile la energia electrică s-au redus cu cca 10 la sută²¹, ca urmare a deciziei ANRE din 15 iunie 2018 de a ajusta prețurile reglementate de furnizare a energiei electrice de către Î.C.S. „Gas Natural Fenosa Furnizare Energie” S.R.L. și S.A. „Furnizarea Energiei Electrice Nord”. Totodată, pe parcursul anului 2018 a fost înregistrată o dinamică descendentă a prețurilor la medicamente, determinată atât de aprecierea monedei naționale față de dolarul SUA și moneda unică europeană, întrucât o bună parte din prețurile acestora depind de cotația MDL/USD, MDL/EUR, precum și de unele ajustări de politici în domeniul respectiv. Contribuții neglijabile la dinamica anuală a prețurilor la serviciile reglementate pe parcursul anului 2018 au avut prețurile la serviciile de transport.

Prețurile la combustibili

În anul 2018, evoluția ratei anuale a prețurilor la combustibili s-a caracterizat printr-o volatilitate sporită. Astfel, în primele două luni ale anului, rata anuală a acestora s-a diminuat de la 5,2 la sută în luna decembrie 2017 până la 2,5 la sută în luna februarie 2018. Ulterior, rata anuală a prețurilor la combustibili a consemnat o dinamică ascendentă, majorându-se până la 12,6 la sută în luna iulie 2018 (Graficul 2.27). Dinamica respectivă a fost susținută, preponderent, de creșterea prețurilor la carburanți, ca urmare a majorării semnificative a prețurilor internaționale la petrol. Astfel, prețul mediu la petrol marca Urals în primele șapte luni ale anului 2018 a constituit 69,4 dolari SUA/baril, fiind cu 30,7 la sută superior față de prețul mediu al petrolului din anul 2017.

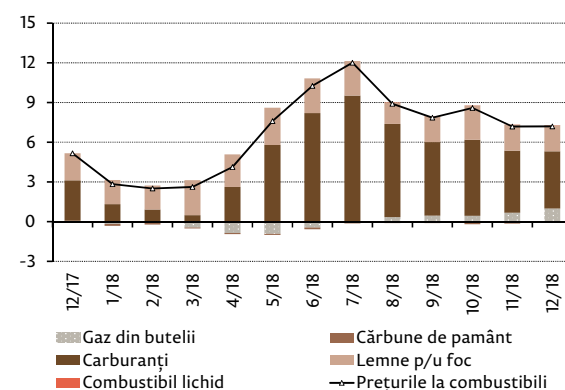
Evoluția prețurilor la combustibili, în perioada august-decembrie 2018, a înregistrat o dinamică descendentă, rata anuală a acestora diminuându-se până la 7,4 la sută în ultima lună a anului. Temperarea ritmului anual al prețurilor la combustibili a fost determinată, în principal, de atenuarea presiunii din partea prețurilor la carburanți. Acest fapt a fost susținut de prevederile Legii nr. 152 din 20 iulie 2018²², conform cărora, ANRE urma să modifice Metodologia formării și aplicării prețurilor la produsele petroliere, în termen de trei luni din momentul publicării acesteia. În perioada respectivă prețurile-plafon de comercializare cu amănuntul a principalelor produse petroliere au constituit 19,01 lei/litru pentru benzină și 16,89 lei/litru pentru motorină. De menționat că, prețurile-plafon sus-menționate au rămas neschimbate până la finele anului. Totodată, o contribuție pozitivă sesizabilă pe parcursul anului 2018 asupra prețurilor la combustibili a fost determinată de dinamica prețurilor la lemnele pentru foc.

Pe parcursul anului 2018, prețurile la gazul din butelii și cărbune au exercitat contribuții minore la dinamica prețurilor la combustibili.

²¹<http://anre.md/ro/content/anre-mic%C8%99orat-pre%C8%9Burile-de-furnizare-energiei-electrice-livrate-consumatorilor>

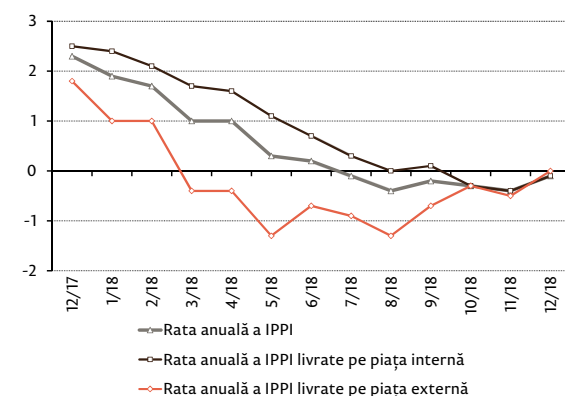
²² Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică (ANRE) informează că, după publicarea în Monitorul Oficial nr. 285-294 din 3.08.2018 a Legii nr. 152 din 20 iulie 2018 pentru modificarea Legii nr. 461/2001 privind piața produselor petroliere, inițiază procedura de avizare și consultare publică a proiectului de modificare și completare a Metodologiei formării și aplicării prețurilor la produsele petroliere, aprobată la 31 martie 2016 prin Hotărârea Consiliului de administrație al ANRE nr. 102/2016 (Monitorul Oficial nr.128-133/833 din 13.05.2016).

Graficul 2.27: Contribuția componentelor (p.p.) la creșterea anuală a prețurilor la combustibili (%)

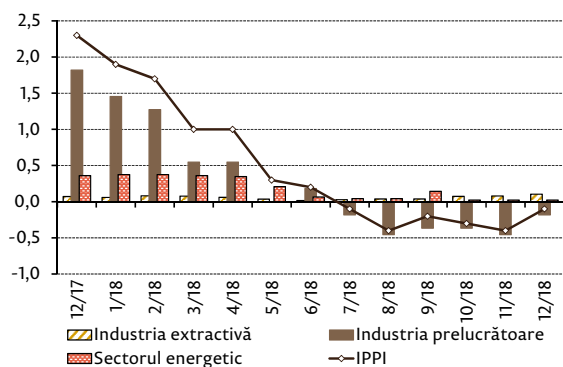
Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.28: Rata anuală a prețurilor în industrie (%)

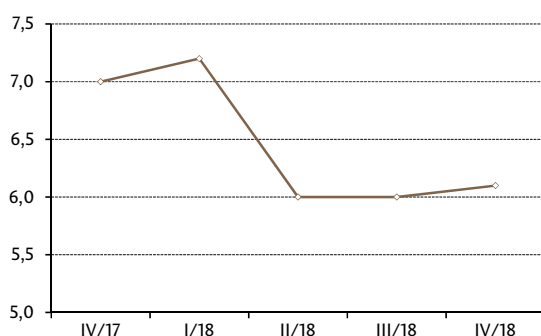
Sursa: BNS

Graficul 2.29: Rata anuală a prețurilor în industrie (%) și contribuția componentelor acestora clasificată după principalele ramuri (p.p.)

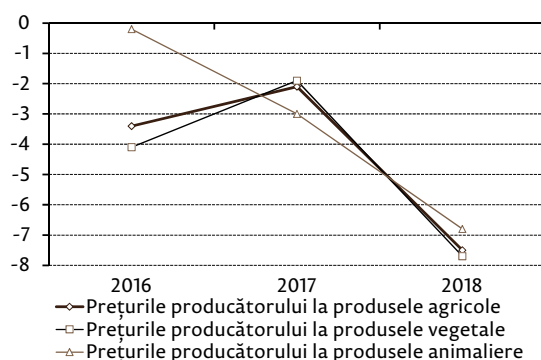
Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.30: Evoluția ratei anuale a prețurilor în construcții (%)

Sursa: BNS

Graficul 2.31: Rata anuală a prețurilor producătorului la produsele agricole (%)

Sursa: BNS

Prețurile producției industriale

Pe parcursul anului 2018, rata anuală a prețurilor în industrie a înregistrat o traiectorie descendentă. În luna decembrie 2018, rata anuală a prețurilor în industrie a constituit minus 0,1 la sută, fiind cu 2,4 p.p. inferioară celei din luna decembrie 2017. Evoluția descendentă a ratei anuale a IPPI pe parcursul anului 2018 a fost influențată de dinamica prețurilor la produsele livrate atât pe piața internă, cât și cea externă (Graficul 2.28).

Analizând evoluția ratei anuale a prețurilor în industrie după principalele ramuri, se conturează că temperarea pronunțată a acestora a fost determinată de evoluția prețurilor în industria prelucrătoare și în sectorul energetic (Graficul 2.29). Temperarea ratei anuale a prețurilor în industria prelucrătoare a fost determinată de diminuarea prețurilor în industria alimentară, drept urmare a reducerii cheltuielilor aferente resurselor energetice (energia electrică, gaze naturale) utilizate în procesul de producere, dar și de o recolta bogată de fructe în toamna anului 2018.

Prețurile în construcții

Pe parcursul anului 2018, rata anuală a prețurilor în construcții a consemnat o traiectorie descendentă. În trimestrul IV 2018, aceasta s-a poziționat la nivelul de 6,1 la sută, fiind cu 0,9 p.p. inferioară celei din trimestrul IV 2017 (Graficul 2.30).

Prețurile producătorului la produsele agricole

În anul de raportare, prețurile producătorului la produsele agricole s-au diminuat cu 7,5 la sută în comparație cu cele din anul precedent, ca urmare a diminuării prețurilor atât la produsele vegetale (-7,7 la sută), cât și la produsele animale (-6,8 la sută) (Graficul 2.31).

Evoluția prețurilor la produsele vegetale a fost determinată, preponderent, de diminuarea prețurilor la „fructe și pomeze” (-33,5 la sută), „struguri” (16,6 la sută), „culturile leguminoase pentru boabe” (-14,3 la sută), „floarea soarelui” (-8,4 la sută) și „rață” (-8,2 la sută). În același timp, a fost sesizată o creștere semnificativă a prețurilor la „legume” (18,5 la sută), „grâu” (10,2 la sută) și „cartofi” (2,5 la sută).

Prețurile la produsele animale au scăzut drept urmare a diminuării prețurilor la ouă (-12,3 la sută), la carnea de pasare (-11,3 la sută) și la cea de porc (-4,9 la sută). Totodată, prețul la carnea de bovină s-a majorat cu 16,9 la sută, iar cel al laptelui cu 0,6 la sută.

2.3 Sectorul public și politica fiscală

Executarea bugetului public național

În anul 2018, indicatorii bugetului public național au avut o evoluție mai temperată comparativ cu anul precedent, iar deficitul bugetar s-a încadrat în limitele admisibile. Ca rezultat al creșterii veniturilor publice, pe de o parte, și a majorării cu un ritm mai mare a cheltuielilor publice, pe de alta parte, deficitul bugetar s-a majorat și a constituit 1 612,0 milioane lei. Conform datelor Ministerului Finanțelor, veniturile bugetului public național au fost acumulate în sumă de 57 964,9 milioane lei, cu 8,6 la sută peste nivelul veniturilor acumulate în anul 2017 (Graficul 2.32). Raportate la PIB, veniturile colectate în anul 2018 au constituit 30,5 la sută, în creștere cu 0,7 p.p. față de anul 2017.

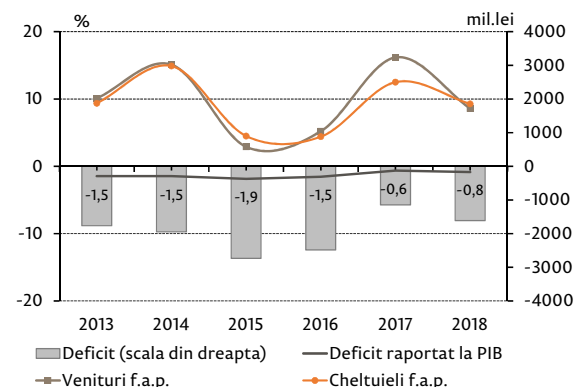
Partea majoră a veniturilor bugetare a fost acumulată din contul impozitelor și taxelor, care au avut o pondere de 65,0 la sută (37 660,1 milioane lei). Contribuțiile și primele de asigurări obligatorii au reprezentat 29,6 la sută (17 146,7 milioane lei), iar ponderea altor venituri și granturi au constituit 4,8 la sută (2 793,5 milioane lei) și respectiv 0,6 la sută (364,6 milioane lei) din totalul veniturilor bugetare.

Pe parcursul anului 2018, Republica Moldova a beneficiat de suport financiar pentru susținerea bugetului sub formă de granturi externe în sumă de 364,6 milioane lei sau cu 63,9 la sută mai puțin față de anul 2017. Raportat la PIB, granturile au constituit 0,2 la sută, cu 0,4 p.p. mai puțin față de anul 2017.

Cheltuielile bugetului public național au totalizat în anul de referință 59 576,9 milioane lei, înregistrând o creștere de 9,3 la sută față de anul 2017 (Graficul 2.32). Din totalul de cheltuieli, cea mai mare pondere au avut-o cheltuielile pentru protecția socială (35,2 la sută), pentru învățământ au fost alocate 17,6 la sută, iar ocrotirii sănătății 13,1 la sută. Cheltuielile publice, raportate la PIB, au constituit 31,4 la sută, cu 0,9 p.p. mai mult decât în anul 2017.

În acest context, în anul 2018, executarea bugetului public național s-a soldat cu un deficit de 1 612,0 milioane lei. Raportat la PIB, acest deficit reprezintă 0,8 la sută, cu 0,2 p.p. peste nivelul anului 2017. Sursele de finanțare a deficitului public național s-au format din împrumuturi externe nete în sumă de 534,9 milioane lei, ceea ce reprezintă 0,3 la sută din PIB (cu 1,0 p.p. mai puțin față de anul 2017), din datorii și împrumuturi interne în sumă de 408,7 milioane lei sau 0,2 la sută din PIB (în scădere cu 0,4 p.p. față de anul precedent) și activele financiare în sumă de 318,4 milioane lei, ceea ce a constituit 0,2 la sută din PIB (în creștere cu 0,3 p.p. comparativ cu anul 2017). Totodată, soldurile mijloacelor bănești în conturile bugetului public național, comparativ cu începutul anului, s-au micșorat cu 350,0 milioane lei.

Graficul 2.32: Indicatorii bugetului public național

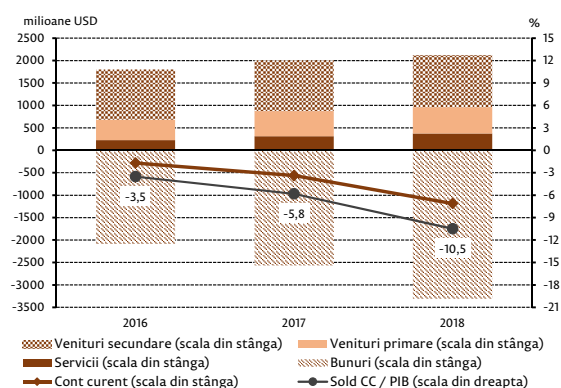

Sursa: Ministerul Finanțelor, calcule BNM

2.4 Conturile internaționale ale Republicii Moldova pentru anul 2018 (date provizorii)

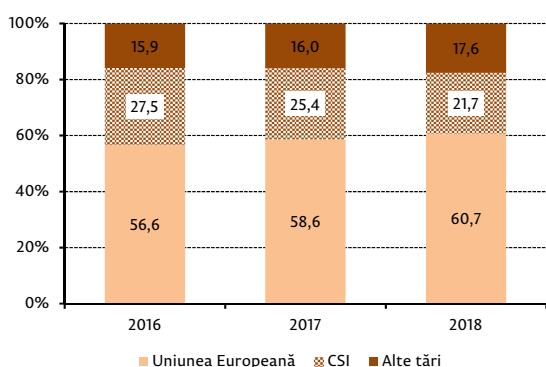
Balanța de plăți²³

Graficul 2.33: Contul curent – componente principale

Sursa: BNM

Graficul 2.34: Exportul de bunuri, structura pe zone geografice (%)

Sursa: Elaborat de BNM în baza datelor BNS (baza de date a declarațiilor vamale, fără bunurile pentru/după prelucrare pentru care nu are loc schimbul dreptului de proprietate)

În anul 2018, soldul **contului curent** al balanței de plăți a Republicii Moldova a înregistrat un deficit de 1 186,71 milioane USD, care s-a dublat comparativ cu anul 2017 (Tabelul A.1). Raportat la PIB, deficitul contului curent a constituit 10,5 la sută (față de 5,8 la sută în anul 2017) (Graficul 2.33). Sursa deficitului contului curent a fost tradițional comerțul exterior cu bunuri, al cărui sold negativ s-a aprofundat cu 28,8 la sută, celelalte componente înregistrând solduri excedentare în creștere.

În anul 2018 *exporturile de bunuri și servicii* au totalizat 3 430,18 milioane USD și s-au majorat cu 10,6 la sută față de anul 2017. Exporturile, pe de o parte, au fost influențate pozitiv de cererea din partea principalelor țări-partenere, care au înregistrat creșteri economice. Pe de altă parte, în a doua jumătate a anului 2018 exporturile au arătat o dinamică negativă, manifestată atât prin diminuarea prețurilor la bunurile exportate (în ultimul trimestru al anului), cât și prin scăderea volumelor fizice.

Importurile de bunuri și servicii au constituit 6 365,63 milioane USD, fiind în creștere cu 18,9 la sută față de anul 2017. Majorarea importurilor a fost condiționată, în principal, de învierea activității investiționale, ce a rezultat în creșterea importurilor de bunuri de capital și intermediare, precum și de servicii pentru afaceri. De asemenea, la majorarea importurilor a contribuit creșterea veniturilor disponibile ale populației, determinată de sporirea remiterilor personale și a salariilor (în special, în sectorul public), precum și de relaxarea, începând cu octombrie 2018, a politicii fiscale în ceea ce privește diminuarea ratei superioare a impozitului pe venit și majorarea scutirilor personale.

Deficitul comerțului exterior cu **bunuri** a constituit 3 308,75 milioane USD²⁴, aprofundându-se cu 28,8 la sută, deoarece importurile au crescut mai mult (+19,1 la sută) decât exporturile (+5,6 la sută), comparativ cu anul 2017. Raportul dintre soldul deficitar al comerțului exterior cu bunuri și PIB a fost de 29,3 la sută, cu 2,7 p.p. mai mare decât în 2017.

Structura geografică a *exporturilor de bunuri* (fără bunurile după prelucrare și alte ajustări) în anul 2018 reflectă faptul că 60,7 la sută au fost direcționate către țările UE, 21,7 la sută au fost orientate către țările CSI, iar restul de 17,6 la sută din exporturi au fost destinate altor țări (Graficul 2.34). Exportul de bunuri orientat către UE a înregistrat o creștere de 9,0 la sută față de anul 2017. Această majorare a fost determinată, în special, de

²³Comentariile analitice complete privind evoluția conturilor internaționale pot fi accesate la adresa: <http://bnm.md/ro/content/conturile-internationale-ale-republicii-moldova-pentru-anul-2018-date-provizorii>

²⁴Spre deosebire de datele BNS, statistica comerțului exterior cu bunuri publicată de BNM în balanța de plăți conține un șir de ajustări.

creșterea exporturilor către Italia cu 62,8 la sută, România – cu 15,0 la sută, Germania – cu 35,6 la sută.

Exportul destinat țărilor CSI a înregistrat în anul 2018 o scădere cu 10,1 la sută față de anul 2017, aceasta s-a datorat micșorării livrărilor către Rusia cu 14,1 la sută și Belarus – cu 20,7 la sută. Concomitent, s-au majorat livrările către Ucraina cu 22,7 la sută.

Exportul către alte țări, în anul 2018, a înregistrat o creștere cu 15,9 la sută față de anul 2017, determinată de majorarea exportului către Elveția cu 42,3 la sută, Emiratele Arabe Unite – de 5,6 ori, Serbia – cu 61,1 la sută.

În structura pe categorii a exporturilor, ponderea majoritară de 58,0 la sută a revenit *produselor agroalimentare*, al căror export s-a majorat cu 2,2 la sută comparativ cu anul 2017. Exportul *mașini și aparate* (preponderent, fire și cabluri), cu o pondere de 12,3 la sută din totalul exporturilor, a continuat tendința ascendentă, majorându-se cu 31,7 la sută față de anul 2017. Exportul de *articole și părți de mobilier* a crescut cu 18,7 la sută, de produse ale industriei chimice – cu 1,3 la sută. Exportul de *materiale și articole textile* a scăzut cu 11,6 la sută.

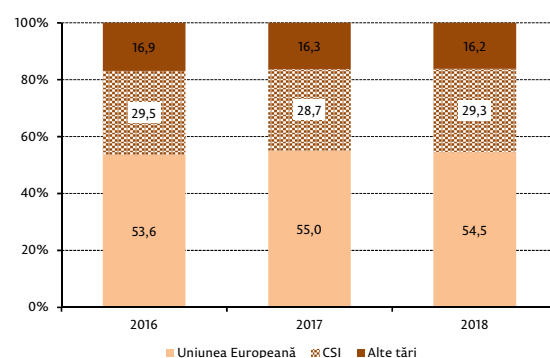
În structura geografică a *importurilor de bunuri* (fără bunurile pentru prelucrare și cu alte ajustări, după principiul țării de livrare), în anul 2018, ponderea majoritară i-a revenit Uniunii Europene – 54,5 la sută (Graficul 2.35), valoarea importurilor provenite din UE fiind în creștere cu 17,9 la sută, comparativ cu anul 2017. O dinamică pozitivă au înregistrat și importurile din CSI (+21,4 la sută), reprezentând o pondere de 29,3 la sută. Importurile din alte țări au înregistrat o creștere de 18,4 la sută față de anul 2017, revenindu-le respectiv 16,2 la sută din totalul importurilor.

Principalele categorii de bunuri importate în anul 2018 au fost: *produsele minerale*, cu o pondere de 19,1 la sută (în creștere cu 30,2 la sută), *mașinile și aparatele* (+27,1 la sută), *produsele agroalimentare* (+9,5 la sută), *produsele industriei chimice* (+13,1 la sută), *metalele comune și articolele din acestea* (+20,9 la sută), *mijloacele și echipamentele de transport* (+25,4 la sută) ș.a.

Importul de *produse energetice și electricitate*, în anul 2018, a constituit 954,72 milioane USD, înregistrând o creștere de 27,9 la sută în raport cu anul 2017. Această evoluție a fost determinată de creșterea importului de combustibili diesel cu 32,2 la sută, de gaz natural în stare gazoasă (+46,6 la sută), de benzine auto (+17,3 la sută). Totodată, importul de cărbune a înregistrat o scădere cu 28,2 la sută, de energie electrică – cu 3,3 la sută (Graficul 2.36).

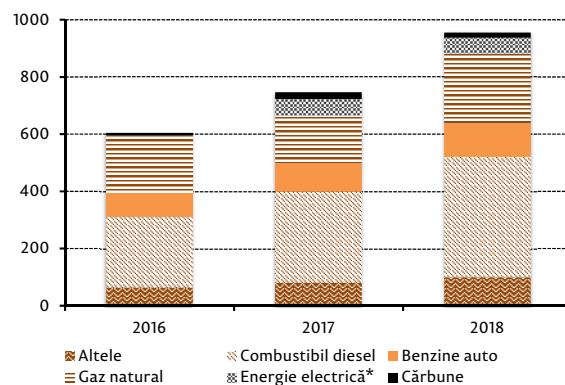
Majorarea soldului pozitiv al balanței **serviciilor** cu 17,8 la sută până la 373,30 milioane USD s-a datorat creșterii, în raport cu anul 2017, a exporturilor cu 18,0 la sută (Tabelul A.1). În cadrul acestora, s-au majorat semnificativ exporturile de servicii de prelucrare a materiei prime (cu 44,0 la sută), de călătorii (+18,3 la sută), de informatică (+47,3 la sută). Concomitent, importurile de servicii s-au majorat cu 18,1 la sută. Majorarea importurilor de servicii a rezultat, preponderent, din creșterea importurilor de servicii de transport (+16,3 la sută), călătorii (+16,6 la sută), de alte servicii pentru afaceri (+37,9 la sută). Raportul dintre soldul balanței

Graficul 2.35: Importul de bunuri, structura pe zone geografice, prețuri CIF (%)

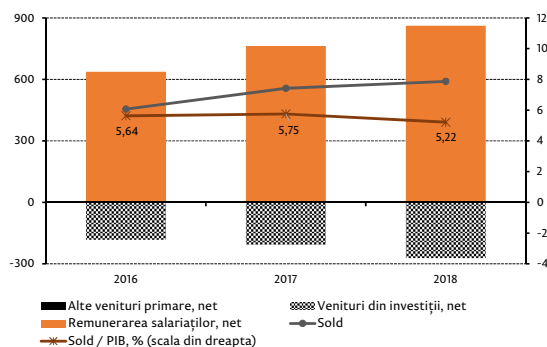
Sursa: Elaborat de BNM în baza datelor BNS (baza de date a declarațiilor vamale, fără bunurile pentru/după prelucrare pentru care nu are loc schimbul dreptului de proprietate, selecții la import (prețuri CIF) după principiul țării de livrare).
Nota: BNS prezintă importul după principiul țării de origine.

Graficul 2.36: Importurile de produse energetice și electricitate (milioane USD, prețuri CIF)

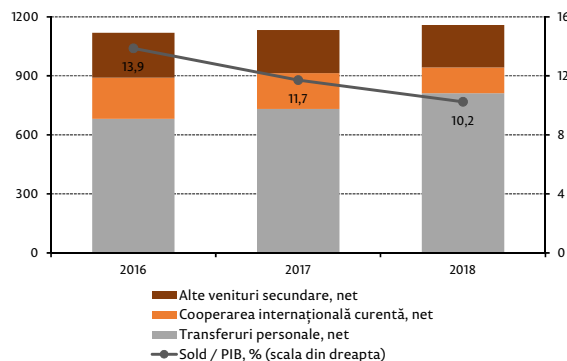
Sursa: Elaborat de BNM în baza datelor BNS (baza de date a declarațiilor vamale, fără bunurile pentru/după prelucrare pentru care nu are loc schimbul dreptului de proprietate)
* Import net

Graficul 2.37: Veniturile primare, pe componente (milioane USD)

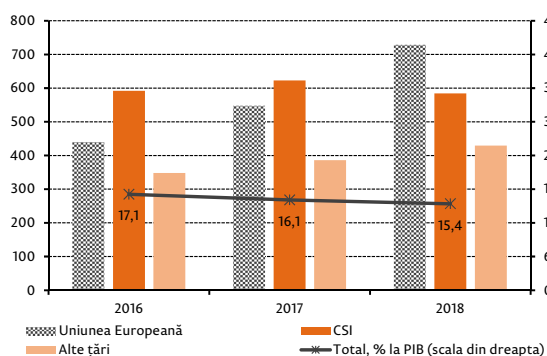
Sursa: BNM

Graficul 2.38: Veniturile secundare, pe componente (milioane USD)

Sursa: BNM

Graficul 2.39: Distribuția geografică a remiterilor personale (milioane USD)

Sursa: BNM

serviciilor și PIB a constituit 3,3 la sută, neschimbat față de anul 2017.

Excedentul **veniturilor primare** a crescut în anul 2018 cu 6,0 la sută față de anul 2017, până la 590,24 milioane USD (Graficul 2.37). *Remunerarea salariaților* rezidenți pentru munca prestată patronilor nerezidenți s-a majorat cu 12,2 la sută, până la nivelul de 941,41 milioane USD. Efectul acestei majorări însă a fost atenuat de creșterea concomitentă a ieșirilor de *venituri din investiții* (+32,7 la sută). Raportul dintre soldul veniturilor primare și PIB a constituit 5,2 la sută, cu 0,5 p.p. mai puțin comparativ cu anul 2017.

Soldul pozitiv al **veniturilor secundare** a constituit 1 158,50 milioane USD, majorându-se cu 2,2 la sută comparativ cu 2017 grație creșterii *transferurilor personale* primite din exterior de rezidenții moldoveni (+12,1 la sută), care au totalizat 896,02 milioane USD. În același timp, volumul asistenței tehnice și al granturilor primite de toate sectoarele în cadrul *cooperării internaționale* s-a diminuat cu 27,5 la sută comparativ cu anul 2017 și a totalizat 139,65 milioane USD. Raportat la PIB, soldul veniturilor secundare a constituit 10,2 la sută, cu 1,5 p.p. inferior celui calculat pentru 2017 (Graficul 2.38).

Remiterile personale²⁵ primite de rezidenții Republicii Moldova în anul 2018 au fost evaluate la 1 742,50 milioane USD (+11,9 față de anul 2017), ceea ce reprezintă 15,4 la sută relativ la PIB (-0,7 p.p. față de anul 2017 din cauza PIB în creștere). Majorarea remiterilor personale a fost determinată, preponderent, de creșterea fluxurilor din țările UE (+33,0 la sută față de 2017). Concomitent, fluxurile din CSI au scăzut cu 6,2 la sută, în principal din cauza deprecierei rublei rusești. Remiterile personale din alte țări s-au majorat cu 11,2 la sută (Graficul 2.39).

Contul de capital a consemnat un sold negativ de 39,38 milioane USD, care s-a deteriorat cu 84,4 la sută față de anul 2017. Soldul contului de capital a fost determinat de ieșirile nete de capital înregistrate de sectorul privat (60,72 milioane USD), în timp ce intrările de asistență din exterior primită de administrația publică pentru finanțarea proiectelor investiționale au constituit 21,24 milioane USD.

Suma soldurilor **contului curent și contului de capital** denotă că, drept rezultat al tranzacțiilor curente și de capital ale rezidenților Republicii Moldova cu nerezidenții, **necesarul net de finanțare** externă a constituit 1 226,09 milioane USD (10,8 la sută în raport cu PIB).

În anul 2018, **contul financiar** s-a soldat cu intrări nete de capital în valoare de 1 132,16 milioane USD ca rezultat al majorării nete a pasivelor rezidenților față de nerezidenți cu 595,05 milioane USD (ca urmare a tranzacțiilor efective), concomitent cu scăderea activelor financiare externe ale rezidenților cu 537,11 milioane USD (Graficul 2.40, tabelul A.1).

²⁵ Remiterile personale reprezintă un articol suplimentar la balanța de plăți și reflectă valoarea remunerării nete a salariaților (excluzând cheltuielile lucrătorilor suportate în țara de prestare a muncii și unele taxe și impozite achitate de rezidenți peste hotare), a transferurilor personale și a celor de capital între gospodăriile casnice, indiferent de sursa de proveniență a acestora.

Pasivele s-au majorat, în special, ca urmare a primirii de către rezidenți a *creditelor comerciale și a avansurilor* de la partenerii nerezidenți, în sumă netă de 304,04 milioane USD.

De asemenea, pasivele au crescut datorită majorării nete a angajamentelor sub formă de *investiții directe* cu 231,96 milioane USD (Graficul 2.41). Valoarea participațiilor la capital (altele decât reinvestirea profiturilor) în posesia nerezidenților a crescut, pe parcursul anului 2018, ca urmare a tranzacțiilor efective, cu 107,42 milioane USD, reinvestirea profiturilor a fost evaluată la 25,24 milioane USD, iar acumulările nete de datorii față de investitorii străini direcți – la 99,30 milioane USD.

La pasivele sub formă de *împrumuturi* au fost înregistrate trageri nete în sumă de 87,82 milioane USD (trageri – 515,05 milioane USD, rambursări – 427,23 milioane USD) (Tabelul A.2). De finanțare externă au beneficiat: societățile nefinanciare, gospodăriile populației și instituțiile fără scop lucrativ – 218,81 milioane USD din tragerile totale, administrația publică – 144,83 milioane USD, alte societăți financiare – 96,89 milioane USD, societățile care acceptă depozite – 34,15 milioane USD și BNM – 20,37 milioane USD.

Principalii creditori ai administrației publice în anul 2018 au fost: Banca Europeană de Investiții – 63,42 milioane USD, Asociația Internațională de Dezvoltare – 36,18 milioane USD, Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare – 19,77 milioane USD, Fondul Monetar Internațional (FMI) – 13,36 milioane USD, Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare – 7,27 milioane USD, Fondul Internațional pentru Dezvoltarea Agricolă – 3,20 milioane USD, Banca de Dezvoltare a Consiliului Europei – 1,24 milioane USD etc.

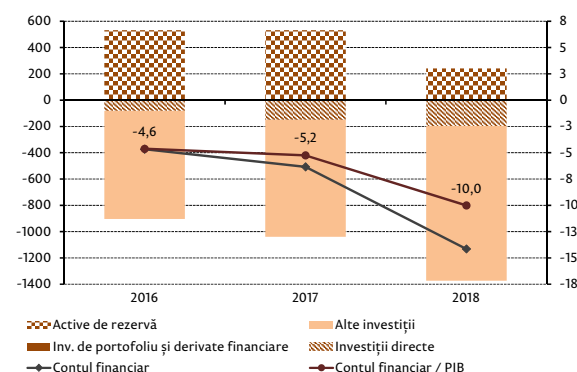
Rambursările de împrumuturi externe au avut următoarea repartitie pe sectoare instituționale: societățile nefinanciare, gospodăriile populației și instituțiile fără scop lucrativ – 144,14 milioane USD, administrația publică – 115,07 milioane USD, alte societăți financiare – 67,94 milioane USD, BNM – 61,86 milioane USD (împrumuturi de la FMI), societățile care acceptă depozite – 38,22 milioane USD.

Pasivele sub formă de *numerar și depozite* au înregistrat o diminuare netă cu 22,34 milioane USD (determinată, în principal, de retragerile de mijloace bănești de pe conturile loro ale băncilor nerezidente deschise în băncile rezidente).

Diminuarea **activelor** financiare externe a fost determinată de scăderea netă a activelor sub formă de *numerar și depozite* cu 730,04 milioane USD (din care activele băncilor licențiate s-au redus cu 3,00 milioane USD, iar activele gospodăriilor populației și instituțiilor fără scop lucrativ – cu 727,04 milioane USD). Concomitent, *activele oficiale de rezervă* ale BNM s-au majorat cu 235,53 milioane USD (în urma tranzacțiilor efective).

De asemenea, la scăderea activelor financiare totale au contribuit achitățile nete în valoare de 81,53 milioane USD efectuate de nerezidenți la *creditele comerciale și avansurile* acordate lor anterior de către partenerii comerciali rezidenți.

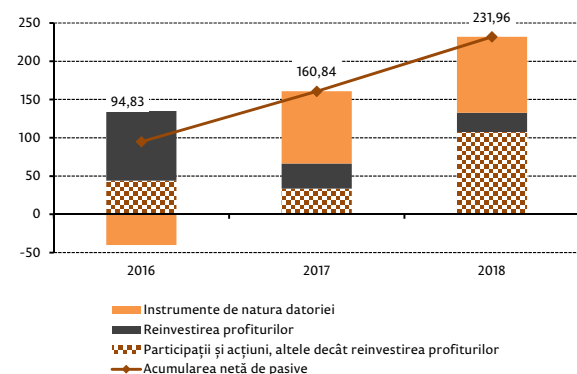
Graficul 2.40: Contul financiar după categorii funcționale (milioane USD)

Sursa: BNM

Nota: (+) ieșiri nete, (-) intrări nete de capital.

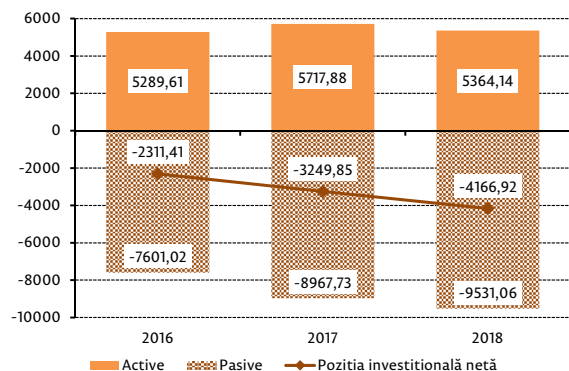
Graficul 2.41: Investiții directe: acumularea netă de pasive, dezagregate pe instrumente (milioane USD)

Sursa: BNM

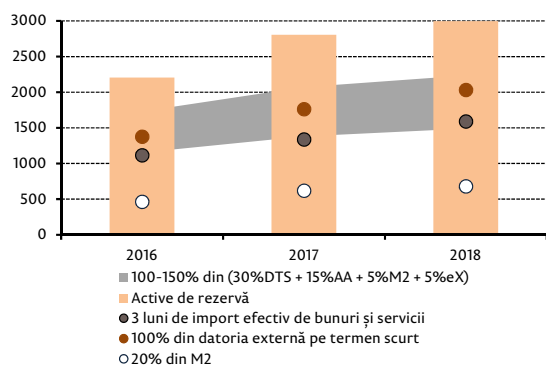
Poziția investițională internațională a Republicii Moldova la 31 decembrie 2018

Graficul 2.42: Poziția investițională internațională în dinamică, la sfârșit de perioadă (milioane USD)

Sursa: BNM

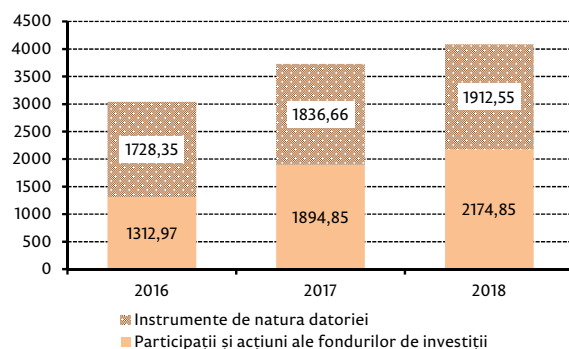
Graficul 2.43: Indicatorii suficienței activelor oficiale de rezervă ale Republicii Moldova (milioane USD)

Sursa: BNM

Notă: DTS – datoria pe termen scurt (după scadența originală), AAP – alte angajamente de portofoliu, M2 – masa monetară, eX – export de bunuri și servicii.

Graficul 2.44: Investițiile directe, pasive, componentele de bază, stoc* la sfârșit de perioadă (milioane USD)

Sursa: BNM

*Stocuri calculate conform valorii de bilanț

Poziția investițională internațională a Republicii Moldova, la 31.12.2018, a constituit -4 166,92 milioane USD (36,8 la sută relativ la PIB), soldul negativ aprofundându-se față de sfârșitul anului 2017 cu 28,2 la sută (Tabelul A.3, graficul 2.42).

Activele financiare externe au însumat 5 364,14 milioane USD, în scădere cu 6,2 la sută de la începutul anului, iar *pasivele* – 9 531,06 milioane USD, în creștere cu 6,3 la sută.

Evoluția soldului debitor al poziției investiționale internaționale, pe parcursul anului 2018, a fost determinată de tranzacțiile efective nete cu nerezidenții (-1 132,16 milioane USD), de schimbările de preț ale instrumentelor financiare (-138,41 milioane USD), în timp ce alte schimbări (334,76 milioane USD) și fluctuația ratelor de schimb ale valutei originale față de dolarul SUA (18,74 milioane USD) au influențat pozitiv soldul poziției. Toate schimbările menționate au generat o deteriorare totală a poziției la 31.12.2018 cu 917,07 milioane USD.

Ponderea cea mai mare în stocul de *active financiare* externe le-a revenit în continuare *activelor de rezervă* (55,8 la sută). Pe parcursul anului 2018, stocul activelor oficiale de rezervă s-a majorat cu 6,8 la sută comparativ cu începutul anului, constituind 2 995,18 milioane USD la 31.12.2018.

Stocul activelor oficiale de rezervă a crescut din fluxul net, înregistrat în balanța de plăți, cu 235,53 milioane USD (calculat la rata de schimb zilnică) și din modificările de preț ale titlurilor de valoare și ale aurului monetar cu 0,39 milioane USD, fluctuația ratelor de schimb ale valutei originale față de dolarul SUA diminuându-le valoarea cu 44,00 milioane USD.

Volumul activelor oficiale de rezervă corespunde tuturor criteriilor de suficiență: acoperirea a cel puțin 3 luni de importuri de bunuri și servicii (au acoperit 5,6 luni de import efectiv); acoperirea integrală prin rezerve a datoriei externe pe termen scurt (au acoperit 147,4 la sută); acoperirea a 20 la sută din masa monetară M2 (au acoperit 88,0 la sută); acoperirea a 100-150 la sută din suma: 30 la sută din datoria pe termen scurt + 15 la sută din alte angajamente + 5 la sută din M2 + 5 la sută din exporturi de bunuri și servicii (au acoperit 201,1 la sută) (Graficul 2.43).

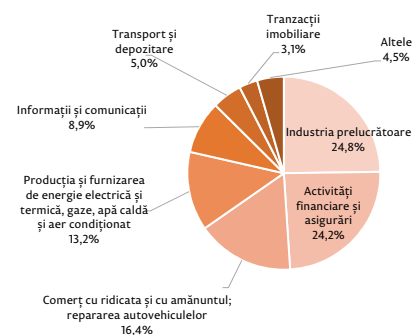
În structura *pasivelor externe*, au predominat alte investiții cu o pondere de 56,5 la sută, urmate de investițiile directe cu o pondere de 42,9 la sută.

La sfârșitul anului 2018, stocul pasivelor sub formă de *investiții directe* a totalizat 4 087,40 milioane USD (în creștere cu 9,5 la sută de la începutul anului). Ponderea ISD sub formă de participații și acțiuni a constituit 53,2 la sută din stocul total de ISD, restul revenind instrumentelor de datorie (Graficul 2.44). În cadrul instrumentelor de datorie, cea mai mare parte – 60,9 la sută – reprezintă stocul împrumuturilor contractate de la investitorii străini direcți, restul sunt angajamente sub formă de credite comerciale și alte datorii față de investitorii nerezidenți.

În distribuția geografică a investițiilor directe sub formă de participații și acțiuni acumulate, investitorilor din țările UE le-a revenit ponderea majoritară – 84,5 la sută. Investitorii din țările CSI au deținut o pondere de 6,0 la sută din totalul capitalului propriu acumulat, cei din alte țări au deținut investiții în proporție de 9,5 la sută.

Principalele activități economice care au atras investiții străine sunt: industria prelucrătoare (24,8 la sută din stocul de investiții directe sub formă de capital propriu) și activitățile financiare și de asigurări (24,2 la sută) (Graficul 2.45).

Graficul 2.45: Investițiile directe, capital propriu acumulat la 31.12.2018, pe activități economice (conform CAEM 2), %

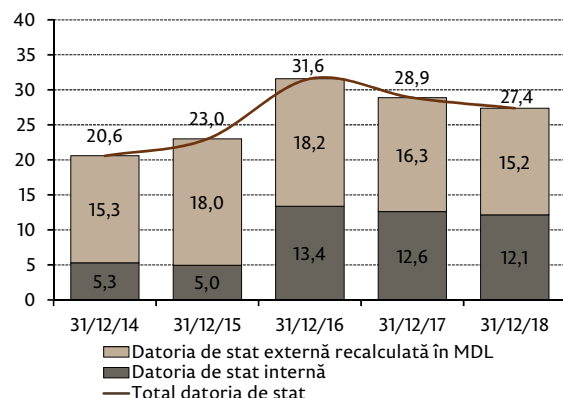

Sursa: BNM

2.5 Datoria de stat și datoria externă a Republicii Moldova

Datoria de stat

Graficul 2.46: Datoria de stat ca pondere în PIB (%)

Sursa: Ministerul Finanțelor, calcule BNM

La sfârșitul anului 2018, datoria de stat a Republicii Moldova a constituit 52 012,5 milioane lei, reprezentând 27,4 la sută din PIB. Datoria de stat a crescut, pe parcursul anului 2018, cu 352,2 milioane lei sau cu 0,7 la sută, din contul majorării soldului datoriei de stat interne cu 480,1 milioane lei, totodată, soldul datoriei de stat externe s-a diminuat cu 127,8 milioane lei. Ca pondere în PIB, datoria de stat internă s-a redus în 2018 cu 0,5 p.p. iar ponderea datoriei externe cu 1,1 p.p. (Graficul 2.46).

La 31 decembrie 2018, datoria de stat a fost formată din datoria de stat externă în proporție de 55,7 la sută și datoria de stat internă în proporție de 44,3 la sută.

Soldul datoriei de stat externe, exprimat în valută, la situația din 31 decembrie 2018 s-a micșorat cu 0,7 la sută față de 31 decembrie 2017 și a constituit 1 689,0 milioane dolari SUA. Datoria de stat externă, ca valoare exprimată în lei, a totalizat la sfârșitul anului de raportare 28 954,0 milioane lei, nivel inferior celui de la finele anului 2017 cu 0,4 la sută.

Datoria de stat internă, la sfârșitul anului 2018, a înregistrat valoarea de 23 058,6 milioane lei, superioară celei de la sfârșitul anului 2017 cu 2,1 la sută. Majorarea datoriei de stat interne a fost determinată de emisiunile suplimentare de VMS pe piața primară cu circa 9,6 la sută. De menționat că, în luna octombrie 2018, au fost răscumpărate VMS cu maturitatea de 2 ani, emise la 4 octombrie 2016 pentru executarea obligațiunilor de plată derivate din garanțiile de stat, în sumă de 210,0 milioane lei. Prin urmare, la finele anului 2018, datoria internă a fost formată din VMS emise pentru executarea garanțiilor de stat (56,7 la sută), VMS emise pe piața primară (34,3 la sută) și VMS convertite (9,0 la sută).

În anul 2018, pentru serviciul datoriei de stat de la bugetul public național au fost utilizate mijloace bănești în sumă de 1 504,8 milioane lei (cu 22,0 la sută mai puțin comparativ cu anul 2017). Serviciul datoriei de stat externe a constituit 379,5 milioane lei (cu 6,0 la sută mai mult comparativ cu anul 2017). De menționat că pentru serviciul datoriei de stat interne au fost alocate mijloace bănești în sumă de 1 125,3 milioane lei (cu 28,4 la sută mai puțin comparativ cu anul 2017, ca urmare a diminuării ratelor efective a dobânzilor la VMS emise pe parcursul anului 2018).

Datoria externă a Republicii Moldova

Datoria externă brută a Republicii Moldova, pe parcursul anului 2018, s-a majorat cu 4,8 la sută în valoare nominală, dar a scăzut cu 7,4 p.p. relativ la PIB datorită creșterii PIB în creștere. La 31.12.2018 aceasta a înregistrat 7 302,02 milioane USD, ceea ce constituie 64,6 la sută raportat la PIB (Graficul 2.47, tabelul A.4).

Datoria externă publică și public garantată a reprezentat 26,6 la sută din totalul datoriei externe, însumând 1 938,89 milioane USD (-3,0 la sută de la începutul anului). *Datoria externă privată negarantată* s-a cifrat la 5 363,13 milioane USD, în creștere cu 8,0 la sută față de 31.12.2017.

Din punctul de vedere al structurii pe sectoare instituționale, cea mai mare parte din datoria externă, conform situației din 31.12.2018, a revenit societăților nefinanciare – 39,5 la sută din stocul total, urmate de creditarea intragrup din cadrul investițiilor directe (inclusiv datoriile pentru importul de gaze naturale) – 26,2 la sută, administrația publică – 23,4 la sută, societățile care acceptă depozite – 5,3 la sută, BNM – 2,9 la sută, alte societăți financiare – 2,2 la sută, gospodăriile populației – 0,5 la sută.

Cel mai mare creditor al statului, conform situației la 31.12.2018, a fost Grupul Băncii Mondiale cu o pondere de 36,7 la sută din datoria externă publică totală sau 712,34 milioane USD (din care datoria față de AID a constituit 619,07 milioane USD, față de BIRD – 91,39 milioane USD și față de CFI – 1,88 milioane USD), urmat de FMI cu 25,5 la sută, Banca Europeană de Investiții – 12,9 la sută, Guvernul României – 6,5 la sută etc.

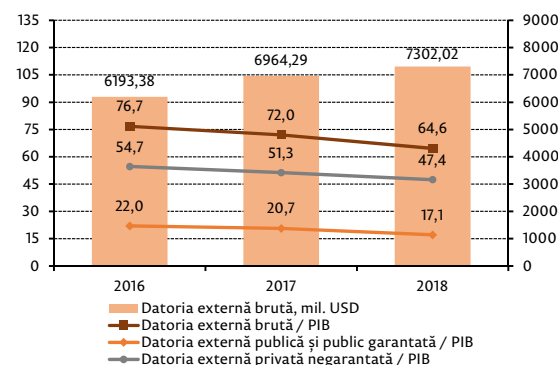
Din punctul de vedere al structurii pe scadențe (scadența originală), cea mai mare parte a stocului datoriei externe brute îi revine *datoriei pe termen lung* (72,2 la sută). La 31.12.2018, datoria externă pe termen lung a însumat 5 269,45 milioane USD (+1,3 la sută față de 31.12.2017) (Graficul 2.48).

Totuși, în anul 2018 a continuat creșterea accentuată a *datoriei externe pe termen scurt* (+15,2 la sută față de 31.12.2017), determinată, preponderent, de majorarea angajamentelor externe sub formă de credite comerciale și avansuri (acestea urmează să fie stinse parțial (partea de avansuri primite) prin livrări de bunuri/prestări de servicii).

Astfel, datoria externă pe termen scurt s-a cifrat la 2 032,57 milioane USD și a cuprins: *credite comerciale și avansuri* (constituite din avansuri primite pentru exporturi și facturi neachitate pentru importuri) – 82,2 la sută, *depozitele bancare* (la termen și la vedere) ale nerezidenților în băncile licențiate din Republica Moldova – 6,9 la sută, *alte angajamente aferente datoriei* – 6,8 la sută, *împrumuturi intragrup* – 0,4 la sută, *alte împrumuturi pe termen scurt* – 3,7 la sută (Graficul 2.49).

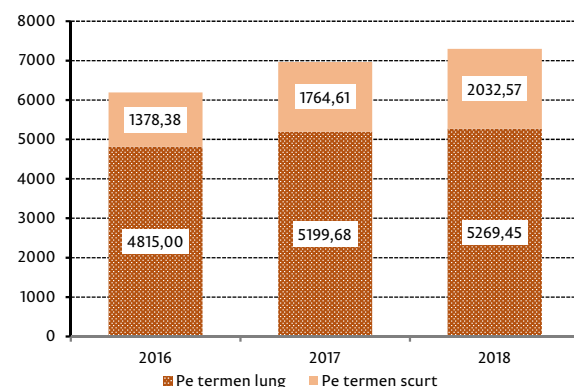
Din punctul de vedere al structurii pe valute a împrumuturilor externe, cele din cadrul *datoriei publice și public garantate* au fost, preponderent, în DST (cu o pondere de 55,6 la sută), iar în împrumuturile externe din cadrul *datoriei private negarantate* au predominat angajamentele în dolari SUA (cu o pondere de 50,3 la sută).

Graficul 2.47: Datoria externă brută în dinamică

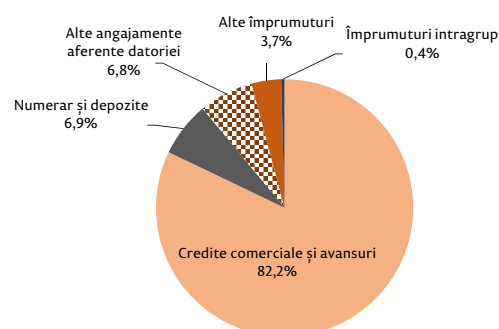
Sursa: BNM

Graficul 2.48: Structura datoriei externe pe scadențe, la sfârșitul perioadei (milioane USD)

Sursa: BNM

Graficul 2.49: Structura datoriei externe pe termen scurt pe tipuri de angajamente, la 31.12.2018

Sursa: BNM

Capitolul 3

Politica monetară

3.1 Obiectivul politicii monetare

În conformitate cu prevederile Legii nr.548–XIII din 21 iulie 1995 cu privire la Banca Națională a Moldovei, BNM este banca centrală a Republicii Moldova, fiind persoană juridică publică autonomă care stabilește și promovează politica monetară și valutară în stat. Pe parcursul anului 2018, BNM a activat în concordanță cu prevederile Strategiei politicii monetare pe termen mediu, aprobate de Consiliul de administrație al Băncii Naționale a Moldovei la 27 decembrie 2012.

Conform strategiei, pentru asigurarea și menținerea stabilității prețurilor, BNM a stabilit ținta continuă a inflației, măsurată prin indicele prețurilor de consum, publicat lunar de către Biroul Național de Statistică (BNS), la nivelul de 5,0 la sută cu o posibilă deviere de $\pm 1,5$ p.p.

Banca Națională a Moldovei a promovat pe parcursul anului 2018 o politică monetară, urmărind scopul de a asigura condiții monetare adecvate susținerii creditării și economisirii, alături de adaptarea mediului economic intern la volatilitățile și incertitudinile din mediul extern. Totodată, conduita politicii monetare a fost afectată de complexitatea balanței riscurilor atât interne, cât și externe, cu accentuarea treptată a riscurilor dezinflaționiste.

3.2 Deciziile de politică monetară

Conduita politicii monetare a continuat să se profileze în funcție de riscurile și incertitudinile asociate evoluțiilor din mediul extern și cel intern.

Activizarea procesului dezinflaționist la începutul anului 2018 a fost confirmată de prognozele Băncii Naționale. Rata anuală a inflației a avut o traiectorie descendentă de la 7,3 la sută în luna decembrie 2017 până la 0,9 la sută în luna decembrie 2018, plasându-se astfel, în primele patru luni ale anului, în intervalul de 5,0 la sută $\pm 1,5$ p.p.

Astfel, pe parcursul anului 2018, Banca Națională a Moldovei a întreprins măsuri de calibrare graduală a politicii monetare, cu scopul de a impulsiona cererea internă, alături de adaptarea în continuare a mediului economic intern la volatilități și incertitudini din mediul extern. În acest context, BNM a decis să mențină rata

dobânzii de politică monetară, pe parcursul anului 2018 la nivelul de 6,5 la sută anual.

Deciziile Comitetului executiv al BNM de a menține rata de bază la nivelul de 6,5 la sută anual, s-au bazat pe prognozele evoluției inflației, dinamica indicatorilor macroeconomici, deciziile de politică monetară anterioare și viteza de propagare a efectelor acestor decizii prin diferite canale de transmisie în economia națională, inclusiv prin influențarea ratelor dobânzilor la creditele și depozitele în moneda națională, astfel, exercitând în continuare efecte asupra evoluției inflației.

De menționat că, Banca Națională a Moldovei a majorat ratele rezervelor minime obligatorii din mijloacele atrase în lei și în valută neconvertibilă cu 2,5 p.p. până la valoarea de 42,5 la sută. Totodată, norma rezervelor obligatorii din mijloacele atrase în valută liber convertibilă a fost menținută la nivelul de 14,0 la sută pe tot parcursul anului 2018.

Aceste decizii au avut drept scop ancorarea anticipațiilor inflaționiste prin prisma consolidării perspectivelor de menținere a ratei inflației în interiorul intervalului de variație de $\pm 1,5$ p.p. de la ținta de 5,0 la sută.

3.3 Realizarea politicii monetare pe parcursul anului 2018

Operațiunile de piață monetară, facilitățile permanente și mecanismul rezervelor obligatorii au continuat să joace un rol-cheie în implementarea politicii monetare. Operațiunile de piață monetară au fost derulate la inițiativa BNM, rata dobânzii atașată acestora a fost cea de politică monetară – neschimbată pe parcursul anului 2018, facilitățile permanente fiind utilizate la discreția băncilor.

Operațiunile de piață monetară

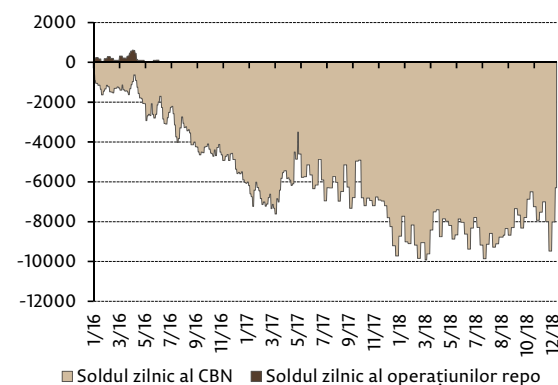
Excesul de lichiditate din sistemul bancar atestat la finele anului 2017 s-a accentuat pe parcursul anului 2018, inclusiv urmare intervențiilor pe piața valutară (cumpărări nete de valută) în volum de 262,7 milioane dolari SUA (circa 4,2 miliarde lei) și a necesitat sporirea efortului de absorbție al băncii centrale, volumul acestor operațiuni majorându-se comparativ cu anul precedent (Graficul 3.1).

Emiterea de certificate ale BNM

BNM a derulat licitațiile de plasare a CBN cu frecvență săptămânală, scadența de 14 zile și cu anunțarea ratei maxime a dobânzii echivalente cu rata de bază a BNM. Pe ansamblul anului 2018, rata medie ponderată a CBN plasate s-a cifrat la 6,5 la sută, față de 8,11 la sută înregistrată în anul precedent.

Volumul operațiunilor destinate absorbției de lichiditate s-a majorat comparativ cu cel înregistrat în anul 2017, situație reflectată și în

Graficul 3.1: Evoluția soldului zilnic al operațiunilor de piață monetară (milioane lei)

Sursa: BNM

media anuală a stocului plasamentelor CBN, care s-a majorat de la 6 358,1 milioane lei, nivel înregistrat în anul 2017, la 8 356,8 milioane lei în 2018. Soldul zilnic al plasamentelor CBN a evoluat de regulă după un tipar caracterizat prin scăderi ale acestuia în preajma finalului de constituire a rezervelor obligatorii, alternate de reveniri la niveluri mai înalte în perioada următoare. Soldul zilnic al CBN a înregistrat valoarea maximă de 9 926,2 milioane lei în a doua jumătate a lunii martie, valoarea minimă de 6 290,4 milioane lei a fost consemnată la finele anului, urmare intervențiilor BNM în calitate de vânzător pe piața valutară în trimestrul IV 2018.

Activitatea de creditare

La situația din 31 decembrie 2018, datoria creditoare a băncilor licențiate față de BNM este nulă. În luna septembrie 2018 a fost achitat ultimul credit din cele acordate băncilor în anii 1992–2002 pentru creditarea cooperativelor de construcție a locuințelor (CCL).

Facilitățile permanente

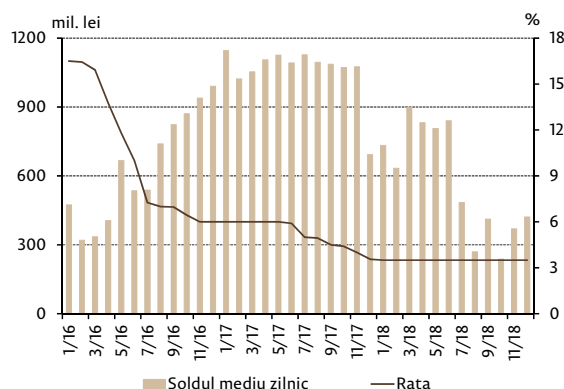
Regimul de funcționare a facilităților permanente (depozite și credite overnight) stabilit de Banca Națională în anul 2018 a oferit băncilor un plus de flexibilitate în gestionarea eficientă a lichidităților proprii.

Ratele dobânzilor la facilitățile permanente pe parcursul anului 2018, spre deosebire de anii precedenți, au fost menținute neschimbate. Rata la depozitele overnight a constituit 3,5 la sută, iar rata la creditele overnight – 9,5 la sută. Amplitudinea coridorului simetric format de cele două facilități permanente în jurul ratei de bază a fost menținută la ± 3 p.p.

Facilitatea de depozit overnight

Utilizarea pe parcursul întregului an a facilității de depozit de către bănci pentru absorbirea excedentului net din sistemul bancar a presupus o capacitate mai bună a băncilor de administrare a mijloacelor proprii pe termen scurt.

Graficul 3.2: Evoluția soldului mediu lunar al depozitelor overnight și a ratei medii a dobânzii

Sursa: BNM

Băncile au recurs la facilitatea de depozit overnight cu preferință spre finele perioadelor de constituire a rezervelor obligatorii. Frecvența apelurilor la facilitatea de depozit a urmat, în linii mari, un model similar pe durata tuturor perioadelor de aplicare a rezervelor obligatorii în lei: sumele plasate overnight de bănci la BNM s-au situat la niveluri relativ inferioare la începutul perioadei, crescând ulterior, pe măsură ce băncile își îndeplineau obligația de menținere a rezervelor obligatorii.

Volumul total al depozitelor overnight plasate de bănci la Banca Națională în anul de referință a însumat 149,4 miliarde lei, ceea ce indică un sold mediu zilnic de 577,6 milioane lei, diminuându-se aproape la jumătate față de anul 2017 (Graficul 3.2).

Soldul mediu zilnic al plasamentelor overnight ale băncilor calculat pentru fiecare lună a înregistrat valori neuniforme. Astfel, în prima jumătate din 2018 soldul a înregistrat valori mai înalte, acestui segment revenindu-i maxima anuală înregistrată în luna martie (898,8 milioane lei), pentru ca în a doua parte a anului

soldul depozitelor overnight să coboare semnificativ, minima (238,2 milioane lei) fiind înregistrată în luna octombrie. Scăderea volumelor lunare a fost determinată de diminuarea excedentului de lichiditate în urma majorării cu 2,5 p.p. a normei rezervelor obligatorii în MDL începând cu perioada de aplicare 16 septembrie – 15 octombrie 2018.

Pe ansamblul anului, soldul mediu al facilității de depozit a reprezentat circa 3,9 la sută din nivelul mediu al contului LORO al băncilor la BNM (față de 9,0 la sută în anul precedent).

Facilitatea de credit overnight

Excesul de lichiditate urmărit în sistemul bancar în anul 2018 a influențat solicitările băncilor pentru facilitatea de credit overnight.

Astfel, aceasta a fost solicitată într-un volum nesemnificativ doar în lunile martie și octombrie, în special la finele perioadelor de aplicare a rezervelor obligatorii de către un număr restrâns de bănci, care riscau să nu se conformeze cerințelor stabilite privind regimul rezervelor obligatorii.

Suma creditelor overnight acordate de BNM în anul 2018 s-a cifrat la 411 milioane lei (anul 2017 – 357 milioane lei).

Rezervele obligatorii

Mecanismul rezervelor obligatorii a continuat să îndeplinească funcțiile de control monetar și management al lichidității în sistemul bancar.

Pe parcursul anului 2018, pe fondul persistenței excesului de lichiditate în lei al sectorului bancar și a potențialelor riscuri proinflaționiste pe care acesta le generează, BNM a majorat norma rezervelor obligatorii din mijloacele atrase în lei și în valută neconvertibilă cu 2,5 p.p., până la 42,5 la sută, cu aplicare începând cu perioada 16 septembrie – 15 octombrie la soldul mijloacelor atrase în perioada precedentă.

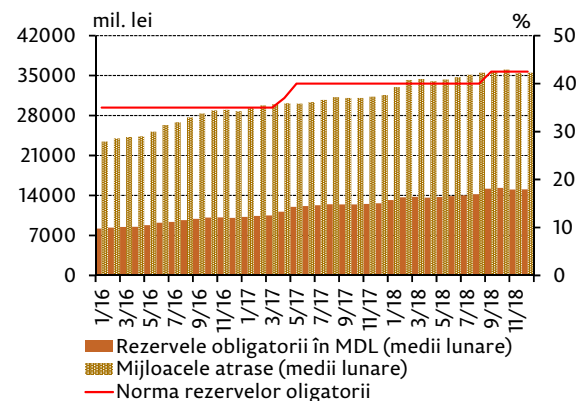
În aceste condiții, dar și datorită sporirii mijloacelor atrase de bănci (Graficul 3.3), *rezervele obligatorii în MDL* menținute de bănci în perioada 16 decembrie 2018 – 15 ianuarie 2019 s-au cifrat la 15 095,9 milioane lei, în creștere cu 19,4 la sută comparativ cu rezervele menținute de bănci în perioada 8 decembrie 2017 – 7 ianuarie 2018.

Totodată, pe parcursul ultimilor șapte ani, BNM nu a mai operat modificări la norma rezervelor obligatorii în valută (dolari SUA și euro), menținând-o la nivelul de 14,0 la sută din baza de calcul.

La situația din 31 decembrie 2018, *rezervele obligatorii în VLC*, menținute de bănci la Banca Națională, au însumat 62,6 milioane dolari SUA, în scădere cu 11,5 la sută, și 127,4 milioane euro, în creștere cu 7,5 la sută, respectiv, în raport cu sfârșitul anului 2017 (Graficul 3.4).

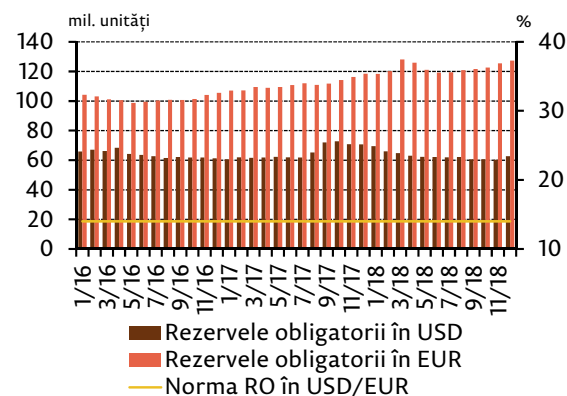
În concordanță cu art.17(3) din *Legea cu privire la Banca Națională a Moldovei* nr. 548-XIII din 21 iulie 1995, pentru cota rezervelor

Graficul 3.3: Evoluția mijloacelor atrase în MDL, a rezervelor obligatorii în MDL și a normei rezervelor obligatorii

Sursa: BNM

Graficul 3.4: Evoluția rezervelor obligatorii în dolari SUA și euro

Sursa: BNM

obligatorii, ce depășesc 5,0 la sută din pasivele în baza cărora se calculează aceste rezerve, Banca Națională a plătit băncilor dobânzi în sumă de 442,6 milioane lei, cu 17,2 la sută mai puțin decât în anul 2017. Scăderea cheltuielilor BNM cu rezervele obligatorii s-a produs pe fondul menținerii ratei de bază a BNM la nivelul de 6,5 la sută și respectiv al scăderii nivelului mediu al acestuia comparativ cu anul 2017. În acest sens, pe parcursul anului 2018, rata de dobândă la care au fost remunerate rezervele obligatorii în lei (rata medie la facilitatea de depozit overnight) a constituit 3,5 la sută în comparație cu media de 5,2 la sută în anul 2017.

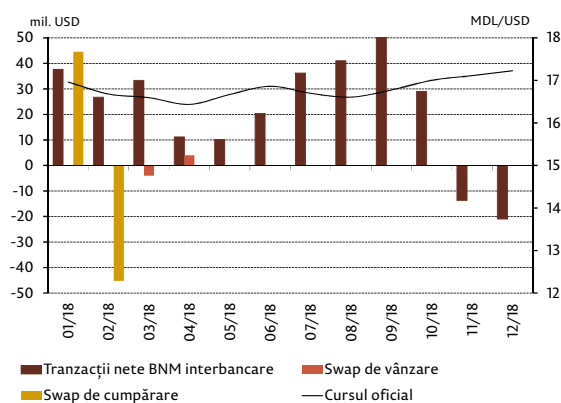
Intervențiile pe piața valutară internă

În anul 2018, Banca Națională a Moldovei a intervenit pe piața valutară internă atât în calitate de cumpărător, cât și de vânzător de valută pentru a evita fluctuațiile excesive ale leului în contextul surplusului și a insuficienței însemnate de valută pe piața intrabancară în diferite perioade ale anului.

În anul de referință, volumul tranzacțiilor nete ale Băncii Naționale a Moldovei efectuate pe piața valutară interbancară contra lei la data valutei a constituit 264,56 milioane dolari SUA, inclusiv conversii valutare cu instituțiile Băncii Mondiale în valoare netă de 1,86 milioane dolari SUA (Graficul 3.5).

Totodată, în perioada de gestiune, BNM a efectuat operațiuni de tip swap de cumpărare în valoare de 44,54 milioane dolari SUA, precum și swap de vânzare în valoare de 8,0 milioane dolari SUA.

Graficul 3.5: Evoluția cursului oficial de schimb MDL/USD și volumul tranzacțiilor zilnice ale BNM în anul 2018

Sursa: BNM

3.4 Condițiile monetare și valutare

Dinamica indicatorilor monetari

Pe parcursul anului 2018, indicatorii monetari s-au menținut pe un trend pozitiv. Astfel, ritmul mediu de creștere a masei monetare în sens larg pe parcursul anului 2018 a constituit 7,8 la sută în termeni anuali. Comportamentul tuturor agregatelor monetare pe parcursul anului de referință a fost similar.

Masa monetară

În anul 2018, masa monetară (M2)²⁶ a crescut cu 10,0 la sută, fiind cu 4,3 p.p. sub nivelul creșterii anuale din anul 2017 (Graficul 3.6). Totodată, evoluția agregatului monetar M2 a fost caracterizată de un trend descendent pe tot parcursul anului, cu excepția lunii septembrie. Ambele componente ale masei monetare M2 au înregistrat evoluții pozitive. Astfel, depozitele în moneda națională și banii în circulație au crescut față de anul 2017 cu 9,8 la sută și cu 10,3 la sută, respectiv.

Depozitele în lei au avut o evoluție uniformă pe parcursul primelor trei trimestre, ritmul de creștere variind în jurul valorii medii de 15,3 la sută, cu o temperare treptată în ultimul trimestru, astfel, la sfârșitul lunii decembrie 2018, creșterea anuală a atins nivelul de 9,8 la sută. Totodată, de menționat că evoluția depozitelor în lei a fost determinată, în mare parte, de depozitele la vedere, depozitele la termen continuând să genereze în medie contribuții minore pozitive. Pe durata întregului an, evoluția banilor în circulație a fost constantă, ritmul de creștere fiind cu 0,3 p.p. inferior celui din anul 2017.

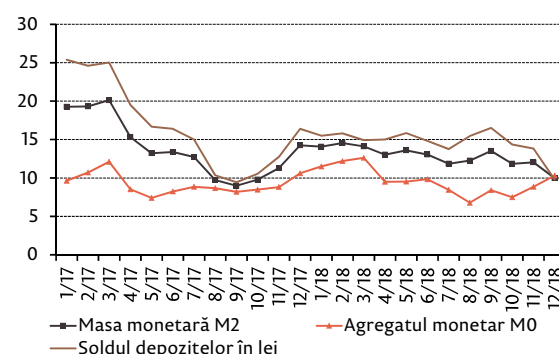
În același timp, masa monetară (M3)²⁷ a înregistrat o creștere anuală de 7,8 la sută, ritmul de creștere fiind mai mic față de anul 2017 cu 1,5 p.p. (Graficul 3.7).

La sfârșitul anului 2018, ritmul de creștere a depozitelor în valută a constituit 3,1 la sută. Depozitele la termen în valută recalculate în lei au înregistrat o diminuare de 6,0 la sută anual, pe când cele la vedere au crescut cu 20,5 la sută anual.

La sfârșitul anului de raportare, ponderea depozitelor în lei în totalul depozitelor a constituit 60,0 la sută, fiind în creștere cu 1,5 p.p. în comparație cu sfârșitul anului 2017, iar ponderea depozitelor în valută – 40,0 la sută respectiv.

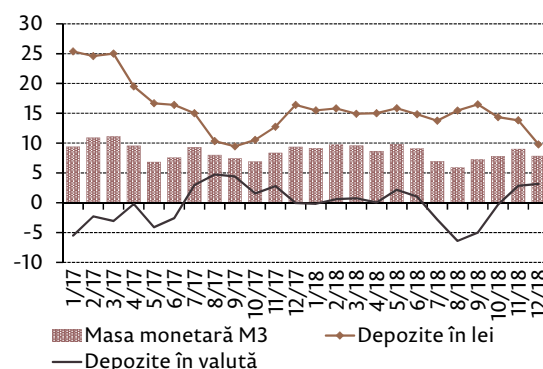
În structura depozitelor în lei, ponderea depozitelor la termen în totalul depozitelor în lei la finele lunii decembrie 2018 a constituit 51,5 la sută, fiind în descreștere cu 2,8 p.p. față de finele lunii decembrie 2017. În structura depozitelor în valută, 59,6 la sută

Graficul 3.6: Evoluția componentelor masei monetare M2 (% creștere față de luna similară a anului precedent)

Sursa: BNM

Graficul 3.7: Dinamica principalelor componente ale masei monetare M3 (% creștere față de luna similară a anului precedent)

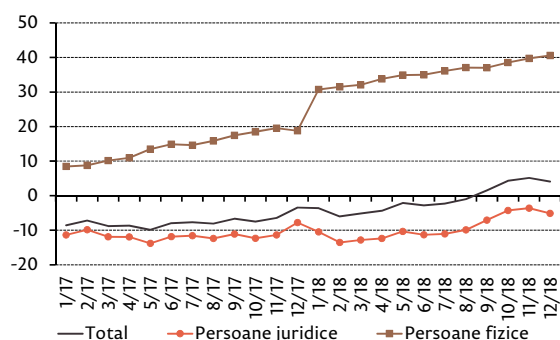

Sursa: BNM

²⁶Masa monetară M2 include banii în circulație (M0), depozitele în lei și instrumentele pieței monetare.

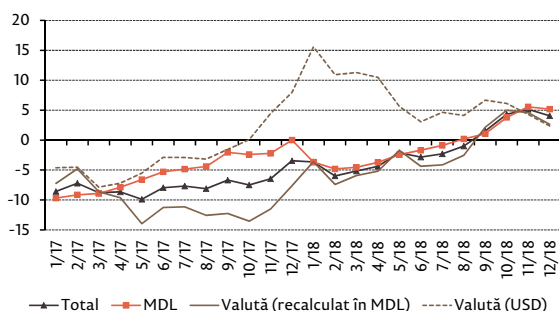
²⁷Masa monetară M3 include masa monetară M2 și depozitele în valută ale rezidenților exprimate în lei.

Graficul 3.8: Soldul creditelor acordate în economie (% creștere față de luna similară a anului precedent)

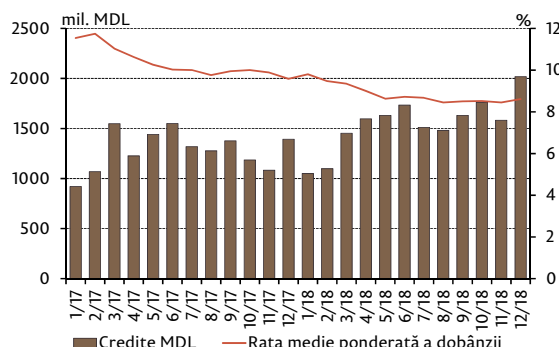
Sursa: BNM

Graficul 3.9: Dinamica componentelor soldului creditelor acordate în economie (% creștere față de luna similară a anului precedent)

Sursa: BNM

Graficul 3.10: Dinamica volumului și a ratelor medii ponderate la creditele noi acordate în MDL

Sursa: BNM

reprezintă depozitele la termen, cu 5,8 p.p. sub nivelul înregistrat în anul 2017.

Piața creditelor

Spre finele anului de raportare, ritmul de creștere a soldului total al creditelor acordate în economie de către băncile licențiate a înregistrat 4,1 la sută, superior celui din decembrie 2017 cu 7,5 p.p. (Graficul 3.8). Această evoluție a fost influențată de dinamica ascendentă a soldului creditelor acordate persoanelor fizice, fiind contrabalansată de ritmul anual negativ al soldului creditelor acordate persoanelor juridice. Soldul creditelor acordate persoanelor juridice a consemnat un ritm de descreștere de 5,1 la sută, inferior celui de la finele anului 2017 cu 2,7 p.p. Dinamica negativă a acestui subcomponent a fost generată de reducerea componentei în moneda națională cu 12,3 la sută. Spre finele anului 2018, ritmul de creștere a soldului creditelor acordate persoanelor fizice a constituit 40,6 la sută, superior celui de la sfârșitul anului 2017 cu 21,8 p.p.

În structura pe monede, în a doua jumătate a anului 2018 s-a înregistrat, pe de o parte, consolidarea tendinței de creștere a soldului creditelor în moneda națională ca urmare a înviorării procesului de creditare în MDL și, pe de altă parte, scăderea ritmului componentei în valută exprimat în dolari SUA (Graficul 3.9). Astfel, ritmul anual de creștere a soldului total al creditelor acordate în economie în MDL, a constituit la sfârșitul anului de raportare 5,2 la sută. De menționat că atât soldul creditelor acordate în MDL, cât și cel al creditelor în valută recalculat în MDL au avut evoluții similare pe parcursul anului 2018.

Consolidarea schimbărilor de dinamică atât ale soldului creditelor în MDL, cât și ale soldului celor în valută recalculat în lei, prin înregistrarea ritmurilor pozitive începând cu luna septembrie 2018, a reflectat efectele favorabile exercitate asupra cererii și ofertei de credite, ca urmare a reducerii în continuare a ratelor dobânzilor și înregistrării surplusului de lichiditate din sistemul bancar.

Evoluția creditelor noi acordate

În anul 2018, creditele noi acordate au avut o dinamică ascendentă, al căror volum a constituit 28 805,7 milioane lei, superior celui din 2017 cu 17,8 la sută. Majorarea se datorează creșterii atât a volumului creditelor în moneda națională cu 20,5 la sută, cât și a volumului celor în valută recalculat în lei cu 13,2 la sută.

Pe parcursul anului 2018, creditarea în moneda națională a avansat, pe fondalul diminuării ratelor dobânzilor (Graficul 3.10). În acest context, volumul creditelor în moneda națională acordate persoanelor juridice, a căror pondere a constituit 58,0 la sută, s-a majorat cu 11,1 la sută. Totodată, volumul creditelor în lei acordate persoanelor fizice a crescut cu 36,5 la sută.

În anul 2018, volumul creditelor acordate în valută recalculate în lei a fost inferior celui al creditelor acordate în moneda națională (Graficul 3.11). Analogic sectorului în moneda națională, volumul creditelor acordate în valută persoanelor fizice recalculat în MDL a avut cea mai mare creștere. Cota majoritară din volumul creditelor în valută recalculate în lei le revine creditelor acordate persoanelor juridice, al căror volum s-a majorat în anul de referință cu 11,2 la sută.

Piața depozitelor

Pe parcursul anului 2018, ritmul de creștere a soldului depozitelor din sistemul bancar a înregistrat dinamici anuale pozitive, dar puțin inferioare celor din 2017. La finele anului 2018, variația anuală a soldului depozitelor s-a diminuat față de decembrie 2017 cu 1,9 p.p. și a constituit 7,0 la sută (Graficul 3.12). Reducerea ritmului anual de creștere a fost influențată, în principal, de evoluția soldului depozitelor la vedere în moneda națională ale persoanelor juridice. Pe parcursul anului de raportare s-a diminuat și ritmul de creștere a soldului plasamentelor în valută exprimat în dolari SUA, a căror evoluție nu a fost omogenă și, în mare parte, a fost influențată de reducerea soldului depozitelor la termen în valută ale persoanelor juridice.

La sfârșitul anului 2018, soldul total al depozitelor persoanelor juridice a consemnat un ritm de creștere de 6,8 la sută, inferior celui de la finele anului 2017 cu 10,9 p.p. Trendul descrescător al ratelor dobânzilor la depozite a influențat negativ asupra plasamentelor de la persoanele fizice. Ritmul de creștere a soldului depozitelor plasate de către persoanele fizice la sfârșitul anului 2018 a constituit 7,2 la sută, inferior celui de la finele anului 2017 cu 2,1 p.p.

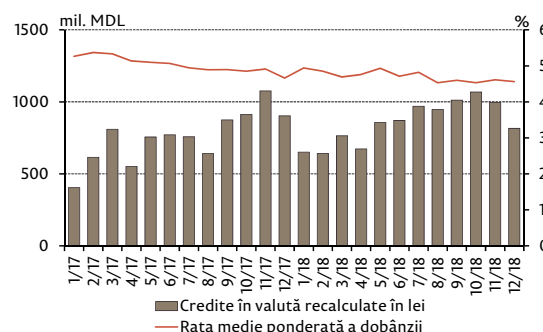
Pe segmentul monedei naționale, pe parcursul anului 2018, ritmul anual de creștere și-a atenuat evoluția pozitivă, astfel încât, la sfârșitul lunii decembrie 2018, soldul a consemnat un ritm de creștere de 9,8 la sută, cu 6,6 p.p. mai puțin față de cel de la sfârșitul lunii decembrie 2017. Scăderea a fost mai accentuată la componenta soldul depozitelor la vedere contrabalansată de ritmul de creștere a soldului depozitelor la termen. De menționat că ponderea depozitelor la vedere în totalul depozitelor în MDL, la sfârșitul anului 2018, a crescut până la 48,5 la sută (față de 45,8 la sută la sfârșitul anului 2017).

Ritmul de creștere a soldului depozitelor în valută exprimat în moneda națională a fost neomogen și spre finele anului 2018 a înregistrat 3,1 la sută anual, superior celui de la finele anului 2017 cu 3,2 p.p.

Evoluția depozitelor noi atrase

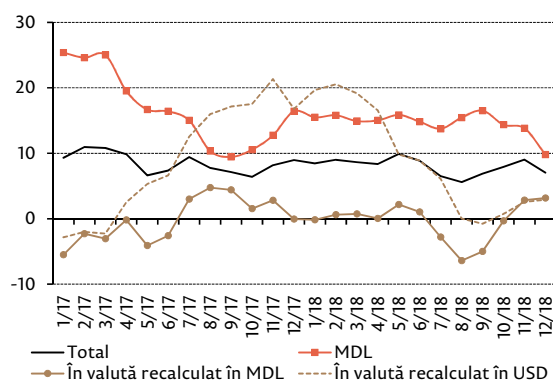
În anul 2018, volumul anual al depozitelor noi atrase a avut o dinamică descendentă comparativ cu anul 2017 și a constituit 33 559,3 milioane lei, în scădere cu 13,9 la sută (Graficul 3.13). Diminuarea s-a înregistrat atât pe segmentul monedei naționale (a cărei pondere constituie 64,7 la sută) cât și pe cel în valută recalculat în MDL (Graficul 3.14). Volumul total al depozitelor atrase în MDL pe parcursul anului 2018 a constituit 21 725,5

Graficul 3.11: Dinamica volumului și a ratelor medii ponderate la creditele noi acordate în valută

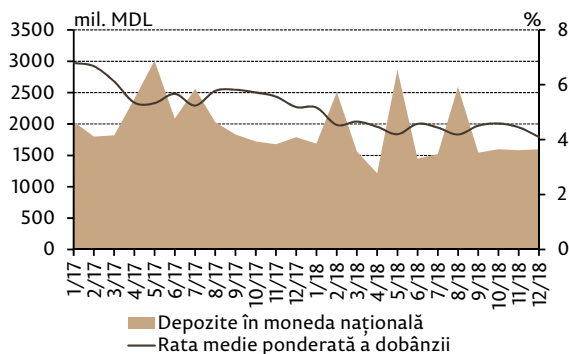
Sursa: BNM

Graficul 3.12: Dinamica componentelor soldului depozitelor atrase (% creștere față de luna similară a anului precedent)

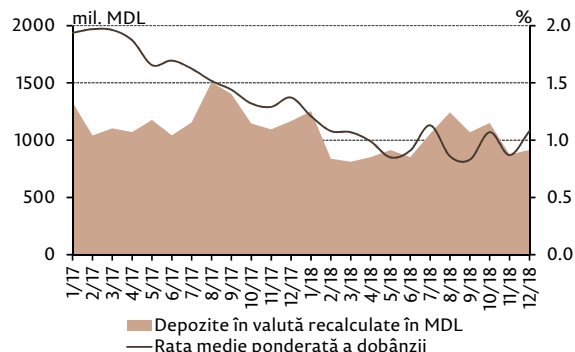
Sursa: BNM

Graficul 3.13: Dinamica volumului și a ratelor medii ponderate la depozitele noi la termen atrase în MDL

Sursa: BNM

Graficul 3.14: Dinamica volumului și a ratelor medii ponderate la depozitele noi la termen atrase în valută recalculate în MDL

Sursa: BNM

milioane lei, inferior celui din 2017 cu 12,2 la sută. Cota majoritară din volumul depozitelor noi atrase în lei le-a revenit depozitelor atrase de la persoanele fizice, care în anul de raportare s-au micșorat cu 22,4 la sută. De menționat că, volumul total al depozitelor atrase în lei de la persoanele juridice s-a majorat cu 15,4 la sută comparativ cu anul 2017.

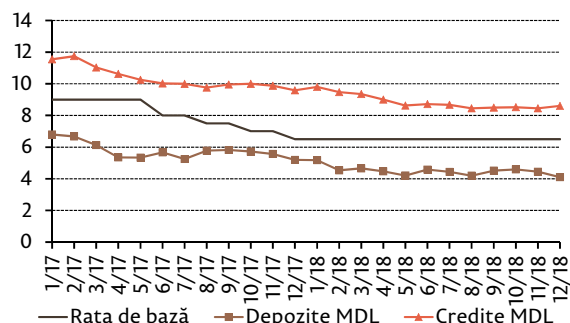
În anul 2018 comparativ cu anul 2017, volumul depozitelor noi atrase în valută recalcule în lei s-a redus cu 16,9 la sută, ca urmare a micșorării volumului depozitelor în valută și a efectului aprecierii monedei naționale față de principalele valute de referință. Cota majoritară din volumul depozitelor în valută le-a revenit depozitelor atrase de la persoanele fizice, al căror volum s-a redus cu 16,1 la sută comparativ cu anul 2017.

Ratele dobânzilor la depozitele și creditele noi acordate

Mentținerea ratei de bază aplicate la principalele operațiuni de politică monetară a Băncii Naționale a Moldovei la nivelul de 6,5 la sută, pe parcursul anului 2018, și surplusul de lichiditate înregistrat în sistemul bancar pe tot parcursul anului de raportare au favorizat scăderea ratelor medii ponderate lunare ale dobânzilor la depozitele noi atrase și la creditele noi acordate.

Rata aferentă creditelor noi acordate de către băncile licențiate

Graficul 3.15: Ratele medii ale dobânzilor în MDL (%)

Sursa: BNM

Rata medie ponderată a dobânzii la creditele noi acordate în MDL a coborât de la valoarea maximă de 9,80 la sută anual (luna ianuarie 2018) până la 8,45 la sută anual în luna noiembrie 2018 (valoarea minimă), ulterior, în decembrie 2018 s-a majorat până la 8,61 la sută anual (Graficul 3.15). Media anuală a ratei ponderate a dobânzii la creditele noi acordate în moneda națională în anul 2018 a constituit 8,79 la sută anual, inferioară celei din anul 2017 cu 1,53 p.p. Această evoluție a fost determinată de ratele dobânzilor aferente creditelor acordate atât persoanelor juridice, cât și celor fizice. Rata medie ponderată a dobânzii la creditele noi acordate persoanelor juridice a constituit 9,31 la sută anual, inferioară celei din 2017 cu 1,09 p.p. Rata medie ponderată a dobânzii la creditele acordate persoanelor fizice s-a redus cu 2,13 p.p., până la nivelul de 8,08 la sută anual, comparativ cu anul 2017.

Evoluția descendentă a ratelor dobânzilor aferentă creditelor noi acordate în valută a fost una mai temperată. Rata medie ponderată a dobânzii la creditele acordate în valută s-a redus de la 4,94 la sută anual în luna ianuarie 2018 până la 4,56 la sută anual în luna decembrie 2018 (Graficul 3.11). Pe ansamblul anului 2018, rata medie ponderată la creditele acordate în valută a constituit 4,69 la sută anual, inferioară celei din 2017 cu 0,31 p.p. Reducerea ratelor a fost influențată atât de costul creditelor acordate persoanelor juridice, a căror pondere este predominantă, cât și de ratele la creditele noi acordate în valută persoanelor fizice.

Rata aferentă depozitelor noi la termen

În anul 2018, ratele dobânzilor la depozitele noi atrase s-au redus atât pe componenta monedei naționale, cât și la cele în valută. Ratele dobânzilor la depozitele atrase în moneda națională de către sistemul bancar au evoluat neuniform. Cea mai înaltă rată medie ponderată a dobânzii a fost înregistrată în ianuarie 2018 (5,17 la sută anual), iar cea mai joasă în decembrie 2018 (4,10 la sută anual) (Graficul 3.15). Rata medie ponderată a depozitelor atrase în moneda națională în anul 2018 a constituit 4,47 la sută anual, inferioară celei din 2017 cu 1,27 p.p. Evoluția acesteia a fost determinată, în mare parte, de costul mijloacelor atrase de la persoanele fizice, a căror pondere a constituit 64,6 la sută. Rata medie ponderată a dobânzii la depozitele atrase de la persoanele fizice în anul 2018 a constituit 4,80 la sută anual, inferioară celei din anul 2017 cu 1,26 p.p.

Rata medie a dobânzii la depozitele atrase în valută a înregistrat un trend descrescător. În unele luni ale anului 2018, această rată a înregistrat niveluri minime istorice, coborând sub valoarea de 1.00 la sută anual, dar spre sfârșitul anului a reprezentat 1,08 la sută anual (Graficul 3.14). Rata medie ponderată a dobânzii la depozitele atrase în valută în anul 2018 a constituit 1,00 la sută anual, inferioară celei din 2017 cu 0,63 p.p. Rata medie ponderată a dobânzii la depozitele atrase de la persoanele fizice (cu cotă majoritară în totalul depozitelor în valută) a constituit 0,90 la sută anual, inferioară celei din 2017 cu 0,73 p.p. Rata medie la depozitele persoanelor juridice nu a suferit modificări comparativ cu anul 2017.

Marja bancară la operațiunile noi

În anul 2018, pe segmentul monedei naționale, marja bancară la operațiunile noi în lei s-a redus, comparativ cu anul 2017, cu 0,26 p.p., înregistrând valoarea de 4,33 p.p. Pe segmentul valutei, situația a fost inversă, marja bancară în valută a consemnat o creștere anuală cu 0,32 p.p., situându-se la nivelul de 3,70 p.p. (Graficul 3.16).

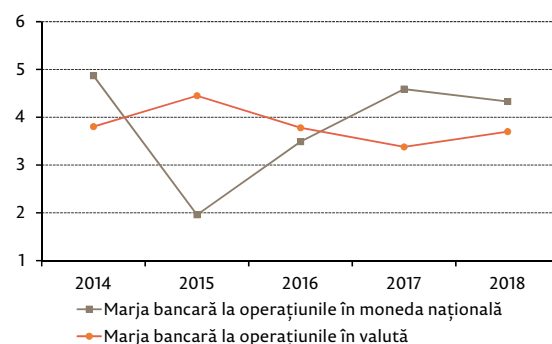
Ratele dobânzilor la solduri

Pe parcursul anului 2018, ratele medii ale dobânzilor aferente soldului creditelor acordate de către băncile licențiate și depozitelor plasate la termen în sistemul bancar și-au continuat trendul de diminuare (Graficul 3.17).

Rata medie a dobânzii aferentă soldului creditelor acordate în moneda națională la sfârșitul anului 2018 a constituit 8,51 la sută anual, inferioară celei de la sfârșitul anului 2017 cu 1,41 p.p. Această scădere a fost generată de reducerea ratelor dobânzilor atât pe segmentul persoanelor juridice, cât și pe segmentul persoanelor fizice.

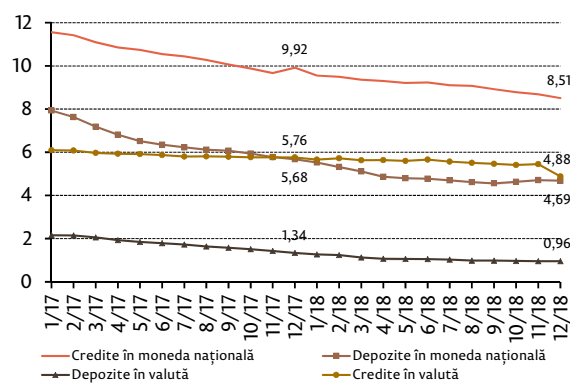
Ratele medii ale dobânzilor aferente soldului creditelor în valută, pe parcursul anului 2018, au consemnat evoluții similare celor aferente soldului creditelor în moneda națională, coborând la nivelul de 4,88 la sută anual către sfârșitul anului, în diminuare cu 0,88 p.p. față de sfârșitul anului 2017.

Graficul 3.16: Evoluția marjei bancare la operațiunile noi în moneda națională și în valută (p.p.)

Sursa: BNM

Graficul 3.17: Ratele medii ale dobânzilor aferente soldurilor creditelor și depozitelor (%)

Sursa: BNM

Rata medie a dobânzii aferentă soldului depozitelor în lei a constituit 4,69 la sută anual, inferioară cu 0,99 p.p. față de sfârșitul anului 2017. Acest declin a fost influențat de reducerea ratelor dobânzilor atât la depozitele atrase de la persoanele fizice, cu cotă majoritară în total depozite în MDL, cât și la cele ale persoanelor juridice.

Rata medie a dobânzii aferentă soldului plasamentelor în valută a înregistrat la sfârșitul anului 2018 un nou nivel minim istoric, constituind 0,96 la sută anual în perioada de referință, inferioară celei de la sfârșitul anului 2017 cu 0,38 p.p. De menționat că pe ambele segmente, atât la soldul depozitelor persoanelor fizice, cu cotă majoritară, cât și la soldul depozitelor persoanelor juridice, reducerile ratelor medii au fost uniforme.

La sfârșitul anului 2018, marja bancară aferentă soldului în moneda națională a constituit 3,82 p.p. față de 4,24 p.p. din 2017. Marja bancară la soldurile în valută a înregistrat 3,92 p.p., inferioară celei din 2017 cu 0,50 p.p.

3.5 Piața monetară

Piața primară a valorilor mobiliare de stat

În calitate de agent al statului în organizarea plasării și deservirii valorilor mobiliare de stat în formă de înscriere în cont, Banca Națională în anul 2018 a organizat și desfășurat 141 licitații de plasare a titlurilor de stat.

Pentru a impulsiona dezvoltarea pieței secundare a VMS, Ministerul Finanțelor a operat unele modificări în politica emisională. Astfel, bonurile de trezorerie de 91, 182, 364 zile au fost propuse spre vânzare săptămânal în primul trimestru al anului și bilunar începând cu luna aprilie, în volume majorate gradual până la finele anului. Obligațiunile de stat cu dobândă flotantă (OS) cu scadența la doi ani au fost propuse la licitațiile derulate lunar pe parcursul anului într-un quantum similar celui din anul precedent – 15 milioane lei. Intenția Ministerului Finanțelor de a majora perioada medie de maturitate a VMS, precum și intensificarea interesului investitorilor pentru VMS cu termenul de scadență mai lung a determinat includerea obligațiunilor cu rata fixă a dobânzii cu scadența la 5 ani. Obligațiunile de stat cu rată fixă a dobânzii au fost propuse spre vânzare lunar în volume a câte 40 milioane lei pentru scadențele de 2 și 3 ani și 10 milioane lei pentru 5 ani.

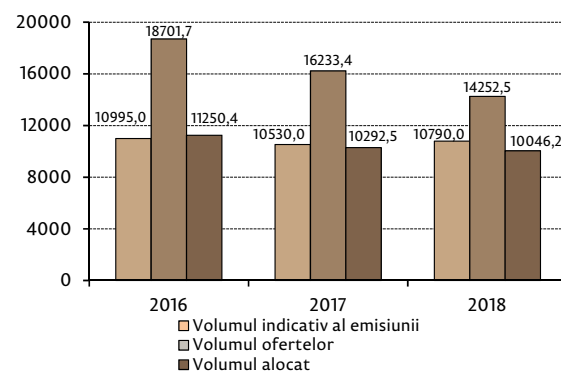
De asemenea, în scopul îmbunătățirii gestionării datoriei de stat, precum și evitării presiunilor sezoniere în asigurarea surselor de finanțare pentru acoperirea deficitului bugetar, dar și pentru a reduce riscul de refinanțare a datoriei de stat și riscurile legate de disponibilitatea de lichidități, Ministerul Finanțelor a decis crearea unei rezerve de lichidități (cash buffer) prin emiterea a trei obligațiuni de stat de 2, 3 și 5 ani în luna martie și septembrie.

Diminuarea înregistrată de ratele de dobândă aferente pieței primare a VMS a afectat interesul investitorilor pentru aceste plasamente, raportul dintre volumul ofertelor depuse și volumul anunțat spre plasare per ansamblul anului 2018 s-a diminuat ușor, constituind 1,3. Ministerul Finanțelor a reușit să atragă de pe piață 10 046,2 milioane lei, sub valoarea programată de 10 790,0 milioane lei (Graficul 3.18).

Evoluția ratelor dobânzilor pe piața primară a titlurilor de stat a reflectat influențele combinate exercitate pe parcursul anului 2018 de persistența excesului de lichiditate în sectorul bancar și, implicit, de interesul manifestat de investitori pentru acest tip de plasamente.

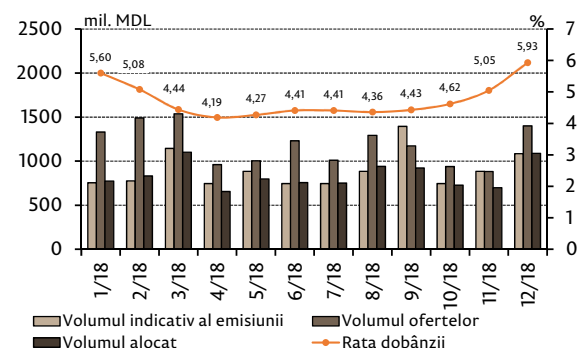
Rata medie lunară a VMS și-a încheiat trendul descrescător, inițiat în anul anterior, în luna aprilie, când a consemnat și rata minimă de 4,19 la sută (Graficul 3.19). Ulterior, această rată a consemnat o corecție ascendentă, reapropiindu-se de nivelul ratei de politică monetară și atingând valoarea maximă de 5,93 la sută la finele anului 2018.

Graficul 3.18: Indicatorii cantitativi ai pieței primare a VMS (milioane lei)

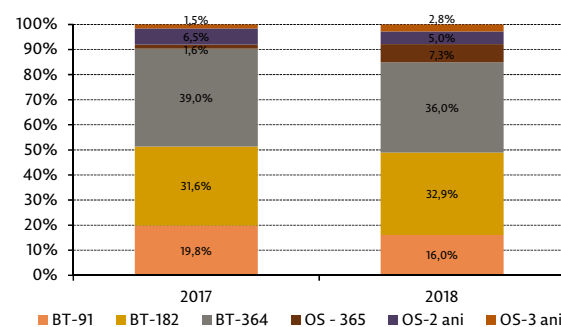
Sursa: BNM

Graficul 3.19: Dinamica lunară a indicatorilor pieței primare a VMS

Sursa: BNM

Graficul 3.20: Structura emisiunilor de VMS pe scadențe

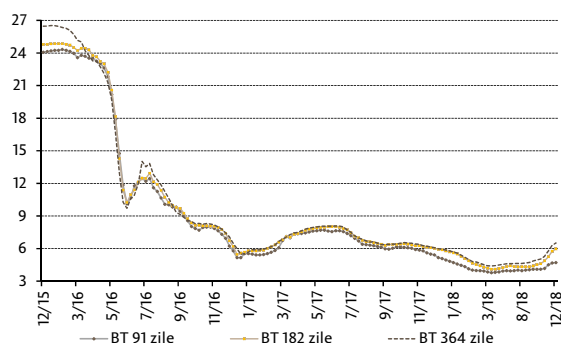
Sursa: BNM

Tabelul 3.1: Ratele nominale medii ponderate anuale ale dobânzii la valorile mobiliare de stat pe scadențe (%)

	2017	2018
BT 91 zile	6,45	4,19
BT 182 zile	6,71	4,73
BT 364 zile	6,80	5,07
VMS cu scadența până la un an	6,69	4,76
OS 365 zile	7,28	5,94
OS 2 ani	7,57	6,45
OS 3 ani	7,47	6,95
OS 5 ani	-	4,19

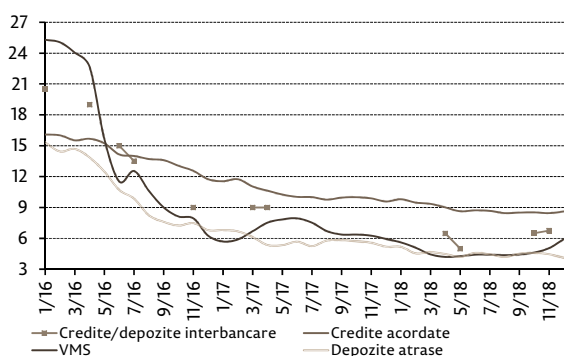
Sursa: BNM

Graficul 3.21: Dinamica ratelor nominale ale dobânzii la VMS cu scadența până la un an (%)

Sursa: BNM

Graficul 3.22: Evoluția ratelor dobânzii pe piața financiară (%)

Sursa: BNM

Investitorii nebancari au fost în continuare prezenți pe piața VMS grație atractivității ratelor de dobândă aferente VMS, însă volumele procurate de aceștia pe parcursul anului 2018 (1 715,9 milioane lei) s-au diminuat ușor atât ca valoare absolută (-117,6 milioane lei), cât și ca pondere în volumul total adjudecat (de la 17,8 la sută la 17,1 la sută) comparativ cu anul 2017. Aceste evoluții au fost însoțite de producerea unor schimbări favorabile în structura titlurilor de stat nou-emise: s-a redus sensibil ponderea celor cu scadența la 91 și 364 zile în favoarea obligațiunilor de stat. În aceste condiții, scadența medie a titlurilor emise a consemnat o extindere amplă (de la 287 zile la 365 zile), constituind în premieră 1 an (Graficul 3.20).

Ratele dobânzilor pieței valorilor mobiliare de stat au înregistrat în anul 2018 valori situate preponderent în partea inferioară a coridorului ratelor stabilit de BNM. Analiza evoluției acestor rate în diviziune pe scadențe denotă o distanțare a ratelor dobânzilor la titlurile de 182 zile și 364 zile, față de cele cu scadența la 91 zile, fapt ce se explică atât prin majorarea de către Ministerul Finanțelor în anul gestionar a volumului indicativ al emisiunilor la VMS cu scadențe mai lungi, cât și de adjudecarea frecventă a acestor VMS în volume ce le depășeau pe cele anunțate pentru licitații. La ultimele licitații de plasare a VMS din anul 2018 rata nominală medie ponderată a dobânzii pentru scadența la 91 zile s-a diminuat cu 0,45 p.p. față de valoarea înregistrată la finele anului 2017, constituind 4,71 la sută, iar cele aferente scadențelor de 182 și 364 zile s-au majorat cu 0,04, respectiv cu 0,53 p.p., înregistrând 5,97 la sută și, respectiv, 6,51 la sută (Graficul 3.21).

Rata medie anuală a dobânzii la valorile mobiliare de stat cu scadența până la un an adjudecate în 2018 a înregistrat 4,76 la sută comparativ cu 6,69 la sută în anul 2017 (Graficul 3.22).

Ratele nominale medii ponderate anuale ale dobânzii la VMS comercializate pe parcursul ultimilor doi ani la licitațiile pe piața primară, în diviziune pe scadențe, sunt prezentate în tabelul 3.1.

Pe piața financiară cele mai mari au fost în continuare dobânzile la creditele în economie. Veniturile oferite de investițiile în valori mobiliare de stat au fost mai mici decât cele oferite de depozitele bancare doar în primul trimestru al anului, după care acestea au alternat succesiv până spre finele anului. În decembrie sensul de evoluție al acestor rate a avut direcții opuse (Graficul 3.22).

Volumul valorilor mobiliare de stat, plasate pe piața primară prin intermediul licitațiilor, aflate în circulație la 31 decembrie 2018 a consemnat 8 132,7 milioane lei la valoarea nominală (Graficul 3.23). La prețul de vânzare – cumpărare acesta a constituit 7 914,0 milioane lei, înregistrând o creștere de 690,0 milioane lei la finele anului gestionar față de finele anului precedent (din care 90,0 milioane lei pentru formarea rezervei de lichidități). Din VMS aflate în circulație la 31 decembrie 2018, cele cu scadența reziduală până la trei luni constituiau 33 la sută, de la 3 la 6 luni – 21,8 la sută, de la 6 la 12 luni – 24,7 la sută, peste 1 an – 20,5 la sută.

Piața secundară a valorilor mobiliare de stat

Surplusul de lichiditate urmărit în sistemul bancar pe parcursul anului 2018 a influențat și evoluția pieței secundare a VMS. Deși, volumul tranzacțiilor a crescut comparativ cu anii precedenți, piața secundară rămâne în continuare una pasivă, volume mai însemnate fiind înregistrate în lunile iunie, octombrie și decembrie (Graficul 3.24).

Luna decembrie a fost marcată de doi indicatori maximali anuali: rata dobânzii (6,47 la sută) și volumul tranzacțiilor (52,7 milioane lei).

Volumul total al tranzacțiilor pieței secundare în anul 2018 a însumat 116,1 milioane lei, față de 43,2 milioane lei în anul precedent. Randamentele titlurilor de stat cu scadența până la 1 an comercializate pe piața secundară au urmat, în linii generale, tendința pieței primare a VMS, fiind influențate doar de termenul tranzacțiilor. Rata dobânzii medie anuală s-a cifrat la 5,24 la sută, termenul mediu ponderat – 191 zile.

Cât privește structura tranzacțiilor pe scadențe, interesul participanților pieței secundare a fost tradițional îndreptat spre VMS cu maturitatea reziduală până la un an. Totuși, după o perioadă de 5 ani, a existat și o modestă încercare de a tranzacționa VMS cu scadența mai îndelungată (OS la 3 ani) (Graficele 3.25 și 3.26).

Evidența valorilor mobiliare în Sistemul de înscrieri în conturi la BNM (SIC)

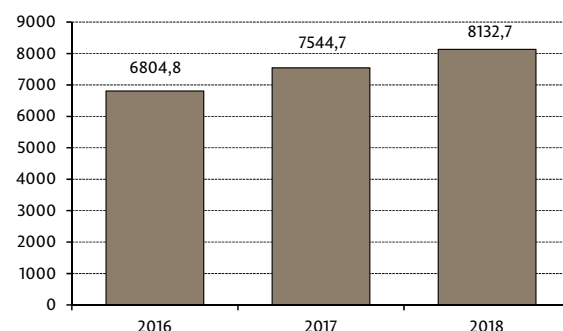
În data de 31 iulie 2018 și-a început activitatea Depozitarul central unic al valorilor mobiliare (DCU). Prin urmare, începând cu această dată, depozitarea, decontarea emisiunilor de valori mobiliare pe piața primară, procesarea în timp real a formularelor de transfer și decontarea operațiunilor pe piața secundară sunt operate de către Depozitarul central unic. Astfel, toate operațiunile cu valorile mobiliare vor fi realizate de entitățile care dețin calitatea de participant la DCU. Actualmente, printre acestea se numără Banca Națională a Moldovei, Ministerul Finanțelor, Fondul de garantare a depozitelor în sistemul bancar și cele 11 bănci licențiate din Republica Moldova. Ulterior, începând cu 1 mai 2019, Depozitarul central unic va deservi valorile mobiliare corporative și societățile de investiții.

La sfârșitul perioadei de gestiune, 30 iulie 2018, în Sistemul de înscrieri în conturi ale valorilor mobiliare (SIC) au fost înregistrați 14 participanți, dintre care 11 bănci, Banca Națională a Moldovei, Ministerul Finanțelor și Fondul de garantare a depozitelor în sistemul bancar.

La data de 30 iulie 2018, în Sistemul de înscrieri în conturi au fost înregistrate valori mobiliare în sumă totală de 32 402,9 milioane lei la valoarea nominală, care în diviziune pe emitenți constituie după cum urmează:

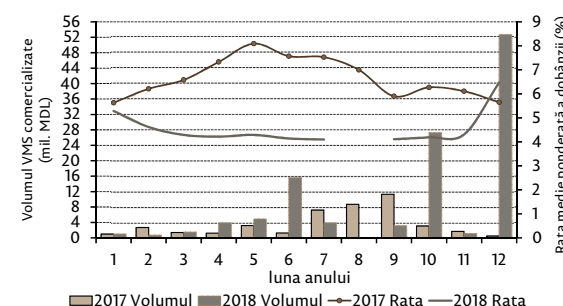
I. Ministerul Finanțelor – VMS în sumă totală 23 249,9 milioane lei, inclusiv:

Graficul 3.23: Dinamica volumului VMS în circulație la finele perioadei (milioane lei)

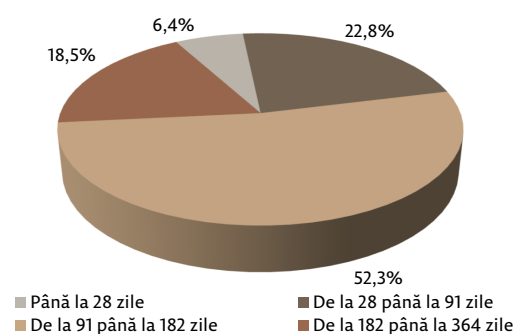
Sursa: BNM

Graficul 3.24: Dinamica indicatorilor VMS comercializate pe piața secundară

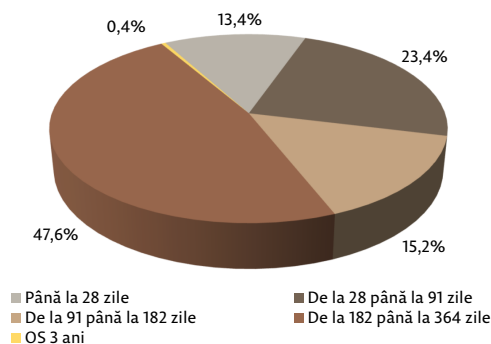
Sursa: BNM

Graficul 3.25: Structura VMS comercializate pe piața secundară în diviziune pe scadențe în anul 2017

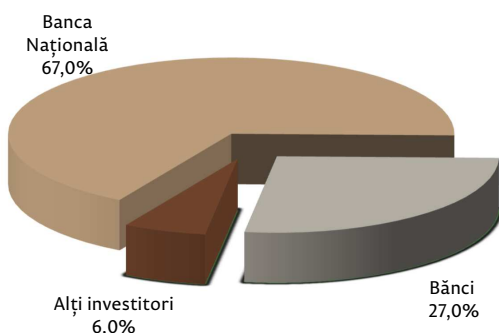
Sursa: BNM

Graficul 3.26: Structura VMS comercializate pe piața secundară în diviziune pe scadențe în anul 2018

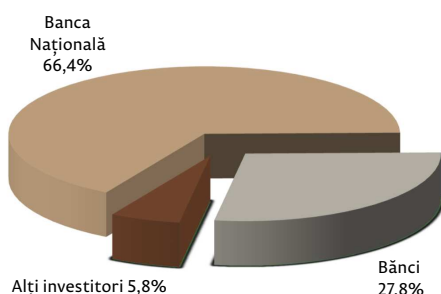
Sursa: BNM

Graficul 3.27: Structura VMS aflate în circulație în profilul deținătorilor la situația din 31.12.2017

Sursa: BNM

Graficul 3.28: Structura VMS aflate în circulație în profilul deținătorilor la situația din 30.07.2018

Sursa: BNM

- 7 801,6 milioane lei sau 33,5 la sută constituie VMS emise prin licitații pe piața primară;
- 2 157,1 milioane lei sau 9,3 la sută constituie VMS livrate Băncii Naționale ca rezultat al conversiunii împrumuturilor contractate anterior de la BNM și reemisiuni ulterioare;
- 13 291,2 milioane lei sau 57,2 la sută constituie VMS emise și livrate BNM conform Legii nr.235 din 03.10.2016 privind emisiunea obligațiunilor de stat în vederea executării de către Ministerul Finanțelor a obligațiilor de plată derivate din garanțiile de stat nr. 807 din 17 noiembrie 2014 și nr. 101 din 1 aprilie 2015.

II. Banca Națională – Certificatele BNM (CBN) emise prin licitații în sumă totală 9 153,0 milioane lei.

Suma totală a VMS înregistrate în SIC la valoarea nominală la situația din 30 iulie 2018 este repartizată în diviziune pe deținători în felul următor:

- Bănci – 6 454,8 milioane lei;
- Fondul de garantare a depozitelor în sistemul bancar – 1 346,7 milioane lei;
- Banca Națională a Moldovei – 15 448,3 milioane lei.

Astfel, la situația din 30 iulie 2018, cota deținută de Banca Națională rămâne în continuare a fi mai mare în comparație cu alți investitori (Graficele 3.27 și 3.28). Certificatele BNM în sumă de 8 791,5 milioane lei au fost înregistrate în portofoliile băncilor comerciale, iar 361,5 milioane lei în portofoliile altor investitori.

Pe parcursul primelor 7 luni ale anului 2018, valoarea agregată a tranzacțiilor în număr de 3799 operațiuni decontate în cadrul Sistemului de înscrieri în conturi la Banca Națională a însumat 285 157,9 milioane lei, dintre care:

- Operațiuni pe piața primară (emisiuni noi) – 138 951,6 milioane lei;
- Răscumpărarea valorilor mobiliare de stat și plata dobânzii aferente de către Ministerul Finanțelor la data scadenței acestora – 8 954,2 milioane lei;
- Răscumpărarea de către Banca Națională a Certificatelor BNM la data scadenței acestora – 130 109,8 milioane lei;
- Operațiuni pe piața secundară (vânzare-cumpărare a VMS) – 31,4 milioane lei;
- Operațiuni de gajare – 7 110,9 milioane lei.

Din totalul transferurilor realizate în primele 7 luni ale anului 2018, 97,5 la sută reprezintă transferuri DvP (livrare contra plată), iar 2,5 la sută - transferuri FoP (fără plată), acestea din urmă fiind transferuri realizate între bănci și BNM ce țin de gajarea valorilor mobiliare la acordarea creditelor intraday/overnight, precum și transferuri între bănci și clienții acestora la operațiunile de vânzare-cumpărare a VMS pe piața secundară.

Evoluția indicatorilor pieței interbancare (în lei)

Ratele dobânzilor de referință pe piața interbancară

Curba ratelor de referință CHIBOR/CHIBID (calculate în baza cotațiilor orientative ale ratelor dobânzilor la plasarea/atragerea pe piața interbancară a mijloacelor bănești în monedă națională) a evoluat sub influența modificărilor operate asupra ratei de bază la finele anului 2017 și persistenței excesului de lichiditate pe piața monetară (Graficul 3.29).

Curba randamentelor CHIBOR a continuat trendul moderat descendent caracteristic anului anterior până la jumătatea anului 2018. Pe parcursul următoarelor luni, curba randamentelor CHIBOR a fost, în linii mari, stabilă, înregistrând sporadic ușoare modificări în ambele sensuri. Per ansamblu, ratele de referință au coborât cu aproximativ 2 p.p. față de finele anului precedent.

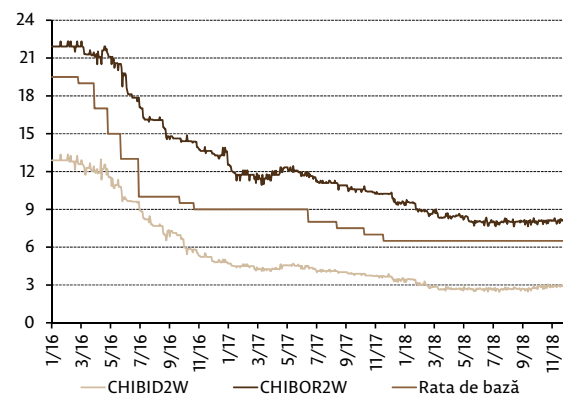
Rata dobânzii CHIBOR 2W²⁸ înregistrată la finele anului a constituit 7,73 la sută față de 9,45 la sută, valoare înregistrată la sfârșitul anului 2017.

Piața creditelor/depozitelor interbancare (tranzacții în MDL)

În condițiile excedentului de lichiditate atestat pe piața monetară și absorbției integrale a acestuia de BNM, indicatorii cantitativi ai pieței interbancare au confirmat diminuarea rolului ratelor dobânzilor la creditele/depozitele interbancare în mecanismul de transmisie monetară.

În anul gestionar au fost înregistrate tranzacții doar în trimestrele al doilea și al patrulea de către un număr redus de participanți, toate având scadența overnight. Volumul tranzacțiilor a însumat 402 milioane lei, comparativ cu 60 milioane lei în 2017. Rata medie anuală a dobânzii a coborât cu 1 p.p., înregistrând 6,29 la sută.

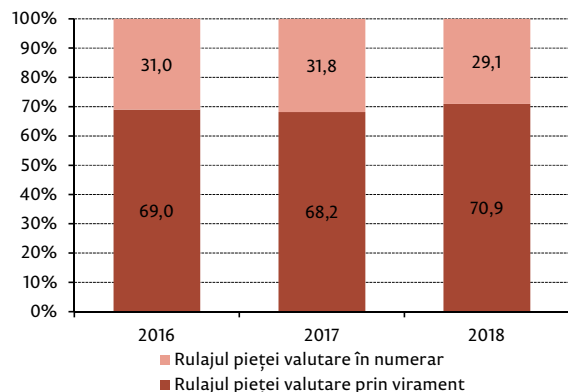
Graficul 3.29: Evoluția ratelor de referință pe piața interbancară și a ratei de bază a BNM (%)

Sursa: BNM

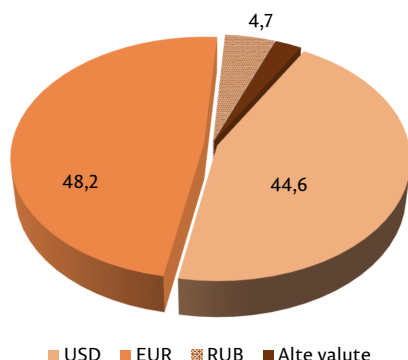
²⁸Rata de referință calculată în baza cotațiilor băncilor contribuții pentru plasarea mijloacelor bănești în lei la alte bănci pe un termen de 2 săptămâni.

Graficul 3.30: Rulajul tranzacțiilor valutare contra lei realizate pe piața valutară internă, în structură după modalitatea de decontare (virament sau numerar)

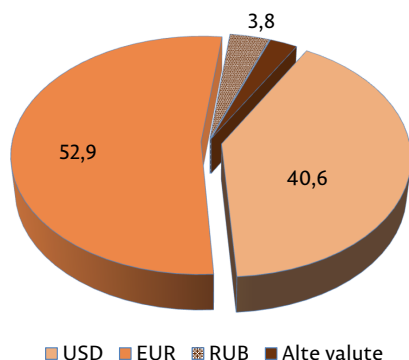
Sursa: BNM

Graficul 3.31: Structura rulajului total al tranzacțiilor valutare contra lei efectuate pe piața valutară internă în anul 2017 (%)

Sursa: BNM

Graficul 3.32: Structura rulajului total al tranzacțiilor valutare contra lei efectuate pe piața valutară internă în anul 2018 (%)

Sursa: BNM

3.6 Piața valutară

Evoluția pieței valutare a Republicii Moldova

În anul 2018, piața valutară locală contra moneda națională²⁹ și-a menținut tendința de expansiune, înregistrând majorări, atât în ce privește rulajul total, cât și individual pe tip de contrapartidă.

Rulajul total al valutei tranzacționate contra lei a însumat echivalentul a 14 291,3 milioane dolari SUA, fiind în creștere cu 19,0 la sută în raport cu anul precedent (tabelul A.5). Într-un ritm mai alert au crescut vânzările de valută, însumând 7 085,9 milioane dolari SUA (+19,2 la sută), în timp ce procurările de valută au însumat 7 205,4 milioane dolari SUA, cu 18,9 la sută mai mult față de anul 2017.

Activitatea pe piața valutară locală a continuat să fie concentrată în sectorul operațiunilor prin virament, iar sporirea acestora până la 10 137,0 milioane dolari SUA (+23,8 la sută f.a.p.³⁰) a contribuit cel mai mult la mărirea rulajului total al operațiunilor pe piața valutară. La baza acestei dinamici rămân a fi tranzacțiile cu agenții economici (+18,7 la sută f.a.p.³⁰), evoluția fiind datorată sporirii volumului operațiunilor de comerț exterior al Republicii Moldova. În ce privește rulajul pieței valutare în numerar, acesta a înregistrat un ritm de creștere mai moderat, de 8,8 la sută față de anul precedent.

În consecință, în anul 2018 nu s-a menținut tendința observată în ultimii ani de creștere a ponderii operațiunilor în numerar în rulajul total al pieței valutare locale, acesta cifrându-se la 29,1 la sută, cu 2,7 p.p. mai puțin comparativ cu anul precedent (Graficul 3.30).

Persoanele fizice au continuat să acorde preferință punctelor de schimb valutar ale băncilor licențiate, ponderea acestora cifrându-se la 63,4 la sută în rulajul total al pieței valutare în numerar, în timp ce volumul acestor operațiuni a înregistrat o majorare de 6,5 la sută față de anul 2017. Totodată, rulajul operațiunilor prin casele de schimb valutar a sporit în proporții mai mari – cu 13,0 la sută.

În anul 2018, s-a menținut tendința de consolidare a euro în calitate de valută principală pe piața valutară internă, la această evoluție contribuind intensificarea schimburilor comerciale cu țările UE și creșterea transferurilor din aceste țări în favoarea persoanelor fizice. Astfel, ponderea euro în rulajul total al pieței valutare a crescut cu 4,7 p.p., până la 52,9 la sută, iar ponderea dolarului SUA a scăzut (Graficul 3.32).

În structura pe monede a pieței valutare în numerar, ponderea majoritară de asemenea a venit monedei unice europene (tabelul A.6).

²⁹Cu excepția cumpărărilor/vânzărilor de valută contra MDL efectuate între BNM și Ministerul Finanțelor

³⁰Față de anul precedent

Moneda unică europeană a avut o poziție dominantă și în ce privește numărul de tranzacții. În anul 2018, s-a produs o creștere de cca 11,0 la sută față de anul precedent a numărului operațiunilor de schimb valutar euro/lei cu persoanele juridice, iar ponderea acestora în total s-a cifrat la 65,0 la sută (Graficul 3.33).

Totodată, moneda unică europeană a prevalat în operațiunile de schimb valutar în volume relativ mici. Totuși, este de remarcant creșterea în ultimul an a frecvenței operațiunilor cu euro în volume de până la echivalentul a 500 mii dolari SUA, depășind numărul de tranzacții cu dolari SUA în volum similar (Graficul 3.34).

În perioada de analiză, la fel ca și în anul 2017, principala sursă de valută pentru băncile licențiate a fost oferta de la persoanele juridice, urmată îndeaproape de oferta de numerar de la persoanele fizice. Procurările de valută contra lei în virament de la agenții economici au înregistrat o creștere anuală de 16,6 la sută, iar cele de numerar de la persoanele fizice (inclusiv de la casele de schimb valutar³¹) au sporit în proporții mai mici – cu 7,1 la sută. De asemenea, a crescut și volumul operațiunilor de schimb valutar pe piața interbancară, însă ponderea acestora în rulajul total a continuat să fie nesemnificativă.

Astfel, toți acești factori au contribuit la creșterea cumpărărilor de valută contra lei, în anul 2018, până la 6 381,6 milioane dolari SUA, cu 19,5 la sută mai mult față de anul precedent.

Vânzările de valută ale băncilor licențiate au avut o dinamică similară procurărilor și s-au majorat, în anul 2018, până la echivalentul a 6 390,6 milioane dolari SUA. Cererea de valută a provenit, în principal, de la persoanele juridice (76,3 la sută din totalul vânzărilor), volumul vânzărilor către acestea fiind cu 19,9 la sută mai mare comparativ cu anul 2017. Avansul cererii de valută din partea agenților economici a fost susținut, în principal, de sporirea importului de mărfuri, care a înregistrat un ritm de creștere similar.

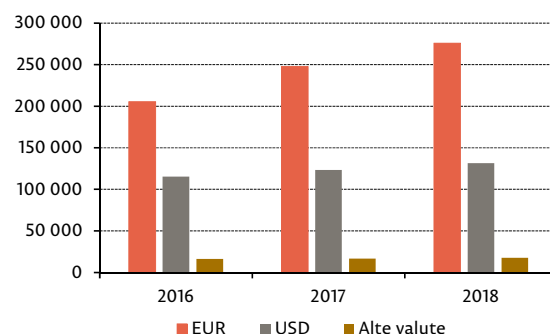
În aceste condiții, în anul 2018, băncile locale au realizat vânzări nete de valută către persoanele juridice în volum de 2 069,4 milioane dolari SUA, care au fost suplinite în exces prin procurările nete de valută de la persoane fizice, case de schimb valutar și din alte surse – 2 322,9 milioane dolari SUA.

Acest surplus de valută a fost absorbit de către BNM prin intervenții nete de procurare a 262,7 milioane dolari SUA (tabelul A.7).

Dinamica activelor și obligațiunilor valutare ale băncilor licențiate

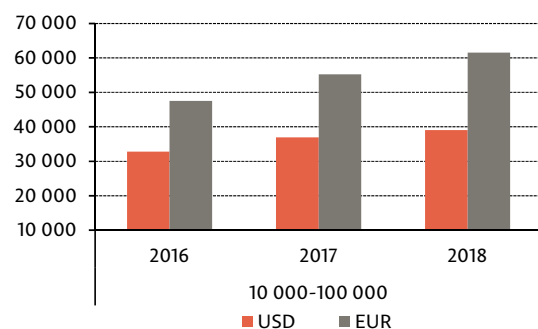
Pe parcursul anului 2018, soldul obligațiunilor valutare bilanțiere ale băncilor licențiate a rămas practic neschimbat comparativ cu anul precedent, deși structura acestuia a suferit modificări. Astfel, au crescut soldurile în conturile curente și depozite diverse în euro ale clienților în detrimentul celor la termen în euro, mai cu seamă,

Graficul 3.33: Numărul total al operațiunilor de schimb valutar cu persoanele juridice, pe valute

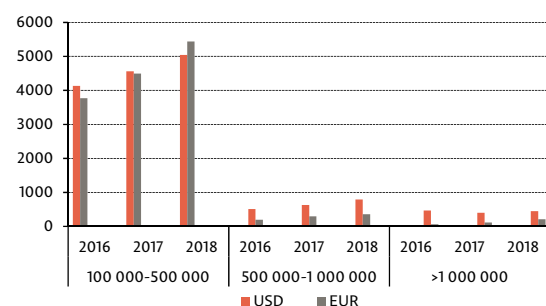
Sursa: BNM

Graficul 3.34: Numărul tranzacțiilor cu euro și dolari SUA pe piața valutară intrabancară prin virament, structurate potrivit sumei tranzacționate (cu echivalentul de la 10 000 până la 100 000 dolari SUA)

Sursa: BNM

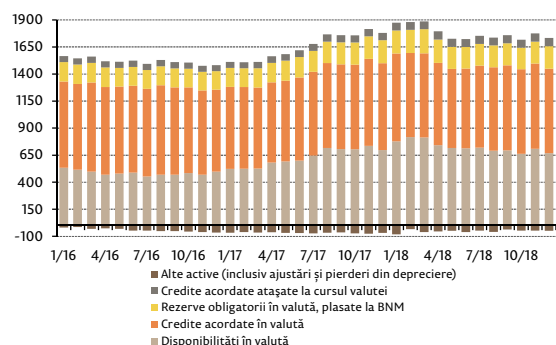
Graficul 3.35: Numărul tranzacțiilor cu euro și dolari SUA pe piața valutară intrabancară prin virament, structurate potrivit sumei tranzacționate (mai mari de echivalentul a 100 000 dolari SUA)

Sursa: BNM

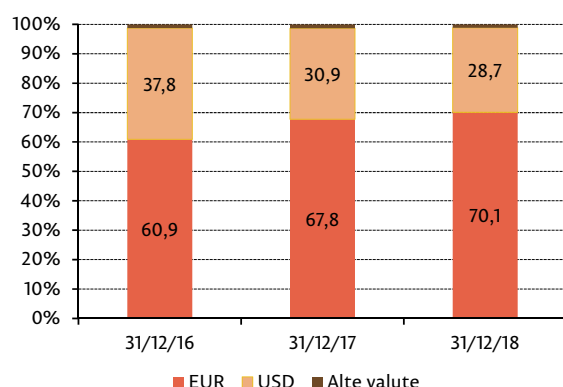
³¹Procurările realizate de bănci de la casele de schimb valutar au constituit 125,3 milioane dolari SUA.

Graficul 3.36: Activele valutare bilanțiere, la curs efectiv, în structură pe tip de activ (milioane dolari SUA)

Sursa: BNM

Graficul 3.37: Structura valutară a activelor valutare bilanțiere, curs efectiv (%)

Sursa: BNM

ale persoanelor juridice rezidente, precum și soldurile creditelor în valută. Totodată, pe acest fundal, soldul activelor valutare bilanțiere s-a redus nesemnificativ, în principal, al celor păstrate de bănci sub formă de lichidități în dolari SUA (Graficul 3.36).

În data de 31 decembrie 2018, *soldul activelor valutare bilanțiere*³² ale băncilor licențiate (credite acordate, disponibilități, rezerve obligatorii, alte active în valută și active atașate la cursul valutei străine) a constituit 1 683,8 milioane dolari SUA, diminuându-se cu 1,5 la sută în raport cu finele anului 2017. Prin excluderea diferențelor de curs, generate de deprecierea euro în raport cu dolarul SUA pe piețele externe (în continuare - diferențe de curs), s-a constatat o creștere de 1,8 la sută.

În structura activelor valutare bilanțiere, moneda unică europeană și-a consolidat poziția cu 2,4 p.p., cifrându-se la 70,1 la sută (Graficul 3.37).

În totalul activelor băncilor, cele valutare bilanțiere s-au redus cu 2,1 p.p., până la 34,7 la sută, iar obligațiunile valutare bilanțiere s-au redus cu 1,9 p.p. în pondere în totalul datorilor băncilor, până la 42,1 la sută.

Pe parcursul anului 2018, activitatea de creditare în valută a băncilor licențiate a continuat să fie pasivă. Soldul creditelor acordate în valută nu a depășit 47,0 la sută în structura activelor valutare bilanțiere, iar la finele anului de raportare a reprezentat 46,4 la sută, cu 0,6 p.p. mai puțin decât la 31 decembrie 2017.

Diminuarea *soldului creditelor acordate în valută* de către băncile locale cu 2,8 la sută, până la 780,3 milioane dolari SUA, s-a datorat exclusiv diferențelor de curs, generate de deprecierea euro în raport cu dolarul SUA pe piețele externe. Prin excluderea acestor diferențe, evoluția soldului creditelor acordate în valută a reflectat o creștere neglijabilă de 0,3 la sută a activității de creditare în valută de către bănci, în condițiile în care soldul creditelor acordate în dolari SUA s-a diminuat cu 1,1 la sută, iar al celor în euro a crescut cu 1,0 la sută (tabelul A.8). În structura valutară a soldului creditelor, puțin peste 2/3 le-a revenit celor acordate în euro, restul creditelor fiind denuminate în dolari SUA.

La finele anului de gestiune, portofoliul de credite acordate atașate la cursul valutei (76,7 milioane dolari SUA) s-a cifrat la 4,6 la sută din totalul activelor valutare bilanțiere ale băncilor licențiate. Soldul acestor credite a sporit cu 11,9 la sută în raport cu 31 decembrie 2017, majorarea fiind generată de creditele atașate la cursul euro.

Pe parcursul anului 2018, băncile au dispus de un nivel excesiv de lichidități în valută pentru a asigura cursivitate în efectuarea decontărilor curente de către clienți. La finele anului de raportare, disponibilitățile în valută au reprezentat 39,7 la sută în totalul activelor valutare bilanțiere, atingând pe parcursul anului și ponderi mai mari (46,2 la sută). La situația din 31 decembrie 2018, soldul disponibilităților în valută ale băncilor locale a constituit 668,8 milioane dolari SUA, diminuându-se cu 4,1 la sută comparativ cu 31 decembrie 2017, iar prin excluderea diferențelor

³²Excluzând poziția de reglare la activele în valută

de curs – cu 0,8 la sută. În special, au scăzut în sold mijloacele păstrate în conturile "Nostro" deschise în băncile din străinătate, iar 1/2 din această scădere se explică prin creșterea plasărilor pe conturi de depozit la băncile din străinătate (tabelul A.9).

La finele anului 2018, soldul disponibilităților în valută ale băncilor licențiate a avut următoarea structură: conturi "Nostro" deschise în străinătate – 55,8 la sută, numerar – 21,3 la sută, plasări în străinătate – 16,7 la sută, mijloace plasate overnight – 5,8 la sută și valori mobiliare – 0,4 la sută.

Referitor la structura valutară a disponibilităților băncilor locale, la 31 decembrie 2018, ponderea majoritară a venit monedei unice europene – 72,7 la sută, urmată de dolarul SUA – 24,4 la sută, rubla rusească – 1,1 la sută și alte valute – 1,8 la sută.

La situația din 31 decembrie 2018, soldul rezervelor obligatorii în valută a constituit 207,6 milioane dolari SUA – cu 2,1 la sută mai puțin, iar prin excluderea diferențelor de curs – cu 1,0 la sută mai mult, în raport cu finele anului 2017, reprezentând 12,3 la sută în totalul activelor valutare bilanțiere.

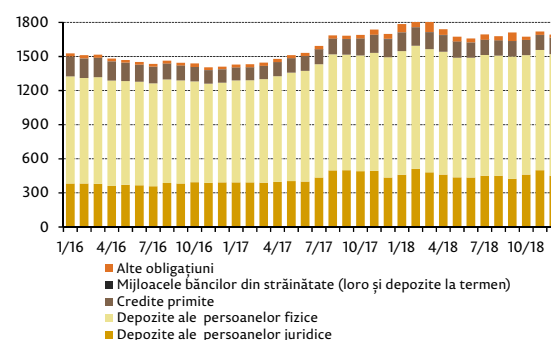
Referitor la *obligațiunile valutare bilanțiere ale băncilor licențiate*, la finele anului de referință, soldul acestora a constituit 1 692,8 milioane dolari SUA, nivel similar celui de la finele anului 2017, iar prin excluderea diferențelor de curs, acestea s-au majorat cu 3,2 la sută (Graficul 3.38). În acest sens, majoritar, au contribuit mijloacele atrase în euro, care au crescut cu 4,1 la sută. Iar prin excluderea diferențelor de curs, generate de deprecierea euro în raport cu dolarul SUA pe piețele externe (în continuare – diferențe de curs), s-a constatat o creștere mai mare, de 9,1 la sută. Potrivit situației din 31 decembrie 2018, în structura valutară a obligațiunilor valutare bilanțiere, moneda unică europeană și-a întărit poziția cu 2,8 p.p., atingând 70,2 la sută (Graficul 3.39).

În structura obligațiunilor valutare bilanțiere ale băncilor licențiate, depozitele la termen, depozitele diverse și conturile curente ale clienților non-bancari (în continuare - conturi valutare ale clienților non-bancari) au continuat să ocupe o pondere notabilă, de 89,8 la sută (tabelul A.10). La finele anului 2018, soldul conturilor valutare ale clienților non-bancari a constituit 1 519,8 milioane dolari SUA, în creștere cu 1,8 la sută, iar prin excluderea diferențelor de curs – cu 5,0 la sută în raport cu sfârșitul anului 2017.

În structură valutară, conturile clienților non-bancari ai băncilor locale au continuat să fie, majoritar, denominate în euro. La situația din 31 decembrie 2018, față de aceeași dată a anului anterior, cota euro a avansat cu 2,9 p.p., până la 69,8 la sută, ponderea în dolari SUA a scăzut în aceeași proporție, până la 29,4 la sută (tabelul A.11).

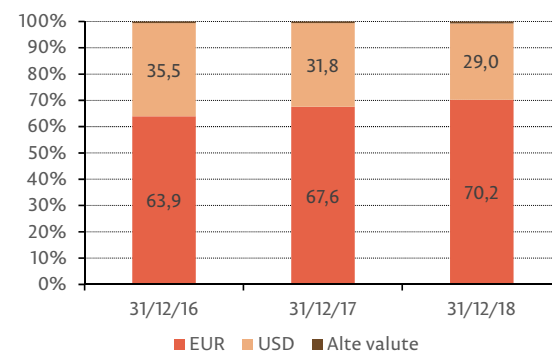
Cel mai mult au crescut mijloacele atrase în euro în conturile curente și depozitele diverse ale clienților – cu 15,5 la sută, iar prin excluderea diferențelor de curs – cu 19,2 la sută, până la 800,9 milioane dolari SUA, în detrimentul plasamentelor la termen ale clienților, care au scăzut cu 10,1 la sută, iar prin excluderea diferențelor de curs – cu 7,2 la sută, până la 718,9 milioane dolari SUA. La situația din 31 decembrie 2018, datoriile în valută ale

Graficul 3.38: Obligațiunile valutare bilanțiere, la curs efectiv, în structură pe tip de pasiv (milioane dolari SUA)

Sursa: BNM

Graficul 3.39: Structura valutară a obligațiunilor valutare bilanțiere, curs efectiv (%)

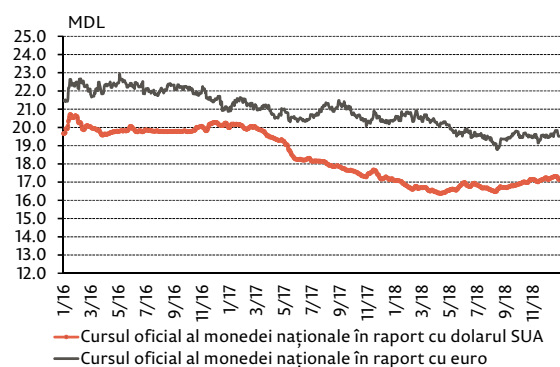
Sursa: BNM

băncilor în raport cu persoanele fizice au constituit 63,2 la sută din totalul obligațiunilor valutare bilanțiere.

La finele anului de raportare, soldul conturilor valutare ale persoanelor juridice non-bancare (450,5 milioane dolari SUA) s-a cifrat la 26,6 la sută în totalul obligațiunilor valutare bilanțiere ale băncilor licențiate, majorându-se cu 3,3 la sută, iar prin excluderea diferențelor de curs – de 6,1 la sută în raport cu sfârșitul anului 2017, datorită unor intrări nete de euro.

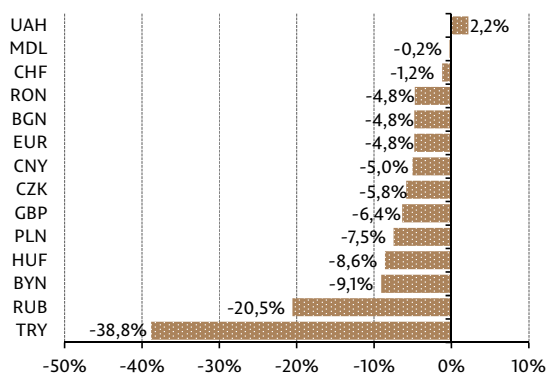
În anul 2018, depozitele la termen în valută atrase de la clienții non-bancari ai băncilor (majoritar de la persoanele fizice) au continuat să fie principala sursă de finanțare a activității de creditare în valută ale băncilor. Cifrându-se la 42,5 la sută din totalul obligațiunilor valutare bilanțiere, potrivit situației din 31 decembrie 2018, soldul depozitelor la termen a acoperit aproape în întregime (92,1 la sută) soldul creditelor acordate în valută de băncile licențiate.

Graficul 3.40: Fluctuațiile cursului oficial al monedei naționale în raport cu dolarul SUA și euro

Sursa: BNM

Graficul 3.41: Evoluția monedelor unor parteneri comerciali principali ai Republicii Moldova și ale unor țări din regiune față de dolarul SUA, 31.12.18/31.12.17 (%)

Sursa: BNM

În anul 2018, rambursările de credite de către băncile licențiate au depășit tragerile. Respectiv, soldul creditelor primite de bănci s-a redus cu 5,5 la sută (au fost excluse diferențele de curs), până la 145,1 milioane dolari SUA. În acest context, nivelul de atragere a creditelor valutare rămâne a fi redus, mai cu seamă a celor externe, ale căror sold, la finele anului 2018, a continuat să rămână la 1/3 din soldul creditelor atrase de bănci în anul 2013.

La sfârșitul anului 2018, obligațiunile valutare bilanțiere ale băncilor licențiate în raport cu nerezidenții au constituit 9,7 la sută comparativ cu 10,9 la sută la situația din 31 decembrie 2017.

Soldul activelor și obligațiunilor conditionale în valută ale băncilor licențiate, la sfârșitul anului 2018, a înregistrat o scădere de 54,0 milioane dolari SUA (cca 87,0 la sută) în raport cu 31 decembrie 2017 (tabelul A.12). La sfârșitul anului 2018, activele și obligațiunile condiționale în valută s-au înscris aproximativ la aceleași valori, reflectând angajamentele băncilor locale de a realiza majoritar conversii de tip valută/valută.

În ce privește poziția valutară deschisă netă (lungă plus scurtă) înregistrată de băncile licențiate, la finele anului 2018, aceasta s-a deteriorat cu 8,6 milioane dolari SUA, până la 1,37 la sută în CNT. În raport cu 31 decembrie 2017, au scăzut pozițiile valutare în majoritatea valutilor, în cea mai mare parte, în dolari SUA și în euro.

Evoluția cursului nominal și real efectiv

Pe parcursul anului 2018, moneda națională s-a depreciat ușor, cu 0,2 la sută în raport cu dolarul SUA, iar față de euro s-a apreciat cu 4,4 la sută comparativ cu finele anului 2017 (Graficul 3.40).

În valori medii, leul și-a consolidat poziția față de dolarul SUA și moneda unică europeană cu 9,1 și 4,7 la sută respectiv, comparativ cu anul 2017.

Potrivit situației de la finele anului 2018, majoritatea valurilor țărilor-parteneri comerciali principali, cu ponderi notabile în comerțul exterior al Republicii Moldova, spre deosebire de leu, s-au depreciat în proporții mai mari în raport cu dolarul SUA (Graficul 3.41). În aceste condiții, cursul de schimb real efectiv al monedei naționale (REER) s-a întărit cu 3,4 la sută (12.18/12.17). La această dinamică au contribuit toți partenerii comerciali principali, cu excepția Ucrainei, evidențiindu-se contribuțiile Federației Ruse – cu 1,5 p.p., Turciei – cu 0,9 p.p. și României – cu 0,4 p.p. (Graficele 3.42 și 3.43).

În anul 2018, cursul leului a evoluat atât în funcție de factori obiectivi, cât și psihologici, dar firești în anticiparea rundelor locale electorale. În același timp, asupra leului a acționat dinamica monedelor țărilor-parteneri comerciali principali care începând cu trimestrul II 2018 și-au inversat trendul spre depreciere în raport cu dolarul SUA, în condițiile în care SFR a operat câteva majorări ale ratelor de dobândă, sporind atractivitatea titlurilor americane, deprecierea unor monede fiind susținută și de vulnerabilitățile locale. Un anumit rol au avut și intervențiile valutare ale BNM orientate spre alinierea lentă a cursului leului spre tendința urmată de valurile țărilor-parteneri comerciali principali în raport cu dolarul SUA, pentru a evita o ajustare negativă bruscă a cursului leului spre această tendință ulterior.

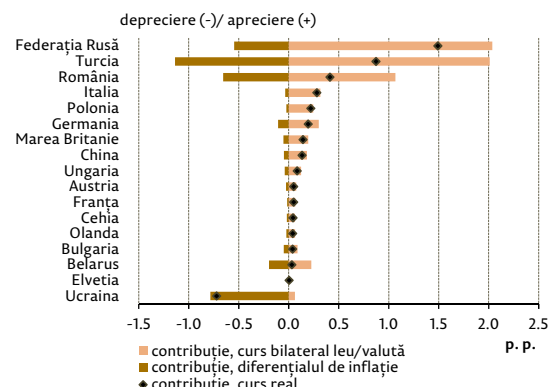
În anul de referință, intrările de valută în economia națională au continuat să depășească ieșirile de valută, însă într-un volum mai redus decât în anii de post-criză bancară. În acest sens, creșterea anuală a exporturilor de mărfuri și servicii s-a temperat până la +10,6 la sută de la +18,9 la sută în anul precedent, iar cea a importurilor s-a atenuat doar cu un punct procentual, până la +18,9 la sută. În aceste condiții, deficitul balanței comerciale³³ s-a aprofundat cu +30,3 la sută față de anul precedent de la o deteriorare de +20,2 la sută în anul 2017 față de anul 2016. Remiterile personale și-au temperat creșterea anuală până la 11,9 la sută față de 12,8 la sută în anul 2017. Totodată, în anul de raportare, pe partea intrărilor s-a remarcat un flux mai mare de investiții străine directe în economia națională și împrumuturi pe termen lung în favoarea sectorului privat. Simultan, o creștere semnificativă au avut plățile de dividende și de dobânzi către investitorii/creditorii externi.

Aceste evoluții au creat premise pentru restrângerea surplusului de valută pe piața locală în comparație cu anii 2016-2017.

În acest sens, oferta netă de valută din partea persoanelor fizice, susținută de cea în euro (Graficul 3.44), s-a majorat cu 7,3 la sută până la 2 126,9 milioane dolari SUA, iar cererea netă de valută de la agenții economici – într-un ritm mai alert, cu 24,8 la sută până la 2 069,4 milioane dolari SUA. În consecință, gradul de acoperire a cererii nete prin oferta netă de valută a coborât până la 102,8 la sută în anul 2018 de la 119,6 la sută în anul 2017 (Graficul 3.45).

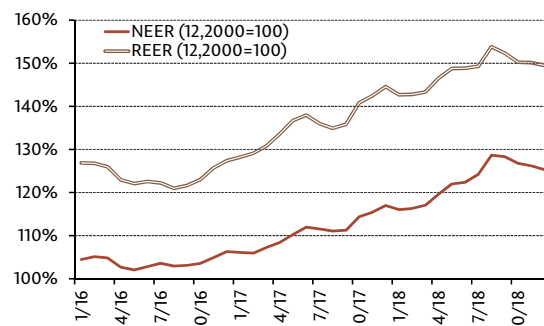
În aceste condiții, BNM și-a redus prezența pe piață, intervenind prin procurare netă de valută de 262,7 milioane dolari SUA, volum în scădere cu 39,4 la sută față de anul 2017. Din aceste intervenții, 50,5 milioane dolari SUA (echivalentul a 42,4 milioane euro) au fost

Graficul 3.42: Contribuția monedelor principalilor parteneri comerciali ai Republicii Moldova la modificarea cursului real efectiv în anul 2018

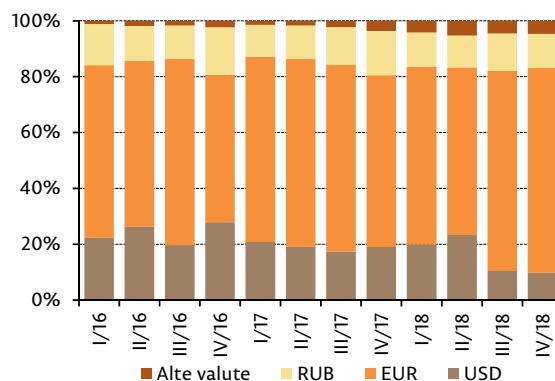
Sursa: BNM

Graficul 3.43: Dinamica cursului real efectiv al monedei naționale calculat pe baza ponderii monedelor principalilor parteneri comerciali pe parcursul perioadei 01/2016 – 12/2018

Sursa: BNM

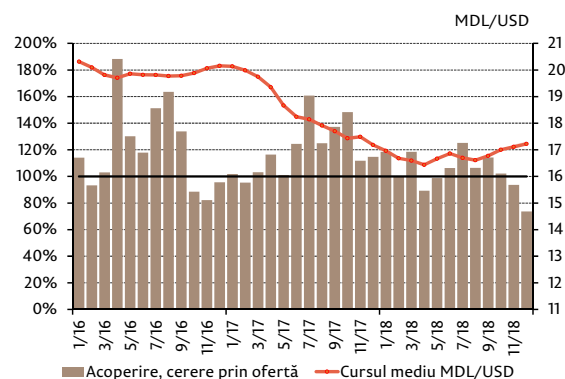
Graficul 3.44: Structura valutară a ofertei nete de valută de la persoanele fizice (recalculată la un curs constant)

Sursa: BNM

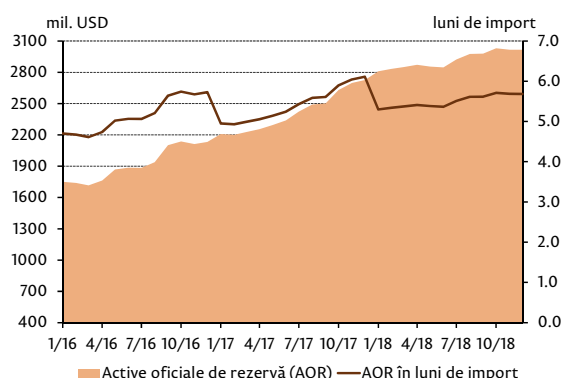
³³Date din balanța de plăți pentru anul 2018, MBP6

Graficul 3.45: Gradul de acoperire a cererii nete prin oferta netă și dinamica cursului oficial

Sursa: BNM

Graficul 3.46: Evoluția activelor oficiale de rezervă exprimate în luni de import de mărfuri și servicii (MBP6)

Sursa: BNM

procurate în trimestrele I și IV 2018, în legătură cu unele proiecte mai mari de investiții externe.

Un surplus mai mare de valută pe piața locală, implicit presiuni mai mari de apreciere asupra leului, s-au înregistrat în trimestrele I și III 2018, perioade în care BNM a efectuat cca 87,0 la sută din procurările nete de valută de pe piață. În trimestrul II 2018, BNM a intervenit pentru procurări de valută în zilele de surplus semnificativ, care neabsorbit ar fi sporit volatilitatea leului în raport cu dolarul SUA. În trimestrul II 2018, dinamica de depreciere a leului a fost condiționată și de incertitudini pre-electorale, dar și pe fondul cererii din partea unor agenți economici pentru plăți de dividende în favoarea fondatorilor străini. Acești factori au contribuit la creșterea cererii de valută și în trimestrul IV 2018. Pe ansamblul ultimului trimestru al anului, BNM a intervenit prin vânzare netă de valută de 6,0 milioane USD, demarând operațiunile de vânzare de valută din momentul în care pe piață s-a semnalat, pe de o parte, o creștere a cererii nete de valută din partea agenților economici și, pe de altă parte, insuficiența ofertei nete de valută de la persoanele fizice, pentru a o acoperi. În trimestrul IV 2018, în mod special, a crescut cererea de valută din partea importatorilor de resurse energetice (+39,0 la sută față de trimestrul III 2018 și +82,0 la sută față de trimestrul IV 2017).

Nivelul activelor oficiale de rezervă

Potrivit situației de la finele anului 2018, activele oficiale de rezervă s-au cifrat la 2 995,2 milioane dolari SUA, majorându-se cu 6,8 la sută în raport cu anul 2017 (Graficul 3.46). Rezervele s-au consolidat urmare procurărilor BNM de valută de pe piață și a fluxului de asistență financiară din partea partenerilor principali de dezvoltare ai Republicii Moldova, datorat, într-o oarecare măsură, derulării favorabile a programului de politici financiare și economice încheiat între Republica Moldova și FMI. În acest sens:

- FMI a alocat cea de-a patra tranșă în sumă de 33,7 milioane dolari SUA (echivalentul a 24,0 milioane DST), dintre care BNM a beneficiat de EFF³⁴ în sumă de 14,5 milioane DST, iar restul sumei i-a revenit Ministerului Finanțelor pentru suport bugetar (ECF – 8 milioane DST, EFF – 1,5 milioane DST);
- Banca Mondială, prin intermediul instituțiilor sale AID și BIRD, a acordat, preponderent, credite în volum de 41,4 milioane dolari SUA, 29,2 milioane dolari SUA fiind alocate în cadrul programului DPO-2. Suma rămasă a fost debursată pentru susținerea proiectelor: Ameliorare a Competitivității II, Agricultură competitivă, Consolidarea eficacității rețelei de asistență socială, reformă a sănătății, modernizare a administrării fiscale;
- Banca Europeană de Investiții a alocat credite în sumă de 57,1 milioane dolari SUA (echivalentul a 49,2 milioane euro) pentru reabilitarea drumurilor și susținerea proiectului Livada Moldovei;

³⁴EFF – Mecanism de Finanțare Extinsă, ECF – Mecanism de Creditare Extinsă

- IFAD a continuat să finanțeze Programul Rural de Reziliență Economico-Climatică Incluzivă IFAD VI prin alocare a 5,1 milioane dolari SUA (jumătate în calitate de credit, iar cealaltă jumătate în calitate de grant);
- Comisia Europeană a acordat granturi de 2,7 milioane dolari SUA (echivalentul a 2,2 milioane euro) pentru susținerea mai multor proiecte investiționale, iar Banca de Dezvoltare a Consiliului Europei a debursat credite de 1,2 milioane dolari SUA (echivalentul a 1,0 milion euro) pentru finanțarea proiectului Construcția locuințelor sociale II;
- alți creditori/donatori au alocat mijloace în volum de 21,3 milioane dolari SUA.

La finele anului 2018, activele oficiale de rezervă au acoperit în proporții suficiente importurile de mărfuri și servicii (cca 5,6 luni de import³⁵).

Gestionarea rezervelor valutare

În conformitate cu art. 5, 16 și 53 din Legea cu privire la Banca Națională a Moldovei, BNM păstrează și gestionează rezervele valutare ale statului, efectuează operațiuni valutare folosind rezervele valutare și le menține la un nivel adecvat pentru realizarea politicii monetare și valutare ale statului. Rolul rezervelor valutare este de a asigura credibilitatea și stabilitatea financiară a țării, de a onora plățile aferente obligațiunilor externe ale statului și de a face față unor șocuri exogene imprevizibile.

În procesul de gestionare a rezervelor valutare, BNM asigură un grad înalt de siguranță și un nivel necesar de lichiditate a investițiilor. Politica investițională a BNM este prudentă, urmărind optimizarea profitabilității, cu condiția asigurării lichidității și siguranței investițiilor. Un element esențial al procesului de gestionare a rezervelor valutare îl constituie managementul riscului investițional, care se realizează prin impunerea unor constrângeri și limite aferente investițiilor.

În tabelul A.13 sunt prezentate principalele riscuri aferente gestionării rezervelor valutare și metodele aplicate pentru diminuarea lor.

Începând cu luna iulie 2013, în cadrul colaborării cu Banca Mondială se implementează alocarea strategică a activelor (ASA). Alocarea strategică a activelor implică o viziune de gestionare a activelor pe termen lung, orientată spre atingerea nivelului optim de rentabilitate și risc. În contextul ASA, rezervele internaționale sunt divizate în trei tranșe (curentă, de lichiditate și de investiții), pentru a asigura o realizare mai eficientă a obiectivului stabilit.

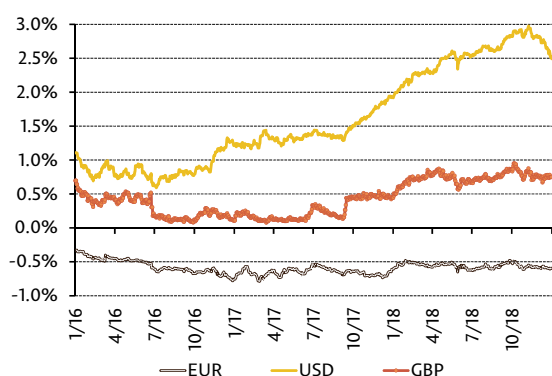
Procesul de gestionare a rezervelor valutare este condiționat de evoluția economiei mondiale, de deciziile principalelor bănci centrale ale lumii, în special, ale autorităților monetare din SUA,

³⁵Nivel de acoperire calculat în baza importului de bunuri și servicii din anul 2018.

zona euro și Marea Britanie, luând în considerare importanța monedelor acestor țări în structura activelor oficiale de rezervă.

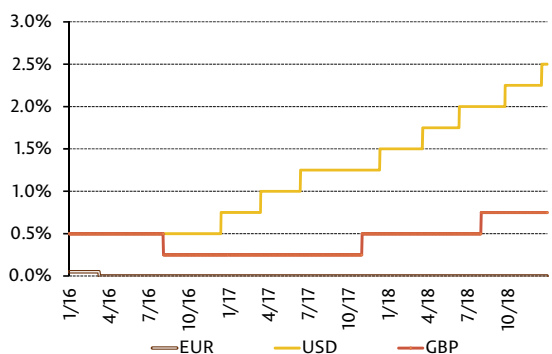
Obiectivul de bază al BCE este de a menține stabilitatea prețurilor la un nivel al ratei inflației inferior, dar apropiat de 2,0 la sută pe termen mediu. În vederea realizării acestui obiectiv, BCE utilizează, în calitate de instrument al politicii monetare, ratele dobânzilor, iar după criză și alte măsuri neconvenționale, al căror efect a resimțit asupra condițiilor de finanțare în economie. Prin gestionarea condițiilor de finanțare, BCE poate influența nivelul general al activității economice și poate asigura atingerea obiectivului de țintire a inflației. Pe parcursul anului 2018, BCE a menținut la nivel de 0,0 la sută rata dobânzii la principalele operațiuni de refinanțare, 0,25 la sută rata dobânzii la facilitățile de creditare (overnight) și -0,40 la sută rata dobânzii la facilitățile de depozit (overnight). Totodată, în conformitate cu programul de achiziționare a activelor, începând cu luna octombrie 2018, BCE a redus volumul lunar al achizițiilor nete de active, de la 30,0 miliarde euro până la 15,0 miliarde euro. Potrivit deciziei de politică monetară din 13 decembrie 2018, Consiliul guvernatorilor BCE a decis încheierea achizițiilor nete în luna decembrie 2018. Programul rămâne în vigoare, întrucât plățile de principal aferente titlurilor scadente procurate în cadrul programului de achiziționare a activelor vor continua să fie reinvestite o perioadă extinsă. În aceste condiții, rata anuală a inflației în zona euro, la finele anului 2018, s-a situat la nivelul de 1,8 la sută.

Graficul 3.47: Ratele profitabilității pentru valorile mobiliare guvernamentale cu scadență de 2 ani

Sursa: Bloomberg

Graficul 3.48: Ratele de bază în SUA, UE, Marea Britanie

Sursa: Băncile centrale vizate

Obiectivul fundamental de politică monetară al Băncii Centrale a Angliei este, de asemenea, țintirea inflației la un nivel de 2,0 la sută, într-un mod în care ar susține creșterea economică și rata ocupației forței de muncă. În urma referendumului din 23 iunie 2016, când 51,9 la sută din cetățenii Regatului Unit și-au exprimat acordul de a părăsi Uniunea Europeană, procesul Brexit urma să se încheie la 29 martie 2019.

În esență, parlamentul englez a optat pentru tăgănarea finalizării procesului și o ieșire mai amiabilă din Uniunea Europeană, fără ca relațiile comerciale și populația engleză să aibă de suferit și ca cele cca 38,0 miliarde lire sterline, așa-numita "notă de plată pentru divorț" să fie ajustată.

Incertitudinea cu privire la Brexit a afectat economia care a crescut într-un ritm inferior (1,4 la sută) celui înregistrat în anul precedent (1,8 la sută), iar lira sterlină s-a depreciat, la finele anului 2018 față de finele anului precedent, cu cca 6,0 la sută față de dolarul SUA și cca 1,0 la sută față de euro.

Deciziile de politică monetară ale Băncii Angliei, au vizat următoarele aspecte:

- majorarea ratei de politică monetară de la 0,50 la sută până la 0,75 la sută, la data de 1 august 2018;
- menținerea la un nivel de 435,0 miliarde lire sterline al stocului procurărilor de obligațiuni guvernamentale și la un nivel de până la 10,0 miliarde lire sterline al stocului procurărilor de obligațiuni corporative.

Obiectivul politicii monetare al Comitetului Federal pentru Piață Deschisă este de a ținti inflația la un nivel de 2,0 la sută și a obține un nivel maxim al ratei de ocupare a forței de muncă. Pe parcursul anului 2018, indicatorii pieței muncii au înregistrat îmbunătățiri constante, la fel ca și activitatea economică. Rata de politică monetară, pe parcursul anului, a fost modificată de 4 ori, de la nivelul 1,25-1,5 la sută la începutul anului, a crescut până la 1,5-1,75 la sută începând cu 22 martie 2018, 1,75-2,0 la sută din 14 iunie 2018, 2,0-2,25 la sută din 27 septembrie 2018 și 2,25-2,5 la sută din 20 decembrie 2018.

Trendul evoluției acestor economii este regăsit și în dinamica ratelor profitabilității (Graficul 3.47). Evoluția ratelor de politică monetară stabilite de către autoritățile monetare este prezentată în graficul 3.48.

În cadrul gestionării rezervelor valutare, BNM investește în instrumente sigure, utilizate și de alte bănci centrale: plasamente pe conturi corespondente (de regulă la alte bănci centrale), plasamente la termen în valută și valori mobiliare, care se clasifică în valori mobiliare supranaționale (emise de instituții supranaționale), guvernamentale (emise de guvernul SUA, guvernele țărilor membre ale Uniunii Europene, alți emitenți guvernamentali cu rating înalt, cu garanție de stat) și non-guvernamentale (emise de agenții cu rating înalt).

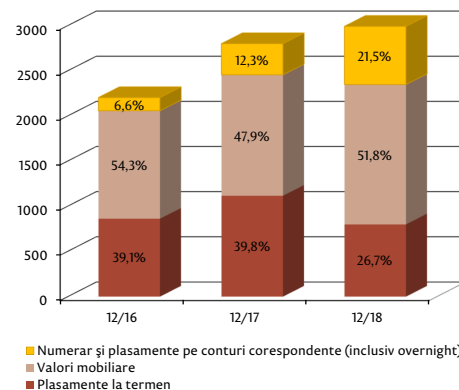
O parte din rezervele valutare sunt gestionate extern de către Banca Mondială. În conformitate cu Acordul de consultanță și management investițional între Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BIRD) și Banca Națională a Moldovei, din 8 decembrie 2010 (prelungit prin HCE nr.168 din 30 decembrie 2015), BIRD a devenit consultantul și mandatarul BNM pentru administrarea unei părți a activelor externe, limitate la 20 la sută din rezervele valutare. La 31 decembrie 2018, ponderea activelor gestionate extern constituia 7,02 la sută din rezervele valutare.

În anul 2018, portofoliul valorilor mobiliare evaluat la cost amortizat (anterior portofoliul valorilor mobiliare păstrate până la scadență) nu a fost suplinat cu valori mobiliare noi. Valoarea acestui portofoliu, la 31 decembrie 2018, constituia 368,17 milioane dolari SUA sau 12,30 la sută din rezervele valutare. Începând cu 1 ianuarie 2015, limita maximă a portofoliului valorilor mobiliare păstrate până la scadență constituie 20 la sută³⁶ din rezervele valutare.

Potrivit situației din 31 decembrie 2018, 51,8 la sută din rezerve sunt investite în valori mobiliare, 26,7 la sută constituie plasamentele la termen, iar 21,5 la sută – menținute sub formă de numerar și mijloace în conturi corespondente (Graficul 3.49).

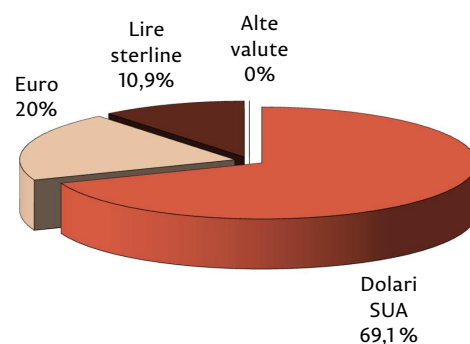
Rentabilitatea investițiilor depinde de conjunctura pieței, de fluctuațiile ratelor de schimb și ale prețurilor instrumentelor investiționale. Evoluția economiei mondiale și perspectivele de dezvoltare a piețelor financiare au influențat deciziile investiționale și compoziția valutară a rezervelor. În acest context, cota majoritară (potrivit valorilor de la finele anului) în structura

Graficul 3.49: Structura rezervelor valutare pe instrumente investiționale la finele anilor 2016-2018 (milioane dolari SUA)

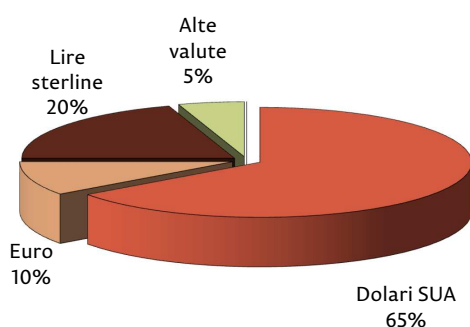
Sursa: BNM

Graficul 3.50: Compoziția rezervelor valutare la 31.12.2018

Sursa: BNM

Graficul 3.51: Compoziția valutară normativă la 31.12.2018

Sursa: BNM

³⁶Potrivit HCE nr. 309 din 20 decembrie 2018, limita a fost majorată până la 25 la sută, cu aplicare din 1 ianuarie 2019.

rezervelor valutare a venit dolarului SUA – 69,1 la sută (Graficul 3.50).

Totodată, compoziția valutară a rezervelor se încadrează în limitele de deviere admisibile de +/- 10 p.p. de la structura valutară normativă (Graficul 3.51), cu tendință de aliniere la noua structură valutară normativă de 65 la sută - dolar SUA, 25 la sută – euro și 10 la sută – lira sterlină, aprobată prin HCE nr. 309 din 20 decembrie 2018, în vigoare din 1 ianuarie 2019.

Pornind de la evoluția economiei mondiale în anul 2018, în special a SUA, UE și a Marii Britanii, conjunctura piețelor financiare și evoluția ratelor de schimb față de dolarul SUA (valuta de raportare a rezervelor), gestionarea rezervelor valutare a generat un profit de 46,5 milioane dolari SUA, la o rată medie a profitabilității de 1,57 la sută.

Capitolul 4

Supravegherea bancară

4.1 Evoluția sectorului bancar

Sectorul bancar, inclusiv indicatori de bază

La 31.12.2018, în Republica Moldova funcționau 11 bănci licențiate de Banca Națională a Moldovei, inclusiv 5 filiale ale băncilor și grupurilor financiare străine.

Numărul total de subdiviziuni ale băncilor licențiate din Republica Moldova la 31.12.2018 a constituit 794, dintre care 296 filiale și 498 agenții.

În sectorul bancar la situația din 31.12.2018 activau 7 824 persoane. În medie fiecărui angajat din sectorul bancar i-au revenit în gestiune active în valoare de 10,6 milioane lei, în creștere cu 0,5 milioane lei (4,9 la sută) comparativ cu finele anului 2017.

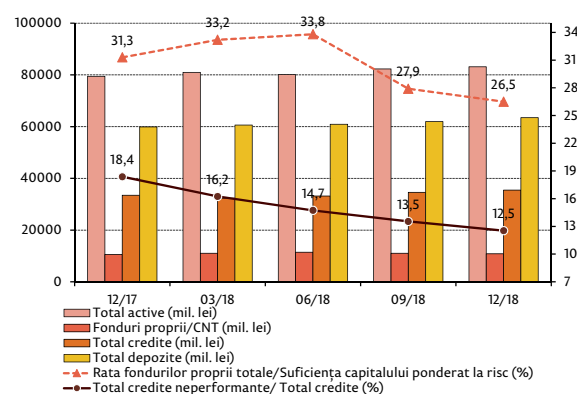
Situația financiară a sectorului bancar la 31.12.2018 era satisfăcătoare. Băncile sunt suficient capitalizate, fondurile proprii (anterior CNT) au constituit 10 826,2 milioane lei, fiind în creștere cu 239,9 milioane lei (2,3 la sută) față de anul precedent, iar rata fondurilor proprii totale (anterior suficiența capitalului ponderat la risc) rămâne a fi la un nivel înalt, înregistrând 26,5 la sută, fiind în scădere cu 4,8 p.p. față de 2017, respectându-se de către toate băncile.

E de menționat, că începând cu data de 30.07.2018, au intrat în vigoare Regulamentul cu privire la fondurile proprii ale băncilor și cerințele de capital, alte regulamente conform Basel III/CRD IV și Instrucțiunea cu privire la prezentarea de către bănci a rapoartelor COREP în scopuri de supraveghere. În condițiile modificării metodologiei de calcul a fondurilor proprii și a ratei fondurilor proprii totale, care diferă de calculul capitalului normativ total și suficienței capitalului ponderat la risc, la calcularea ratei fondurilor proprii totale se ia în considerație nu numai riscul de credit, dar și riscul de piață și cel operațional.

Dinamica principalilor indicatori financiari este redată în graficul 4.1.

Profitul aferent exercițiului la 31.12.2018 pe sectorul bancar a constituit 1 635,1 milioane lei, majorându-se față de anul precedent cu 107,0 milioane lei (7,0 la sută). Pentru anul 2018, rentabilitatea activelor³⁷ și rentabilitatea capitalului³⁸ băncilor

Graficul 4.1: Dinamica principalilor indicatori financiari pe sectorul bancar al Republicii Moldova pentru perioada 31.12.2017* – 31.12.2018

Sursa: BNM;

*Datele la 31.12.2017 pe parcursul întregului text sunt ajustate conform rezultatelor auditului extern

³⁷Rentabilitatea activelor = venitul net anualizat/ media activelor

³⁸Rentabilitatea capitalului = venitul net anualizat/ media capitalului

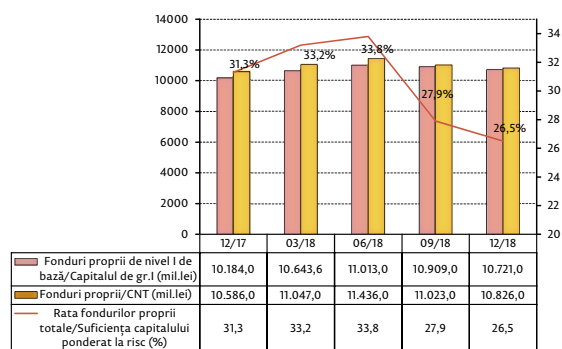
licențiate au înregistrat valori de 1,9 la sută și respectiv 11,6 la sută, fiind practic la același nivel ca și la finele anului precedent.

Activele totale au însumat 83 152,3 milioane lei, majorându-se pe parcursul anului 2018 cu 3 687,4 milioane lei (4,6 la sută)

La 31.12.2018, soldul portofoliului de credite brut a constituit 42,6 la sută din totalul activelor sau 35 452,8 milioane lei, majorându-se pe parcursul perioadei analizate cu 1 979,5 milioane lei (5,9 la sută). Concomitent, creditele neperformante s-au micșorat cu 1 706,1 milioane lei (27,7 la sută) până la 4 445,4 milioane lei, în mare parte, ca urmare a rambursării creditelor din contul achitărilor directe și din contul comercializării gajului, urmare recunoașterii creditelor neperformante, precum și a cesionării creditelor de către o bancă.

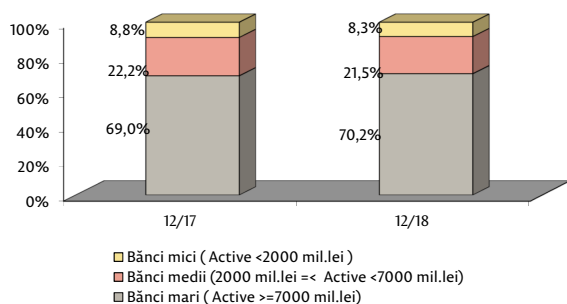
Soldul depozitelor la 31.12.2018 a sporit pe parcursul anului 2018 cu 3 565,6 milioane lei (6,0 la sută) până la 63 462,5 milioane lei.

Graficul 4.2: Dinamica fondurilor proprii/capitalului (milioane lei) și a ratei fondurilor proprii totale/suficienței capitalului ponderat la risc (%) pe sector bancar al Republicii Moldova pentru perioada 31.12.2017 – 31.12.2018

Sursa: BNM

Graficul 4.3: Dinamica concentrării fondurilor proprii totale/CNT al sectorului bancar al Republicii Moldova pe grupuri de bănci pentru perioada 31.12.2017* – 31.12.2018 (%)

Sursa: BNM

Fondurile proprii

La situația din 31.12.2018, fondurile proprii pe sector, conform datelor prezentate de băncile licențiate, au constituit 10 826,2 milioane lei și au înregistrat o creștere de 239,9 milioane lei (2,3 la sută) pe parcursul anului 2018.

Creșterea fondurilor proprii a fost determinată de includerea în calculul fondurilor proprii a profiturilor obținute până la intrarea în vigoare a cerințelor Basel III. Concomitent, s-a micșorat diferența pozitivă dintre reducerile pentru pierderi la active și angajamente condiționale (reducerile prudențiale) și mărirea reducerilor pentru pierderi din deprecierea activelor și provizioanelor pentru pierderi (reduceri IFRS) cu 473,6 milioane lei. De asemenea, imobilizările necorporale nete au descrescut cu 28,7 milioane lei. Totodată, două bănci au distribuit capital sub formă de dividende în mărime totală de 354,9 milioane lei.

Structura fondurilor proprii totale la zece bănci este formată integral din fondurile proprii de nivel 1 de bază (total pe sector – 10 720,8 milioane lei), iar o bancă (B.C. „ProCredit Bank” S.A.) dispune pe lângă fondurile proprii de nivel 1 de bază și de fonduri proprii de nivel 2 (împrumuturi subordonate în sumă de 105,4 milioane lei).

La situația din 31.12.2018, rata fondurilor proprii totale pe sectorul bancar a înregistrat valoarea de 26,5 la sută, fiind în scădere cu 4,8 p.p. față de finele anului precedent. Indicatorul dat a fost respectat de toate băncile (limita pentru fiecare bancă ≥ 10 la sută). Totodată, băncile au respectat cerința indicatorului Rata fondurilor proprii totale, luând în considerare amortizoarele de capital, stabilite prin Regulamentul cu privire la amortizoarele de capital ale băncilor, aprobat prin Hotărârea Comitetului executiv al BNM nr.110 din 24.05.2018. Astfel, suplimentar la cerința de fonduri proprii minime de 10 la sută, băncile sunt obligate să mențină fonduri proprii de nivel 1 de bază necesare pentru a îndeplini cerințele privind amortizorul de conservare a capitalului

(2,5 la sută), amortizorul anticiclic de capital (0,0 la sută), amortizorul de risc sistemic (1 la sută/3 la sută) și, după caz, amortizorul aferent societății de importanță sistemică (0,25 la sută/0,75 la sută) (amortizorul O-SII).

Dinamica fondurilor proprii de nivel 1 de bază/capitalului de gradul I și fondurilor proprii totale/ capitalului normativ total în perioada analizată este reprezentată în graficul 4.2.

Modificarea structurii capitalului sectorului bancar din punctul de vedere al concentrării acestuia pe grupuri de bănci este redată în graficul 4.3.

Cota fondurilor proprii totale a băncilor mari în fondurile proprii totale ale sectorului bancar a constituit 70,2 la sută, fiind în creștere comparativ cu finele anului precedent cu 1,2 p.p. Respectiv, cota fondurilor proprii totale a băncilor medii și băncilor mici s-a micșorat corespunzător cu 0,4 p.p. și 0,7 p.p.

În perioada de referință s-a menținut cota semnificativă a investițiilor străine în capitalul băncilor, care la situația din 31.12.2018 a constituit 78,1 la sută (graficul 4.4), fiind în scădere cu 2,9 p.p. față de finele anului precedent ca urmare a anulării de către BC „Moldindconbank” S.A. pe data de 19.01.2018 a unor acțiuni emise de către bancă, care au fost deținute de acționari din Ucraina și Rusia.

La data de 16.01.2018 a avut loc licitația cu strigare pe piața reglementată a Bursei de Valori a Moldovei, la care s-a vândut pachetul de valori mobiliare emise de B.C. „VICTORIABANK” S.A., în mărime de 39,2 la sută din totalul acțiuni emise. Actualmente, cota VB Investment Holding B.V. în capitalul băncii este de 72,19 la sută.

La data de 02.10.2018, la licitație a fost vândut consorțiului internațional de investitori pachetul unic de acțiuni noi emise, în mărime de 41,1 la sută din totalul acțiunilor BC „MOLDOVA-AGROINDBANK” S.A.

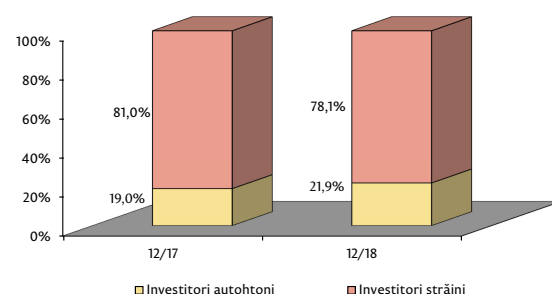
Printre investitorii străini care participă la formarea capitalului băncilor din Republica Moldova sunt: bănci din Italia, România, Franța, precum și Banca Europeană de Reconstrucții și Dezvoltare și investitori corporativi din Germania, Olanda, Austria, Marea Britanie, Grecia, Irak, Cipru, Rusia, SUA, Liechtenstein, Elveția, Cehia.

Din numărul total al băncilor, 4 bănci dispun de capital format complet din investiții străine (dintre care 2 filiale ale băncilor străine: B.C. „EXIMBANK” S.A. și BCR Chișinău S.A.), o bancă – de capital format complet din investiții autohtone și 6 bănci – de capital format din investiții străine și autohtone.

Activele și calitatea acestora

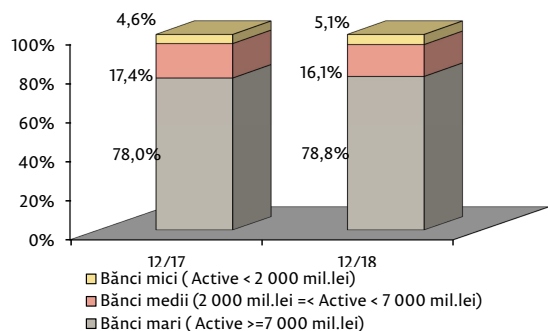
Activele totale pe sector au constituit 83 152,3 milioane lei, majorându-se comparativ cu finele anului precedent cu 3 687,4

Graficul 4.4: Structura capitalului social al sectorului bancar din Republica Moldova conform sursei de proveniență a investițiilor pentru perioada 31.12.2017 – 31.12.2018 (%)

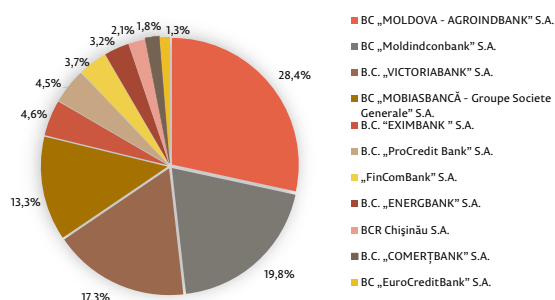
Sursa: BNM

Graficul 4.5: Dinamica concentrării activelor sectorului bancar al Republicii Moldova pe grupuri de bănci pentru perioada 31.12.2017* – 31.12.2018 (%)

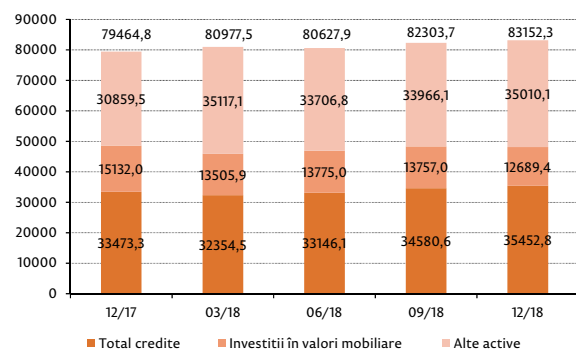
Sursa: BNM

Graficul 4.6: Concentrarea activelor sectorului bancar 31.12.2018 (%)

Sursa: BNM

Graficul 4.7: Dinamica structurii activelor sectorului bancar al Republicii Moldova pentru perioada 31.12.2017 – 31.12.2018 (milioane lei)

Sursa: BNM

milioane lei (4,6 la sută). Sursa principală de finanțare a activelor sunt datoriile, care s-au majorat cu 3 045,4 milioane lei (4,6 la sută), preponderent, din contul majorării depozitelor atrase cu 3 565,6 milioane lei (6,0 la sută). O altă sursă de finanțare a activelor este capitalul, care a crescut cu 642,0 milioane lei (4,7 la sută), ca urmare a obținerii pe parcursul perioadei de referință a profitului.

Pe parcursul perioadei analizate, ponderea activelor în PIB s-a redus de la 44,4 la sută până la 43,6 la sută (graficul 4.7). Concentrarea activelor sectorului bancar este prezentată în graficul 4.5.

Activele sectorului bancar sunt concentrate în grupul băncilor mari. La finele anului 2018, în grupul băncilor mari intrau 4 bănci (BC „MOLDOVA - AGROINDBANK” S.A., BC „Moldindconbank” S.A., B.C. „VICTORIABANK” S.A., BC „MOBIASBANCĂ – Groupe Societe Generale” S.A.). Ponderea activelor băncilor din acest grup a constituit 78,8 la sută la 31.12.2018, majorându-se cu 0,8 p.p. față de finele anului 2017. Componenta grupurilor la finele anului 2018 a rămas neschimbată față de finele anului 2017.

E de menționat că, limitele poziției dominante pe piața bancară după mărimea activelor sunt respectate. Cea mai mare pondere a activelor totale ale băncii în raport cu activele totale pe sectorul bancar a revenit BC „MOLDOVA - AGROINDBANK” S.A., constituind 28,4 la sută (limita ≤35 la sută), fiind urmată de BC „Moldindconbank” S.A. cu 19,8 la sută (Graficul 4.6).

În structura activelor, ponderea cea mai mare a revenit portofoliului de credite, care a constituit 42,6 la sută (35 452,8 milioane lei), fiind în creștere cu 0,5 p.p. Ponderea investițiilor băncilor în valorile mobiliare de stat și certificatele Băncii Naționale (CBN) a constituit 15,3 la sută (12 689,4 milioane lei), fiind în scădere cu 3,7 p.p. ca urmare a redirecționării mijloacelor bănești pentru menținerea rezervelor obligatorii legată de majorarea mijloacelor atrase de bănci și a normei rezervelor obligatorii. Restul activelor, care constituie 42,1 la sută (35 010,1 milioane lei) sunt menținute de către bănci în conturile deschise la Banca Națională, în alte bănci, în numerar etc. Ponderea acestora s-a majorat cu 3,2 p.p. din contul creșterii depozitelor la BNM ca urmare a majorării normei rezervelor obligatorii din mijloace atrase în lei cu 2,5 p.p. până la 42,5 la sută.

Structura activelor sectorului bancar conform principalelor componente este prezentată în graficul 4.7.

Portofoliul de credite brut (conform rapoartelor prudențiale) la 31.12.2018 a constituit 35 452,8 milioane lei, majorându-se pe parcursul anului 2018 cu 1 979,5 milioane lei (5,9 la sută). Creșterea portofoliului de credite a fost înregistrată lunar, începând din luna martie.

Concomitent, ponderea în PIB a portofoliului de credite brut a rămas practic la același nivel, constituind 18,6 la sută la 31.12.2018 (Graficul 4.8). De menționat că, diminuarea ponderilor în PIB a indicatorilor bancari a fost determinată de creșterea PIB-ului ca urmare a modificării metodologiei de calcul.

În contextul distribuirii riscurilor ponderea cea mai mare în portofoliul total de credite au deținut-o creditele acordate comerțului – 25,6 la sută. Structura detaliată a portofoliului de credite al sectorului bancar din Republica Moldova conform ramurii în care activează debitorul este expusă în graficul 4.9.

Pe parcursul anului 2018, creditele neperformante (substandard, dubioase și compromise) în valoare absolută s-au micșorat cu 1 706,1 milioane lei (27,7 la sută), constituind 4 445,4 milioane lei, urmare rambursării creditelor din contul achitărilor directe și din contul comercializării gajului, derecunoașterii creditelor neperformante, precum și a cesionării creditelor de către o bancă. Respectiv, ponderea creditelor neperformante în totalul creditelor s-a micșorat cu 5,8 p.p. față de finele anului 2017, constituind 12,5 la sută la 31.12.2018, iar ponderea creditelor neperformante nete³⁹ în fonduri proprii, de asemenea, s-a micșorat cu 4,7 p.p., constituind 13,1 la sută la 31.12.2018.

Ponderea reducerilor calculate pentru pierderi la credite în totalul creditelor la 31.12.2018 a constituit 10,9 la sută, micșorându-se comparativ cu finele anului 2017 cu 3,9 p.p., în principal, ca urmare a îmbunătățirii pe parcursul anului 2018 a calității portofoliului de credite. E de menționat că, reducerile calculate la activele și angajamentele condiționale la 31.12.2018 au constituit 5 659,1 milioane lei, iar reducerile pentru pierderi din deprecieri formate au constituit 3 847,9 milioane lei, diferența înregistrată – 1 811,2 milioane lei. Ponderea reducerilor pentru pierderi din deprecieri formate la credite în reducerile calculate la credite pe sectorul bancar a constituit 72,6 la sută, variind de la 21,7 la sută până la 225,5 la sută.

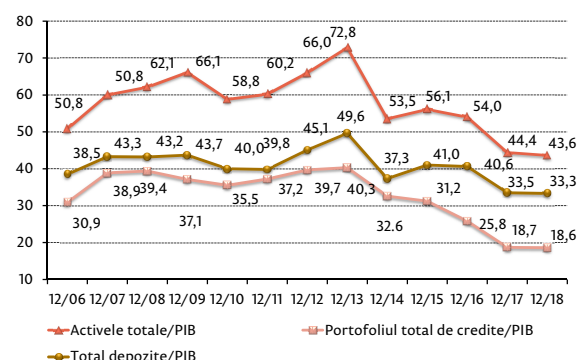
Expunerile băncilor față de persoanele afiliate înregistrează ponderi nesemnificative în totalul creditelor – 5,9 la sută (media pe sectorul bancar). Indicatorul raportul dintre expunerile față de persoanele afiliate și fondurile proprii de nivel I de bază (limita pentru fiecare bancă ≤ 20,0 la sută din fondurile proprii de nivel I de bază) la 31.12.2018 era respectat de toate băncile, cu excepția a două bănci (media pe sectorul bancar – 19,5 la sută). Băncile respective au prezentat la BNM planurile privind conformarea în termen de până la 2 ani (până în trimestrul II al anului 2020) a limitelor prudenciale stabilite pentru expunerile față de persoanele afiliate și îmbunătățirea sistemelor de control intern privind identificarea și monitorizarea acestora.

Indicatorul raportul dintre suma tuturor expunerilor „mari” și fondurile proprii (FP) (limita pentru fiecare bancă ≤ de 5 ori din FP) este respectat de toate băncile (media pe sectorul bancar – 0,2).

La 31.12.2018, indicatorul raportul dintre suma celor mai mari zece datorii nete și portofoliul total al creditelor și angajamentelor condiționale (limita maximă pentru fiecare bancă – 30 la sută din totalul creditelor nete) a fost respectat de toate băncile, cu excepția unei bănci (media pe sectorul bancar – 21,5 la sută). Banca respectivă a prezentat strategia de diminuare treptată a indicatorului menționat.

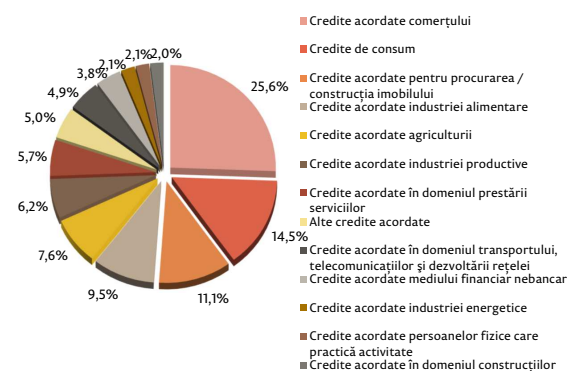
³⁹Credite neperformante nete = suma supusă clasificării la creditele neperformante minus reducerile la acestea.

Graficul 4.8: Dinamica activelor, creditelor și depozitelor raportate la PIB (%)

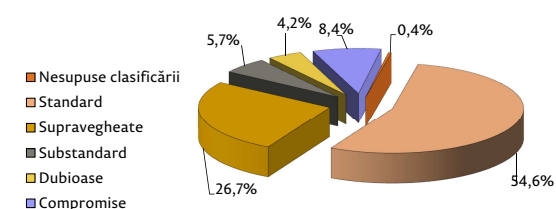
Sursa: BNM; Pentru anul 2014 din calcul au fost excluse B.C. „BANCA SOCIALĂ” S.A., Banca de Economii S.A. și B.C. „UNIBANK” S.A.

Graficul 4.9: Distribuția pe ramuri a creditelor la 31.12.2018 (%)

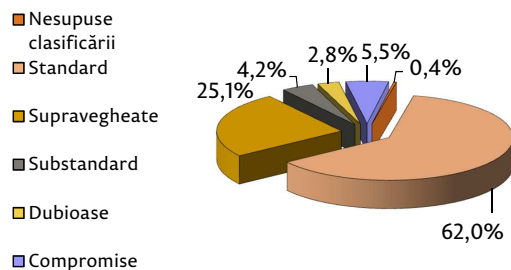
Sursa: BNM

Graficul 4.10: Dinamica structurii portofoliului de credite al sectorului bancar din Republica Moldova conform categoriilor de clasificare pentru perioada 31.12.2017 (%)

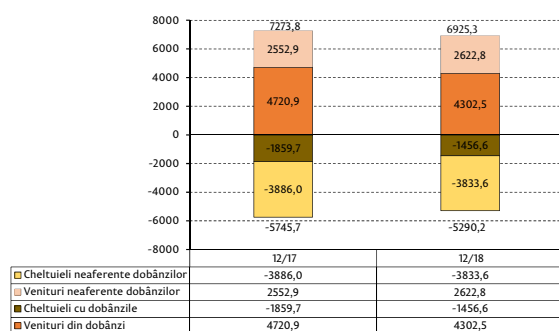
Sursa: BNM

Graficul 4.11: Dinamica structurii portofoliului de credite al sectorului bancar din Republica Moldova conform categoriilor de clasificare pentru perioada 31.12.2018 (%)

Sursa: BNM

Graficul 4.12: Dinamica veniturilor și a cheltuielilor sectorului bancar al Republicii Moldova pentru anii 2017-2018 (milioane lei)

Sursa: BNM

Indicatorul suma totală a expunerilor nete ale băncii în lei atașate la cursul valutei față de persoanele fizice, inclusiv cele care practică activitate de întreprinzător sau alt tip de activitate (limita pentru fiecare bancă ≤ 30 la sută din FP) a fost respectat de toate băncile. Media pe sector al indicatorului nominalizat a constituit 3,2 la sută.

Raportul dintre suma totală a expunerilor nete, altele decât cele ipotecare față de persoanele fizice, atașate la cursul valutei din capitalul normativ total (limita pentru fiecare bancă ≤ 10 la sută din FP), de asemenea, a fost respectat de către toate băncile. Media pe sector al indicatorului nominalizat a constituit 0,7 la sută.

Creditele acordate funcționarilor băncilor reprezentau 376,0 milioane lei sau 1,1 la sută din totalul portofoliului de credite și 3,5 la sută din fondurile proprii totale al sectorului bancar (limita pentru fiecare bancă $\leq 10,0$ la sută).

Raportul dintre valoarea totală a investițiilor în imobilizări corporale pe termen lung și fondurile proprii pe sector a constituit 19,7 la sută (limita pentru fiecare bancă ≤ 50 la sută) și a fost respectat de toate băncile.

Raportul dintre valoarea totală a investițiilor în imobilizări corporale pe termen lung și a cotelor de participare în capitalul persoanelor juridice și fondurile proprii pe sectorul bancar a reprezentat 24,8 la sută (limita pentru fiecare bancă ≤ 100 la sută), de asemenea, a fost respectat de toate băncile.

Veniturile și evoluția profitabilității

La situația din 31.12.2018, profitul aferent exercițiului pe sectorul bancar a constituit 1 635,1 milioane lei. Comparativ cu sfârșitul anului precedent, profitul s-a majorat cu 107,0 milioane lei (7,0 la sută).

Majorarea profitului, în principal, este determinată de majorarea veniturilor neaferte dobânzii cu 2,7 la sută sau cu 69,9 milioane lei, ca urmare a majorării veniturilor din onorarii și comisioane, diferențele de curs. Ponderi semnificative în veniturile neaferte dobânzilor ocupă veniturile din onorarii și comisioane - 63,2 la sută, veniturile din diferența de curs valutar - 32,5 la sută (venituri din comercializarea valutei și din reevaluarea acesteia), alte venituri din exploatare - 4,2 la sută.

Totodată, s-au micșorat cheltuielile neaferte dobânzilor cu 1,4 la sută sau cu 52,5 milioane lei, ca urmare a diminuării deprecierii la active ca rezultat al îmbunătățirii calității portofoliului de credite.

Dinamica veniturilor și cheltuielilor băncilor pe parcursul perioadei de referință este prezentată în graficul 4.12.

Veniturile totale au constituit 6 925,3 milioane lei, dintre care veniturile din dobânzi - 62,1 la sută (4 302,5 milioane lei), iar veniturile neaferte dobânzilor - 37,9 la sută (2 622,8 milioane lei).

Concomitent, cheltuielile totale au constituit 5 290,2 milioane lei, inclusiv cheltuielile cu dobânzile – 27,5 la sută din totalul cheltuielilor (1 456,6 milioane lei), iar cheltuielile neaferele dobânzilor – 72,5 la sută din totalul cheltuielilor (3 833,6 milioane lei).

Cheltuielile cu dobânzile au descrescut cu 21,7 la sută sau 403,1 milioane lei, ca urmare a diminuării ratei medii a dobânzii la depozitele în moneda națională de la 5,68 la sută până la 4,69 la sută și la depozitele în valută de la 1,34 la sută până la 0,96 la sută.

De asemenea, s-au micșorat veniturile din dobânzi cu 8,9 la sută sau 418,5 milioane lei, ca rezultat al descreșterii ratei medii a dobânzii la creditele acordate în moneda națională pe parcursul perioadei analizate de la 9,92 la sută până la 8,51 la sută și de la 5,76 la sută până la 4,88 la sută a celei în valută.

Structura veniturilor și cheltuielilor sectorului bancar pentru anul 2018 este prezentată în graficele 4.13 și 4.14.

Pentru anul 2018 rentabilitatea activelor⁴⁰ și rentabilitatea capitalului⁴¹ băncilor licențiate au înregistrat valori de 1,9 la sută și corespunzător 11,6 la sută, fiind practic la același nivel ca și la finele anului precedent.

Marja netă a dobânzii⁴² a constituit 4,3 la sută la 31.12.2018, fiind cu 0,4 p.p. mai mică față de anul precedent.

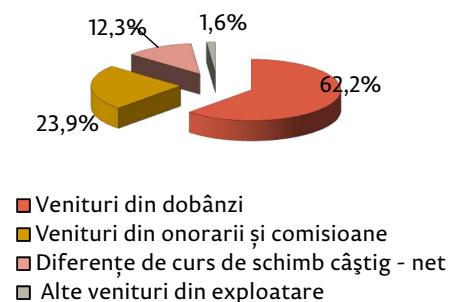
Dinamica marjei nete a dobânzii, rentabilității activelor și a capitalului în sectorul bancar al Republicii Moldova pentru perioada 31.12.2017-31.12.2018 este reprezentată în graficul 4.15.

Valoarea absolută a activelor generatoare de dobândă s-a majorat pe parcursul anului 2018 cu 4 906,7 milioane lei sau 7,7 la sută, constituind 68 392,9 milioane lei la 31.12.2018. Ponderea semnificativă a activelor generatoare de dobândă în totalul activelor sectorului bancar, care a constituit 82,3 la sută, indică abilitatea băncilor de a genera venituri în viitor.

Lichiditatea și respectarea cerințelor legale

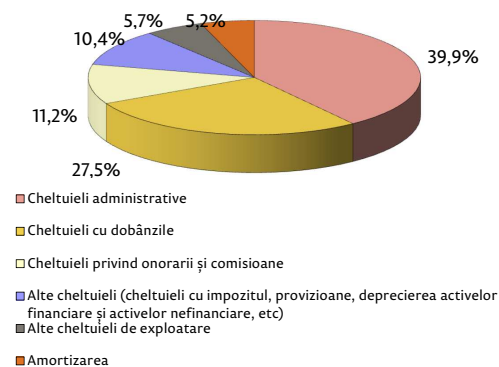
Datoriile băncilor la situația din 31.12.2018 au constituit 68 860,7 milioane lei, majorându-se cu 3 045,4 milioane lei (4,6 la sută) comparativ cu 31.12.2017. Ponderea cea mai mare în totalul datoriilor la situația din 31.12.2018 este deținută de datoriile financiare evaluate la cost amortizat (depozitele clienților, alte împrumuturi, datorii subordonate) – 97,9 la sută (67 388,4 milioane lei), acestea majorându-se în valoare absolută cu 2 943,1 milioane lei (4,6 la sută) comparativ cu sfârșitul anului precedent. Depozitele clienților au constituit 63 577,3 milioane lei sau 92,3 la

Graficul 4.13: Structura veniturilor sectorului bancar al Republicii Moldova în anul 2018 (%)

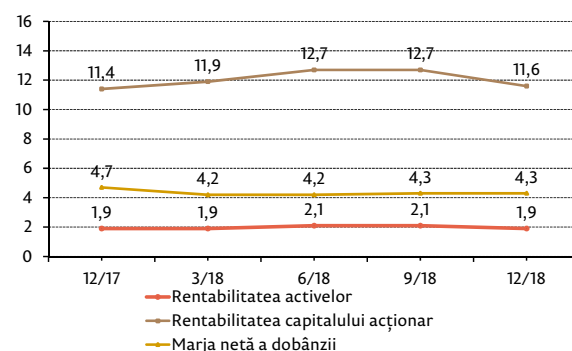
Sursa: BNM

Graficul 4.14: Structura cheltuielilor sectorului bancar al Republicii Moldova în anul 2018 (%)

Sursa: BNM

Graficul 4.15: Dinamica marjei nete a dobânzii, rentabilității activelor și capitalului ale sectorului bancar al Republicii Moldova pentru perioada 31.12.2017-31.12.2018 (%)

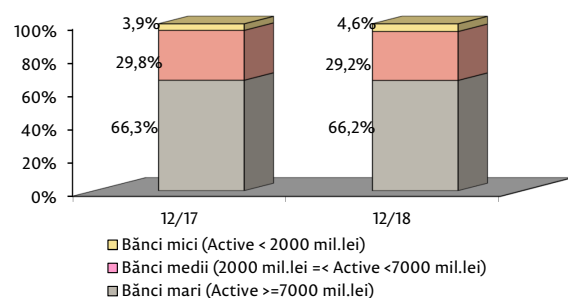
Sursa: BNM

⁴⁰Rentabilitatea activelor = venitul net anualizat / media activelor

⁴¹Rentabilitatea capitalului = venitul net anualizat / media capitalului

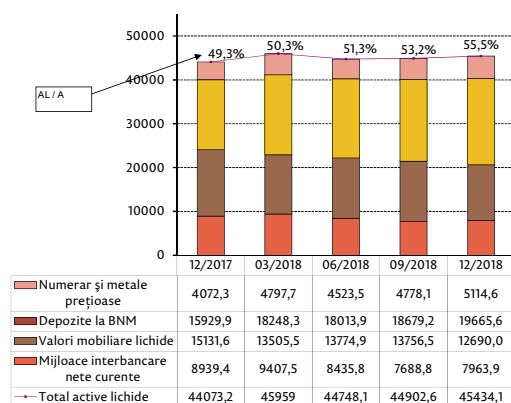
⁴²Marja netă a dobânzii = Venitul net aferent dobânzilor anualizat / Media activelor generatoare de dobândă

Graficul 4.16: Dinamica concentrării datoriilor sectorului bancar al Republicii Moldova pe grupuri de bănci pentru perioada 31.12.2017 - 31.12.2018 (%)

Sursa: BNM

Graficul 4.17: Dinamica activelor lichide (milioane lei) și ponderii acestora în totalul activelor sectorului bancar al Republicii Moldova (%)

Sursa: BNM

sută din totalul datoriilor, valoarea absolută a depozitelor clienților fiind în creștere comparativ cu 31.12.2017 cu 3 587,8 milioane lei (6,0 la sută). De asemenea, s-au majorat alte datorii (sume de tranzit și clearing, operațiuni cu carduri de plată, decontări cu salariații băncii, decontări cu alte persoane fizice și juridice, decontări cu bugetul, decontări privind procurarea/vânzarea valorilor mobiliare și a valutei etc) cu 127,9 milioane lei (16,0 la sută), constituind 927,6 milioane lei, datoriile privind impozitele – cu 22,5 milioane lei (17,6 la sută), constituind 150,5 milioane lei (tabelul A.14). Concomitent, s-au micșorat provizioanele cu 28,9 milioane lei (7,9 la sută), alcătuind 394,8 milioane lei (se includ, provizioanele pentru pierderi la angajamente condiționale, provizioanele privind beneficiile angajaților băncii, provizioanele aferente imobilizărilor corporale, alte provizioane).

Soldul depozitelor conform rapoartelor prudențiale la 31.12.2018 a constituit 63 462,5 milioane lei, majorându-se comparativ cu 31.12.2017 cu 3 565,6 milioane lei (6.0 la sută) în urma creșterii depozitelor persoanelor fizice cu 2 053,7 milioane lei (5,2 la sută) până la 41 676,8 milioane lei, a depozitelor persoanelor juridice cu 1 583,0 milioane lei (7.9 la sută) până la 21 691,9 milioane lei. Concomitent, depozitele băncilor s-au micșorat cu 71,1 milioane lei (43,1 la sută), până la 93,8 milioane lei.

Ponderea totală a depozitelor în PIB s-a micșorat nesemnificativ cu 0,2 p.p. față de anul precedent, constituind la data de raportare 33,3 la sută.

La situația din 31.12.2018, în totalul depozitelor 41,1 la sută (echivalentul a 26 106,0 milioane lei) sunt depozite în valută, a căror valoare absolută a crescut comparativ cu sfârșitul anului precedent cu 473,7 milioane lei (1,8 la sută), inclusiv din contul atragerii mijloacelor - cu 1 249,0 milioane lei, iar din contul reevaluării ca rezultat al fluctuației cursului de schimb valutar s-au micșorat cu 739,4 milioane lei (calculul din reevaluarea depozitelor a fost efectuat în baza EUR, USD, rublei rusești, leului românesc și hrivnei ucrainene, ponderea celorlalte valute fiind nesemnificativă). Depozitele în lei au reprezentat 58,9 la sută din totalul depozitelor sau 37 356,5 milioane lei și, de asemenea, s-au majorat cu 3 091,9 milioane lei (9,0 la sută) comparativ cu 31.12.2017.

Concentrarea datoriilor sectorului bancar în perioada de referință este prezentată în graficul 4.16.

Ponderea datoriilor băncilor mari în totalul datoriilor sectorului bancar la 31.12.2018 constituia 66,2 la sută, fiind practic la același nivel ca și la 31.12.2017. Ponderea datoriilor băncilor medii s-a micșorat cu 0,6 p.p., alcătuind 29,2 la sută la 31.12.2018. Respectiv, ponderea datoriilor băncilor mici s-a majorat cu 0,7, constituind 4,6 la sută în totalul datoriilor pe sector.

Valoarea indicatorului lichidității pe termen lung pe sectorul bancar (principiul I al lichidității, active cu termenul de rambursare mai mare de doi ani/resurse financiare cu termenul potențial de retragere mai mare de doi ani) a constituit 0,7 (media pe sector). Indicatorul dat a fost respectat de toate băncile (limita pentru fiecare bancă ≤1).

Valoarea indicatorului lichidității curente pe sector - principiul II al lichidității (active lichide, exprimate prin numerar, depozite la BNM, valori mobiliare lichide, mijloace interbancare nete cu termenul de până la o lună/total active x 100%) a constituit 55,4 la sută (media pe sector), majorându-se pe parcursul anului 2017 cu 6,1 p.p. Acest indicator a fost respectat de toate băncile (limita pentru fiecare bancă ≥ 20 la sută).

La situația din 31.12.2018, principiul III al lichidității, care reprezintă raportul dintre lichiditatea efectivă ajustată și lichiditatea necesară pe fiecare bandă de scadență (limita ≥ 1), a fost respectat de toate băncile.

Astfel, indicatorii lichidității relevă existența surselor adecvate de finanțare pentru acoperirea necesităților potențiale atât pe termen scurt, cât și pe termen lung.

Activele lichide au înregistrat la 31.12.2018 valoarea de 45 434,1 milioane lei, majorându-se comparativ cu 31.12.2017 cu 1 360,9 milioane lei (3,1 la sută).

În structura activelor lichide, depozitele la BNM s-au majorat cu 3 735,7 milioane lei (23,5 la sută), iar numerarul în casă și alte valori monetare - cu 1 042,3 milioane lei (25,6 la sută). Concomitent, s-au micșorat valorile mobiliare lichide - cu 2 441,6 milioane lei (16,1 la sută) și mijloacele interbancare nete curente cu scadența de până la 1 lună - cu 975,6 milioane lei (10,9 la sută), detaliile sunt prezentate în graficul 4.17.

În structura activelor lichide pe sectorul bancar, ponderea majoră a venit articolului depozite la BNM - 43,3 la sută, fiind urmată de ponderea valorilor mobiliare lichide - 27,9 la sută, ponderea mijloacelor interbancare nete curente - 17,5 la sută și ponderea numerarului în casă și alte valori monetare - 11,3 la sută.

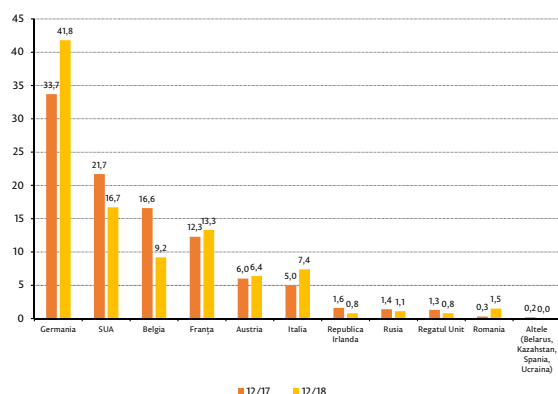
Sensibilitatea la riscul de piață

Ponderea activelor bilanțiere în valută cumulate cu activele atașate la cursul valutar în totalul activelor la 31.12.2018 a constituit 34,7 la sută. Ponderea obligațiunilor bilanțiere în valută și a obligațiunilor atașate la cursul valutar în totalul activelor la aceeași dată a alcătuit 34,9 la sută. Diferența nesemnificativă a acestor ponderi denotă faptul că riscul valutar direct este nesemnificativ.

Plasările în străinătate ale băncilor din Republica Moldova la 31.12.2018, conform datelor prezentate de bănci, au constituit 8 895,4 milioane lei, micșorându-se cu 887,4 milioane lei (9,1 la sută) comparativ cu finele anului precedent și reprezintă 10,7 la sută din totalul activelor băncilor și 82,2 la sută din fondurile proprii. Astfel, cel mai mult s-au micșorat plasările în Belgia cu 801,1 milioane lei (49,5 la sută). Detaliile sunt prezentate în tabelul A.15.

La situația din 31.12.2018, cea mai mare pondere în totalul plasărilor pe sector a venit Germaniei - 41,8 la sută, SUA - 16,7

Graficul 4.18: Structura plasărilor peste hotare ale băncilor din Republica Moldova (%)

Sursa: BNM

la sută, Franței – 13,3 la sută și Belgiei – 9,2 la sută, detaliile sunt prezentate în graficul 4.18.

Conform Regulamentului cu privire la clasificarea activelor și angajamentelor condiționale (MO al RM nr. 216-221 din 09.12.2011), băncile micșorează fondurile proprii cu mărimea reducerilor formate, luând în considerare ratingul atribuit de agențiile internaționale pe țări și pe bănci.

4.2 Activitatea de supraveghere a BNM

Anul 2018 a fost marcat de intrarea în vigoare, la 1 ianuarie, a Legii privind activitatea băncilor, care a modernizat standardele de reglementare și supraveghere în sectorul bancar. Legea menționată a extins drepturile și atribuțiile Băncii Naționale a Moldovei (BNM) în procesul de evaluare și supraveghere a băncilor. Concomitent, legea prevede îmbunătățirea cadrului de guvernanta corporativă în bănci și obligativitatea acestora de a avea un capital adecvat în raport cu riscurile asumate și va permite armonizarea legislației bancare naționale cu standardele și principiile internaționale.

Modificările esențiale în gestionarea riscurilor au apărut începând cu 30 iulie 2018, când au intrat în vigoare opt regulamente pentru punerea în aplicare, la prima etapă, a Legii privind activitatea băncilor, conform cerințelor Basel III, fiind armonizate cu reglementările Uniunii Europene în domeniu, cunoscute cu denumirea Pachet CRD IV/CRR. Conform primelor rapoarte în conformitate cu Instrucțiunea cu privire la prezentarea de către bănci a rapoartelor COREP în scopuri de supraveghere, rata fondurilor proprii a fost în limitele prognozate de BNM și superioară minimului de 10 la sută și amortizoarelor combinate. Astfel, noul cadru de raportare prevede calculul cerințelor față de fondurile proprii după o metodologie nouă, care reflectă nu numai impactul riscului de credit, dar și al riscului de piață și al celui operațional. Concomitent, în scopul prevenirii și atenuării riscului macroprudențial sau a riscului sistemic, au fost stabilite cerințe adiționale cu privire la fondurile proprii pe care băncile trebuie să le dețină pentru constituirea amortizoarelor de capital. Astfel, suplimentar la cerința de fonduri proprii minime de 10 la sută, băncile sunt obligate să mențină fonduri proprii de nivel 1 de bază necesare pentru a îndeplini cerințele privind amortizorul de conservare a capitalului (2,5 la sută), amortizorul anticiclic de capital (0,0 la sută), amortizorul de risc sistemic (1 la sută/3 la sută) și, după caz, amortizorul aferent societății de importanță sistemică (0,25 la sută/0,75 la sută) (amortizorul O-SII).

Pe parcursul anului 2018, Banca Națională a Moldovei a continuat să promoveze reformele în sectorul bancar, în special concentrându-se pe stabilirea unei structuri transparente a acționariatului în scopul atragerii unor noi investitori potriviți și adecvați, pe implementarea cerințelor BASEL III prin axarea pe guvernanta internă a băncii și pe managementul riscului, pe identificarea tranzacțiilor încheiate cu persoanele afiliate băncilor și pe recunoașterea în timp util a creditelor neperformante. Toate

acestea activități au fost desfășurate atât prin intermediul controalelor pe teren, cât și din oficiu, utilizând toate instrumentele de supraveghere disponibile Băncii Naționale.

Controale din oficiu

În anul 2018, riscul de credit a fost unul din domeniile importante ale priorităților de supraveghere. BNM a examinat zilnic din oficiu portofoliul de credite al fiecărei bănci în baza Registrului riscului de credit, cu scopul supravegherii și identificării practicilor imprudente. În cazul clasificării creditelor contrar reglementărilor în vigoare, BNM a solicitat înlăturarea încălcărilor depistate.

Pentru asigurarea unei guvernări corporative eficiente la nivelul sectorului bancar și atragerea investitorilor ce corespund înaltelor cerințe de calitate, o prioritate în exercitarea supravegherii bancare de către Banca Națională rămâne evaluarea calității și transparenței acționarilor. Astfel, în vederea asigurării transparenței sectorului financiar - bancar din Republica Moldova, Banca Națională, în calitate de autoritate de reglementare și supraveghere, monitorizează structura de proprietate a băncilor, verifică acționarii acestora pentru a determina corespunderea calității acționarilor cerințelor prevăzute de Legea privind activitatea băncilor și de Regulamentul cu privire la deținerile în capitalul social al băncii, precum și în scopul asigurării certitudinii în identitatea beneficiarilor efectivi ai acestora, prin realizarea următoarelor acțiuni:

- urmărirea permanentă a tranzacțiilor efectuate cu acțiunile băncilor;
- solicitarea prezentării informației aferente identității și activității desfășurate de către achizitorii potențiali, inclusiv deținătorii direcți și indirecti de dețineri, beneficiarii efectivi, precum și prezentarea chestionarelor, documentelor/informațiilor suplimentare necesare în vederea evaluării calității acestora, inclusiv prezentarea informațiilor în cazul survenirii modificărilor asupra datelor prezentate anterior BNM;
- efectuarea investigațiilor ce țin de modul de dobândire a acțiunilor băncii, precum și solicitarea suportului autorităților competente;
- analiza informațiilor/documentelor, surselor mass-media disponibile ce conțin informații despre acționarii băncilor.

Astfel, urmare a acțiunilor de monitorizare și transparentizare realizate de către autoritatea de supraveghere, în anul 2018 au fost aplicate unele măsuri de remediere și sancțiuni acționarilor a trei bănci licențiate. Astfel, prin Hotărârea Comitetul executiv al Băncii Naționale, la data de 21.03.2018, au fost suspendate unele drepturi aferente unui acționar al B.C. „ENERGBANK” S.A., pentru nerespectarea de către acesta a cerințelor privind adecvarea și soliditatea financiară, stipulate în Legea privind activitatea băncilor. Totodată, acționarul respectiv a fost informat cu privire la obligativitatea corespunzătoare de a înstrăina acțiunile deținute în bancă. Ulterior, la data de 19.07.2018, Comitetul executiv al

Băncii Naționale a hotărât aplicarea sancțiunii în formă de amendă și a măsurilor de remediere asupra unor acționari ai „Băncii de Finanțe și Comerț” S.A., pentru nerespectarea cerințelor Legii privind activitatea băncilor, prin neprezentarea de către aceștia a documentelor/informațiilor necesare evaluării calității acționarilor. Amenzile au fost aplicate în mărime de 1 la sută din deținerile fiecăruia dintre acționarii vizați în capitalul social al băncii și au fost vărsate în bugetul de stat. Totodată, la data de 20.12.2018, Comitetul executiv al Băncii Naționale a hotărât suspendarea unor drepturi aferente unui acționar al B.C. „EuroCreditBank” S.A., în urma nerespectării de către acesta a cerințelor privind calitatea acționarului, reglementate în Legea privind activitatea băncilor. Acționarul respectiv a fost informat cu privire la obligativitatea de a înstrăina acțiunile deținute în bancă.

Datorită măsurilor întreprinse de către Banca Națională privind transparentizarea acționarilor băncilor, pe parcursul anului 2018, peste 70 la sută din activele bancare au ajuns să fie gestionate de grupuri financiare internaționale cu reputație solidă.

Astfel, în anul 2018, piața bancară autohtonă a devenit atractivă pentru noi investitori strategici, care au consolidat structura de proprietate a 3 bănci, inclusiv 2 de importanță sistemică, după cum urmează:

- Banca Transilvania din România, cu sprijinul Băncii Europene pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BERD), a devenit acționar indirect la B.C. „VICTORIABANK” S.A.;
- Intesa Sanpaolo din Italia - acționar unic la B.C. „EXIMBANK” S.A, banca devenind parte a Grupului Intesa Sanpaolo.
- De asemenea, a fost achiziționat pachetul unic de acțiuni în mărime de 41,09 la sută al BC „MOLDOVA-AGROINDBANK” S.A. de către un consorțiu de investitori format din BERD, Invalda INVL și Horizon Capital.

Banca Națională va acționa în continuare în conformitate cu legislația în vigoare și cu cele mai bune practici internaționale, aplicând toate instrumentele atribuite prin lege și statut, în vederea sporirii nivelului de transparență a structurii de proprietate și asigurării unei administrări prudente și sănătoase a băncilor licențiate.

În anul 2017, Banca Națională a Moldovei a inițiat un exercițiu de identificare a tranzacțiilor încheiate cu persoanele afiliate în cadrul B.C. „MOLDOVA – AGROINDBANK” S.A., B.C. „VICTORIABANK” S.A. și BC „Moldindconbank” S.A. În acest sens, a fost selectată prin concurs o societate internațională de audit (Î.C.S. „PRICEWATERHOUSECOOPERS AUDIT” S.R.L. (PWC)). La 26.04.2018 Comitetul executiv al Băncii Naționale a luat decizia finală privind calificarea unor persoane ca fiind afiliate băncilor menționate. În rezultatul calificării persoanelor ca afiliate băncilor, au fost constatate încălcări ale limitelor prudențiale stabilite pentru expunerile față de persoanele afiliate. Ulterior, la 14.05.2018 B.C. „VICTORIABANK” S.A., B.C. „MOLDOVA - AGROINDBANK” S.A. și BC „Moldindconbank” S.A. conform HCE din 26.04.2018 au prezentat planurile privind conformarea în

termen de până la 2 ani a limitelor prudențiale aferente și îmbunătățirea sistemelor de control intern privind identificarea și monitorizarea tranzacțiilor încheiate cu persoanele afiliate. E de menționat că B.C. „MOLDOVA - AGROINDBANK” S.A. în luna decembrie 2018 s-a conformat limitelor expunerilor stabilite.

Ca rezultat al controlului din oficiu, în scopul verificării activității BC „EuroCreditBank” S.A., B.C. „COMERTBANK” S.A., B.C. „FinComBank” S.A. și B.C. „ENERGBANK” S.A. cu privire la identificarea, verificarea, monitorizarea, raportarea persoanelor afiliate și respectarea exigențelor față de tranzacțiile cu acestea și expunerile față de aceste persoane, prin deciziile Comitetului executiv al BNM din 12.07.2018, unele persoane au fost calificate ca afiliate acestor bănci, cărora li s-au solicitat planuri de îmbunătățire a procesului de identificare și monitorizare a persoanelor afiliate. Totodată, la 2 bănci au fost constatate încălcări ale limitelor prudențiale stabilite pentru expunerile față de persoanele afiliate. BNM a solicitat de la aceste bănci planuri de acțiuni privind conformarea expunerilor față de persoanele afiliate cu limitele prudențiale. Băncile au prezentat planurile menționate la BNM și raportează trimestrial despre măsurile întreprinse în vederea realizării acestora.

Supraveghere intensivă și intervenția timpurie

Pe data de 22 august 2018, Comitetul executiv al Băncii Naționale a Moldovei (BNM) a ridicat regimul de supraveghere intensivă a BC „VICTORIABANK” S.A. Decizia a fost luată după ce s-a constatat că banca asigură transparentizarea structurii acționariatului ca urmare a achiziționării a 72,19 la sută din capitalul social de VB Investment Holding B.V., societate deținută de Banca Transilvania din România în parteneriat cu Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BERD).

Totodată, pe parcursul anului 2018, BC „MOLDOVA-AGROINDBANK” S.A. a continuat să se afle în supraveghere intensivă (din anul 2015), iar BC „Moldindconbank” S.A. – în regim de intervenție timpurie (din anul 2016).

În scopul neadmiterii riscurilor excesive, activitatea băncilor aflate în supraveghere intensivă și în regimul de intervenție timpurie este monitorizată zilnic de către Banca Națională. Respectiv, fiind examinate situațiile financiare ale acestor bănci, tranzacțiile, ordinele de zi ale ședințelor organelor de conducere etc.

Referitor la BC „Moldindconbank” S.A., în ianuarie 2018, pachetul de acțiuni în mărime de 63,89 la sută din capitalul social al băncii conform prevederilor legale a fost anulat, fiind emise de către bancă acțiuni noi, care au fost expuse spre vânzare, prețul inițial al acestora fiind stabilit de către o companie de audit internațională. Astfel, acțiunile au fost expuse spre vânzare ca pachet unic, pentru o perioadă de 3 luni. Având în vedere că acțiunile nu au fost vândute în termenul indicat, termenul de vânzare al acestora a fost prelungit de mai multe ori prin deciziile Comitetului executiv al BNM, în paralel, fiind prelungit și regimul de intervenție timpurie.

Cu privire la BC „MOLDOVA-AGROINDBANK” S.A., în iunie 2018, Comitetul executiv al Băncii Naționale a Moldovei a acordat aprobarea prealabilă unui consorțiu internațional de investitori (BERD, Invalda INVIL, Horizon Capital), prin intermediul companiei HEIM PARTNERS LIMITED, pentru achiziționarea pachetului de acțiuni în mărime de 41,09 la sută din capitalul social al BC „MOLDOVA-AGROINDBANK” S.A.. Ulterior, în iulie 2018, a fost achiziționat pachetul menționat de acțiuni de către Agenția Proprietății Publice, fiind expus la vânzare ca pachet unic în termen de trei luni pe piața reglementată, prin intermediul licitației cu strigare. Pe data de 2 octombrie 2018, la licitație a fost vândut pachetul unic de acțiuni nou-emise ale BC „MOLDOVA-AGROINDBANK” S.A. consorțiului internațional de investitori.

Băncile aflate în proces de lichidare

La situația din 31.12.2018, în proces de lichidare silită erau 7 bănci. Pe parcursul anului 2018, Banca Națională a Moldovei a aprobat Darea de seamă privind încheierea procesului de lichidare a BCI „Oguzbank” S.A.

Cu privire la procesul de lichidare a Băncii de Economii S.A., BC „BANCA SOCIALĂ” S.A. și BC „UNIBANK” S.A., inițiat în anul 2015, menționăm că, având ca scop recuperarea mijloacelor bănești ale acestor bănci, pe parcursul anului 2018, lichidatorii au conlucrat cu organele de drept, au întreprins măsuri organizatorice privind comercializarea activelor aflate în proprietatea și posesia băncilor și au continuat lucrul cu debitorii băncilor. Ca urmare, la sfârșitul anului 2018, erau în derulare 129 acțiuni în instanțele de judecată, în vederea recuperării mijloacelor acordate anterior de bănci, în valoare totală de 4 684,3 milioane lei. Totodată, în gestiunea organelor de anchetă erau 47 dosare penale intentate în baza sesizărilor lichidatorilor. Ca rezultat, au fost încasate mijloace bănești în sumă totală de 1 718,4 milioane lei, inclusiv în anul 2018 – 705,1 milioane lei (Banca de Economii S.A. – 554,0 milioane lei, BC „BANCA SOCIALĂ” S.A. – 139,2 milioane lei și B.C. „UNIBANK” S.A. – 11,9 milioane lei). Mijloacele obținute în cadrul procesului de lichidare a băncilor au fost utilizate pentru onorarea creanțelor aferente creditelor de urgență acordate Băncii de Economii S.A., BC „BANCA SOCIALĂ” S.A. și B.C. „UNIBANK” S.A., până la numirea lichidatorilor băncilor respective. Astfel, până la data de 31.12.2018, au fost rambursate mijloace în mărime de 1 749,9 milioane lei, inclusiv în anul 2018 – 679,3 milioane lei (Banca de Economii S.A. – 545,0 milioane lei, BC „BANCA SOCIALĂ” S.A. – 127,5 milioane lei și B.C. „UNIBANK” S.A. – 6,8 milioane lei).

4.3 Evaluarea riscurilor sectorului bancar

Supravegherea macroprudențială

În scopul prevenirii acumulării de riscuri sistemice și al asigurării stabilității sectorului bancar, Banca Națională a Moldovei efectuează periodic testări la stres și studii de sensibilitate, care reprezintă instrumente de supraveghere macroprudențială pentru evaluarea rezilienței sectorului bancar la potențiale șocuri. Testările la stres utilizate de Banca Națională se axează pe scenarii aferente riscului de credit, riscului de lichiditate, riscului ratei dobânzii și riscului ratei de schimb valutar, precum și pe combinațiile dintre acestea. Testările la stres se efectuează în baza informațiilor raportate de bănci și evaluează impactul șocurilor simulate la nivelul sectorului bancar, pe grupuri de bănci și individual pe bănci.

Rezultatele testărilor la stres la nivelul sectorului bancar denotă că băncile din Republica Moldova sunt suficient capitalizate și capabile să facă față majorității șocurilor simulate. În același timp, băncile întreprind încontinuu măsurile necesare pentru îmbunătățirea calității portofoliilor de credite, ceea ce le va permite diminuarea pierderilor în cazul unui scenariu de stres advers.

În ceea ce privește riscul de lichiditate, testările la stres confirmă nivelul înalt de lichiditate al sectorului bancar, băncile fiind capabile să facă față retragerilor de depozite la rate maxime istorice, iar deficite de lichiditate nu au fost înregistrate.

De asemenea, în scopul evaluării potențialelor riscuri care ar putea afecta stabilitatea sectorului bancar și a fiecărei bănci, Banca Națională efectuează studiul privind identificarea vulnerabilităților sectorului bancar. Rezultatele nu indică un nivel alarmant de vulnerabilitate a sectorului bancar în general și a băncilor în particular.

Pentru a cunoaște opinia managerilor de riscuri din cadrul băncilor, Banca Națională a Moldovei efectuează semestrial un sondaj privind riscul sistemic. Conform opiniei respondenților, riscurile-cheie persistă în sistemul financiar, dar probabilitatea de apariție, în termen scurt, a unui eveniment cu impact ridicat asupra sistemului financiar se diminuează.

În scopul determinării condițiilor de finanțare și a profilului de risc al sectoarelor finanțate de către băncile din Republica Moldova, BNM realizează trimestrial un sondaj privind creditarea bancară. Rezultatele sondajului indică trendul de înăsprire ușoară a standardelor de creditare pentru persoanele juridice și o relaxare ușoară a acestora pentru persoanele fizice în anul 2018. Principalii factori ce au influențat tendințele respective au fost modificarea procedurilor interne în unele bănci și presiunea concurenței. În perioada de referință, cererea pentru credite atât din partea întreprinderilor, cât și din partea populației a menținut un trend crescător. Pe termen scurt, băncile anticipează o majorare a

cererii pentru credite din partea ambelor categorii de debitori, concomitent cu o înăsprire ușoară a condițiilor de creditare.

Instrumente de politică macroprudențială

În vederea creșterii rezilienței băncilor la eventuale evoluții adverse, precum și în scopul realizării obiectivului strategic de consolidare a funcției de stabilitate financiară și supraveghere macroprudențială, Banca Națională a Moldovei în calitate de autoritate de supraveghere a introdus în anul 2018 primul set de instrumente de supraveghere macroprudențială pentru băncile din Republica Moldova.

Astfel, Comitetul executiv al Băncii Naționale a Moldovei a stabilit ratele amortizoarelor de conservare a capitalului aplicate băncilor din Republica Moldova la situația de la finele anului 2018, după cum urmează:

- Rata amortizorului de conservare a capitalului, aplicată băncilor, a fost stabilită la nivelul de 2,5 la sută din cuantumul total al expunerii la risc a băncilor.
- Rata amortizorului anticiclic pentru expunerile situate în Republica Moldova a fost stabilită la nivelul de 0 la sută din cuantumul expunerii la risc a băncilor. Rata a fost stabilită luând în considerare lipsa riscurilor sistemice ciclice legate de creșterea excesivă a creditării.
- Rata amortizorului de risc sistemic pentru expunerile situate în Republica Moldova a fost stabilită la nivelul de 1 la sută sau 3 la sută din cuantumul expunerii la risc a băncilor, în funcție de structura acționariatului băncii respective.
- Pentru asigurarea unei tratări adecvate a riscurilor structurale ale sectorului bancar din Republica Moldova, Banca Națională a Moldovei stabilește băncile care sunt societăți de importanță sistemică. În baza acestui studiu și în conformitate cu punctul 53 din Regulamentul cu privire la amortizoarele de capital, Banca Națională a stabilit ratele amortizorului aferent societăților de importanță sistemică, pentru bănci identificate ca societăți de tip O-SII din Republica Moldova, după cum urmează:
 - 0,75 la sută pentru B.C. „MOLDOVA-AGROINDBANK” S.A.;
 - 0,50 la sută pentru B.C. „VICTORIABANK” S.A. și B.C. „Moldindconbank” S.A.;
 - 0,25 la sută pentru B.C. „MOBIASBANCA-GSG” S.A.

Prin urmare, din momentul stabilirii cerinței de capital și până la finele anului 2018, cerința de capital pentru băncile din Republica Moldova a variat între 13,5 la sută și 16,25 la sută, în funcție de structura acționariatului și de importanța sistemică a băncii.

4.4 Combaterea spălării banilor și finanțării terorismului

Pe parcursul anului 2018, Banca Națională a Moldovei a continuat activitățile menite să îmbunătățească sistemul de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului la entitățile supravegheate. Astfel, Comitetul executiv al BNM a aprobat regulamente cu privire la cerințele de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului în activitatea băncilor, a prestatorilor de servicii de plată nebancari, a unităților de schimb valutar și a hotelurilor. Totodată, BNM a efectuat controale pe teren și din oficiu la entitățile supravegheate în scopul asigurării conformării acestora cu cerințele actelor normative în vigoare. În special, au fost supuse verificării conformarea la cerințele de precauție privind clienții și beneficiarii efectivi ai acestora, monitorizarea tranzacțiilor și a relațiilor de afaceri, raportarea tranzacțiilor suspecte către Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor, evaluarea riscurilor aferente domeniului, aplicarea măsurilor de precauție sporită, a măsurilor restrictive internaționale, păstrarea datelor etc. În acest context, au fost efectuate 6 controale pe teren la băncile comerciale, 3 controale pe teren la prestatorii de servicii de plată nebancari și 141 controale pe teren la unitățile de schimb valutar și hoteluri, precum și verificări din oficiu. Ca rezultat al controalelor efectuate, au fost constatate mai multe deficiențe în aplicarea cerințelor de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului, în consecință, Banca Națională a aplicat sancțiuni și a informat Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor.

De asemenea, pe parcursul anului, Banca Națională a contribuit esențial în procesul de prezentare și argumentare a măsurilor întreprinse în scopul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului, în sectoarele supravegheate, în cadrul evaluării naționale de către Comitetul de experți în acest domeniu al Consiliului Europei (MONEYVAL). Astfel, au fost completate chestionarele de conformitate tehnică și de eficiență, prin prezentarea aspectelor legale, măsurilor de supraveghere aplicate, mecanismelor instituite, datelor statistice și a altor informații relevante, iar în cadrul vizitei pe teren, au fost aduse explicații și argumente menite să demonstreze eficiența sistemului național de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului.

Suplimentar, au fost continuate activitățile în conformitate cu Planul de acțiuni aprobat prin HG nr.791 din 11.10.2017 pentru realizarea măsurilor de minimizare a riscurilor, vulnerabilităților și amenințărilor identificate în Raportul Național de Evaluare a Riscurilor în domeniul spălării banilor și finanțării terorismului.

La 13 decembrie 2018 a fost lansat proiectul TWINNING, finanțat de Uniunea Europeană, „Eficientizarea sistemului de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului în Republica Moldova”, care va fi implementat pe parcursul următorilor trei ani. În urma realizării acestui proiect, Banca Națională, precum și Serviciul de Combatere a Spălării Banilor și Finanțării Terorismului

vor beneficia de asistența experților Uniunii Europene în derularea în continuare a acțiunilor de consolidare și îmbunătățire a capacității de reglementare și supraveghere a acestui domeniu.

Totodată, în scopul consolidării procesului de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului, BNM este în proces de achiziționare a unei soluții IT destinate monitorizării transparenței acționarilor și analizei la distanță în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului. Scopul implementării soluției date este de a identifica în timp util potențialele riscuri operaționale, de imagine, legale etc, care ar putea genera pierderi semnificative băncilor, cu impact asupra întregului sector bancar.

Capitolul 5

Sistemul de plăți

5.1 Reglementarea și supravegherea sistemelor de plăți

În conformitate cu *Legea nr. 548-XIII din 21 iulie 1995 cu privire la Banca Națională a Moldovei*, reglementarea și supravegherea infrastructurilor pieței financiare în Republica Moldova este una din atribuțiile de bază ale Băncii Naționale.

Această atribuție este realizată în corespundere cu cele mai bune practici internaționale, cu recomandările, principiile, standardele din acest domeniu emise de Banca Reglementelor Internaționale, BCE, Fondul Monetar Internațional și Banca Mondială.

Pe parcursul anului 2018, au fost operate modificări la *Regulamentul cu privire la sistemul automatizat de plăți interbancare, aprobat prin Hotărârea Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei nr. 53 din 02.03.2006*, care au derivat din necesitatea ajustării cadrului legal în contextul participării în sistemul automatizat de plăți interbancare (în continuare – SAPI) a Depozitarului central unic al valorilor mobiliare, precum și a ajustării comisioanelor percepute pentru serviciile de procesare a plăților, în scopul echilibrării nivelului de venituri obținute din activitatea SAPI cu nivelul de cheltuieli aferente administrării și operării acestui sistem.

Conform Politicii de supraveghere a sistemului de plăți în Republica Moldova (aprobată prin Hotărârea Comitetului executiv al Băncii Naționale nr. 299 din 27 octombrie 2016), obiectivul de bază al supravegherii efectuate de Banca Națională a Moldovei este promovarea eficienței și stabilității sistemului de plăți din țară. În contextul obiectivului de bază, supravegherii de către Banca Națională sunt supuse elementele sistemului de plăți din Republica Moldova, a căror funcționare stabilă și eficientă este esențială pentru stabilitatea financiară, implementarea politicii monetare și promovarea încrederii publicului în efectuarea plăților fără numerar.

În domeniul sistemelor de plăți și de decontări, supravegherii sunt supuse:

1. Sistemele de plăți și decontări (sistemele de plăți de mare valoare și sistemele de plăți de mare volum și mică valoare);
2. Sistemele de compensări și decontări ale valorilor mobiliare;
3. Remiterile de bani;
4. Instrumentele de plată.

În exercitarea funcției de supraveghere, Banca Națională a Moldovei acordă o atenție sporită sistemelor care procesează, compensează și decontează plăți de mare valoare și care prezintă un risc substanțial în cazul unui eșec operațional sau de decontare. Totodată, Banca Națională asigură un nivel corespunzător de atenție pentru toate componentele sistemului de plăți, supuse supravegherii.

5.2 Licențierea, reglementarea și supravegherea prestatorilor de servicii de plată și a emitenților de monedă electronică

Conform *Legii nr. 114/2012 cu privire la serviciile de plată și moneda electronică*, Banca Națională a Moldovei (BNM) licențiază, reglementează și supraveghează activitatea prestatorilor de servicii de plată și emitenților de monedă electronică.

Pe parcursul anului 2018, prin *Legea nr. 208/2018 pentru modificarea unor acte legislative*, au fost operate modificări în *Legea nr. 114/2012* (inclusiv în *Legea nr. 548-XIII din 21 iulie 1995 cu privire la Banca Națională a Moldovei, Codul contravențional al Republicii Moldova nr. 218-XVI din 24 octombrie 2008*) în vederea ajustării unor norme în domeniul prestării serviciilor de plată și emiterii de monedă electronică, luând în considerare evoluțiile aferente acestuia, precum și modificarea cadrului legal în domeniile conexe.

Menționăm că, *Legea nr. 208/2018* reprezintă un exercițiu de continuitate a armonizării legislației în domeniul prestării serviciilor de plată și emiterii de monedă electronică, în sensul modificării și completării *Legii nr. 114/2012* prin transpunerea unor prevederi suplimentare a *Directivei 2007/64/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 noiembrie 2007 privind serviciile de plată în cadrul pieței interne, de modificare a Directivelor 97/7/CE, 2002/65/CE, 2005/60/CE și 2006/48/CE și de abrogare a Directivei 97/5/CE, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 319 din 5 decembrie 2007, precum și a Directivei nr.2009/110/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 septembrie 2009 privind accesul la activitate, desfășurarea și supravegherea prudențială a activității instituțiilor emitente de monedă electronică, de modificare a Directivelor 2005/60/CE și 2006/48/CE și de abrogare a Directivei 2000/46/CE, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 267 din 10 octombrie 2009*, care nu au fost implementate în cadrul exercițiului inițial de transpunere a acestor acte UE.

În conformitate cu *Legea nr. 114/2012*, pe parcursul anului 2018: a fost retrasă o licență pentru desfășurarea activității de emisie a monedei electronice la solicitarea entității deținătoare de licență; a fost eliberată o licență pentru desfășurarea activității menționate; a fost suspendată licența unei entități emitente de monedă electronică pentru o perioadă de șase luni.

La situația din 31.12.2018, în Republica Moldova activau șase prestatori de servicii de plată nebancari, dintre care o societate de

plată, un furnizor de servicii poștale și patru societăți emitente de monedă electronică.

Pe parcursul anului 2018, au fost efectuate patru controale, dintre care trei controale complexe pe teren și un control din oficiu, în cadrul cărora au fost supuși verificării prestatorii de servicii de plată nebancari licențiați.

La efectuarea controalelor au fost constatate încălcări și deficiențe ce țin de:

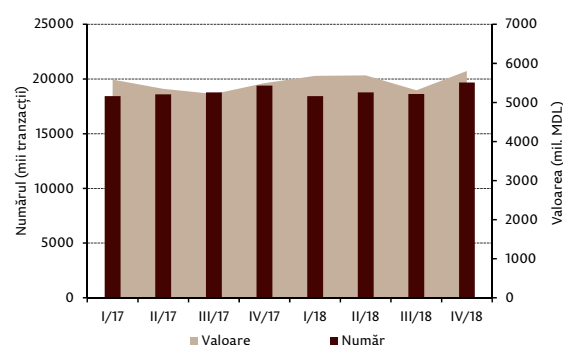
- protejarea fondurilor utilizatorilor serviciilor de plată;
- înregistrarea la BNM a agenților de plată în Registrul societăților emitente de monedă electronică;
- evaluarea riscurilor aferente activității de prestare a serviciilor de plată în ansamblu la toate nivelele organizatorice;
- notificarea BNM despre externalizarea activității de încasare a numerarului de la terminalele cash-in;
- raportarea la BNM a informațiilor aferente fraudelor înregistrate;
- notificarea BNM despre modificarea datelor din documentele anexate la declarația de eliberare a licenței etc.

Urmare controalelor efectuate au fost înaintate propuneri și recomandări privind acțiunile necesare de întreprins în scopul înlăturării încălcărilor și a neajunsurilor depistate și, după caz, au fost dispuse măsuri de remediere și aplicate sancțiuni.

De asemenea, conform prevederilor *Legii nr. 114/2012*, BNM a efectuat supravegherea din oficiu a activității desfășurate de către prestatorii de servicii de plată nebancari, prin monitorizarea continuă a activității acestora, analiza rapoartelor trimestriale prezentate la BNM, examinarea sesizărilor (reclamațiilor) ce țin de activitatea prestatorilor de servicii de plată și emitenților de monedă electronică, examinarea informațiilor publicate pe paginile web etc.

Pe parcursul anului 2018, prin intermediul prestatorilor de servicii de plată nebancari, au fost efectuate 75,5 milioane operațiuni de plată, cu 0,5 la sută mai mult față de 2017, în valoarea totală de 22,5 miliarde lei, cu 3,9 la sută mai mult față de 2017 (Graficul 5.1). De menționat că, majoritatea covârșitoare a acestor plăți a fost efectuată de către ÎS Poșta Moldovei (85 la sută).

Graficul 5.1: Numărul și valoarea plăților efectuate prin intermediul prestatorilor de servicii de plată nebancari

Sursa: BNM

5.3 Sistemul automatizat de plăți interbancare

Sistemul automatizat de plăți interbancare (SAPI) este compus din sistemul de decontare pe bază brută în timp real (sistemul DBTR) și sistemul de compensare cu decontare pe bază netă (sistemul CDN). Sistemul DBTR este destinat prelucrării plăților urgente și

de mare valoare, iar sistemul CDN este destinat procesării plăților de mică valoare.

În anul 2018, prin intermediul SAPI a fost procesat un volum total de 12,9 milioane tranzacții în valoare de 1 193,2 miliarde lei, majorându-se ca număr cu 0,6 la sută și diminuându-se ca valoare cu 2,9 la sută comparativ cu anul 2017. Volumul mediu zilnic⁴³ al operațiunilor a constituit 51,0 mii de tranzacții în valoare de 4,7 miliarde lei. Volumul maxim al plăților decontate zilnic în SAPI a fost atins pe 26 decembrie 2018, fiind decontate 128,8 mii de plăți.

Din punctul de vedere al structurii plăților, constatăm următoarea reprezentare:

- transferuri ordinare ale clienților – 51,3 la sută din numărul total al plăților;
- transferurile de credit aferente plăților bugetare – 46,7 la sută;
- alte tipuri de plăți – 2,0 la sută.

Sub aspect valoric, tranzacțiile în SAPI au următoarea structură:

- transferuri ordinare ale clienților – 15,9 la sută din valoarea totală a plăților;
- transferurile de credit bugetare – 10,6 la sută;
- transferuri efectuate de către bănci în nume și pe cont propriu – 73,6 la sută.

În anul 2018, distribuția numărului plăților per sisteme componente ale SAPI a fost următoarea: 9,2 la sută pentru sistemul DBTR și 90,8 la sută pentru sistemul CDN. Distribuția valorii plăților prezintă un tablou invers, astfel că prin DBTR au fost decontate 95,0 la sută din valoarea totală a plăților, iar prin CDN doar 5,0 la sută.

În medie pe zi prin intermediul sistemului DBTR au fost decontate 4,7 mii de plăți, în valoare de 4,5 miliarde lei, iar prin sistemul CDN 46,3 mii plăți, în valoare de 236,9 milioane lei. Valoarea medie a unei plăți decontate în sistemul DBTR a constituit 949,3 mii lei, iar a unei plăți decontate în sistemul CDN – 5,1 mii lei.

Comparând valoarea totală decontată prin sistemul DBTR în anul 2018 și a PIB-ului anual al Republicii Moldova (190 016,0 milioane lei) se constată că în sistemul DBTR se decontează echivalentul PIB-ului anual în aproximativ 43 de zile operaționale. Acest indicator relevă importanța sistemului DBTR în cadrul sistemului financiar din Republica Moldova. La nivel de Eurosistem⁴⁴, sistemul de decontare pe bază brută în timp real – Target2 procesează un

⁴³În anul 2018 au fost 254 zile operaționale.

⁴⁴Raportul anual TARGET 2017, <https://www.ecb.europa.eu/pub/targetar/html/ecb.targetar2017.en.html>

volum comparabil cu PIB anual al zonei euro în mai puțin de șapte zile operaționale.

În tabelul A.16 este prezentată evoluția plăților decontate prin SAPI în anul 2018, comparativ cu anul 2017.

La finele anului 2018, în SAPI erau înregistrați 17 participanți:

- Banca Națională a Moldovei;
- 11 bănci licențiate de Banca Națională a Moldovei;
- Centrul de casă și decontări din or. Tiraspol;
- Trezoreria de Stat din cadrul Ministerului Finanțelor, inclusiv în calitate de participant mandatat, care nu are deschis cont în SAPI;
- Depozitarul Național de Valori Mobiliare al Moldovei S.A.;
- Depozitarul Central Unic al valorilor mobiliare S.A.

Supravegherea SAPI

Supravegherea SAPI este efectuată în vederea asigurării funcționării stabile și eficiente a acestui sistem. Pe parcursul anului 2018, disponibilitatea sistemului pentru participanți a constituit 99.9 la sută și s-a încadrat în parametrii stabiliți în acest sens. Incidente majore care să perturbe activitatea SAPI și să afecteze participanții nu au avut loc.

5.4 Sistemul de înscriere în conturi a valorilor mobiliare de stat

Sistemul de înscriere în conturi a valorilor mobiliare de stat (SIC) reprezintă un sistem de depozitare și decontare a valorilor mobiliare emise de către Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova în numele Guvernului Republicii Moldova și a celor emise de către Banca Națională, decontarea finală pentru operațiunile efectuate în cadrul acestuia fiind realizată în SAPI prin intermediul sistemului de decontare pe bază brută în timp real (sistemul DBTR), conform principiului DvP (plata anticipează livrarea valorii/transferul de proprietate).

La finele lunii iulie 2018, SIC și-a încetat activitatea, urmare transferării funcției de înregistrare și decontare a valorilor mobiliare de stat către Depozitarul central unic al valorilor mobiliare, care și-a început activitatea la 31 iulie 2018.

În perioada de funcționare a SIC pe parcursul anului 2018, disponibilitatea SIC pentru participanții la sistem a constituit 100 la sută și incidente care să afecteze activitatea sistemului și a participanților nu au avut loc.

5.5 Instrumentele de plată fără numerar

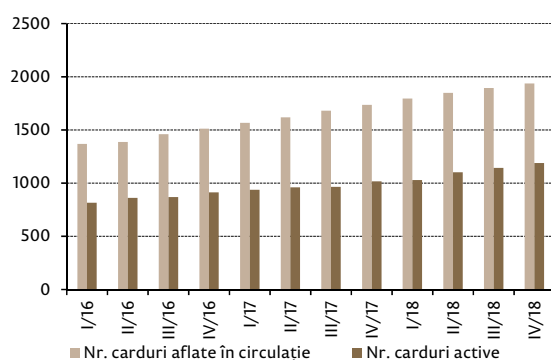
Instrumentele de plată fără numerar sunt componente esențiale ale sistemului național de plăți, iar Banca Națională efectuează supravegherea lor în scopul asigurării eficienței și siguranței utilizării acestora.

Din ansamblul instrumentelor de plată, cele mai utilizate de către populație (persoane fizice) sunt cardurile de plată. De menționat, că BNM întreprinde măsuri relevante de comun acord cu alte autorități și instituții naționale în vederea promovării utilizării instrumentelor de plată fără numerar și combaterii evaziunii fiscale.

Cardurile de plată

Numărul cardurilor⁴⁵ aflate în circulație la finele anului 2018 a constituit 1 936 265 unități și a înregistrat o creștere de 11,5 la sută comparativ cu finele anului 2017, atingând cel mai înalt nivel de până acum (Graficul 5.2).

Graficul 5.2: Numărul cardurilor de plată aflate în circulație (mii unități)

Sursa: BNM

Pe fundalul majorării numărului cardurilor aflate în circulație, numărul cardurilor active⁴⁶ a avut o creștere mai accentuată (cu 17,0 la sută mai mult față de finele anului 2017), iar ponderea cardurilor active din numărul total de carduri aflate în circulație nu a suferit modificări semnificative, constituind 61,5 la sută. De menționat că, această rată a utilizării cardurilor este practic constantă pe parcursul ultimilor ani.

În ceea ce ține de soluția tehnică a cardurilor de plată, numărul cardurilor de proximitate a depășit în anul curent numărul cardurilor hibride, înregistrând o creștere de 49,8 la sută față de anul 2017. Creșterea rapidă a ponderii acestor tipuri de carduri în numărul total de carduri deținute a contribuit la înlocuirea treptată a cardurilor hibride care, la rândul lor, au substituit anterior cardurile cu bandă magnetică. Astfel, în anul 2018 cardurile contactless dețin ponderea majoră (49,9 la sută) din totalul cardurilor aflate în circulație în Republica Moldova. Cardurile hibride, al căror număr a înregistrat o scădere de -10,7 la sută față de finele anului 2017, au constituit 913,3 mii unități, deținând o pondere de 47,2 la sută din totalul cardurilor aflate în circulație în Republica Moldova. *Cardurile cu bandă magnetică* dețin o cotă tot mai nesemnificativă, reprezentând doar 2,7 la sută din numărul total de carduri aflate în circulație, chiar dacă în anul 2016 aceste tipuri de carduri aveau ponderea cea mai însemnată (55,1 la sută). *Cardurile virtuale* dețin o cotă modestă de doar 0,2 la sută, fără variații semnificative pe parcursul ultimilor ani.

Pe parcursul anului 2018, prin intermediul cardurilor de plată emise de prestatorii de servicii de plată din Republica Moldova au fost

⁴⁵ Suport de informație standardizat și, după caz, personalizat prin intermediul cărui deținătorul, de regulă, cu utilizarea numărului personal de identificare al său și/sau a unor alte coduri care permit identificarea sa, în funcție de tipul cardului de plată, are acces la distanță la contul de plăți la care este atașat cardul de plată în vederea efectuării operațiunilor de plată.

⁴⁶ Card de plată prin care s-a efectuat cel puțin o operațiune financiară pe parcursul perioadei de raportare.

efectuate atât în țară, cât și peste hotare 60,4 milioane operațiuni în valoare de 57,9 miliarde lei, în creștere față de anul 2017 cu 29,9 la sută ca număr și cu 16,6 la sută ca valoare.

Din volumul total al operațiunilor efectuate cu cardurile emise în țară, 55,8 la sută au reprezentat plăți fără numerar, iar 44,2 la sută – retrageri de numerar. Cel mai înalt ritm de creștere a fost înregistrat la numărul plăților fără numerar, cu 53,1 la sută mai mult decât în anul precedent, în timp ce numărul retragerilor de numerar s-a majorat cu 9,0 la sută față de anul 2017.

De asemenea, conform prognozelor anterioare ale Băncii Naționale, în anul 2018 numărul plăților fără numerar cu cardurile emise în Republica Moldova, a depășit pentru prima dată retragerile de numerar (cu 6,9 milioane de operațiuni).

Zilnic, cu cardurile de plată emise în Republica Moldova sunt efectuate în medie 73 202 retrageri de numerar și circa 92 361 plăți fără numerar. Valoarea medie a unei retrageri de numerar a atins în anul 2018 cifra de 1 706 lei, în creștere cu 2,7 la sută față de anul 2017. Totodată, o plată fără numerar în medie a avut o valoare de 364 lei, diminuându-se cu 9,9 la sută față de anul 2017.

Operațiunile domestice⁴⁷ efectuate cu cardurile de plată emise de prestatorii de servicii de plată licențiați reprezintă 83,2 la sută (50,3 milioane operațiuni) din numărul total al tranzacțiilor efectuate cu cardurile emise în Republica Moldova.

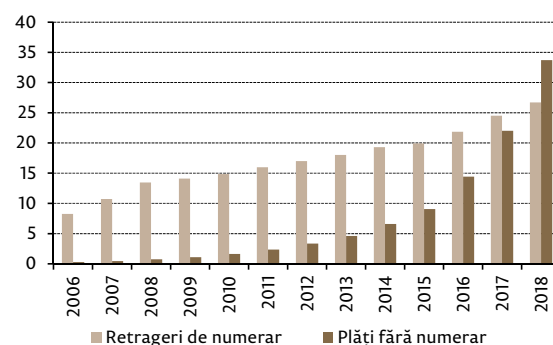
Din totalul operațiunilor domestice, ponderea plăților fără numerar a constituit ca număr 47,4 la sută (39,8 la sută pentru anul 2017) și ca valoare 13,5 la sută (10,8 la sută pentru anul 2017).

Zilnic, pe teritoriul Republicii Moldova sunt efectuate cu cardurile de plată autohtone în medie 72 498 de retrageri de numerar și circa 65 202 plăți fără numerar. Valoarea medie a unei operațiuni domestice de retragere de numerar a constituit în anul de referință 1 696 lei, în creștere cu 2,9 la sută față de anul 2017. Totodată, o plată fără numerar, în medie, a avut o valoare de 296 lei, diminuându-se cu 1,9 la sută față de 2017.

Din numărul total de operațiuni domestice, 34,4 la sută au constituit plăți fără numerar efectuate cu prezența fizică a cardului și 13,0 la sută au fost efectuate fără prezența fizică a cardului (CNP) (Graficul 5.4).

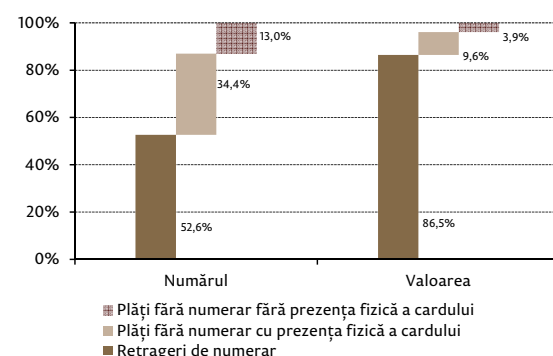
Numărul de operațiuni cu carduri emise în Republica Moldova și efectuate în străinătate pe parcursul anului 2018 (10,2 milioane de operațiuni) a indicat o creștere de 65,1 la sută comparativ cu anul precedent și reprezintă o cifră de aproximativ 4,9 ori mai mică decât numărul de operațiuni efectuate în interiorul țării cu cardurile emise în Republica Moldova. Din numărul total de 10,2 milioane operațiuni efectuate peste hotare, 97,5 la sută reprezintă plăți fără numerar și sunt în creștere față de cele efectuate pe parcursul anului 2017 cu 66,9 la sută. De menționat faptul că, 71,1 la sută din numărul total de operațiuni efectuate peste hotare, reprezintă plăți fără numerar efectuate fără prezența fizică a cardului și 26,4

Graficul 5.3: Numărul operațiunilor efectuate cu cardurile de plată emise în Republica Moldova (milioane operațiuni)

Sursa: BNM

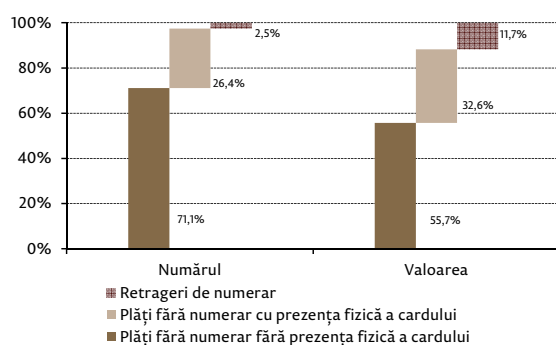
Graficul 5.4: Structura operațiunilor domestice

Sursa: BNM

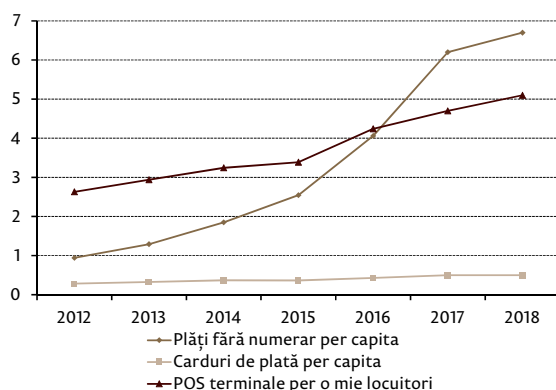
⁴⁷Operațiune de plată efectuată la un prestator acceptant din Republica Moldova cu cardurile emise de prestatorii de servicii de plată licențiați de către BNM.

Graficul 5.5: Ponderea operațiunilor efectuate în străinătate cu cardurile emise în Republica Moldova

Sursa: BNM

Graficul 5.6: Indicatori de dezvoltare a pieței cardurilor de plată din Republica Moldova

Sursa: BNM

la sută sunt plăți fără numerar efectuate cu prezența fizică a cardului (Graficul 5.5). Aceste cifre indică faptul că aproximativ 3 din 4 operațiuni efectuate peste hotarele țării cu cardurile emise în Republica Moldova reprezintă cumpărături online, iar creșterea volumului acestora denotă încrederea consumatorilor în utilizarea electronică a acestui instrument de plată.

În ceea ce privește evaluarea situației privind fraudele cu cardurile de plată, indicatorul de bază aplicat este ponderea valorii totale a fraudelor comise în valoarea totală a tranzacțiilor efectuate cu cardurile de plată emise de băncile licențiate locale atât în țară, cât și în străinătate. În Republica Moldova, acest indicator a constituit 0,013 la sută pentru anul 2018, ceea ce este sub nivelul mediei europene (0,041 la sută pentru anul 2016⁴⁸).

Tendențele pozitive care s-au evidențiat pe piața cardurilor din Republica Moldova pe parcursul anului 2018 au fost următoarele:

- Plățile fără numerar efectuate cu cardurile emise în Republica Moldova au continuat să crească în ritmuri accelerate comparativ cu datele înregistrate în anul precedent, majorându-se cu 53,1 la sută ca număr și cu 38,0 la sută ca valoare;
- Numărul plăților domestice fără numerar, în trimestrul IV, a depășit pentru prima dată în Republica Moldova numărul retragerilor de numerar, anticipând astfel menținerea tendinței pe întreg parcursul anului viitor și depășirea ponderii anuale a operațiunilor de retragere;
- 71,1 la sută din operațiunile efectuate în străinătate cu cardurile de plată emise în Republica Moldova reprezintă operațiuni de plată în cadrul comerțului electronic, fapt ce denotă tendința ascendentă a acestor tipuri de operațiuni și gradul sporit de încredere a deținătorilor față de utilizarea electronică a acestui instrument de plată;
- Rețeaua de acceptare a cardurilor de plată din Republica Moldova s-a extins pe parcursul anului 2018, majorându-se, în special, numărul POS terminalelor (18 178 POS terminale la finele anului 2018, în creștere cu 9,4 la sută față de aceeași perioadă a anului precedent);
- Numărul cardurilor contactless aflate în circulație a înregistrat o creștere accentuată, fiind de 1,5 ori mai mare față de finele anului 2017, iar datorită comodității și simplității utilizării acestora, tot mai multe persoane optează să achite fără numerar prin metoda de proximitate.

Sistemele automatizate de deservire la distanță

Sistemele automatizate de deservire la distanță (SADD) reprezintă soluții informatice și/sau echipamente, puse la dispoziția deținătorilor de către prestatorii de servicii de plată, ce permit acestora prin intermediul unei aplicații informatice, a unei metode

⁴⁸Raportul privind fraudele cu cardurile de plată, publicat de BCE în septembrie 2018 <https://www.ecb.europa.eu/pub/cardfraud/html/ecb.cardfraudreport201809.en.html#toc1>

de autentificare și al unui mijloc de comunicație să aibă acces de la distanță la mijloacele aflate în contul de plăți în scopul: obținerii de informații privind starea contului de plăți și tranzacțiile realizate, efectuării tranzacțiilor în numele și la ordinul deținătorului din contul mijloacelor aflate în contul de plăți.

Numărul total al deținătorilor SADD a constituit 898,3 mii deținători la finele anului 2018, majorându-se cu 64,6 la sută față de anul 2017. Numărul deținătorilor activi⁴⁹, de asemenea, a consemnat o tendință de creștere de 66,9 la sută, de la 138,1 mii la finele anului 2017 la 230,5 mii la finele anului 2018, ceea ce denotă interesul și încrederea tot mai mare a clienților prestatorilor de servicii de plată de a utiliza SADD. Din totalul deținătorilor SADD, celor activi le revine o pondere de 25,7 la sută (Graficul 5.7).

Distribuția deținătorilor SADD după tipul sistemelor utilizate relevă că 70,9 la sută dintre ei sunt înregistrați în sistemele *internet-payments* (cu 0,8 p.p. mai puțin față de finele anului 2017); 21,4 la sută din numărul lor total sunt deținători de *mobile-payments* (cu 5,3 p.p. mai mult față de finele anului 2017); 6,5 la sută (cu 3,9 p.p. mai puțin față de finele anului 2017) din numărul total de deținători utilizează *telephone-payments* și doar 1,2 la sută utilizează *PC-payments* (deținători ai *PC-payments* sunt doar persoane juridice), această cotă diminuându-se cu 0,6 p.p. față de finele anului 2017.

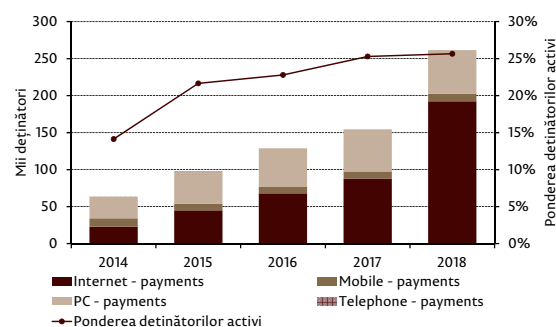
În anul 2018, prin intermediul SADD au fost efectuate 16,8 milioane tranzacții, cu 24,8 la sută mai mult față de 2017. Numărul acestor operațiuni a crescut datorită comodității achitării diverselor servicii/bunuri prin intermediul SADD, dar și a cheltuielilor mai mici pe care prestatorii de servicii de plată le suportă achitând de la distanță.

Valoarea tuturor tranzacțiilor efectuate prin intermediul SADD de către persoanele fizice și juridice a însumat 482,3 miliarde lei pe parcursul anului 2018, fiind în creștere cu 19,0 la sută față de anul precedent, ceea ce denotă sporirea încrederii clienților în efectuarea tranzacțiilor prin intermediul SADD (Graficul 5.8). Circa 98,3 la sută din valoarea operațiunilor efectuate prin SADD au fost efectuate de către persoanele juridice.

Transferul de credit

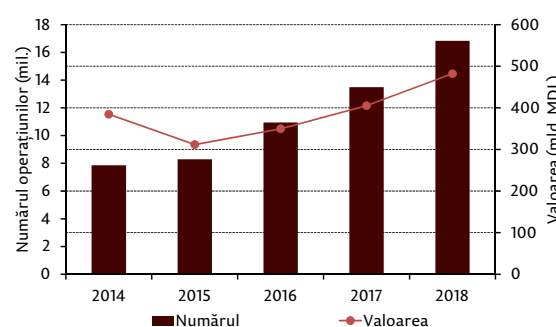
Din numărul total al operațiunilor de plată (16,7 milioane operațiuni), 69,5 la sută au fost inițiate în format electronic. Pe parcursul ultimilor patru ani s-a înregistrat o îmbunătățire a acestui indicator, de la 48,0 la sută în anul 2015 la 69,5 la sută în anul 2018, ceea ce semnifică o sporire a gradului de digitalizare a serviciilor de plată în Republica Moldova. De asemenea, în termeni relativi, numărul transferurilor de credit inițiate electronic a crescut comparativ cu anul precedent cu 8,0 la sută, iar numărul celor pe suport hârtie a înregistrat o diminuare de 1,5 la sută față de 2017. Totodată, valoarea operațiunilor efectuate prin intermediul transferului de credit inițiate de clienții băncilor a atins cifra de 439,7 miliarde lei, dintre care 61,5 la sută au fost efectuate în format electronic, iar 38,5 la sută pe suport hârtie.

Graficul 5.7: Numărul utilizatorilor SADD după tipul sistemelor

Sursa: BNM

Graficul 5.8: Numărul și valoarea operațiunilor efectuate prin intermediul SADD

Sursa: BNM

⁴⁹Deținător SDBD care a efectuat cel puțin o operațiune financiară pe parcursul perioadei de raportare printr-un sistem de deservire bancară la distanță.

Debitarea directă

Pe parcursul anului 2018, au fost efectuate 101,6 mii operațiuni de plată prin intermediul debitării directe, cu 17,7 la sută mai mult față de 2017. Valoarea totală a operațiunilor de debitare directă a totalizat 42,5 milioane lei, crescând cu 13,3 la sută față de anul precedent. Numărul total al utilizatorilor acestui instrument a constituit la finele anului 2018 peste 4,1 mii.

Capitolul 6

Activitatea de emisie a numerarului

În anul 2018, valoarea numerarului aflat în circulație și-a continuat trendul ascendent, ritmul de creștere (+12,9 la sută, până la o valoare de 23 753,3 milioane lei), fiind superior cu 2,2 p.p. față de cel înregistrat în 2017.

6.1 Evoluția numerarului (bancnote și monede în circulație)

Bancnotele în circulație, la sfârșitul anului 2018, din punct de vedere valoric, au constituit 23 606,4 milioane lei, cu 12,92 la sută mai mult, față de finele anului anterior. Evoluția valorică a bancnotelor în circulația monetară este prezentată în graficul 6.1.

La finele anului 2018 se aflau în circulație circa 284 milioane bancnote, cu 4,27 la sută mai mult decât la sfârșitul anului 2017. Evoluția bancnotelor în circulația monetară, din punct de vedere cantitativ, pe fiecare valoare nominală, este prezentată în graficul 6.2. Majorarea cantitativă a bancnotelor în circulație a fost determinată de creșterea mai însemnată a cantității bancnotelor cu valoarea nominală de 5 lei, 50 lei, 100 lei, 200 lei și 500 lei.

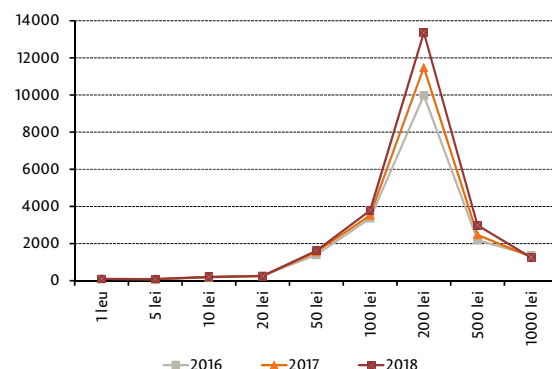
Bancnotele cu valoarea nominală de 1 leu au constituit în continuare o pondere majoră, de 31,8 la sută, în numărul total de bancnote aflate în circulație, urmată de bancnotele cu valoarea nominală de 200 lei, cu o pondere de 23,52 la sută și de 100 lei, cu o pondere de 13,33 la sută. Similar anilor precedenți, cea mai mică pondere în numărul total de bancnote în circulație a revenit bancnotelor cu valoarea nominală de 1000 lei (0,44 la sută).

Conform structurii pe valori nominale, la sfârșitul perioadei de raportare, cantitatea bancnotelor în circulație constituia circa: pentru 1 leu – 90,28 milioane bancnote, 5 lei – 17,18 milioane bancnote, 10 lei – 20,12 milioane bancnote, 20 lei – 12,26 milioane bancnote, 50 lei – 32,23 milioane bancnote, 100 lei – 37,85 milioane bancnote, 200 lei – 66,78 milioane bancnote, 500 lei – 5,97 milioane bancnote și 1000 lei – 1,25 milioane bancnote.

Structura pe valori nominale a bancnotelor aflate în circulație la finele anului 2018 este reprezentată cantitativ și valoric în graficul 6.3.

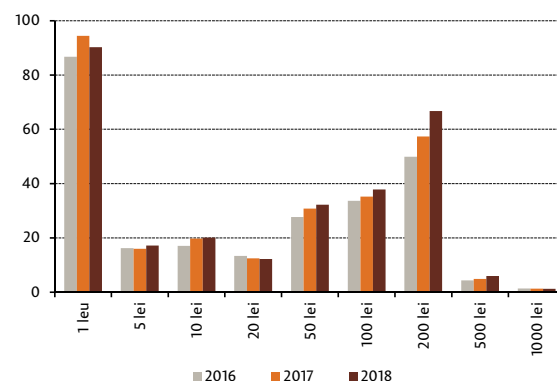
La sfârșitul anului 2018 în circulație se aflau 833,73 milioane monede metalice divizionare, cu 3,2 la sută mai multe decât la finele anului 2017, valoarea acestora constituind 120,64 milioane lei, cu 4,05 la sută mai mare față de perioada corespunzătoare a anului anterior. Evoluția monedelor în circulația monetară conform

Graficul 6.1: Evoluția bancnotelor în circulația monetară din punct de vedere valoric (milioane lei)

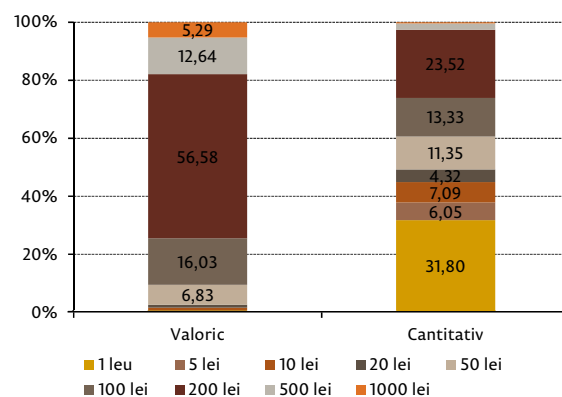
Sursa: BNM

Graficul 6.2: Evoluția bancnotelor în circulația monetară din punct de vedere cantitativ (milioane bancnote)

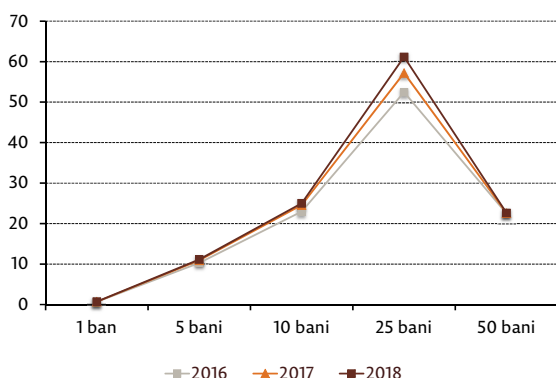
Sursa: BNM

Graficul 6.3: Structura pe valori nominale a bancnotelor în circulație la finele anului 2018

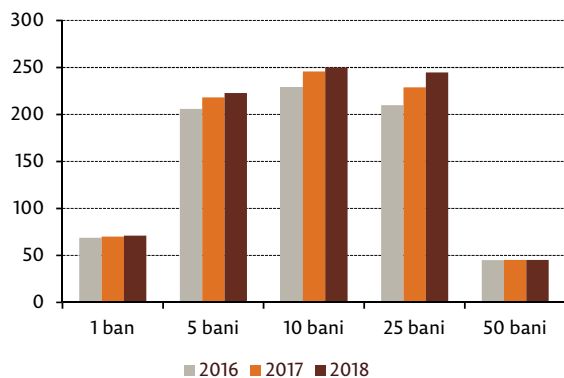
Sursa: BNM

Graficul 6.4: Evoluția monedelor în circulația monetară din punct de vedere valoric (milioane lei)

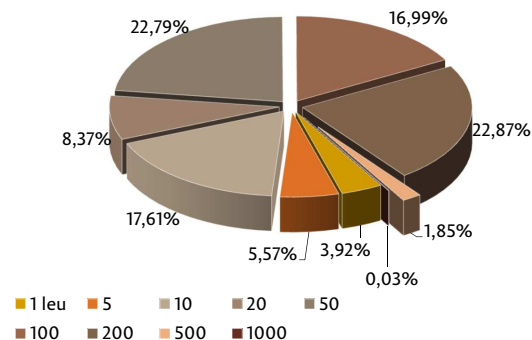
Sursa: BNM

Graficul 6.5: Evoluția monedelor în circulația monetară din punct de vedere cantitativ (milioane monede)

Sursa: BNM

Graficul 6.6: Bancnote emise în cursul anului 2018 din punct de vedere cantitativ

Sursa: BNM

structurii valorilor nominale este prezentată, din punct de vedere valoric și cantitativ, în graficul 6.4 și, respectiv, în graficul 6.5.

Creșterea cantitativă a monedelor metalice divizionare în circulație rezultă din majorarea preponderentă a numărului monedelor cu valoarea nominală de 5 bani, 10 bani și 25 bani. Conform structurii pe valori nominale din punct de vedere cantitativ, la sfârșitul perioadei de referință, monedele de 5 bani dețineau o pondere de 26,72 la sută, 10 bani – 29,99 la sută, și 25 bani – 29,35 la sută, iar din punct de vedere valoric, respectiv, 9,23 la sută, 20,72 la sută și 50,71 la sută.

6.2 Emisia, retragerea și procesarea numerarului

Pe parcursul anului 2018, Banca Națională a Moldovei a pus în circulație numerar în valoare totală de 6 820,35 milioane lei, cu circa 2,1 la sută mai mult comparativ cu anul 2017.

Bancnotele emise în anul 2018, din punct de vedere valoric, au constituit 6 805,07 milioane lei (din care 6 208,36 milioane lei în bancnote modernizate), cu circa 2,0 la sută mai mult în comparație cu anul 2017, iar din punct de vedere cantitativ – 77,9 milioane bancnote, cu circa 20,3 la sută mai puțin decât în anul 2017.

Micșorarea cantitativă a bancnotelor puse în circulație în anul 2018 a fost determinată de diminuarea numărului bancnotelor cu valoarea nominală de 1 leu, 10 lei, 20 lei și 50 lei. Din punct de vedere cantitativ, bancnotele puse în circulație, conform structurii valorilor nominale, au constituit: pentru 1 leu – 3,1 milioane bancnote, 5 lei – 4,3 milioane bancnote, 10 lei – 13,7 milioane bancnote, 20 lei – 6,5 milioane bancnote, 50 lei – 17,8 milioane bancnote, 100 lei – 13,2 milioane bancnote, 200 lei – 17,8 milioane bancnote, 500 lei – 1,45 milioane bancnote și 1000 lei – 0,02 milioane bancnote.

Structura pe valori nominale a bancnotelor puse în circulație este prezentată din punct de vedere cantitativ în graficul 6.6.

Monedele metalice divizionare emise în anul 2018, din punct de vedere valoric, constituiau 4,7 milioane lei, cu circa 33,7 la sută mai puțin comparativ cu anul 2017, iar din punct de vedere cantitativ – 26,01 milioane monede, cu circa 46,7 la sută mai puțin față de anul 2017.

Din punct de vedere cantitativ, monedele divizionare emise în anul 2018, conform structurii pe valori nominale, au constituit: pentru 1 ban – 0,94 milioane monede, 5 bani – 4,7 milioane monede, 10 bani – 4,4 milioane monede, 25 bani – 15,9 milioane monede și 50 bani – 0,07 milioane monede. Ponderea pe fiecare valoare nominală a monedelor divizionare emise este prezentată în graficul 6.7.

Începând cu data de 28 februarie 2018, Banca Națională a Moldovei a pus în circulație ca mijloc de plată pe teritoriul

Republicii Moldova patru monede metalice noi cu valoarea nominală de 1 leu, 2 lei, 5 lei și 10 lei, iar începând cu data de 29 noiembrie 2018 – o monedă metalică de circulație cu caracter comemorativ cu valoarea nominală de 10 lei, dedicată împlinirii a 25 de ani de la introducerea monedei naționale în Republica Moldova (emisă 2018). Moneda de circulație cu caracter comemorativ circulă în paralel cu bancnotele și monedele metalice cu aceeași valoare nominală.

Monedele metalice cu valoarea nominală de 1 leu, 2 lei, 5 lei și 10 lei, inclusiv cele cu caracter comemorativ emise au constituit 10,6 milioane lei din punct de vedere valoric, iar din punct de vedere cantitativ – 8,4 milioane monede.

Structura cantitativă pe valori nominale a monedelor metalice emise în anul 2018 este următoarea: pentru 1 leu – 6,4 milioane monede, 2 lei – 1,95 milioane monede, iar pentru 5 lei și 10 lei, inclusiv cu caracter comemorativ – 0,04 milioane monede. Ponderea cantității monedelor emise în anul 2018 pe fiecare valoare nominală este prezentată în graficul 6.8.

La punerea în circulație a monedelor metalice cu valoarea nominală de 1 leu, 2 lei, 5 lei și 10 lei, BNM a desfășurat diverse seminare și sesiuni de instruire destinate băncilor licențiate, mediului academic etc., a asigurat distribuirea materialelor informative în vederea informării pe larg a publicului despre caracteristicile și elementele de siguranță ale acestora, pentru a fi cu ușurință recunoscute și utilizate în plățile zilnice în numerar.

Pe parcursul anului 2018, prin intermediul depunerilor efectuate de către băncile licențiate, Banca Națională a Moldovei a retras din circulație bancnote în sumă totală de 4 097,1 milioane lei (cu 11,6 la sută mai puțin față de anul 2017), ceea ce a constituit cantitativ 66,1 milioane bancnote (cu circa 12,7 la sută mai puțin față de anul 2017). Ponderea cantitativă și valorică a bancnotelor pe valori nominale retrase din circulație este prezentată în graficul 6.9 și, respectiv, graficul 6.10.

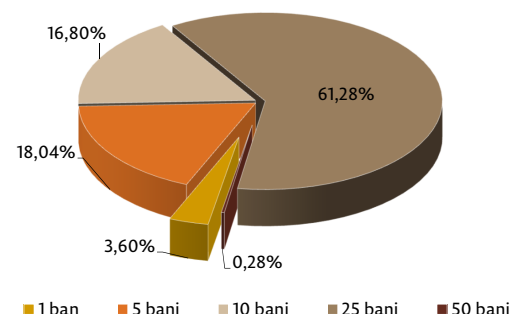
Banca Națională a Moldovei s-a preocupat constant de menținerea calității bancnotelor aflate în circulație, în corespundere cu criteriile stabilite de BNM, respectiv în anul 2018 în cadrul băncii centrale au fost procesate 66,11 milioane bancnote, prin verificare atât din punctul de vedere al autenticității, cât și al calității. Urmare procesării, circa 43,01 milioane bancnote au fost sortate ca fiind necorespunzătoare circulației.

Contrafacerea de monedă națională

Pe parcursul anului 2018, în sistemul bancar au fost înregistrate 3 290 bancnote lei contrafăcute sau false, cu circa 17,0 la sută mai puțin față de anul 2017. Raportat la numărul bancnotelor autentice aflate în circulație la finele perioadei de raportare, care constituia 284 milioane bancnote, numărul bancnotelor falsificate se menține la un nivel foarte scăzut și reprezintă 0,0012 la sută sau circa 12 bancnote falsificate la 1 milion bancnote autentice, aflate în circulație.

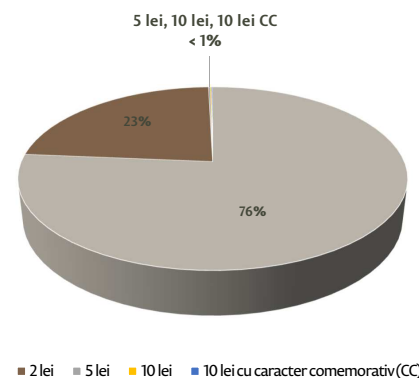
Cele mai multe falsuri au fost înregistrate pentru bancnota cu valoarea nominală de 100 lei, cu 2 689 bucăți. Pe locul al doilea

Graficul 6.7: Monede divizionare bani emise în cursul anului 2018 din punct de vedere cantitativ

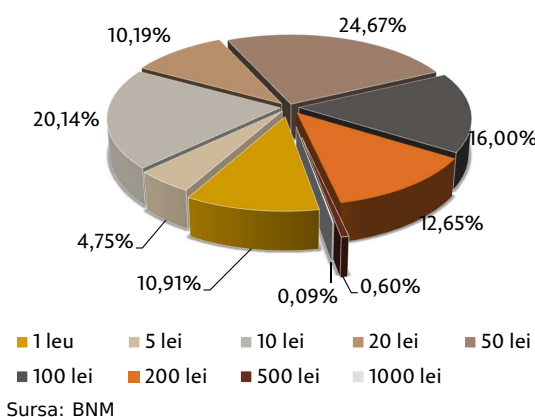
Sursa: BNM

Graficul 6.8: Monede metalice lei emise în cursul anului 2018 din punct de vedere cantitativ

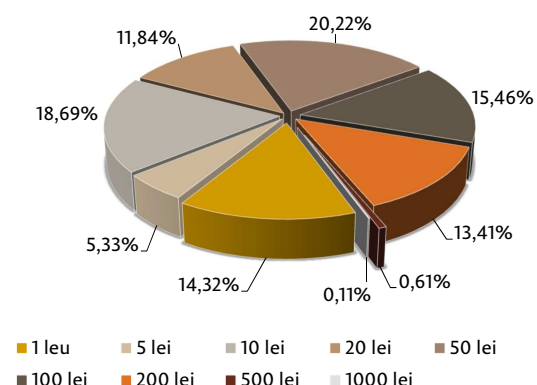
Sursa: BNM

Graficul 6.9: Bancnote retrase din circulație în cursul anului 2018 din punct de vedere cantitativ

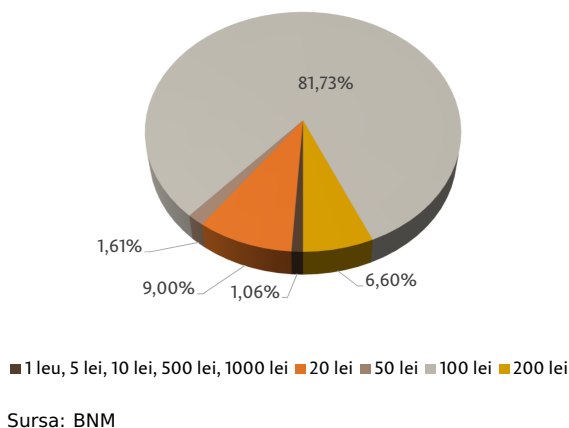

Sursa: BNM

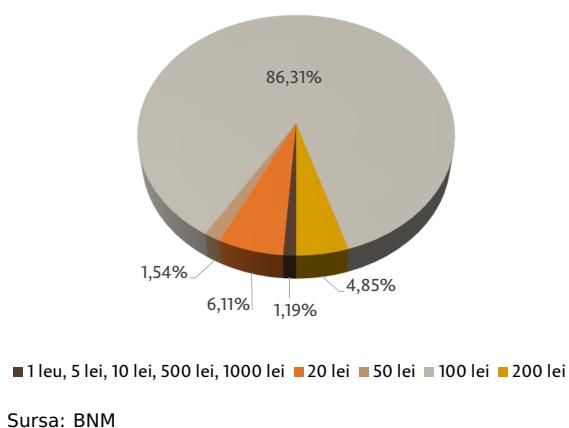
Graficul 6.10: Bancnote retrase din circulație în cursul anului 2017 din punct de vedere cantitativ

Graficul 6.11: Structura pe valori nominale a falsurilor constatate în anul 2018 din punct de vedere cantitativ

Graficul 6.12: Structura pe valori nominale a falsurilor constatate în anul 2017 din punct de vedere cantitativ

s-a situat bancnota cu valoarea nominală de 20 lei, cu un număr de 296 falsuri, urmată de bancnota de 200 lei cu numărul de 217 falsuri, bancnota de 50 lei, cu un număr de 53 falsuri și bancnota de 1000 lei, cu un număr de 22 falsuri.

Ca bază de comparație, în anul 2017, numărul contrafacerilor de monedă națională a totalizat 3 960 bancnote, iar cel mai mare număr de falsuri au fost înregistrate pentru bancnotele de 100 lei, totalizând 3 418 bancnote, 20 lei – 242 bancnote, 200 lei – 192 bancnote, 50 lei – 61 bancnote, 1000 lei – 29 bancnote.

Ponderea bancnotelor false pe valori nominale, constatate în cursul anilor 2018 și 2017 este prezentată în graficul 6.11 și, respectiv, în graficul 6.12.

În scopul combaterii falsificării însemnelor monetare, Banca Națională a Moldovei recomandă în continuare publicului să se familiarizeze cu elementele de siguranță a bancnotelor pe pagina web a BNM și la efectuarea plăților zilnice în numerar să fie vigilenți în privința fenomenului contrafacerii, verificând autenticitatea bancnotelor și monedelor, iar în cazul unor suspiciuni asupra acestora, să comunice imediat cazul Ministerului Afacerilor Interne.

În același timp, BNM cooperează în mod regulat cu Ministerul Afacerilor Interne în ceea ce privește descurajarea și menținerea fenomenului contrafacerii la un nivel cât mai scăzut și asigură informarea operativă a mediului bancar despre metodele de constatare și extragere din circulație a falsurilor.

6.3 Emisiunea numismatică

În temeiul Legii cu privire la Banca Națională a Moldovei nr. 548-XIII din 21 iulie 1995, Banca Națională a Moldovei a lansat în anul 2018 o nouă emisiune numismatică de 13 monede jubiliare și comemorative cu diverse tematici, dintre care 2 monede din aur și 11 monede din argint. Tirajele au fost diferențiate, în funcție de tematica și metalul din care au fost confecționate monedele, respectiv 400 monede din aur și 3750 monede din argint.

Tabelul A.17 include detalii cu privire la monedele jubiliare și comemorative aferente emisiei anului 2018.

Capitolul 7

Activitatea de dezvoltare a cadrului legal și de reglementare

7.1 Reglementarea prudențială, reglementarea evidenței contabile în bănci

Banca Națională a Moldovei urmărește în permanență evoluțiile în reglementările aplicabile băncilor din Uniunea Europeană, precum și în alte state, în vederea alinierii cadrului de reglementare autohton la cele mai bune practici și cele mai moderne tendințe.

În anul 2018, urmare intrării în vigoare a *Legii nr. 202/2017 privind activitatea băncilor*, a fost promovat și adoptat un șir de acte normative ce reglementează diferite aspecte ale activității bancare, ca de exemplu tratamentul riscurilor aferente activității băncilor, calcularea cerințelor de capital, guvernarea corporativă și altele. Reglementările menționate au fost elaborate în contextul angajamentului Băncii Naționale de a perfecționa continuu cadrul normativ existent, dar și de a alinia standardele autohtone la cele europene, în contextul angajamentelor asumate în cadrul Acordului de Asociere între Republica Moldova și Uniunea Europeană.

Reglementarea prudențială

Fiind o prioritate, dar și pentru asigurarea continuității în dezvoltarea actelor normative pentru implementarea Legii nr. 202/2017 privind activitatea băncilor, în prima jumătate a anului 2018, Banca Națională a Moldovei a aprobat un set de regulamente care vizează *cerințele de fonduri proprii și tratamentul riscurilor de credit, de piață, operațional și de decontare/livrare în contextul fondurilor proprii, cerințele aferente amortizoarelor de capital*, etc. Actele normative privind fondurile proprii și tratamentele riscurilor menționate au fost elaborate în contextul transunerii Directivei 2013/36/UE și Regulamentului 575/2013, care pun în aplicare cadrul internațional de reglementare Basel III.

Astfel, au fost adoptate următoarele acte:

1. *Regulamentul cu privire la fondurile proprii ale băncilor și cerințele de capital* – reglementează metodologia de calcul a fondurilor proprii și stabilește cerințele față de fondurile proprii și elementele care intră în calculul fondurilor proprii, deducerile din elementele de fonduri proprii, reducerile din nivelurile de fonduri proprii și alte cerințe de determinare a acestora.
2. *Regulamentul cu privire la amortizoarele de capital ale băncilor* – instituie cerințe cu privire la fondurile proprii pe care băncile

trebuie să le dețină în vederea constituirii amortizoarelor de capital (amortizor de conservare a capitalului; amortizor anticiclic de capital specific băncii; amortizor O-SII; amortizor de risc sistemic, amortizor combinat), având ca scop final prevenirea și atenuarea riscului macroprudențial și/sau a riscului sistemic, precum și particularitățile aferente stabilirii de către Banca Națională a Moldovei și calculării de către bănci a acestor amortizoare.

3. *Regulamentul cu privire la tratamentul riscului de credit pentru bănci potrivit abordării standardizate* – stabilește elementele de calcul al ponderilor expunerilor (active și elemente extrabilanțiere) în funcție de gradul riscului de credit asumat de bancă. În acest sens, potrivit abordării standardizate, regulamentul prevede 16 clase de expuneri ale căror ponderi încorporează niveluri diferite de sensibilitate la risc, de la 0 la sută până la 150 la sută, inclusiv, ținând cont de ratingurile externe atribuite de agențiile de rating de credit (ECAI) la nivelul țărilor și entităților.

4. *Regulamentul cu privire la tehnicile de diminuare a riscului de credit utilizate de bănci* – stabilește reguli, al căror scop este uniformizarea cerințelor aferente tehnicilor de diminuare a riscului de credit potrivit abordării standardizate, principiilor pentru recunoaștere și condițiilor minime pe care trebuie să le îndeplinească orice formă eligibilă de protecție a creditului pentru ca efectele sale asupra diminuării riscului de credit să fie recunoscute.

5. *Regulamentul cu privire la tratamentul riscului operațional pentru bănci potrivit abordării de bază și abordării standardizate* – prevede cerințele prudențiale pe care trebuie să le îndeplinească băncile, cerințele de fonduri proprii referitoare la elemente în întregime cuantificabile, uniforme și standardizate ale riscului operațional potrivit abordării de bază și abordărilor standardizate și stabilește care sunt cerințele de fonduri proprii pentru riscul operațional pentru următoarele abordări: abordarea de bază, abordarea standardizată, abordarea standardizată alternativă.

6. *Regulamentul cu privire la tratamentul riscului de piață potrivit abordării standardizate* – stabilește modalitatea de determinare a cerințelor de fonduri proprii pentru riscul de piață potrivit abordării standardizate atât pentru portofoliul de tranzacționare, cât și pentru toate expunerile băncii. Astfel, pentru determinarea cerințelor de fonduri proprii pentru riscul de piață aferent tuturor expunerilor (inclusiv portofoliul de tranzacționare), băncile vor stabili cerințele de fonduri proprii pentru riscul valutar și pentru riscul de marfă. Totodată, pentru portofoliul de tranzacționare, suplimentar, băncile vor calcula cerințele de fonduri proprii pentru riscul de poziție.

7. *Regulamentul cu privire la tratamentul riscului de decontare/livrare pentru bănci* – stabilește cerințe față de fondurile proprii aferente riscului de decontare cu privire la tranzacțiile din portofoliul de tranzacționare și din afara acestuia, care au rămas nedecontate după data de livrare prevăzută. În cazul tranzacțiilor rămase nedecontate după data de livrare scadentă, băncile vor calcula diferența de preț la care vor fi expuse.

8. *Regulamentul cu privire la calculul de către bănci al ajustărilor specifice și al ajustărilor generale pentru riscul de credit* – stabilește reguli privind identificarea și calcularea ajustărilor generale și a ajustărilor specifice pentru riscul de credit care au fost recunoscute în situațiile financiare ale băncii conform cadrului contabil aplicabil, dar care nu au fost incluse în calculul fondurilor proprii.

9. *Regulamentul cu privire la auditul extern al băncilor* – stabilește cadrul normativ aferent efectuării auditului extern în băncile din Republica Moldova, și anume stabilirea cerințelor față de societatea de audit în vederea acceptării acesteia de către Banca Națională, față de contractul încheiat de bancă cu societatea de audit etc. De asemenea, regulamentul prevede particularitățile efectuării auditului în bănci de către societatea de audit, auditul situațiilor financiare și auditul în scop de supraveghere, modul de documentare și comunicare a societăților de audit cu băncile și cu Banca Națională a Moldovei.

10. *Instrucțiunea cu privire la prezentarea de către bănci a rapoartelor COREP în scopuri de supraveghere* – stabilește reguli uniforme pentru raportarea în scopuri de supraveghere a băncilor în ceea ce privește cerințele de fonduri proprii ale băncilor, riscul de credit, de piață, operațional, de decontare/livrare ș.a.

Totodată, unele acte normative au fost perfecționate urmare practicii de supraveghere. Astfel, modificările în cadrul normativ *aferent deținerilor în capitalul social al băncii* au vizat perfecționarea mecanismelor de acces pe piața financiar-bancară a persoanelor, inclusiv din statele care aplică cerințe de supraveghere și reglementare prudentială cel puțin echivalente cu cele aplicabile în Republica Moldova și care corespund cerințelor legale privind calitatea acționariatului bancar.

Modificările respective au vizat perfecționarea procesului de solicitare a aprobării prealabile prin stabilirea setului de documente care urmează a fi prezentat de către achizitorul potențial/ persoana dobânditoare, în cazurile în care acesta/aceasta este un rezident din statele menționate.

Pentru a contribui la sporirea unei administrări eficiente și prudente a băncii și ca aceasta să fie efectuată de către persoane cu o experiență și reputație adecvată care este în corespundere cu cerințele legislației, a fost aprobat *Regulamentul cu privire la cerințele față de membrii organului de conducere al băncii, al societății financiare holding sau holding mixte, conducătorii sucursalei unei bănci din alt stat, persoanele care dețin funcții-cheie și față de lichidatorul băncii în proces de lichidare*. Regulamentul a preluat prevederile precedente aferente exigențelor față de administratori, ajustându-le la cerințele Legii nr. 202/2017 privind activitatea băncilor, precum și a stabilit un șir de prevederi noi privind determinarea categoriilor persoanelor cu funcții-cheie și a cerințelor față de aceste persoane. De asemenea, au fost perfecționate criteriile de evaluare a membrilor organului de conducere, au fost stabilite criteriile de evaluare a persoanelor cu funcții-cheie și a persoanelor care asigură conducerea sucursalei unei bănci din alt stat. Regulamentul în redacție nouă determină cerințe privind evaluarea adecvării

membrilor organului de conducere și a persoanelor cu funcții-cheie la nivel individual, precum și criteriile de evaluare a membrilor organului de conducere la nivel colectiv.

O altă realizare semnificativă în scopul consolidării reglementării guvernantei interne în bănci a constituit elaborarea în redacție nouă a *Regulamentului privind cadrul de administrare a activității băncilor*, care aduce în concordanță cerințele privind guvernanta internă și managementul riscurilor în conformitate cu standardele Uniunii Europene. Regulamentul conține prevederi privind mai multe aspecte conexe guvernării corporative în bănci, prevederi ce țin de atribuțiile organului de conducere și ale comitetelor acestuia, cadrul organizațional și structura organizatorică a băncii, remunerare, control intern, administrare a riscurilor, procesul intern de evaluarea a capitalului la riscuri (ICAAP) etc.

În scopul racordării la noul cadru legal au fost efectuate modificări la *Regulamentul cu privire la calculul drepturilor de vot și înregistrarea transferului dreptului de proprietate asupra acțiunilor băncilor*. Totodată, unele modificări au fost operate în contextul calcului dreptului de vot în cazul activității concertate, inclusiv ce țin de indicarea mărimii absolute și relative a deținerii în capitalul social al băncii.

Banca Națională a Moldovei elaborează în continuare actele normative pentru implementarea prevederilor Legii nr. 202/2017 privind activitatea băncilor. Alinierea legislației bancare a Republicii Moldova la standardele internaționale contribuie la promovarea unui sector bancar sigur și stabil, la creșterea transparenței, încrederii și atractivității sectorului bancar autohton pentru potențiali investitori și creditori ai băncilor, precum și pentru deponenți, facilitând dezvoltarea noilor produse și servicii financiare.

Reglementarea evidenței contabile în bănci

Intrarea în vigoare la 1 ianuarie 2019 a *Standardului Internațional de Raportare Financiară 16 Contracte de leasing*, care substituie standardul IAS 17 *Contracte de leasing*, a impus necesitatea de a actualiza reglementările evidenței contabile aplicabile băncilor pentru a le aduce în concordanță cu cerințele stabilite în Standardele Internaționale de Raportare Financiară.

Respectiv, *Planul de conturi al evidenței contabile în băncile licențiate din Republica Moldova* a fost modificat conform prevederilor IFRS 16, având obiectivul de a asigura contabilizarea de către locatari și locatori a informației relevante care prezintă fidel aceste tranzacții de leasing. Totodată, au fost operate modificări în scopul aducerii în concordanță cu legislația aferentă contabilității și raportării financiare, precum și în baza solicitărilor parvenite din partea băncilor.

7.2 Reglementarea valutară

În anul 2018, Banca Națională a Moldovei a promovat un șir de acte normative (inclusiv de modificare) care vizează domeniul valutar, având drept scop îmbunătățirea cadrului legal aferent domeniului valutar, în particular simplificarea regulilor de efectuare a plăților și transferurilor în cadrul operațiunilor valutare, eficientizarea procesului de raportare în formă electronică de către unitățile de schimb valutar la Banca Națională a Moldovei.

I. A fost aprobat în redacție nouă *Regulamentul privind condițiile și modul de efectuare a operațiunilor valutare*, care are drept scop optimizarea cadrului normativ aferent plăților și transferurilor în cadrul operațiunilor valutare, simplificarea în continuare a regulilor de efectuare a plăților/transferurilor, luând în considerare dezvoltarea sectorului serviciilor de plată, evoluția tehnologiilor în acest domeniu care permit prestatorilor de servicii de plată rezidenți (în continuare – prestatori SPR) utilizarea diferitelor dispozitive și deservirea clienților la distanță.

Printre cele mai importante modificări introduse prin noul Regulament evidențiem următoarele:

- stabilirea acțiunilor concrete care urmează a fi întreprinse de prestatorii SPR la efectuarea de către rezidenți și nerezidenți a plăților și transferurilor în cadrul operațiunilor valutare;
- stabilirea dreptului persoanelor fizice și juridice de a efectua, fără prezentarea documentelor justificative, a plăților /transferurilor fără numerar în cadrul operațiunilor valutare (cu unele excepții) în sumă ce nu depășește 10 000 euro. Acest drept este prevăzut și pentru persoanele fizice care efectuează operațiuni în numerar;
- stabilirea plafonului de 5 000 euro pentru efectuarea de către persoanele juridice a unor operațiuni valutare în numerar fără prezentarea documentelor justificative, limita în cauză este corelată cu plafonul prevăzut în Legea privind reglementarea valutară pentru primirea numerarului de către persoanele juridice rezidente;
- precizarea cazurilor în care persoana fizică este obligată să prezinte actul de identitate la prestatorul SPR, acesta fiind necesar pentru determinarea statutului de rezident sau nerezident al persoanei fizice și aplicarea regulilor corespunzătoare de efectuare a plăților /transferurilor (cum ar fi necesitatea prezentării documentelor justificative, autorizațiilor/notificațiilor).
- stabilirea dreptului prestatorilor SPR de determinare de sine stătător, în reglementările lor interne, a modului de prezentare la prestatorul SPR a documentelor pentru efectuarea plăților/transferurilor în cadrul operațiunilor valutare, de efectuare a unor operațiuni, ș.a.

II. În vederea ajustării unor acte normative ale Băncii Naționale a Moldovei în contextul amendamentelor operate la *Legea nr. 62/2008 privind reglementarea valutară care vizează liberalizarea unor operațiuni, precum și al noului Regulament privind condițiile și modul de efectuare a operațiunilor valutare* au fost promovate amendamente la *Instrucțiunea privind angajamentele externe, Regulamentul privind autorizarea unor operațiuni valutare de către Banca Națională a Moldovei și Regulamentul privind conturile rezidenților în străinătate*.

În particular, din actele normative menționate au fost excluse prevederile referitoare la efectuarea de către rezidenți a plăților /transferurilor în cadrul operațiunilor valutare notificate/autorizate, acestea fiind preluate de noul *Regulament*. Totodată, actele normative sus-menționate au fost ajustate la prevederile aferente liberalizării unor operațiuni valutare conform amendamentelor la *Legea nr. 62/2008*. A fost completată lista documentelor necesare de a fi prezentate la Banca Națională a Moldovei în cazul solicitării autorizației pentru rambursarea de către rezident a împrumutului /creditului în favoarea persoanei fizice rezidente aflate în străinătate.

III. Având în vedere implementarea de către BNM a soluției pentru eficientizarea procesului de licențiere, autorizare și notificare al Băncii Naționale a Moldovei (Sistemului informatic al BNM cu privire la licențiere, autorizare și notificare) au fost operate un șir de modificări la *Instrucțiunea cu privire la modul de prezentare la Banca Națională a Moldovei de către casele de schimb valutar și hoteluri a rapoartelor în formă electronică și la Instrucțiunea privind raportarea la Banca Națională a Moldovei de către casele de schimb valutar și hoteluri*, care au drept scop eficientizarea procesului de raportare (în formă electronică) la BNM de către casele de schimb valutar și hoteluri despre cursurile valutare stabilite și operațiunile de schimb valutar efectuate de acestea cu persoanele fizice. Modificările menționate simplifică procedura de înregistrare a persoanelor autorizate ale caselor de schimb valutar/hotelurilor pe portalul WEB al BNM, exclud obligativitatea prezentării la BNM pe suport hârtie a declarației pe propria răspundere cu privire la transmiterea în formă electronică a rapoartelor, precum și creează un mecanism de comunicare și interacțiune eficient, facil și securizat între BNM și casele de schimb valutar/hoteluri.

Capitolul 8

Relații internaționale

8.1 Colaborarea internațională

Fondul Monetar Internațional (FMI)⁵⁰

Pe parcursul anului 2018, relațiile dintre Republica Moldova și FMI s-au dezvoltat, în principal, în contextul implementării Programului susținut de FMI prin mecanismele de finanțare EFF (Mecanismul de finanțare extinsă⁵¹) și ECF (Mecanismul extins de creditare⁵²), care a fost aprobat de către Consiliul de Directori Executivi al FMI la 7 noiembrie 2016, cu scopul de a susține agenda de reforme economice și financiare ale statului.

Agenda Programului susținut de FMI în anul 2018 s-a axat în continuare pe reformele în sectorul financiar-bancar, gestiunea prudentă a finanțelor publice și îmbunătățirea cadrului de funcționare în sectorul energetic. Astfel, în sectorul bancar, programul a vizat activități de fortificare a guvernantei corporative și sporire a transparenței acționarilor, de îmbunătățire a gestionării riscurilor și soluționare a aspectelor ce țin de creditarea persoanelor afiliate și de operaționalizarea activității Depozitarului central unic al valorilor mobiliare.

Experții FMI au efectuat în anul 2018 două vizite de lucru în Republica Moldova.

Prima vizită s-a efectuat în contextul celei de-a treia evaluări a Programului FMI aferente nivelului de implementare a condiționalităților asumate prin intermediul acestui program. Reprezentanții FMI, care s-au aflat în vizită la Chișinău în luna martie a anului 2018, au remarcat faptul că angajamentele programului se realizează, în linii mari, în parametrii conveniți, cu implicarea plină a autorităților, precum și faptul că situația economică continuă să se îmbunătățească. Totodată, au fost apreciate pozitiv politicile prudente și reformele întreprinse în redresarea sectorului financiar. Urmare a finalizării celei de-a treia evaluări a programului, în luna iunie 2018, Republica Moldova a obținut acces la suma de 24 milioane DST (circa 33,8 milioane dolari SUA), care reprezintă cea de-a patra debursare în cadrul Programului actual ECF/EFF în valoare totală de 129,4 milioane

⁵⁰<http://bnm.md/ro/content/relatia-republicii-moldova-cu-fondul-monetar-international-fmi>

⁵¹Mecanismul de finanțare extinsă (EFF) prevede o rată anuală a dobânzii egală cu rata de bază a dobânzii pentru DST, un termen de rambursare de 10 ani și o perioadă de grație de patru ani și jumătate.

⁵²Mecanismului extins de creditare (ECF) prevede o rată a dobânzii egală cu zero până la finele anului 2018, o perioadă de grație de cinci ani și jumătate și un termen de rambursare de 10 ani. Două treimi din suma creditului este acordată în baza ECF.

DST (circa 178,7 milioane dolari SUA sau 75 la sută din cota Republicii Moldova la FMI).

Cea de-a doua vizită a experților FMI a avut loc în luna septembrie 2018 și nu a constituit o misiune de evaluare privind implementarea Programului cu FMI, dar a avut drept scop schimbul de informații cu privire la situația macroeconomică și discutarea politicii bugetar-fiscale, politicii monetare și a altor politici relevante, în contextul programului existent susținut de FMI. Astfel de vizite de lucru în afara ciclului standard de evaluări de program fac parte din practica uzuală a FMI când este vorba de țările ce au programe susținute de FMI.

Succesele înregistrate de către BNM în implementarea Programului cu FMI au fost prezentate și comunicate de către conducerea BNM și în cadrul evenimentelor și întreprinderilor avute pe parcursul anului 2018 cu reprezentanții constituentei de reprezentare a țării noastre în Consiliul de Directori al FMI.

În contextul aranjamentelor financiare, pe parcursul anului 2018, Banca Națională a Moldovei a recepționat din partea FMI o sumă de 14,5 milioane DST (20,3 milioane dolari SUA), oferite prin intermediul mecanismului de finanțare EFF, pentru consolidarea rezervelor internaționale ale Republicii Moldova. Tabelul A.18 reflectă aranjamentele financiare cumulative de care a beneficiat Banca Națională a Moldovei până la sfârșitul anului 2018.

În anul 2018 plățile totale aferente deservirii creditelor acordate Băncii Naționale a Moldovei de către FMI au constituit 45,6 milioane DST (echivalentul a 53,3 milioane dolari SUA), dintre care plățile pentru suma principală a creditului au constituit 43,5 milioane DST (echivalentul a 50,3 milioane dolari SUA), iar plățile pentru dobânzile la credite au constituit 2,1 milioane DST (echivalentul a 2,9 milioane dolari SUA).

Uniunea Europeană (UE)

Relațiile de colaborare dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană (UE) se dezvoltă în baza Acordului de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte, semnat la Bruxelles, pe data de 27 iunie 2014, în vigoare din 1 iulie 2016 (fiind aplicat cu titlu provizoriu începând cu 1 septembrie 2014).

În scopul realizării angajamentelor prevăzute în Acordul de Asociere, în anul 2018, autoritățile din Republica Moldova au avansat în procesul de implementare a măsurilor reflectate în Planul național de acțiuni privind implementarea Acordului de Asociere RM-UE (PNAAA) pentru anii 2017-2019, aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.1472 din 30 decembrie 2016. Acest document amplu reprezintă instrumentul de bază pentru monitorizarea la nivel național a progreselor înregistrate în vederea realizării de către autoritățile publice a angajamentelor ce derivă din Acordul de Asociere.

BNM, care a participat la elaborarea PNAAA, s-a angajat să contribuie la implementarea acestuia printr-un șir de acțiuni, precum: alinierea legislației privind banca centrală cu cele mai bune practici ale UE, consolidarea capacității BNM în domeniul reglementării și supravegherii bancare, dezvoltarea și consolidarea cerințelor aferente guvernării și gestionării riscului bancar, transpunerea și implementarea legislației UE din domeniul serviciilor financiar-bancare etc.

Totodată, în contextul activităților Guvernului de coordonare și monitorizarea la nivel național a procesului de integrare europeană, BNM, pe parcursul anului 2018, a participat la ședințele Comisiei Guvernamentale pentru Integrare Europeană. În cadrul acestor ședințe au fost puse în discuție evoluțiile înregistrate în realizarea PNAAA pentru anii 2017-2019, precum și în pregătirea pentru reuniunile periodice cu partenerii europeni.

În vederea asigurării unei comunicări eficiente dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană privind progresele înregistrate aferente realizării angajamentelor asumate în cadrul Acordului de Asociere, reprezentanții BNM, pe parcursul anului 2018, au participat la reuniunile organismelor instituționale de cooperare, precum: Comitetul de Asociere în configurația comerț (19 octombrie 2018) și cluster I al Subcomitetului pentru cooperare economică și în alte sectoare (26 noiembrie 2018).

În cadrul acestor reuniuni au fost discutate o serie de subiecte ce țin de evoluția unor indicatori macroeconomici, situația curentă în domeniul supravegherii macroprudențiale și a consolidării sistemului bancar, precum și în domeniul reglementării și supravegherii bancare, progresele aferente reformelor din sectorul bancar, măsurile în domeniul prevenirii practicilor frauduloase în sectorul bancar, progrese în implementarea Acordului de Asociere etc.

Una din prioritățile de bază ale BNM, în implementarea Acordului de Asociere, este cooperarea strânsă cu băncile centrale din UE. Astfel, pe parcursul anului 2018, Banca Națională a Moldovei a inițiat dialogul cu BCE în vederea evaluării posibilității încheierii unui acord de cooperare dintre ambele instituții. În acest context, Banca Națională a Moldovei a recepționat de la BCE un model de acord ad-hoc, care este utilizat în cazuri individuale pentru schimbul de informații între ambele bănci.

Adițional, pe parcursul anului 2018, BNM a continuat dialogul cu Autoritatea Bancară Europeană (ABE), pentru dezvoltarea unei cooperări durabile prin încheierea unui memorandum de înțelegere. În acest sens, urmare evaluării pozitive de către ABE a regimului de confidențialitate aplicat în Republica Moldova, ABE a inclus BNM în lista autorităților de supraveghere din statele non-membre ale UE, ale căror regimuri de confidențialitate pot fi considerate echivalente celor aplicate în țările Uniunii Europene.

Astfel, evaluarea pozitivă de către ABE a facilitat inițierea unui schimb de informații dintre BNM și autoritățile de supraveghere ale UE și a deschis posibilitatea pentru participarea Băncii Naționale la colegiile de supraveghetori care monitorizează grupurile bancare din UE. Suplimentar, Banca Națională a

Moldovei a început procesul de aderare la Memorandumul de Cooperare dintre ABE și autoritățile de supraveghere din țările Europei Centrale și Sud-Est.

Un alt eveniment în cadrul dialogului Băncii Naționale a Moldovei cu partenerii din Uniunea Europeană, în anul 2018, a fost desfășurarea seminarului cu genericul „*Reforme sectorului bancar. Tranziția de la Basel I la Basel III*”, organizat de Misiunea Înaltilor Consilieri ai Uniunii Europene în Republica Moldova în cooperare cu Banca Națională a Moldovei. La eveniment au participat peste 100 de reprezentanți de nivel înalt ai băncilor, asociațiilor bancare, companiilor de audit, ministerelor, precum și experți ai Autorității Bancare Europene, ai băncilor naționale ale Olandei și României, parteneri de dezvoltare și alte părți interesate ale sectorului bancar. În cadrul seminarului s-a discutat situația curentă privind implementarea cadrului normativ legat de Basel III în Republica Moldova. Participanții la seminar au avut posibilitatea să afle de la reglementatorii și supraveghetorii autorităților europene despre experiența și lecțiile învățate pe parcursul implementării cerințelor Basel III în țările UE, dar și să discute oportunitățile și provocările băncilor din Republica Moldova.

Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BERD)⁵³

BERD rămâne a fi unul dintre partenerii de dezvoltare de importanță sporită pentru Republica Moldova, care contribuie la dezvoltarea atât a sectorului privat prin proiecte de finanțare și de consultanță, cât și a dialogului privind politicile menite să sporească transparența sectorului bancar, precum și la asigurarea securității energetice a țării, dar și la îmbunătățirea climatului de afaceri. Pe parcursul anului 2018, BERD a lansat în Republica Moldova 9 proiecte cu volum de investiții în valoare de 23 milioane euro, volumul total de investiții până în prezent fiind de 1,2 miliarde euro prin intermediul a 125 de proiecte.

Astfel, în contextul implementării Strategii de țară a BERD pentru anii 2017-2022, Banca Națională a Moldovei conlucrează cu BERD la restructurarea și sporirea rezilienței sectorului bancar autohton. În anul 2018, BERD a facilitat intrarea pe piața din Republica Moldova a mai multor investitori străini și a achiziționat împreună cu aceștia pachete de acțiuni importante din capitalul social a două băncii licențiate din Republica Moldova.

Prezența BERD în calitate de acționar în sectorul bancar contribuie la îmbunătățirea guvernantei corporative, ceea ce completează eforturile BNM de admitere în sector doar a acționarilor de calitate, care corespund în totalitate criteriilor de onorabilitate și profesionalism.

Succesele înregistrate de către Republica Moldova în transformarea sectorului bancar au fost salutate de către președintele BERD, dl Suma Chakrabarti, precum și de

⁵³<http://bnm.md/ro/content/relatia-republicii-moldova-cu-banca-europeana-pentru-reconstrucie-si-dezvoltare-berd>

vicepreședinte BERD, dl Alain Pilloux, în timpul vizitelor la Chișinău, în februarie și respectiv octombrie 2018. Conducerea BERD a remarcat faptul că Banca Națională a Moldovei soluționează cu succes vulnerabilitățile din sectorul bancar și a îndemnat autoritățile să profite de această conjunctură favorabilă. Părțile au salutat dezvoltarea în continuare a relațiilor de colaborare dintre ambele instituții, iar conducerea BNM a mulțumit delegației BERD pentru implicarea în atragerea investitorilor străini pe piața bancară locală.

Grupul Supraveghetorilor Bancari din Europa Centrală și de Est (BSCEE)⁵⁴

Calitatea de membră a Grupului BSCEE permite BNM să participe cu regularitate la schimbul de experiență între membrii grupului, la procesul de perfecționare profesională continuă a personalului antrenat în supravegherea bancară, la elaborarea noilor standarde, precum și să beneficieze de asistență metodologică în domeniul reglementării prudențiale a băncilor.

În acest context, în anul 2018, Banca Națională a Moldovei, a continuat conlucrarea cu membrii BSCEE, prin schimbul de informații și experiență în domeniul supravegherii și reglementării bancare. Astfel, în perioada 4-7 iulie 2018, de către BSCEE a fost organizată conferința anuală cu tematica *„Cerințele de capital, inclusiv finalizarea implementării Basel III: rolul testărilor la stres în determinarea cerințelor de capital și provocările de implementare”*. Reprezentanții BNM au avut ocazia să participe în cadrul discuțiilor privind practicile țărilor BSCEE în ceea ce privește cerințele față de analiza capacității de plată a debitorilor.

Totodată, reprezentanții Băncii Naționale a Moldovei au colaborat cu membrii BSCEE, în special cu Georgia cu referire la cadrul de reglementare aferent supravegherii suplimentare a entităților reglementate care aparțin unui conglomerat financiar și România cu privire la implementarea prevederilor aferente reglementărilor prudențiale în contextul cerințelor Basel III.

⁵⁴Grupul Supraveghetorilor Bancari din Europa Centrală și de Est (BSCEE) este o organizație regională, fără personalitate juridică, care promovează cooperarea dintre instituțiile de supraveghere bancară ale țărilor din Europa Centrală și de Est. Banca Națională a Moldovei a devenit membră a BSCEE în anul 1996, în urma semnării Acordului privind regulile de organizare și dirijare ale Grupului BSCEE.

Asociația Europeană a Caselor de Compensare Automatizate (EACHA)⁵⁵

Pe parcursul anului 2018, Banca Națională a Moldovei a continuat conlucrarea cu EACHA, prin schimbul de informații și experiență în domeniul activității caselor de procesare a plăților. În perioada 17-18 mai 2018, reprezentanții BNM au participat la Ședința plenară EACHA și conferința „EACHA Payments Forum 2018”. În cadrul evenimentelor, au fost discutate aspecte legate de implementarea plăților instant în spațiul european, punerea în aplicare a Directivei 2015/2366 privind serviciile de plată în cadrul pieței interne europene (PSD2), precum și alte subiecte conexe. Participarea Băncii Naționale la aceste evenimente a avut loc în contextul realizării obiectivelor strategice ale Băncii Naționale a Moldovei și anume, aderarea sectorului bancar la zona SEPA și implementarea plăților instant.

Grupul Internațional de Lucru al Băncilor Centrale de Gestiune a Riscurilor Operaționale (IORWG)⁵⁶

În anul 2018, BNM a continuat să participe în activitățile desfășurate de IORWG prin schimbul de informații și studiile inițiate de grup. Totodată, BNM a contribuit considerabil la desfășurarea celei de-a 13-a Conferințe anuale al IORWG din Singapore, unde echipa BNM a fost co-lider al grupului de experți în vederea elaborării programului de management al riscului de fraudă.

Cooperarea cu alte bănci centrale și autorități de supraveghere bancară din alte state

În contextul fortificării relațiilor de colaborare cu Banca Centrală a Republicii Turcia, la data de 13 mai 2018, a fost semnat *Memorandumul de Înțelegere privind cooperarea dintre Banca Națională a Moldovei și Banca Centrală a Republicii Turcia*. Scopul Memorandumului este de a dezvolta cooperarea, precum și schimbul de informații și cunoștințe în domeniile de activitate ale băncilor centrale.

⁵⁵Asociația Europeană a Caselor de Compensare Automatizate (European Automated Clearing House Association - EACHA) este o organizație non-profit al administratorilor sistemelor de compensare și centrelor de procesare a plăților din Uniunea Europeană (UE) și Spațiul Economic European (SEE). În cadrul EACHA sunt organizate mai multe grupuri de lucru din industria plăților pentru a fi abordate aspecte precum interoperabilitatea în cadrul spațiului unic european de plăți (SEPA). În prezent, EACHA este formată din 27 de membri din 23 de țări diferite, dintre care 20 sunt din zona UE (Germania, Franța, Austria, Italia, Suedia ș.a.), iar 2 din zona SEE (Norvegia, Elveția). Banca Națională a Moldovei, în calitate de administrator al Sistemului automatizat de plăți interbancare (SAPI), a devenit membru EACHA în anul 2014.

⁵⁶Grupul Internațional de Lucru al Băncilor Centrale de Gestiune a Riscurilor Operaționale (International Operational Risk Working Group – IORWG) este un grup de lucru destinat băncilor centrale și autorităților monetare și de supraveghere, care are drept scop schimbul de experiență, inovarea cadrului metodologic și partajarea celor mai bune practici între băncile centrale în domeniul gestiunii riscului operațional. Banca Națională a Moldovei a devenit membru al IORWG în anul 2015.

În cadrul exercitării funcției de licențiere bancară, în anul 2018, Banca Națională a Moldovei a colaborat cu autorități de supraveghere bancară din alte state (Letonia, Lituania, România, Turcia, Bosnia și Herțegovina, Ungaria și Federația Rusă), realizând un schimb reciproc de informații, necesare în procesul de evaluare a calității de onorabilitate și profesionalism a persoanelor ce au desfășurat o activitate autorizată și supravegheată de aceste autorități.

Totodată, în anul 2018, Banca Națională a Moldovei a participat în cadrul proiectului Băncii Naționale a României (BNR) privind implementarea și dezvoltarea cadrului de gestiune a proceselor și activităților în BNR. În cadrul acestui eveniment, reprezentantul BNM a acordat consultanță și suport metodologic, împărtășind din experiența BNM cu privire la dezvoltarea sistemului de gestiune a proceselor de activitate.

Asistența tehnică externă și colaborarea cu organismele internaționale și băncile centrale ale altor state

Banca Națională a Moldovei a beneficiat pe parcursul anului 2018 de asistență tehnică din partea mai multor donatori externi în vederea consolidării capacităților sale în diverse domenii, cum ar fi: îmbunătățirea cadrului de politică monetară, fortificarea capacităților de reglementare și supraveghere bancară, perfecționarea cadrului de redresare și rezoluție bancară, alinierea legislației bancare la standardele UE, crearea și supravegherea Depozitarului central unic al valorilor mobiliare, eficientizarea comunicării externe și alte domenii specifice băncii centrale.

Pentru realizarea obiectivului strategic privind perfectarea cadrului de politică monetară și optimizarea implementării politicii monetare, pe parcursul anului 2018, BNM a început să beneficieze de asistență tehnică din partea Fondului Monetar Internațional. Urmare primei misiuni a experților FMI, care a avut loc în perioada 8-27 iulie 2018, au fost formulate recomandări cu privire la consolidarea sistemului de prognoză a inflației și analiză de politică. Asistența inițiată în acest sens urmează a fi continuată și în anul 2019.

Adițional, la solicitarea Băncii Naționale a Moldovei, în august 2018, Fondul Monetar Internațional a acordat consultanță în vederea analizei efectelor și impactului ce ar putea avea schimbarea valutei de referință asupra politicii monetare, pieței valutare, cursului de schimb valutar și mediului de afaceri.

Îmbunătățirea capacității și eficientizării funcției BNM de a produce și dezvălui materiale analitice care cuprind date statistice naționale a constituit un alt obiectiv al suportului acordat de către FMI pe parcursul anului 2018.

În contextul Programului Misiunii Uniunii Europene de consiliere în politici publice pentru Republica Moldova, pentru anii 2016-2018, un consilier de nivel înalt din Uniunea Europeană a oferit pe parcursul anului 2018 asistență Băncii Naționale a Moldovei pentru reformarea sistemului de supraveghere bancară, având ca

obiectiv principal crearea unui cadru de supraveghere modern și eficient, în conformitate cu standardele UE. Asistența respectivă a contribuit la dezvoltarea capacităților de supraveghere bancară în vederea sporirii siguranței și a solidității băncilor, precum și la punerea în aplicare în mod eficient a unei supravegheri bazate pe riscuri și pe raționamentul profesionist, utilizând Procesul de Supraveghere și Evaluare (SREP). Totodată, suportul acordat de înaltul consilier din Uniunea Europeană pentru sectorul bancar a contribuit la consolidarea capacităților de comunicare ale BNM, asigurând o mai bună informare a societății cu privire la sectorul bancar.

Unul din principalii parteneri de dezvoltare a BNM rămâne a fi Oficiul de Asistență Tehnică (OTA) al Trezoreriei Statelor Unite ale Americii. În anul 2018, OTA a continuat să sprijine eforturile BNM în vederea realizării obiectivului de menținere a stabilității financiare a sistemului bancar din Republica Moldova, inclusiv prin acordarea asistenței în fortificarea sectorului bancar și în implementarea supravegherii bazate pe risc. Experții OTA au oferit consultanță reprezentanților BNM în ceea ce privește perfecționarea cadrului de supraveghere și rezoluție bancară, ajustarea proiectelor regulamentelor interne ale BNM, aplicarea corectă a Standardelor Internaționale de Raportare Financiară (SIRF), precum și buna funcționare a Comitetului Național de Stabilitate Financiară.

Pornind de la necesitatea implementării standardelor noi de raportare financiară, SIRF, la finele anului 2018, Banca Națională a Moldovei a beneficiat de un seminar de instruire din partea experților Băncii Mondiale cu tematica „*SIRF Informații financiare pentru practicile de supraveghere*”. Suportul informațional și exemplificarea practicilor internaționale la acest subiect de către reprezentanții Băncii Mondiale a avut o contribuție semnificativă la consolidarea cunoștințelor reprezentanților BNM în acest sens.

Guvernanța corporativă este un complex de procese, practici, politici, cadru de reglementare, cu impact asupra conducerii, administrării și controlului unei bănci. Astfel, principalele principii și bunele practici internaționale de guvernanță corporativă în conformitate cu noul cadru de reglementare Basel III, precum și rolul organului de conducere și divizarea de atribuții în cadrul unei bănci au fost abordate la un alt eveniment de instruire organizat de Banca Mondială, în luna iunie 2018. Seminarul a fost organizat atât pentru supraveghetorii BNM, cât și pentru membrii consiliilor de administrare ale băncilor.

Datorită suportului oferit prin intermediul programului Fondul de Buna Guvernanță (Good Governance Fund), finanțat de către Guvernul Marii Britanii, BNM a beneficiat de consultanță și expertiză în diferite domenii de competență.

În acest context, în anul 2018, BNM a obținut ghiduri și recomandări în vederea elaborării unor acte secundare aferente implementării Legii privind activitatea bancară și a Legii privind redresarea și rezoluția băncilor, pentru îmbunătățirea proiectelor de acte normative în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor, precum și alt suport tehnic.

Pe parcursul anului 2018, au fost depuse eforturi considerabile pentru consolidarea domeniului prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului. Astfel, la 13 decembrie 2018, a fost lansat proiectului Twinning „Eficientizarea sistemului de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului în Republica Moldova”. Perioada de implementare a proiectului este de 3 ani, iar beneficiarii proiectului sunt aproximativ 15 instituții publice din Republica Moldova cu atribuții în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului, inclusiv Banca Națională a Moldovei.

Grație suportului oferit de Uniunea Europeană prin intermediul proiectului Twinning menționat, BNM va consolida și va dezvolta mecanismul de supraveghere al entităților raportoare, având în vedere noile cerințe ale actelor normative, inclusiv prin implementarea unor proceduri interne robuste, evaluarea riscurilor la care se expun entitățile, prin instruirea continuă și informarea privind noile tendințe și tipologii aferente domeniului.

În contextul acțiunilor aferente înființării Depozitarului central unic (DCU), pe parcursul anului 2018, BNM a beneficiat de asistență tehnică din partea experților Corpului voluntarilor în domeniul serviciilor financiare (Financial Services Volunteer Corps – FSVC), prin intermediul Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID). Asistența a fost orientată spre implementarea unor serii de activități în vederea facilitării procesului de constituire a DCU, fiind axată pe atingerea nivelului de conformare a Depozitarului central nou creat la standardele internaționale, inclusiv la Principiile aferente infrastructurii pieței financiare, elaborate de Banca Reglementărilor Internaționale (BIS) și Organizația Internațională a Comisiilor Valorilor Mobiliare (IOSCO). Adicional, USAID a co-finanțat achiziția soluției informatice a DCU la etapele dezvoltării și implementării acesteia.

Dezvoltarea unui sistem de plăți național inovativ, accesibil, eficient și sigur rămâne a fi una din prioritățile de bază ale BNM. În acest sens, BNM a beneficiat de asistență tehnică din partea USAID, în procesul de evaluare a posibilității de dezvoltare a unui nou sistem de plată sau de extindere a funcționalităților celui existent pentru implementarea plăților mobile imediate. Adicional, experții străini au evaluat fezabilitatea creării unui comutator local de plăți cu cardul.

Reprezentanții BNM responsabili de producerea statisticii conturilor internaționale au colaborat cu echipa FSVC în scopul dezvoltării bazei informaționale a sectorului de comerț exterior cu servicii din cadrul balanței de plăți a statului.

De asemenea, USAID a organizat un seminar dedicat eficientizării funcției de resurse umane în cadrul BNM, care a reprezentat una din premisele pentru revizuirea politicilor și sistemelor de management al resurselor umane ale BNM.

Pe parcursul anului 2018, BNM a intensificat cooperarea tehnică bilaterală cu alte bănci centrale din Uniunea Europeană în vederea preluării celor mai bune practici în diverse arii de activitate specifice unei bănci centrale.

Astfel, datorită relațiilor fructuoase de colaborare stabilite de-a lungul timpului cu Banca Națională a României (BNR), în anul 2018, la solicitarea BNM, experții români s-au angajat să ofere suport în vederea elaborării proiectului actului normativ de transpunere în legislația națională a prevederilor Directivei (UE) 2015/2366 privind serviciile de plată în cadrul pieței interne (PSD2).

Urmare semnării în 2017 a Memorandumului de Înțelegere între Banca Națională a Moldovei și Banca Lituaniei (Lietuvos bankas), BNM a putut beneficia de noi oportunități de asistență tehnică în domeniul bancar și de atragere a expertizei unei bănci centrale din UE. Astfel, în anul 2018, reprezentanții BNM au efectuat o serie de vizite de studii la sediul Băncii Lituaniei pentru a se familiariza cu experiența acestei instituții în domenii precum supravegherea bancară la distanță, stabilitatea financiară și comunicare internă și externă a unei bănci centrale.

În vederea familiarizării cu structura, aspecte legate de TI și evidența contabilă ale unui Depozitar central al valorilor mobiliare, în perioada 26-27 aprilie 2018, a fost organizată o vizită de studiu la NASDAQ CSD din Lituania. Cunoștințele acumulate în cadrul vizitei menționate vor fi aplicate la monitorizarea activității Depozitarului central unic în Republica Moldova.

Un alt partener constant de la care BNM preia cele mai bune practici în diferite domenii specifice băncii centrale este Banca Centrală a Germaniei. Astfel, pe parcursul perioadei de raportare, experții BNM au beneficiat de o serie de instruiri adaptate la necesitățile instituției în următoarele arii: supravegherea bancară, statistică financiară și monetară, comunicarea externă pe aspecte aferente politicii monetare, precum și în domeniul serviciilor tehnologii informaționale.

Promovarea educației financiare în rândul populației indubitabil contribuie la sporirea creșterii economice și promovarea stabilității financiare a statului. Banca Națională a Moldovei participă în mod constant la procesul de promovare a educației financiare la nivel național, alături de alte instituții relevante. În acest sens, în anul 2018 a fost lansat Proiectul cincinal (2018-2022) de asistență tehnică în domeniul educației financiare din cadrul Programului de circumscripție al Ministerului Finanțelor al Olandei, condus de OECD și rețeaua sa internațională privind educația financiară (INFE). Prin intermediul acestui proiect, finanțat de Ministerul Finanțelor al Olandei, autoritățile din Republica Moldova, alături de cele din alte țări (Bulgaria, Croația, Georgia, Macedonia de Nord, Muntenegru și România) vor beneficia de expertiza tehnică a platformei Money Wise din Olanda.

Astfel, în perioada 24-25 octombrie 2018, la sediul BNM, au avut loc 2 mese rotunde ale reprezentanților autorităților publice din Republica Moldova, precum și ai băncilor licențiate, sectorului nebanca și ai societății civile cu experții OECD, în vederea stabilirii activităților de educație financiară, care urmează a fi realizate în cadrul Proiectului dat, dar și a familiarizării cu activitățile de educație financiară deja realizate de către instituțiile din Republica Moldova.

Totodată, BNM colaborează cu un sir de organizații din domeniu pentru a elabora măsuri practice de educație financiară a consumatorilor și prestatorilor de servicii financiare.

Capitolul 9

Cadrul instituțional și de organizare

9.1 Guvernarea corporativă a Băncii Naționale

Legea cu privire la Banca Națională a Moldovei asigură autoritatea legală și cadrul de guvernare al Băncii Naționale.

Structura guvernării corporative cuprinde organele de conducere, comitetele ce acordă suport organelor de conducere și nivelurile de control extern și intern. Această structură este completată de cadrul de conformitate și etică, ce cuprinde Codul de conduită al salariaților BNM, Politica antifraudă a Băncii Naționale a Moldovei, Politica de securitate informațională, precum și accesul publicului la actele normative, statisticile și publicațiile BNM.

Guvernatorul Băncii Naționale este numit de Parlament la propunerea Președintelui Parlamentului. La 30 noiembrie 2018, Parlamentul Republicii Moldova a acceptat demisia guvernatorului BNM Sergiu Cioclea și, respectiv, l-a numit în această funcție pe Octavian Armașu.

Organele de conducere ale Băncii Naționale

Consiliul de supraveghere

Consiliul de supraveghere este constituit din 7 membri numiți de Parlament pentru un mandat de 7 ani, inclusiv 3 membri aparțin structurii executive a Băncii Naționale: guvernatorul, prim-viceguvernatorul, un viceguvernator și 4 membri non-salariați ai BNM. Președintele Consiliului de supraveghere este guvernatorul BNM.

În exercitarea competențelor atribuite prin lege, Consiliul de supraveghere (i) aprobă raportul anual și situațiile financiare anuale; (ii) adoptă standardele sistemului de control intern, verifică și evaluează în mod continuu funcționarea sistemului de control intern; (iii) adoptă normele de etică profesională; (iv) determină fondul de salarizare al Băncii Naționale, nivelul salarizării membrilor Comitetului executiv și cuantumul indemnizațiilor lunare ale membrilor Consiliului de supraveghere care nu sunt și membri ai Comitetului executiv; (v) aprobă devizul de cheltuieli și alocațiile pentru investiții ale Băncii Naționale și monitorizează executarea acestora; (vi) selectează, pe bază de licitație, organizația de audit extern; (vii) stabilește modul de creare și funcționare a comitetelor Băncii Naționale; (viii) stabilește valoarea nominală, designul bancnotelor și al monedelor metalice, modul de punere în circulație și condițiile de retragere a lor din circulație.

Pentru executarea atribuțiilor sale pe parcursul anului 2018 au fost convocate 16 ședințe ale Consiliului de supraveghere, la care s-au aprobat 37 hotărâri, cu următoarea tematică:

- Aprobarea Raportului Comitetului de audit al Băncii Naționale a Moldovei privind activitatea de monitorizare în anul 2017.
- Aprobarea Raportului privind activitatea de audit intern în anul 2017.
- Aprobarea Planului pe termen mediu de audit intern 2019-2020 și a Planului de audit intern 2019.
- Aprobarea rapoartelor privind executarea devizului de cheltuieli și alocațiilor pentru investiții ale Băncii Naționale a Moldovei.
- Aprobarea Situațiilor financiare ale Băncii Naționale a Moldovei pentru anul încheiat la 31 decembrie 2017.
- Aprobarea Devizului de cheltuieli și Alocațiilor pentru investițiile Băncii Naționale a Moldovei pentru anul 2019.
- Aprobarea Raportului anual al Băncii Naționale a Moldovei pentru anul 2017.
- Aprobarea Raportului asupra nivelului de implementare în semestrul I 2018 a proiectelor Băncii Naționale a Moldovei.
- Aprobarea Cadrului privind gestiunea riscurilor operaționale în Banca Națională a Moldovei, cu stabilirea apetitului la risc în Banca Națională.
- Punerea în circulație ca mijloc de plată a monedelor metalice noi.
- Punerea în circulație a monedei metalice de circulație cu caracter comemorativ, emisia 2018.
- Aprobarea designelor grafice și valorilor nominale ale monedelor comemorative și jubiliare.
- Punerea în circulație ca mijloc de plată și în scop numismatic a unor monede jubiliare și comemorative.
- Aprobarea și modificarea actelor interne ale Băncii Naționale a Moldovei.

Pe parcursul anului 2018 au fost remise pentru publicare în Monitorul Oficial al Republicii Moldova 4 hotărâri ale Consiliului de supraveghere (conform anexei A.24).

În activitatea sa, Consiliul de supraveghere a colaborat permanent cu reprezentanții partenerilor de dezvoltare a Republicii Moldova și ai altor instituții financiar-bancare pe subiecte de interes comun. Consiliul de supraveghere a promovat transparența decizională și a efectuat monitorizarea activităților BNM cu referință la atribuțiile legale.

Comitetul executiv

Comitetul executiv este compus din 5 membri numiți de Parlament: guvernatorul, prim-viceguvernatorul și trei viceguvernatori. Președintele Comitetului executiv este guvernatorul Băncii Naționale. Pe parcursul anului 2018, mandatul unui viceguvernator a fost suspendat de drept.

Potrivit Legii cu privire la Banca Națională a Moldovei, principalele atribuții ale Comitetului executiv sunt: (i) stabilirea politicii monetare în stat; (ii) stabilirea politicii valutare în stat și regimului cursului de schimb al monedei naționale; (iii) deciderea asupra modului de eliberare a licențelor, autorizațiilor, permisiunilor, aprobărilor ce urmează a fi eliberate de Banca Națională; (iv) examinarea rezultatelor controalelor efectuate la entitățile supravegheate de Banca Națională și adoptarea hotărârilor aferente acestora; (v) hotărârea asupra emiterii creanțelor Băncii Naționale, volumului și condițiilor de emiterie a lor; (vi) adoptarea actelor normative ale Băncii Naționale; (vii) asigurarea implementării hotărârilor Consiliului de supraveghere; (viii) planificarea și organizarea activității curente a Băncii Naționale.

Pe parcursul anului 2018 au fost convocate 82 ședințe ale Comitetului executiv, la care s-au examinat și s-au aprobat 326 hotărâri.

Cele mai importante hotărâri au vizat următoarele domenii:

- Politica monetară și valutară a Băncii Naționale a Moldovei.
- Politica de supraveghere a sistemului de plăți în Republica Moldova.
- Politica de contabilitate a Băncii Naționale a Moldovei.
- Reglementarea și supravegherea bancară.
- Evidența contabilă.
- Balanța de plăți.
- Aprobarea și modificarea actelor interne ale Băncii Naționale a Moldovei.

Pe parcursul anului 2018 au fost remise pentru publicare în Monitorul Oficial al Republicii Moldova 48 hotărâri ale Comitetului executiv (conform Anexei A.24 și A.25).

Comitetul executiv a promovat în continuu aplicarea instrumentelor și măsurilor de politică monetară în vederea asigurării și menținerii stabilității prețurilor, asigurării economiei cu moneda națională și a credibilității monedei naționale; reglementarea și supravegherea activității instituțiilor financiare, precum și eficiența, siguranța, accesibilitatea și caracterul inovator al plăților.

Structura organelor de conducere:

Octavian ARMAȘU

Guvernator, președinte al Consiliului de supraveghere (CS) și al Comitetului executiv (CE)

Vladimir MUNTEANU

Prim-viceguvernator, vicepreședinte al CS și al CE

Cristina HAREA

Viceguvernator, membru al CS și al CE

Ion STURZU
Viceguvernator, membru al CE

Aureliu CINCILEI
Viceguvernator, membru al CE (suspendat de drept)

Dumitru URSU
membru al CS

Alexandru PELIN
membru al CS

Valeriu IAȘAN
membru al CS

Vadim ENICOV
membru al CS

Comitete

Pentru asigurarea eficienței procesului decizional, în cadrul BNM funcționează Comitetul de audit și Comitetul de investiții. Aceste comitete permanente au regulamente proprii de funcționare prin care sunt detaliate scopul, componența, atribuțiile și responsabilitățile specifice.

Comitetul de audit

Comitetul de audit este constituit din 3 membri ai Consiliului de supraveghere care nu sunt salariați ai Băncii Naționale.

În anul 2018 Comitetul de audit a continuat exercitarea atribuțiilor de monitorizare stabilite în aliniatul (3), articolul 28 din Legea nr.548/1995:

- Monitorizarea procesului de raportare financiară a Băncii Naționale;
- Monitorizarea eficienței sistemului de control intern și de management al riscurilor;
- Monitorizarea și direcționarea funcției de audit intern;
- Monitorizarea independenței și activității auditului extern.

Activitatea de monitorizare a fost desfășurată în componentă deplină, în conformitate cu Regulamentul de funcționare al Comitetului de audit, aprobat de Consiliul de supraveghere al BNM în anul 2016.

Pe parcursul anului 2018 Comitetul de audit a întreprins un șir de măsuri și acțiuni practice, fiind întrunit în zece ședințe ordinare. Tematicile de bază ale ședințelor Comitetului au fost:

- Examinarea Rapoartelor de activitate și coordonarea Planurilor de activitate ale Departamentului de Audit Intern al BNM;

- Examinarea împreună cu reprezentanții auditului extern a Situațiilor financiare și conformarea lor cu Standardele Internaționale de Raportare Financiară;
- Examinarea procedurilor de monitorizare și de control al expunerilor la risc și al aspectelor referitoare la conformitate, care ar putea avea un impact semnificativ asupra Situațiilor financiare ale BNM;
- Formularea propunerilor de perfecționare.

Rezultatele activității au fost consemnate în procese verbale ale ședințelor, care reflectă constatările și deciziile Comitetului de audit.

Pe parcursul perioadei de raportare Comitetul de audit a elaborat și prezentat CS al BNM recomandări pentru îmbunătățirea și dezvoltarea proceselor de activitate ale BNM.

Comitetul de investiții

Comitetul de investiții este instituit în scopul de a asista Comitetul executiv al BNM în vederea revizuirii politicilor și strategiilor investiționale aferente gestionării rezervelor valutare ale statului. Comitetul de investiții este format din 10 membri salariați ai BNM, inclusiv 2 viceguvernatori, unul din aceștia fiind președintele comitetului.

Ședințele Comitetului de investiții sunt organizate, de obicei, lunar, iar în cazul unor subiecte de importanță majoră, sunt organizate ședințe extraordinare. Comitetul de investiții s-a întrunit în anul 2018 de 12 ori, în 11 ședințe ordinare și 1 extraordinară. În cadrul fiecărei ședințe s-a discutat despre performanța portofoliului de investiții pentru luna anterioară de raportare, evoluția și prognozele aferente pieței valutare interne și piețelor financiare internaționale, evoluția ratingurilor contrapărților autorizate și riscurile aferente portofoliului de investiții. Totodată, după caz, au fost examinate și incluse noi contrapărți în lista contrapărților autorizate pentru efectuarea tranzacțiilor. De asemenea, periodic, au fost puse în discuție aspecte ce țin de strategia investițională pe termen scurt și pe termen mediu aferentă alocării strategice a activelor.

Nivelurile de control extern și intern

Control extern

Controlul extern al Băncii Naționale este realizat prin *auditul extern* anual al situațiilor financiare, conturilor și registrelor efectuat de către o organizație de audit cu renume și experiență recunoscută în domeniul auditului băncilor centrale și prin *auditul public extern* cu privire la legalitatea și regularitatea devizelor de cheltuieli și alocărilor pentru investiții, realizat de Curtea de Conturi.

Control intern

Banca Națională aliniază guvernarea sistemului de control intern și gestiunea riscurilor operaționale la standardele internaționale COSO⁵⁷, ISO 31000⁵⁸, la bunele practici în domeniu (inclusiv ale Grupului Internațional de Lucru privind Riscul Operațional în Băncile Centrale, International Operational Risk Working Group, (IORWG), Banca Națională fiind membru al acestuia).

Odată cu aprobarea *Cadrului privind gestiunea riscurilor operaționale în Banca Națională a Moldovei*, Consiliul de supraveghere a stabilit apetitul/toleranța la risc în Banca Națională.

Controlul intern, precum și gestiunea riscurilor în cadrul BNM sunt instituite conform celor trei linii de apărare.

Stabilirea corespunzătoare a procedurilor și activităților de control de către subdiviziuni în procesul de gestiune a riscurilor, bazat pe sistemul de gestiune a proceselor, reprezintă *prima linie de apărare* a Băncii Naționale împotriva factorilor care pot amenința realizarea obiectivelor. În acest scop, *fiecare subdiviziune structurală* a Băncii Naționale identifică riscurile și aplică zilnic un set de proceduri de control pentru procesele de activitate și sistemele pe care le gestionează, asigurând eficacitatea și eficiența acestora.

Linia a doua de apărare constă în organizarea procesului, asigurarea cadrului metodologic, coordonarea și supravegherea independentă a procesului de control intern și gestiune a riscurilor. Funcțiile celei de-a doua linii de apărare includ mecanisme și procese specifice de monitorizare în vederea exercitării unui control intern și sistem adecvat de gestiune a riscurilor financiare și operaționale. Linia a doua de apărare este reprezentată de structurile cu funcții dedicate gestiunii riscurilor financiare și operaționale, independente de managerii de linie, și Comitetul de investiții. La nivelul acestei linii este asigurat cadrul intern privind modul de efectuare și control al operațiunilor în valută, asigurarea continuității activității și securității informației, standardele, politicile și planurile de răspuns la incidentele, care perturbă sau amenință funcțiile operaționale din Banca Națională. La nivelul BNM există sistem de gestiune a incidentelor, unde se ține evidența incidentelor, inclusiv a măsurilor întreprinse și a responsabililor de realizarea acestora.

Funcția de gestiune a riscurilor operaționale a asigurat elaborarea cadrului unitar al procesului de gestiune a riscurilor operaționale. Prin hotărârea Consiliului de supraveghere din 28 noiembrie 2018 a fost aprobat *Cadrul privind gestiunea riscurilor operaționale în Banca Națională a Moldovei* în calitate de reglementare internă principală pentru stabilirea și menținerea sistemului de gestiune a riscurilor operaționale în Banca Națională, organizarea procesului de gestiune a riscurilor operaționale și stabilirea rolurilor și responsabilităților în procesul dat.

⁵⁷The Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (Comitetul Organizațiilor Sponsorizatoare ale Comisiei Treadway).

⁵⁸ISO 31000 – Risk Management – Guidelines, International Organization for Standardization (Ghidul managementul riscului, Organizația Internațională de Standardizare).

Linia a treia de apărare oferă o asigurare independentă și este reprezentată de auditul intern. Auditul intern oferă organelor de conducere și managerilor de linie o asigurare rezonabilă independentă privind adecvarea și eficacitatea guvernantei, gestiunii riscurilor și controalelor interne, inclusiv modul în care prima și a doua linie de apărare ating obiectivele de gestiune a riscurilor.

Controlul intern în cadrul BNM funcționează, de asemenea, printr-un șir de reglementări aprobate de organele de conducere și asigură administrarea resurselor într-un mod eficace pentru realizarea misiunii și obiectivelor strategice ale BNM.

Cadrul de conformitate și etică

Codul de conduită al salariaților Băncii Naționale

În Banca Națională funcționează Codul de conduită al salariaților BNM, care stabilește cerințe către toți angajații să respecte cele mai înalte standarde de etică profesională. În acest scop, Codul de conduită este în vigoare pentru a aborda etica personală și profesională a personalului Băncii Naționale, inclusiv comportamentul legat de conflicte de interese, confidențialitate, securitatea și gestiunea informațiilor.

Politica antifraudă

Politica antifraudă a Băncii Naționale promovează conștientizarea și gestiunea riscului de fraudă.

Aceasta are drept scop de a identifica ariile de activitate supuse riscului de fraudă și de a implementa măsuri adecvate de control la toate nivelurile Băncii Naționale, care vor contribui la prevenirea și detectarea fraudelor, monitorizarea riscului de fraudă și promovarea conduitei organizaționale consecvente. Politica antifraudă stabilește, de asemenea, condițiile de desfășurare a investigațiilor în materie de prevenire și examinare a suspiciunilor de fraudă.

Implementarea politicii antifraudă, instruirea personalului cu privire la riscul de fraudă și gestiunea acestuia, raportarea suspiciunilor de fraudă - toate acestea stabilesc și dezvoltă *cultura antifraudă*, ce descurajează potențialii autori și întăresc angajamentul personalului Băncii Naționale în combaterea fraudei. Responsabilitatea întregului personal al Băncii Naționale are o contribuție majoră la crearea unui mediu propice pentru sporirea gradului de conștientizare a riscului și a consecințelor de fraudă.

Organele de conducere ale Băncii Naționale promovează o politică de toleranță zero referitoare la fraudă și corupție.

Măsuri de combatere a spălării banilor și finanțării terorismului

Banca Națională are instituite norme interne privind prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului în cadrul

operațiunilor efectuate. Scopul acestor norme este neadmiterea implicării Băncii Naționale în operațiuni sau activități cu risc de spălare a banilor și finanțare a terorismului.

Normele sunt aliniate la standardele internaționale și legislația națională în materie de cunoaștere a clienților și a operațiunilor acestora efectuate prin intermediul Băncii Naționale și stabilește cerințele privind organizarea, aplicarea și controlul respectării de către subdiviziunile băncii a criteriilor de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului.

Sistemul de raportare internă vine în sprijinul activității BNM de combatere a spălării banilor și a finanțării actelor de terorism prin centralizarea sistematică a tuturor constatărilor activității efectuate în domeniu și aducerea acestora la cunoștința membrului Comitetului executiv, care coordonează activitatea dată. Iar pentru operațiunile cu risc înalt raportarea are loc către Comitetul executiv.

Politica de securitate a informației

Politica de securitate a informației în cadrul Băncii Naționale asigură securitatea informației sub toate formele ei și protejarea resurselor informaționale aflate în gestiune conform necesităților băncii și prevederilor cadrului legal.

Membrii Consiliului de supraveghere și membrii Comitetului executiv, precum și orice salariat al Băncii Naționale sunt obligați să asigure securitatea informației aflate în posesie și la care au acces. Totodată, sunt stabilite și divizate clar responsabilitățile în procesul de asigurare a securității informației, în partea ce ține de gestiunea informației, monitorizarea utilizării și distribuirii informației, raportarea incidentelor de securitate a informației, precum și modul de investigare a acestora.

Accesul publicului la actele normative, statisticile și publicațiile BNM

Accesul publicului la actele normative, statisticile și publicațiile Băncii Naționale asigură un grad sporit de transparență, respectând în același timp independența și confidențialitatea anumitor aspecte legate de îndeplinirea atribuțiilor Băncii Naționale. Publicarea diverselor date și analize legate de atribuțiile Băncii Naționale, precum și promovarea unui caracter deschis al relației cu grupurile-țintă sunt aspecte de importanță majoră în comunicarea externă a băncii.

Banca Națională acordă o atenție sporită conexiunii inverse în schema de comunicare. Astfel, prin transmiterea regulată și frecventă a mesajelor, Banca Națională oferă explicațiile de rigoare asupra activității sale și a funcționării sectorului bancar. Funcționarea bazei de date interactive pe pagina web a Băncii Naționale asigură accesul publicului la informație, date și analize elaborate și are drept scop oferirea de informații corecte, actuale, clare și transparente pentru formarea unei opinii publice asupra deciziilor Băncii Naționale, dar și pentru efectuarea diverselor studii și cercetări.

9.2 Planul strategic al Băncii Naționale a Moldovei

Banca Națională a lansat în anul 2018, cel de-al doilea ciclu de planificare strategică, ulterior încheierii și sumarizării rezultatelor din primul Plan strategic, care a derulat pe parcursul anilor 2013 – 2017.

Noul Plan strategic al Băncii Naționale pentru perioada anilor 2018-2020 presupune aprofundarea în continuare a reformelor inițiate în sistemul financiar-bancar, dar și implementarea de proiecte noi pentru a spori contribuția BNM la dezvoltarea economică sustenabilă a Republicii Moldova.

La elaborarea conținutului Planului strategic 2018-2020 au fost considerate cele mai bune practici internaționale, obiectivele trasate, fiind în mare parte orientate spre implementarea reformelor în cinci domenii-cheie: politică monetară și piețe financiare, stabilitate financiară, supravegherea băncilor, sisteme de plăți și operațiuni cu numerar, guvernanță și suport.

Elementele fundamentale ale Planului strategic 2018 - 2020 al BNM se referă la *misiune, viziune, valori și obiective strategice*.

Misiunea Băncii Naționale a Moldovei

Obiectivul fundamental al Băncii Naționale este asigurarea și menținerea stabilității prețurilor. Fără prejudicierea obiectivului său fundamental, Banca Națională promovează și menține un sistem financiar bazat pe principiile pieței și sprijină dezvoltarea economică a țării.

Viziunea Băncii Naționale a Moldovei

Banca Națională a Moldovei este o instituție proactivă, performantă și credibilă, ghidată de practici de bună guvernare.

Valorile Băncii Naționale a Moldovei

Credibilitate – politici, reforme, comunicare și atitudine care inspiră încredere și siguranță publicului și piețelor.

Responsabilitate – preocupare continuă aferentă impactului economic și social al lucrului efectuat și al deciziilor luate.

Fiabilitate – resurse umane, proceduri interne și tehnologii informaționale care mențin siguranța și diligența funcționării instituției.

Profesionalism – competență, integritate, sârguință, asumarea deciziilor, perfecționare continuă.

Cooperare – muncă în echipă pentru realizarea obiectivelor comune ale băncii.

În scopul operaționalizării planului strategic și armonizarea cu dezvoltarea dinamică a cadrului de reglementare și cu inovațiile tehnologice rapide în domeniul bancar, noul format de Planificare strategică abordat în anul 2018 se evidențiază prin diminuarea perioadei de implementare a strategiei de la cinci la trei ani și prin reducerea numărului de obiective strategice de la zece la cinci obiective.

Primele patru obiective strategice setate pentru anii 2018-2020 derivă din domeniile de activitate de bază, iar ultimul obiectiv se referă la domeniul de suport și guvernanță:

- 1.** Perfectarea cadrului de politică monetară și optimizarea implementării politicii monetare;
- 2.** Consolidarea funcției de stabilitate financiară și gestiune macroprudențială;
- 3.** Consolidarea sectorului bancar și implementarea supravegherii bazate pe risc;
- 4.** Sporirea calității monedei naționale și a nivelului de utilizare a plăților fără numerar;
- 5.** Consolidarea capacității și a eficienței instituționale.

Finalizarea anului 2018 a adus primele realizări din punerea în aplicare a Planului strategic 2018 - 2020, unele dintre cele mai importante fiind incluse în tabelul de mai jos:

Obiectiv strategic	Realizări majore înregistrate pe parcursul anului 2018, aferente implementării Planului strategic 2018 - 2020
Perfectarea cadrului de politică monetară și optimizarea implementării politicii monetare	▪ Elaborarea Raportului de evaluare a riscului de abatere a prognozei inflației, <i>în scopul fundamentării deciziilor de politică monetară</i>; ▪ Demararea procedurilor de negociere aferente procesului de semnare a acordului ISDA (International Swaps and Derivatives Association) cu băncile contrapartide străine.
Consolidarea funcției de stabilitate financiară și gestiune macroprudențială	▪ *Adoptarea de către Parlament a Legii cu privire la Comitetul Național de Stabilitate Financiară, <i>în vederea constituirii autorității naționale macroprudențiale</i>; ▪ *Adoptarea de către Parlament a modificărilor la Legea privind garantarea depozitelor persoanelor fizice în sistemul bancar (<i>majorarea plafonului de garantare a depozitelor până la 50 mii lei începând cu 1 ianuarie 2020, precum și alte modificări în vederea consolidării stabilității sectorului financiar</i>); ▪ Aprobarea Regulamentului cu privire la amortizoarele de capital ale băncilor, Metodologiei de identificare a societăților de importanță sistemică și Metodologiei de stabilire a amortizoarelor de capital ale băncilor.
Consolidarea sectorului bancar și implementarea supravegherii bazate pe risc	▪ Aprobarea unui set de acte normative pentru punerea în aplicare, la prima etapă, a Legii privind activitatea băncilor, conform cerințelor Basel III și armonizat cu reglementările Uniunii Europene; ▪ Aprobarea noilor instrucțiuni privind modul de întocmire și prezentare de către bănci a rapoartelor FINREP (Financial Reporting) la nivel individual și a rapoartelor COREP (Common Reporting) în scopuri de supraveghere; ▪ Aprobarea Regulamentului privind controalele pe teren (inspecțiile) la bănci, în contextul exercitării atribuției de supraveghere prudențială de către BNM; ▪ Includerea BNM în lista autorităților de supraveghere din statele non-membre ale Uniunii Europene (UE), ale căror regimuri de confidențialitate sunt echivalente celor aplicate în țările UE, în baza evaluării efectuate de către Autoritatea Bancară Europeană; ▪ Inițierea utilizării Sistemului informatic al Băncii Naționale a Moldovei cu privire la licențiere, autorizare și notificare pentru prezentarea de către casele de schimb valutar și hoteluri a rapoartelor zilnice privind cursurile de cumpărare/vânzare și a rapoartelor lunare privind operațiunile de schimb valutar efectuate; ▪ Aprobarea Regulamentelor cu privire la cerințele privind prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului în activitatea entităților supravegheate de BNM; ▪ Aprobarea Regulamentului privind cerințele minime pentru Sistemele Informaționale și de Comunicare ale băncilor; ▪ Semnarea Memorandumului de înțelegere privind cooperarea dintre Banca Națională a Moldovei și Banca Centrală a Republicii Turcia.
Sporirea calității monedei naționale și a nivelului de utilizare a plăților fără numerar	▪ Emisia monedelor cu valoarea nominală de 1, 2, 5, 10 lei și a monedei metalice de circulație cu caracter comemorativ cu valoarea nominală de 10 lei; ▪ Acceptarea leului moldovenesc pentru operațiuni de schimb valutar în numerar cu persoane fizice în România; ▪ Desfășurarea evenimentelor dedicate împlinirii a 25 de ani de la introducerea monedei naționale în Republica Moldova (<i>evenimentul de lansare a unei serii noi de monede metalice la Palatul Republicii, expoziția organizată la Muzeul Național de Istorie</i>

	<i>în cadrul evenimentului aniversar de celebrare "Leul moldovenesc la 25 de ani");</i> ▪ Darea în exploatare a Depozitarului central unic al valorilor mobiliare (DCU), etapa I aferentă valorilor mobiliare emise de Ministerul Finanțelor și instrumentelor financiare ale BNM și aprobarea actelor normative aferente activității DCU; ▪ Adoptarea modificărilor la cadrul legal în domeniul prestării serviciilor de plată și emiterii de monedă electronică, în vederea armonizării cu standardele europene (<i>Legea nr. 114/2012 cu privire la serviciile de plată și moneda electronică, Legea nr.548/1995 cu privire la BNM, Codul contravențional al RM nr.218/2008</i>).
Consolidarea capacității și a eficienței instituționale	▪ Încheierea primei părți a proiectului privind implementarea unui sistem integrat de management al resurselor umane și implementarea unui nou sistem de salarizare a angajaților BNM bazat pe valoarea posturilor și aliniat la piața de referință; ▪ Aprobarea de către Consiliul de supraveghere al BNM a Cadrului privind gestiunea riscurilor operaționale în BNM; ▪ Aprobarea Strategiei cu privire la TIC în cadrul BNM pentru perioada 2019-2020, Politicii BNM cu privire la Tehnologia Informației și Comunicațiilor (TIC), Regulamentului cu privire la gestiune TIC în cadrul BNM, precum și constituirea Colegiului decizional pentru TIC; ▪ Dezvoltarea procesului de instruire internă a angajaților BNM, în vederea sporirii capacităților profesionale a acestora; ▪ Organizarea unui șir de evenimente în vederea consolidării relațiilor interdepartamentale, dezvoltării culturii corporative și sporirii responsabilității sociale a angajaților.

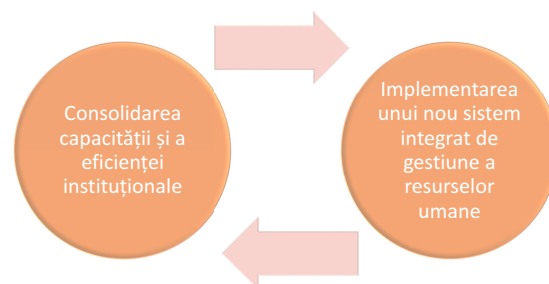
**Notă: Realizarea se referă la obiective complementare – obiective, a căror realizare depinde de anumiți factori exogeni și/sau (într-o anumită măsură) țin de competența altor autorități la nivel național sau internațional. Atingerea obiectivelor complementare conduce la maximizarea beneficiilor implementării Planului strategic.*

9.3 Management și organizare

Conform Planului strategic al Băncii Naționale a Moldovei pentru anii 2018-2020, din totalul celor 5 obiective strategice, unul este conex domeniului de resurse umane, și anume:

Consolidarea capacității și a eficienței instituționale, ce presupune eficientizarea activității operaționale a BNM prin modernizarea instituțională și consolidarea capacităților interne în vederea realizării atribuțiilor de bază. Unul din obiectivele operaționale care derivă din cel strategic este implementarea unui nou sistem integrat de gestiune a resurselor umane.

Respectiv, prioritățile-cheie în managementul și dezvoltarea resurselor umane, în anul 2018, au fost axate anume pe aceste domenii, măsurile întreprinse fiind detaliate în continuare.

Evoluții organizatorice

În anul 2018, au avut loc mai multe modificări ale structurii organizatorice ale Băncii Naționale a Moldovei, menite să contribuie la realizarea obiectivelor strategice ale băncii și a atribuțiilor sale de bază, dar și la sporirea eficienței acesteia prin diminuarea nivelurilor ierarhice. În același timp, aceste modificări au drept scop creșterea capacității BNM de a se adapta la schimbările mediului economic prin redefinirea responsabilităților, restructurarea activităților, precum și consolidarea capacității instituționale pe termen lung.

Astfel, au fost dezvoltate funcții ce țin de atribuțiile de bază ale BNM prin optimizarea subdiviziunilor specializate în domeniul piețelor financiare, supravegherii, dar și optimizate unele subdiviziuni aferente ariei de suport și guvernanta.

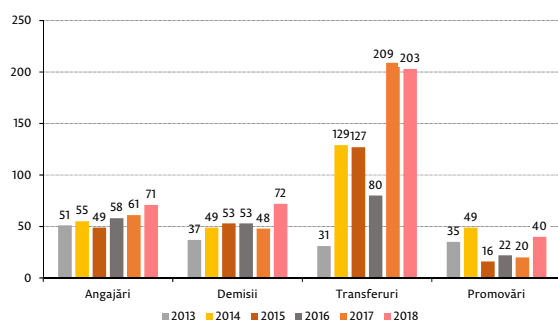
Totodată, comparativ cu anul 2017, a fost diminuat numărul de posturi manageriale ale băncii cu circa 5 la sută, iar raportul dintre numărul de unități aferente atribuțiilor de bază ale BNM a crescut cu circa 3 la sută față de numărul de unități aferente ariei de suport și guvernanta. Aceste optimizări au un impact pozitiv asupra valorificării eficiente a resurselor de personal ale băncii, considerând extinderea atribuțiilor instituției ca bancă centrală.

9.4 Managementul resurselor umane

Optimizarea sistemului de salarizare

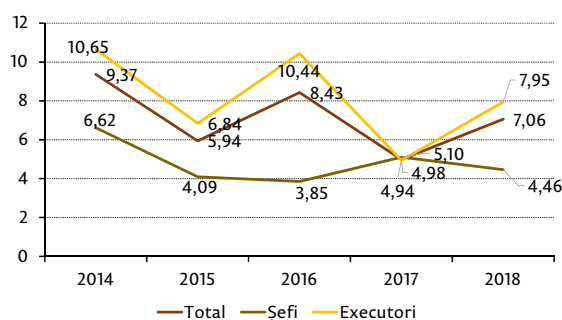
A fost încheiată a doua etapă de implementare a unui nou sistem de salarizare al angajaților Băncii Naționale ca parte a unui proiect de implementare a unui sistem integrat de management al resurselor umane realizat cu ajutorul unei companii de

Graficul 9.1: Procese management resurse umane

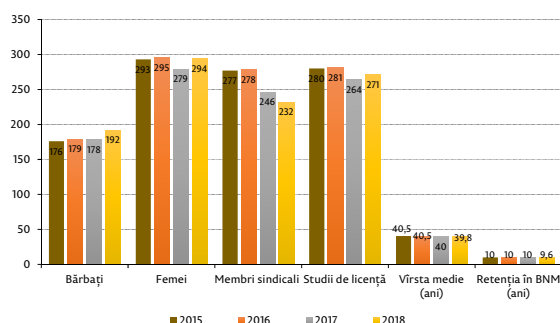
Sursa: BNM

Graficul 9.2: Fluctuația voluntară a personalului BNM

Sursa: BNM

Graficul 9.3: Informații generale privind angajații BNM

Sursa: BNM

consultanță cu experiență internațională în domeniu. Etapa presupune stabilirea unei relații directe între valoarea postului și nivelul de salarizare, precum și asigurarea unei echități interne și competitivități externe a salariului, ce comportă următoarele beneficii: alinierea salarizării la piața de referință; echitatea internă (posturile cu aceeași valoare au același nivel de salarizare); competitivitate externă (posturile cu aceeași valoare au același nivel de salarizare cu piața de referință); angajator atractiv (sporirea atractivității BNM în calitate de angajator pe piața muncii); reguli clare (sistemul prevede reguli clare de promovare în trepte de salarizare); îmbunătățirea climatului organizațional.

Informație statistică

În anul 2018, fluctuația voluntară de personal a fost de 7,06 la sută, fiind în creștere comparativ cu anul 2017 când aceasta a înregistrat un nivel de 4,98 la sută, dar în scădere comparativ cu anul 2016 când aceasta a reprezentat 8,43 la sută. Analizând fluctuația voluntară pe nivele ierarhice, pentru funcțiile manageriale în anul 2018 aceasta a atins nivelul de 4,46 la sută, iar pentru funcțiile de execuție – 7,95 la sută. Menționăm că fluctuația voluntară cuprinde doar persoanele demisionate din proprie inițiativă, din calcul fiind excluse persoanele angajate sezonier și cei plecați din alte motive (pensionare, încetarea contractului de muncă, reducerea statelor de personal ș.a.).

Vârsta medie a colectivului băncii la 31 decembrie 2018 este de 39 ani 8 luni. Aproape două treimi sunt femeile (60,49 la sută) și mai mult de o treime (39,51 la sută) sunt bărbați. Menționăm și faptul că femeile sunt reprezentate cu o cotă de 43,5 la sută în componența posturilor de conducere, inclusiv a Comitetului executiv.

Perfecționarea profesională

Dezvoltare profesională

Pe parcursul anului 2018, în vederea asigurării dezvoltării competențelor și creșterii capitalului uman al BNM, 333 dintre angajați au beneficiat de diverse forme de perfecționare, selectate conform necesităților individuale de dezvoltare profesională.

Durata instruirilor a fost cuprinsă între o zi și 30 zile. Cele mai multe instruirii la care au participat angajații BNM au fost cu durata de la 3 la 7 zile.

Angajații BNM au desfășurat instruirii pe diverse domenii, care au fost găzduite de țări precum România, Italia, Austria, Turcia, Olanda, Germania, Franța, Polonia, SUA, Marea Britanie, țările CSI, dar și la instruirii și seminare desfășurate în Republica Moldova.

Managementul performanței

Sistemul de Management al performanței reprezintă un instrument aplicat de Banca Națională a Moldovei începând cu

anul 2016 pentru a spori eficiența activității angajaților. Implementarea sistemului permite alinierea obiectivelor individuale ale personalului la necesitățile și așteptările băncii, prin agrearea de către superior și subordonat a unor competențe și obiective ce vor contribui la dezvoltarea capacității instituționale a BNM. Măsurarea nivelului de competențe și a gradului de realizare a obiectivelor pentru fiecare angajat se efectuează la finele fiecărui an. Astfel, în urma rezultatelor pentru anul 2018, s-a constatat o creștere a nivelului de performanță, comparativ cu anul 2017, a angajaților BNM.

Cultura corporativă

Pe parcursul anului au fost organizate evenimente menite să contribuie la consolidarea culturii corporative și retenția angajaților, cum ar fi: organizarea activităților sportive și încurajarea angajaților să participe în activități de recreere, excursii, dar și acțiuni de binefacere desfășurate în cadrul „Târgului de Toamnă”, „Târgului de Iarnă”, „Caravanei de Crăciun”, care au contribuit la responsabilizarea socială a salariaților și la educarea spiritului civic. Având în vedere că BNM încurajează și calitățile personale ale angajaților, în acest scop a fost organizat un concurs de nominalizare a colegilor care, conform părerii angajaților, au dat dovadă de calități deosebite. Totodată, au fost apreciate persoanele ce au obținut pe parcursul anului performanțe, ce nu țin neapărat de atribuțiile de serviciu.

Recrutare

Procesul de recrutare în Banca Națională a Moldovei în perioada 2017-2018 a suportat îmbunătățiri substanțiale în ceea ce ține de transparența posturilor vacante, creșterea numărului de aplicanți și angajarea unui personal calificat, pregătit pentru provocările aferente exercitării atribuțiilor BNM. În anul 2018 a fost lărgită semnificativ aria de publicare a anunțurilor privind posturile vacante pe paginile de profil și rețelele de socializare, numărul anunțurilor crescând de la 730 în 2016 la 1804 în 2017 și 1857 în 2018. Pentru ca posturile vacante să fie cât mai vizibile grupului țintă de candidați, BNM a participat la Târguri de Carieră și vizite în cadrul Universităților cu scop informativ referitor la posturile vacante și posibilitățile de stagiere.

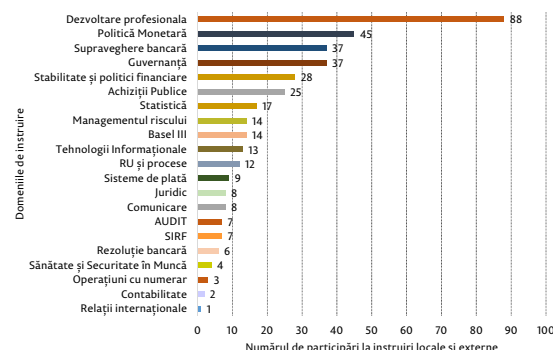
Indicatori importanți ce ne demonstrează evoluția în domeniul recrutării sunt expuși graficul 9.6. De asemenea, menționăm că a crescut cantitatea și calitatea CV-urilor, rata angajărilor per concurs în 2018 fiind de 66 la sută comparativ cu 54 la sută în 2017 și 57 la sută în 2016. Prin concurs au fost suplinite atât funcții de execuție, cât și manageriale.

Menționăm că Banca Națională a Moldovei susține încadrarea și dezvoltarea profesională a tinerilor specialiști. Astfel, în anul 2018, s-a înregistrat o creștere la capitolul angajării proaspeților absolvenți, cu o rată de 26,92 la sută din totalul nou-angajaților.

Stagii de practică

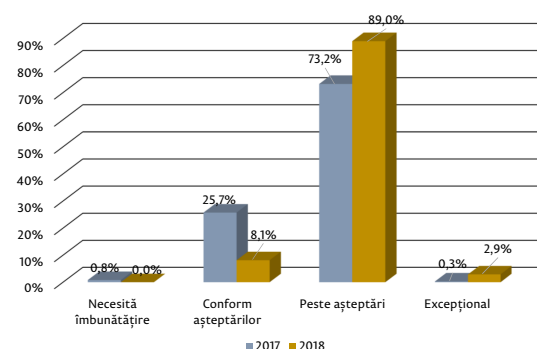
Pentru contribuirea la dezvoltarea profesională a specialiștilor cu profil bancar și nu doar, BNM este deschisă pentru a accepta

Graficul 9.4: Principalele domenii de instruire la care au participat salariații

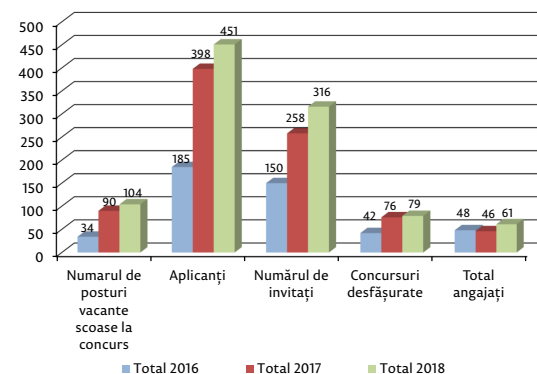
Sursa: BNM

Graficul 9.5: Evoluția nivelului de performanță al angajaților BNM

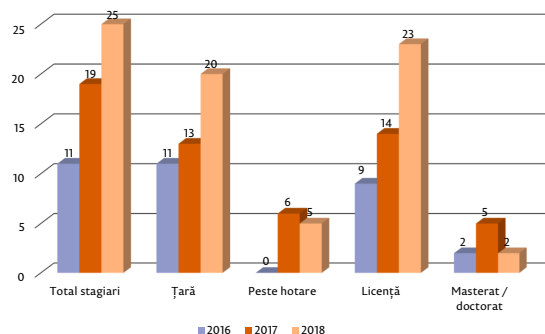
Sursa: BNM

Graficul 9.6: Evoluția procesului de recrutare în BNM

Sursa: BNM

Graficul 9.7: Stagii de practică a studenților în BNM

Sursa: BNM

studenți la practică din instituțiile superioare de învățământ din țară și de peste hotare. În acest sens, BNM a participat și la Târgul locurilor de practică, organizat de o instituție superioară de învățământ, pentru a oferi informația necesară studenților interesați.

În același timp, comparând anii 2016, 2017 și 2018, remarcăm o creștere a numărului de studenți, stagiați în BNM, inclusiv al celor care își fac studii peste hotarele țării. Mai mult ca atât, în anul 2018 au fost angajați în cadrul BNM 4 stagiați, urmare absolvirii studiilor superioare.

9.5 Auditul intern

Auditul intern (AI) în Banca Națională a Moldovei reprezintă o activitate independentă de asigurare obiectivă și de consiliere, destinată să adauge valoare și să îmbunătățească activitățile instituției. AI ajută instituția în îndeplinirea obiectivelor sale printr-o abordare sistemică și disciplinată care evaluează și sporește eficacitatea proceselor de management al riscurilor, control și guvernare, oferind organelor de conducere ale instituției o asigurare rezonabilă și veridică asupra funcționalității acestora.

Structura și poziționarea AI în cadrul BNM este în corespundere cu cerințele *Legii cu privire la Banca Națională a Moldovei*⁵⁹, Standardul de Calificare⁶⁰ și bunele practici din domeniu. Respectiv, Departamentul Audit Intern (DAI) al BNM este organizat și funcționează conform unui cadru normativ și metodologic corelat cu standardele internaționale⁶¹. Cadrul normativ aplicabil prevede responsabilitatea personalului DAI de a evita conflictul de interese și a asigura obiectivitatea în îndeplinirea misiunilor de audit. Procedurile interne ale DAI asigură raportarea cazurilor de prejudiciere a independenței și/sau a obiectivității DAI/salariaților DAI. În activitatea de audit, angajații DAI se ghidează de Manualul de audit.

În anul 2018, activitatea de audit s-a desfășurat conform planului de audit aprobat, care a fost elaborat aplicând abordarea bazată pe risc, și potrivit priorităților trasate. DAI în activitatea sa nu a fost limitat în expunerea opiniei independente. Directorul DAI a raportat cu regularitate rezultatele activității de audit organelor de conducere ale BNM: Comitetului de audit și Consiliului de supraveghere.

Planul de audit intern pentru anul 2018 a fost realizat în proporție de 100 la sută. DAI a realizat misiuni de asigurare, avizarea situațiilor financiare și a executării bugetului BNM, activități de verificare și monitorizare asupra ariilor cu risc sporit.

Au fost realizate misiuni de audit de tip financiar/al conformității/operațional (60 la sută), audit de consiliere (7 la

⁵⁹Legea cu privire la Banca Națională a Moldovei nr. 548-XIII din 21.07.1995 – articolul 33 (4)

⁶⁰Standardul IIA – 1100 "Independență și Obiectivitate"

⁶¹Standardele internaționale pentru practica profesională a auditului intern

sută), audit de performanță (7 la sută), misiuni de audit TI (19 la sută), audit integrat⁶² (7 la sută). Prin activitățile de audit au fost acoperite 67 la sută din procesele cu risc rezidual înalt și 15 la sută cu risc mediu.

Totodată, angajați din cadrul DAI au participat cu rol de consultant tehnico-analitic, monitorizare și consiliere în patru proiecte majore ale BNM.

În vederea consolidării funcției de audit intern și implementării recomandărilor expuse în cadrul evaluării externe a fost procurată, testată și pusă în aplicare soluția pentru gestionarea procesului de audit intern MKinsight, care va asigura optimizarea, transparentizarea și eficientizarea procesului de audit conform celor mai bune practici în domeniu.

9.6 Tehnologia informației

În domeniul tehnologiei informației și comunicațiilor (în continuare TIC), pe parcursul anului 2018, accentul de bază a fost pus pe atingerea obiectivelor stabilite la nivelul portofoliului de proiecte ale BNM, dar și pe îmbunătățirea caracteristicilor de performanță, fiabilitate și eficiență ale serviciilor TIC, care sunt de o importanță vitală în îndeplinirea sarcinilor BNM.

Unul dintre cele mai importante proiecte realizate pe parcursul anului 2018 a fost crearea și lansarea Depozitarului central unic al valorilor mobiliare, fiind implementată și dată în exploatare funcționalitatea legată de gestionarea pieței valorilor mobiliare de stat. Totodată, ca parte a acestui proiect, Departamentul tehnologiei informaționale a preluat rolul de gestionar al serviciilor TIC ale depozitarului, în baza unui acord cu privire la externalizarea serviciilor TIC.

Un alt proiect important a fost legat de implementarea unei soluții care să faciliteze interacțiunea dintre BNM și entitățile cu care interacționează în scopul îndeplinirii atribuțiilor sale de bază. Astfel, pe parcursul anului a fost implementată soluția pentru eficientizarea procesului de licențiere și autorizare. Aceasta are drept obiectiv automatizarea și digitizarea proceselor ce țin de eliberarea licențelor / autorizațiilor / permisiunilor și a altor acte cu caracter permisiv instituțiilor financiare și achizitorilor de cote în capitalul acestora, prestatorilor de servicii electronice și emitenților de monedă electronică, unităților de schimb valutar.

Pe parcursul anului au fost realizate o serie de proiecte interne, care au avut implicații majore în consolidarea infrastructurii și continuității funcționării serviciilor TIC. Acestea au vizat, în special, revizuirea și optimizarea arhitecturii de rețea, dar și optimizări la nivelul modului de distribuire a sarcinilor între centrele de date ale BNM.

De asemenea, o realizare importantă pe partea de guvernare TIC a reprezentat elaborarea și aprobarea unei strategii TIC noi.

⁶²Audit financiar/operațional/de conformare și TI

Unul din scopurile strategiei TIC este de a asigura capacitatea TIC necesară pentru a contribui la realizarea strategiei generale a Băncii Naționale a Moldovei. Noua strategie TIC este bazată pe 6 obiective strategice, iar planul de implementare a acestei strategii prevede 21 de inițiative care urmează a fi implementate pe parcursul următorilor doi ani.

Per ansamblu, este de menționat că toate eforturile depuse și realizările obținute în domeniul TIC, în ultimă instanță, urmăresc același scop comun, și anume de a asigura o aliniere proactivă și eficientă a capacității TIC la necesitățile strategice și operaționale ale BNM.

Capitolul 10

Analiza situației financiare pentru anul 2018

10.1 Considerații generale

În conformitate cu *Legea cu privire la Banca Națională a Moldovei nr.548/1995* (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2015, nr.297-300, art.554), obiectivul fundamental al Băncii Naționale a Moldovei este asigurarea și menținerea stabilității prețurilor.

Atribuțiile de bază ale Băncii Naționale sunt prevăzute în *Legea cu privire la Banca Națională a Moldovei*. În conformitate cu prevederile legale, operațiunile Băncii Naționale a Moldovei sunt efectuate în scopul promovării și susținerii politicii monetare și valutare în stat, asigurării stabilității sistemului bancar, emisiunii monedei naționale, gestionării rezervelor valutare ale statului, prestării serviciilor de plată și de emisie a monedei electronice etc. Respectiv, maximizarea profitului din activitatea Băncii Naționale a Moldovei nu constituie un scop în sine și nu poate servi drept impediment la realizarea obiectivului și atribuțiilor de bază.

10.2 Profitul disponibil pentru distribuire

Rezultatul financiar al Băncii Naționale a Moldovei depinde nemijlocit de necesitatea efectuării operațiunilor monetare și valutare, în vederea atingerii obiectivului fundamental și îndeplinirii atribuțiilor de bază ale băncii. Evoluția profitului disponibil pentru distribuire, pe parcursul anilor 2016-2018, este reflectată în graficul 10.1.

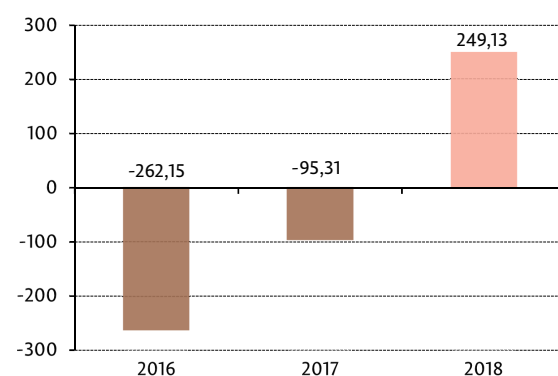
Conform situației financiare, la data de 31 decembrie 2018, Banca Națională a înregistrat un profit disponibil pentru distribuire în mărime de 249,13 milioane lei (2017: pierdere totală (95,31) milioane lei), care a fost distribuit pentru majorarea fondului general de rezervă în vederea completării acestuia până la nivelul de 2/3 din capitalul statutar.

Principalii factori care au influențat semnificativ rezultatul anului 2018 au fost:

- **Rentabilitatea rezervelor valutare**

Rentabilitatea rezervelor valutare a crescut de la 1,14 la sută cumulativ pentru 2017 până 1,57 la sută cumulativ conform rezultatelor anuale 2018 (exprimată la rezervele valutare evaluate în dolari SUA). Sporirea rentabilității rezervelor a

Graficul 10.1: Evoluția profitului disponibil pentru distribuire/pierderi totale (milioane lei)

Sursa: BNM

fost generată, în principal, de majorarea graduală pe parcursul anului 2018 a ratei de referință a Rezervei Federale din SUA. Aceasta a fost majorată de 4 ori, valoarea medie a acesteia oscilând în jurul valorii de 1,9 la sută (de la 1,5 la sută la 1 ianuarie la 1,75 la sută pe 22 martie, 2,0 la sută începând cu 14 iunie, 2,25 la sută începând cu 26 septembrie și 2,5 la sută începând cu 19 decembrie). În anul 2018, Banca Angliei a majorat rata de bază de la 0,5 la sută la 0,75 la sută, care, de asemenea, a contribuit la înregistrarea unor venituri din dobânzi aferente plasamentelor în GBP mai înalte comparativ cu 2017. În același timp, rentabilitatea a crescut și datorită diminuării graduale a ponderii depozitelor în portofoliul rezervelor valutare, prin reinvestirea acestora la scadență în valori mobiliare cu rentabilități mai înalte. Un alt factor, care a contribuit la majorarea rezultatului din gestiunea rezervelor valutare, a fost majorarea nivelului rezervelor valutare medii anuale de la 2 433 milioane USD în anul 2017 la 2 928 milioane USD în anul 2018, cu toate acestea această majorare a avut și un efect contrar asupra rentabilității. Considerând creșterea ponderii rezervelor valutare în EUR, care comportă o remunerare negativă, nivelul cheltuielilor din dobânzile negative pentru anul 2018 a crescut până la 26 606 mii lei comparativ cu 2017: 8 836 mii lei.

- **Cheltuielile din rezervele obligatorii și certificatele Băncii Naționale a Moldovei**

Factorul principal care explică diminuarea cheltuielilor din rezervele obligatorii pentru anul 2018 l-a constituit diminuarea ratei de remunerare graduală a rezervelor obligatorii din 2017 de la 6 la sută la 3,56 la sută până la finele anului 2017, în 2018 rata de remunerare rămânând constantă de 3,5 la sută. Efectul diminuării ratelor asupra rezultatului a fost compensat de majorarea nivelului rezervelor (creșterea rezervelor în lei de la 12 638,6 milioane lei în ianuarie 2018 la 14 212,6 milioane lei în septembrie 2018 și urmare majorării normei rezervelor obligatorii din septembrie 2018 de la 40 la sută la 42,5 la sută la 15 095,9 milioane lei în decembrie 2018). Astfel, efectul net al acestor doi factori a fost diminuarea cheltuielilor din menținerea rezervelor obligatorii cu 91 956 mii lei în anul 2018.

Impactul implementării politicii monetare și al activităților ce țin de relațiile cu Guvernul Republicii Moldova asupra situației financiare a Băncii Naționale a Moldovei

Pe parcursul anului 2018, Banca Națională a Moldovei a continuat să utilizeze instrumente de absorbție a excesului de lichiditate. Cheltuielile de la operațiunile de sterilizare efectuate prin emiterea de certificate ale Băncii Naționale a Moldovei s-au majorat, constituind circa 544 milioane lei în anul 2018 față de circa 520 milioane lei în anul 2017. Cheltuielile din operațiunile de sterilizare au crescut ca urmare a majorării soldului certificatelor emise pentru sterilizarea lichidităților. Astfel, în anul 2018, soldul mediu zilnic al certificatelor emise de BNM a constituit 8 402,94 milioane lei, comparativ cu 6 358,07 milioane lei înregistrat în

anul 2017. Efectul majorării soldului instrumentelor a fost compensat de diminuarea ratelor certificatelor de la 8,11 la sută în anul 2017 până la 6,5 la sută dobânda medie în 2018. Astfel, efectul net al acestor doi factori a fost majorarea cheltuielilor de la operațiunile de sterilizare cu 24 276 mii lei în anul 2018.

Totodată, pe parcursul anului 2018, rata de remunerare a rezervelor obligatorii din mijloacele atrase în lei a constituit 3,5 la sută (2017: de la 6 la sută la 3,56 la sută). Efectul diminuării ratelor asupra rezultatului a fost compensat de majorarea nivelului rezervelor și a normei rezervelor obligatorii din septembrie 2018 de la 40 la sută la 42,5 la sută. Astfel, efectul net al acestor doi factori a fost diminuarea cheltuielilor din menținerea rezervelor obligatorii cu 91 956 mii lei în 2018.

Ratele de remunerare aferente mijloacelor atrase în valute liber convertibile au variat de la 0,31 la sută la 0,47 la sută (2017: interval de variație de la 0,6 la sută la 0,3 la sută).

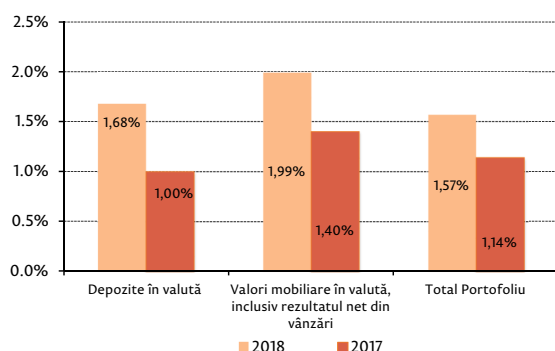
Ansamblul instrumentelor de politică monetară aplicate de Banca Națională a Moldovei pe parcursul anului 2018 și activitățile ce țin de relațiile cu Guvernul au generat o pierdere netă de (300,61) milioane lei, mai mică cu circa 148 milioane lei față de pierderile din anul 2017 (tabelul A.19).

Impactul operațiunilor de gestionare a rezervelor valutare ale statului asupra situației financiare a Băncii Naționale a Moldovei

Activele oficiale de rezervă ale statului, deținute de BNM, s-au majorat la situația din 31 decembrie 2018 față de 31 decembrie 2017 cu 6,85 la sută sau cu circa 191,93 milioane dolari SUA (de la 2 803,26 milioane dolari SUA până la 2 995,19 milioane dolari SUA), fiind investite, preponderent, în instrumente în dolari SUA, euro și lire sterline. Totodată, pe parcursul anului 2018, s-a înregistrat majorarea volumului mediu anual al rezervelor internaționale cu 20,35 la sută sau cu circa 494,97 milioane dolari SUA (de la 2 432,77 milioane dolari SUA până la 2 927,74 milioane dolari SUA).

Veniturile nete aferente gestionării rezervelor valutare și altor operațiuni valutare au constituit în anul de referință 776,03 milioane lei, majorându-se cu circa 234,51 milioane lei față de anul precedent, când acestea au constituit 541,52 milioane lei. De menționat că, a fost înregistrată o diminuare semnificativă a veniturilor nete din diferențe de curs valutar – 37,4 milioane lei (7,22 milioane lei în anul 2018 față de 44,62 milioane lei în anul 2017). În anul 2017, veniturile din tranzacții valutare au fost înregistrate preponderent în perioada 1 ianuarie – 5 februarie, perioadă în care leul s-a depreciat față de EUR cu 3,16 la sută și față de GBP cu 3,10 la sută. În anul 2018, cele mai mari venituri din tranzacțiile valutare au fost înregistrate, în principal, în trimestrul IV 2018, când cursul stocului USD (cca 17,078) a fost mai mic decât cursul oficial și fiecare vânzare de USD până la finele anului a generat venituri realizate.

Graficul 10.2: Evoluția profitabilității rezervelor valutare în anul 2018 în comparație cu anul 2017 (p.p.)

Sursa: BNM

Impactul operațiunilor de gestionare a rezervelor valutare asupra situației financiare a Băncii Naționale a Moldovei este prezentat în tabelul A.20.

Rata medie a profitabilității aferentă gestionării rezervelor valutare pentru anul 2018 s-a majorat cu 0,43 p.p. până la 1,57 la sută (2017: 1,14 la sută), preponderent influențată de realizarea unui profit din gestionarea valorilor mobiliare în valuta și a plasamentelor superior celui din anul precedent (Graficul 10.2).

De menționat că, în conformitate cu cele mai bune practici internaționale, precum și cu prevederile *Legii cu privire la Banca Națională a Moldovei*, criteriile principale pentru selectarea activelor de rezervă sunt siguranța sumelor de bază și lichiditatea. Astfel, doar după asigurarea acestor două criterii, este luată în calcul profitabilitatea instrumentelor în care sunt investite rezervele valutare ale statului.

Evoluția cursului oficial de schimb al leului față de valutele în care sunt deținute rezervele valutare a avut un impact nesemnificativ asupra situației financiare a Băncii Naționale a Moldovei (și anume, în anul 2018 a fost înregistrată deprecierea cursului USD/MDL în mărime de 0,25 la sută față de aprecierea în anul 2017 – 14,42 la sută).

Astfel, la finele anului 2018, urmare aprecierii leului față de valutele componente ale stocurilor valutare, și anume față de EUR cu 4,35 la sută și față de GBP cu 5,75 la sută, au fost înregistrate pierderi nerealizate din diferențele de curs de la reevaluarea stocurilor valutare în mărime de circa (247,90) milioane lei. La finele anului 2017, au fost înregistrate pierderi nerealizate din diferențele de curs de la reevaluarea stocurilor valutare în mărime de (4 851,88) milioane lei.

Conform *Legii cu privire la Banca Națională a Moldovei*, pierderile nerealizate au fost acoperite din rezerva corespunzătoare ale veniturilor nerealizate create în anii precedenți.

10.3 Capital și rezerve

Activitățile desfășurate de către Banca Națională a Moldovei pe parcursul anului 2018, în scopul îndeplinirii atribuțiilor sale de bază, se răsfrâng asupra structurii bilanțului băncii, fapt reflectat în tabelul A.22.

Situația capitalului și a rezervelor este prezentată în tabelul A.23.

În conformitate cu art.19 din Legea nr.548/1995 cu privire la Banca Națională a Moldovei, cu modificările ulterioare, capitalul băncii include capitalul statutar, conturile de rezervă create în conformitate cu prevederile art.66 și conturile de rezervă ale veniturilor nerealizate. Capitalul statutar, format din capitalul autorizat și fondul general de rezervă, este dinamic și se formează din profitul anului disponibil pentru distribuire, din veniturile

obținute conform articolului 64 alineatul (3) și/sau din contribuțiile Guvernului Republicii Moldova, până când mărimea acestuia va atinge 10 la sută din totalul obligațiunilor monetare ale Băncii Naționale. Fondul general de rezervă poate fi utilizat în exclusivitate pentru acoperirea pierderilor înregistrate conform rezultatului exercițiului la finele anului financiar, în cazul în care se înregistrează un rezultat negativ.

Astfel, la 31 decembrie 2018, fondul general de rezervă a fost majorat cu 249 126 mii lei, în condițiile acoperirii pierderilor nerealizate din reevaluarea stocurilor valutare în mărime de 247 905 mii lei. Corespunzător, s-a majorat și capitalul statutar care, la finele exercițiului financiar, a însumat 2 600 578 mii lei. Totodată, în urma trecerii la SIRF 9 și reclasificării instrumentelor financiare, la 1 ianuarie 2018, soldul rezervelor din reevaluarea valorilor mobiliare reclasificate aflate în stoc a fost readjustat cu sumele cumulate până la data reclasificării, precum și a fost exclusă reevaluarea valorilor mobiliare de stat începând cu 1 ianuarie 2018 la cost amortizat.

La situația din 31 decembrie 2018, nivelul capitalului statutar în totalul obligațiunilor monetare constituia circa 5,21 la sută (la 31 decembrie 2017: 5,08 la sută).

Capitolul 11

Activitatea de cercetare

Activitatea de cercetare în cadrul Băncii Naționale a Moldovei pe parcursul anului 2018 a fost axată în mare parte pe suportul teoretic și practic al altor subdiviziuni. Începând cu anul 2018 importanța fundamentării deciziilor și a proceselor a contribuit semnificativ la sporirea numărului de solicitări din partea subdiviziunilor privind furnizarea cercetărilor, studiilor și/sau a analizelor care în mare parte au avut un caracter inopinat. Suportul la fundamentarea procesului decizional a fost și este principalul rol al subdiviziunii de cercetări economice și aplicate.

Luând în considerație importanța fundamentării deciziilor, suportul departamentului cercetări economice și aplicate a fost prezent pe parcursul întregului proces de introducere în circulație a monedelor metalice de 1, 2, 5 și 10 lei. Pentru fiecare valoare nominală a monedelor metalice a fost efectuate studii separate pentru determinarea necesității de implementare, care au inclus și considerații de balansare a costurilor de implementare și estimare a costurilor de deservire. În rezultatul unui alt studiu de suport al politicilor în domeniul numerarului au fost prezentate un șir de măsuri de optimizare a numeralului din circulație.

Având în vedere evoluțiile recente, departamentul cercetări economice și aplicate pe parcursul anului a pregătit un studiu amplu privind fenomenul și riscurile aferente așa numitor monede virtuale și impactul acestora asupra economiei. Studiul prezentat a cuprins abordarea așa numitor monede virtuale din punctul de vedere al băncii centrale, impactul direct și indirect asupra economiei precum și practicile internaționale de reglementare și politicile promovate.

Pe parcursul anului 2018 a fost elaborat un studiu privind cuantificarea impactului influxului de valută asupra ratei inflației. Au fost analizate principalele componente ale inflației, comportamentul cursului de schimb, și impactul direct și indirect. Alte teme de cercetare și analiză pe parcursul anului au inclus sisteme alternative de plăți fără numerar și reglementarea acestora.

În același timp au fost fortificate relațiile de conlucrare cu mediul academic și instituțiile de învățământ superior cu profil economic din Republica Moldova, inclusiv **Institutul Național de Cercetări Economice** și **Academia de Studii Economice din Moldova**.

Capitolul 12

Comunicarea externă

După aprobarea în anul 2017 a Strategiei de comunicare, Banca Națională a Moldovei a continuat să își diversifice instrumentele și canalele de informare, menținând ca bază principiile de transparență, accesibilitate, claritate, actualitate și previzibilitate.

Scopul principal al procesului de comunicare este ancorarea așteptărilor inflaționiste în proximitatea țintei urmărite de Banca Națională și sporirea credibilității în sectorul financiar-bancar din Republica Moldova. În acest sens, Banca Națională și-a manifestat deschiderea către publicul larg, pe care l-a informat în mod continuu despre hotărârile sale și a explicat cadrul macroeconomic care a fundamentat luarea acestor decizii, precum și efectele asupra evoluției inflației.

Unul dintre canalele de comunicare a BNM cu publicul larg este mass-media. În acest context, pe parcursul anului 2018, Banca Națională a publicat și a transmis presei peste 90 de comunicate, au fost prezentate peste 700 de răspunsuri la solicitările jurnaliștilor, au fost organizate 13 transmisiuni live de la diverse evenimente precum prezentarea Raportului asupra inflației (4), Evenimentului de lansare în circuit a monedelor de 1, 2, 5 și 10 lei, prezentarea Deciziei asupra politicii monetare (6), Seminar la nivel înalt: „Reformele sectorului bancar. Tranziția de la Basel I la Basel III” etc. Totodată, pentru a promova principiul echidistanței în relația cu mass-media, în 2018 a fost implementat un nou format – interviul cumulativ al guvernatorului BNM, care a răspuns la întrebările tuturor instituțiilor mass-media din Republica Moldova.

În același timp, Banca Națională a continuat dezvoltarea comunicării prin intermediul multimedia și rețelele de socializare, nu doar prin difuzarea informației, ci și comunicarea (întrebări – răspunsuri) cu publicul. Prin intermediul instrumentelor ce permit analiza utilității paginii web și mesajelor recepționate prin rețelele de socializare, constatăm creșterea interesului utilizatorilor (vârsta 25-45 de ani) față de subiecte precum politica monetară, supravegherea bancară, actele normative elaborate de BNM și educația financiară.

Impactul semnificativ îl au postările Băncii Naționale pe rețelele de socializare: Facebook, Youtube, Twitter, LinkedIn, ceea ce reflectă și interesul grupurilor-țintă mai puțin inițiate în subiectul financiar-bancar. Analizând redirectionarea de pe pagina de Facebook către pagina web oficială a BNM, urmărim o creștere lunară a numărului de vizitatori, de pe această rețea de socializare, spre finele anului ajungând la cifra de 13923. Doar în luna februarie 2018, transmisiunea evenimentului de lansare a monedelor metalice de 1, 2, 5 și 10 lei, pe pagina de Facebook a Băncii Naționale, a acumulat 11300 de vizualizări.

În contextul asumării unei comunicări eficiente și prompte cu publicul, Banca Națională a elaborat și aprobat în anul 2018 planuri de comunicare în situații de criză și excepționale. Astfel, Banca Națională a Moldovei reușește să asigure o comunicare continuă și eficientă cu publicul larg, adaptându-se la schimbările și transformările social-economice, în sensul îndeplinirii mandatului său de menținere a stabilității prețurilor, dar și de consolidare a sectorului financiar-bancar din Republica Moldova.

Capitolul 13

Responsabilitatea socială

Pe lângă realizarea obiectivelor și atribuțiilor sale prevăzute de legislație, Banca Națională se angajează în dezvoltarea societății în care este prezentă. Astfel, responsabilitatea socială a devenit o parte integrantă a rolului său de bancă centrală.

Educația financiară pentru toți

În acest sens, Banca Națională continuă procesul de educație financiară, cu scopul de a explica pe înțelesul tuturor fenomenele economice și financiare, de a crește competențele economice ale cetățenilor. Evenimentele de educație financiară se bucură de popularitate, în special, în rândul cadrelor didactice și al tinerilor. Printre vizitatori sunt nu doar locuitorii din mun. Chișinău, ci și din alte regiuni ale țării. În perioadele de desfășurare a activităților de educație financiară, zilnic sunt recepționate peste 30 de solicitări, prin intermediul poștei electronice și rețelelor de socializare. În anul 2018, sala de expoziții a BNM a fost vizitată de peste 2 000 de persoane.

Proiectul de primă amploare în acest context este Global Money Week („Săptămâna Internațională a Educației Financiare”) realizat în luna martie 2018. Dat fiind numărul mare de solicitări, perioada activităților a fost extinsă pentru două săptămâni. Experții BNM au susținut prezentări la diverse teme din domeniul financiar-bancar, în funcție de categoria de vârste ale vizitatorilor. În cadrul Global Money Week 2018, a continuat proiectul „De la elev la elev” lansat în toamna anului 2017, cu elevii-voluntari ai liceului Academiei de Științe a Moldovei, care au fost în rol de experți, în deosebi, pentru elevii claselor primare.

Alte proiecte au fost: Ziua ușilor deschise, O zi de vacanță la BNM, Ziua Internațională a Economisirii, 25 de ani de la introducerea monedei naționale.

Activitățile publice de educație financiară și responsabilitate socială ale BNM au inclus, de asemenea, prezentări ale specialiștilor BNM la instituțiile de învățământ superior din Republica Moldova, în cadrul unei importante campanii de informare realizate pe parcursul anului despre punerea în circulație, începând cu 28 februarie 2018, a monedelor noi de 1, 2, 5 și 10 lei. În cadrul acestei campanii, BNM a organizat și un concurs de eseuri pentru elevi la tema „Leul moldovenesc la 25 de ani”, cu decernarea premiilor la solemnitatea dedicată acestei aniversări.

La începutul anului 2018, Banca Națională a încheiat acorduri de parteneriat cu Academia de Studii Economice a Moldovei (ASEM)

și Universitatea Tehnică a Moldovei (UTM). Părțile și-au propus să coopereze în vederea organizării studiilor și schimbului reciproc de cunoștințe pentru a pregăti și perfecționa specialiști în domeniul bancar.

Totodată, au fost stabilite relații de colaborare cu Alianța Organizațiilor pentru Persoanele cu Dizabilități din Republica Moldova. Drept urmare, BNM a găzduit trei grupuri de persoane de la Asociația „Motivație”, Asociația Obștească „Eco-Răzeni” și Inspectoratul Național de Probațiune.

Banca susține diversitatea și crearea unui mediu în care oamenii cu dizabilități își pot explora talentul și se pot dezvolta profesional, astfel 5 angajați din cadrul băncii sunt persoane cu dizabilități.

De asemenea, Banca Națională își încurajează angajații să participe la acțiuni caritabile sau de voluntariat. Astfel, în cursul anului, a fost organizat un șir de târguri de caritate, banii colectații fiind transmiși unui centru de plasament pentru copii din Republica Moldova.

Contribuția socială

Banca își asumă angajamentul de a contribui la dezvoltarea comunității în general și a susține educația și învățarea, astfel, BNM oferă oportunități de desfășurare a stagiilor de practică pentru studenți, aceștia având posibilitatea să cunoască activitatea sectorului financiar-bancar și sporind șansele de angajare la finisarea studiilor. Menționăm că pe parcursul anului 2018, stagiul de practică în cadrul băncii au desfășurat 32 studenți, dintre care 5 studenți își desfășoară studiile peste hotarele țării. Prin oportunitatea oferită de BNM, studenții respectiv au posibilitatea să revină după studii și să obțină un loc de muncă în țară.

Dezvoltarea angajaților

Banca oferă angajaților oportunități de învățare și dezvoltare, având la bază cele mai noi tendințe, astfel încât să se potrivească unei game variate de necesități de dezvoltare profesională și pentru a susține, în mod direct, performanța băncii. Astfel, angajații au posibilitatea să dezvolte abilitățile potrivite poziției pe care o ocupă în cadrul băncii, prin intermediul unor canale și metode de învățare diversificate și alternative, optimizând, în același timp, costurile. Pe parcursul anului 2018, angajații BNM au beneficiat de peste 19 mii de ore de instruire interne în diverse domenii tangente activității unei bănci centrale.

Sondaj privind opinia angajaților

Sondajul privind opinia angajaților este unul din instrumentele folosite de către bancă pentru a afla opiniile angajaților săi. Fiecare versiune a sondajului este îmbunătățită cu noi aspecte necesare pentru a măsura cu percepția angajaților cu privire la diferite aspecte ale muncii, nivelul de implicare, posibilitățile de dezvoltare, aspecte privind relaționarea și colaborarea în cadrul băncii, transparență și comunicare, așteptări și realizări corporative. Rata de răspuns a angajaților este în creștere la fiecare sondaj de opinie. Rezultatele sondajului au identificat că peste 84 la sută dintre angajați sunt mulțumiți de activitatea în cadrul băncii. În același timp, au fost identificate aspectele necesare de îmbunătățit pentru atingerea performanței optime și pentru creșterea eficienței angajaților.

Concediu de îngrijire a copilului și maternitate

În 2018, 58 de angajați se aflau în concediu pentru îngrijirea copilului și de maternitate (53 de femei și 5 bărbați). Banca oferă program de lucru redus pentru cei care se întorc din concediu de creștere a copilului.

Sănătatea și securitatea angajaților

Banca respectă legislația națională privind sănătatea și securitatea angajaților săi. De asemenea, asigură implementarea deciziilor referitoare la Securitatea și Sănătatea în muncă, asigură condiții optime de muncă cu scopul de a preveni accidentele sau bolile profesionale, și se asigură că toți angajații sunt informați cu privire la politicile și procedurile de securitatea și sănătatea muncii.

Instituția s-a implicat activ în promovarea modului sănătos de viață, prin participarea la Maratonul Internațional 2018 și competițiile anuale la volei și ping-pong organizate între angajații băncii.

Listă de figuri

1.1 Evoluția comparativă a PIB în economiile selectate în anii 2017 și 2018 (%)*	11
1.2 Evoluția indicelui USDX în contextul politicii monetare a SRF	11
1.3 Ritmul mediu anual de creștere a prețurilor internaționale (%)	12
2.1 Contribuția componentelor cererii (p.p.) la creșterea PIB (%)	15
2.2 Contribuția sectoarelor economiei (p.p.) la creșterea PIB (%)	15
2.3 Evoluția în termeni reali a consumului final al gospodăriilor populației (% f.a.p.)	16
2.4 Evoluția venitului disponibil al populației (% f.a.p.) și contribuțiile componentelor (p.p.)	16
2.5 Rata anuală a formării brute de capital (%) și contribuția componentelor (p.p.)	16
2.6 Rata anuală a investițiilor în active imobilizate (%) și contribuția după sursele de finanțare (p.p.)	17
2.7 Rata anuală a producției globale agricole (%) și contribuția după sectoare (p.p.)	17
2.8 Evoluția producției industriale (% f.a.p.) și contribuția componentelor (p.p.)	17
2.9 Evoluția în termeni reali a transportului de mărfuri (% f.a.p.) și contribuția componentelor (p.p.)	18
2.10Evoluția în termeni reali a comerțului intern (% f.a.p.)	18
2.11Evoluția comerțului cu ridicata (% f.a.p.), prețuri curente	18
2.12Evoluția ratei anuale a exporturilor (%) și contrib. pe categorii de țări (p.p.)	20
2.13Evoluția ratei anuale a exporturilor (%) și contrib. pe grupuri de mărfuri (p.p.)	20
2.14Evoluția ratei anuale a exporturilor (%) și contrib. după origine (p.p.)	20
2.15Evoluția ratei anuale a importurilor (%) și contrib. pe categorii de țări (p.p.)	20
2.16Evoluția ratei anuale a importurilor (%) și contrib. pe grupuri de mărfuri (p.p.)	20
2.17Rata anuală de creștere a populației ocupate (% f.a.p.) și formarea acesteia după sectoarele economiei naționale (p.p.)	20
2.18Evoluția ratei șomajului și a ratei de ocupare a populației (%)	21
2.19Fondul de salarizare în economie și numărul mediu de salariați (% f.a.p.)	21
2.20Salariul mediu real (% f.a.p.)	21
2.21Rata anuală a IPC (%)	22
2.22Ritmul anual a subcomponentelor inflației (%)	22

2.23Evoluția inflației anuale și contribuția subcomponentelor (p.p.)	22
2.24Contribuția subcomponentelor la dinamica anuală a inflației de bază (p.p.)	23
2.25Contribuția componentelor la dinamica anuală a prețurilor la produsele alimentare (p.p.) .	23
2.26Contribuția componentelor la dinamica anuală a prețurilor reglementate (p.p.)	24
2.27Contribuția componentelor (p.p.) la creșterea anuală a prețurilor la combustibili (%)	25
2.28Rata anuală a prețurilor în industrie (%)	25
2.29Rata anuală a prețurilor în industrie (%) și contribuția componentelor acesteia clasificată după principalele ramuri (p.p.)	26
2.30Evoluția ratei anuale a prețurilor în construcții (%)	26
2.31Rata anuală a prețurilor producătorului la produsele agricole (%)	26
2.32Indicatorii bugetului public național	27
2.33Contul curent – componente principale	28
2.34Exportul de bunuri, structura pe zone geografice (%)	28
2.35Importul de bunuri, structura pe zone geografice, prețuri CIF (%)	29
2.36Importurile de produse energetice și electricitate (milioane USD, prețuri CIF)	29
2.37Veniturile primare, pe componente (milioane USD)	30
2.38Veniturile secundare, pe componente (milioane USD)	30
2.39Distribuția geografică a remiterilor personale (milioane USD)	30
2.40Contul financiar după categorii funcționale (milioane USD)	31
2.41Investiții directe: acumularea netă de pasive, dezagregate pe instrumente (milioane USD)	31
2.42Poziția investițională internațională în dinamică, la sfârșit de perioadă (milioane USD) . . .	32
2.43Indicatorii suficienței activelor oficiale de rezervă ale Republicii Moldova (milioane USD) .	32
2.44Investițiile directe, pasive, componentele de bază, stoc* la sfârșit de perioadă (milioane USD)	32
2.45Investițiile directe, capital propriu acumulat la 31.12.2018, pe activități economice (conform CAEM 2), %	33
2.46Datoria de stat ca pondere în PIB (%)	34
2.47Datoria externă brută în dinamică	35
2.48Structura datoriei externe pe scadențe, la sfârșitul perioadei (milioane USD)	35
2.49Structura datoriei externe pe termen scurt pe tipuri de angajamente, la 31.12.2018	35
3.1 Evoluția soldului zilnic al operațiunilor de piață monetară (milioane lei)	37

3.2	Evoluția soldului mediu lunar al depozitelor overnight și a ratei medii a dobânzii	38
3.3	Evoluția mijloacelor atrase în MDL, a rezervelor obligatorii în MDL și a normei rezervelor obligatorii	39
3.4	Evoluția rezervelor obligatorii în dolari SUA și euro	39
3.5	Evoluția cursului oficial de schimb MDL/USD și volumul tranzacțiilor zilnice ale BNM în anul 2018	40
3.6	Evoluția componentelor masei monetare M2 (% , creștere față de luna similară a anului precedent)	41
3.7	Dinamica principalelor componente ale masei monetare M3 (% , creștere față de luna similară a anului precedent)	41
3.8	Soldul creditelor acordate în economie (% , creștere față de luna similară a anului precedent)	42
3.9	Dinamica componentelor soldului creditelor acordate în economie (% , creștere față de luna similară a anului precedent)	42
3.10	Dinamica volumului și a ratelor medii ponderate la creditele noi acordate în MDL	42
3.11	Dinamica volumului și a ratelor medii ponderate la creditele noi acordate în valută	43
3.12	Dinamica componentelor soldului depozitelor atrase (% , creștere față de luna similară a anului precedent)	43
3.13	Dinamica volumului și a ratelor medii ponderate la depozitele noi la termen atrase în MDL	43
3.14	Dinamica volumului și a ratelor medii ponderate la depozitele noi la termen atrase în valută recalculate în MDL	44
3.15	Ratele medii ale dobânzilor în MDL (%)	44
3.16	Evoluția marjei bancare la operațiunile noi în moneda națională și în valută (p.p.)	45
3.17	Ratele medii ale dobânzilor aferente soldurilor creditelor și depozitelor (%)	45
3.18	Indicatorii cantitativi ai pieței primare a VMS (milioane lei)	47
3.19	Dinamica lunară a indicatorilor pieței primare a VMS	47
3.20	Structura emisiunilor de VMS pe scadențe	47
3.21	Dinamica ratelor nominale ale dobânzilor la VMS cu scadența până la un an (%)	48
3.22	Evoluția ratelor dobânzilor pe piața financiară (%)	48
3.23	Dinamica volumului VMS în circulație la finele perioadei (milioane lei)	49
3.24	Dinamica indicatorilor VMS comercializate pe piața secundară	49
3.25	Structura VMS comercializate pe piața secundară în diviziune pe scadențe în anul 2017	49
3.26	Structura VMS comercializate pe piața secundară în diviziune pe scadențe în anul 2018	50
3.27	Structura VMS aflate în circulație în profilul deținătorilor la situația din 31.12.2017	50

3.28 Structura VMS aflate în circulație în profilul deținătorilor la situația din 30.07.2018	50
3.29 Evoluția ratelor de referință pe piața interbancară și a ratei de bază a BNM (%)	51
3.30 Rulajul tranzacțiilor valutare contra lei realizate pe piața valutară internă, în structură după modalitatea de decontare (virament sau numerar)	52
3.31 Structura rulajului total al tranzacțiilor valutare contra lei efectuate pe piața valutară internă în anul 2017 (%)	52
3.32 Structura rulajului total al tranzacțiilor valutare contra lei efectuate pe piața valutară internă în anul 2018 (%)	52
3.33 Numărul total al operațiunilor de schimb valutar cu persoanele juridice, pe valute	53
3.34 Numărul tranzacțiilor cu euro și dolari SUA pe piața valutară intrabancară prin virament, structurate potrivit sumei tranzacționate (cu echivalentul de la 10 000 până la 100 000 dolari SUA)	53
3.35 Numărul tranzacțiilor cu euro și dolari SUA pe piața valutară intrabancară prin virament, structurate potrivit sumei tranzacționate (mai mari de echivalentul a 100 000 dolari SUA)	53
3.36 Activele valutare bilanțiere, la curs efectiv, în structură pe tip de activ (milioane dolari SUA)	54
3.37 Structura valutară a activelor valutare bilanțiere, curs efectiv (%)	54
3.38 Obligațiunile valutare bilanțiere, la curs efectiv, în structură pe tip de pasiv (milioane dolari SUA)	55
3.39 Structura valutară a obligațiunilor valutare bilanțiere, curs efectiv (%)	55
3.40 Fluctuațiile cursului oficial al monedei naționale în raport cu dolarul SUA și euro	56
3.41 Evoluția monedelor unor parteneri comerciali principali ai Republicii Moldova și ale unor țări din regiune față de dolarul SUA, 31.12.18/31.12.17 (%)	56
3.42 Contribuția monedelor principalilor parteneri comerciali ai Republicii Moldova la modificarea cursului real efectiv în anul 2018	57
3.43 Dinamica cursului real efectiv al monedei naționale calculat pe baza ponderii monedelor principalilor parteneri comerciali pe parcursul perioadei 01/2016 – 12/2018	57
3.44 Structura valutară a ofertei nete de valută de la persoanele fizice (recalculată la un curs constant)	57
3.45 Gradul de acoperire a cererii nete prin oferta netă și dinamica cursului oficial	58
3.46 Evoluția activelor oficiale de rezervă exprimate în luni de import de mărfuri și servicii (MBP6)	58
3.47 Ratele profitabilității pentru valorile mobiliare guvernamentale cu scadență de 2 ani	60
3.48 Ratele de bază în SUA, UE, Marea Britanie	60
3.49 Structura rezervelor valutare pe instrumente investiționale la finele anilor 2016-2018 (milioane dolari SUA)	61
3.50 Compoziția rezervelor valutare la 31.12.2018	61
3.51 Compoziția valutară normativă la 31.12.2018	61

4.1	Dinamica principalilor indicatori financiari pe sectorul bancar al Republicii Moldova pentru perioada 31.12.2017* – 31.12.2018	63
4.2	Dinamica fondurilor proprii/capitalului (milioane lei) și a ratei fondurilor proprii totale/suficienței capitalului ponderat la risc (%) pe sector bancar al Republicii Moldova pentru perioada 31.12.2017 – 31.12.2018	64
4.3	Dinamica concentrării fondurilor proprii totale/CNT al sectorului bancar al Republicii Moldova pe grupuri de bănci pentru perioada 31.12.2017* – 31.12.2018 (%)	64
4.4	Structura capitalului social al sectorului bancar din Republica Moldova conform sursei de proveniență a investițiilor pentru perioada 31.12.2017 – 31.12.2018 (%)	65
4.5	Dinamica concentrării activelor sectorului bancar al Republicii Moldova pe grupuri de bănci pentru perioada 31.12.2017* – 31.12.2018 (%)	66
4.6	Concentrarea activelor sectorului bancar 31.12.2018 (%)	66
4.7	Dinamica structurii activelor sectorului bancar al Republicii Moldova pentru perioada 31.12.2017 – 31.12.2018 (milioane lei)	66
4.8	Dinamica activelor, creditelor și depozitelor raportate la PIB (%)	67
4.9	Distribuirea pe ramuri a creditelor la 31.12.2018 (%)	67
4.10	Dinamica structurii portofoliului de credite al sectorului bancar din Republica Moldova conform categoriilor de clasificare pentru perioada 31.12.2017 (%)	67
4.11	Dinamica structurii portofoliului de credite al sectorului bancar din Republica Moldova conform categoriilor de clasificare pentru perioada 31.12.2018 (%)	68
4.12	Dinamica veniturilor și a cheltuielilor sectorului bancar al Republicii Moldova pentru anii 2017-2018 (milioane lei)	68
4.13	Structura veniturilor sectorului bancar al Republicii Moldova în anul 2018 (%)	69
4.14	Structura cheltuielilor sectorului bancar al Republicii Moldova în anul 2018 (%)	69
4.15	Dinamica marjei nete a dobânzii, rentabilității activelor și capitalului ale sectorului bancar al Republicii Moldova pentru perioada 31.12.2017-31.12.2018 (%)	69
4.16	Dinamica concentrării datoriilor sectorului bancar al Republicii Moldova pe grupuri de bănci pentru perioada 31.12.2017 - 31.12.2018 (%)	70
4.17	Dinamica activelor lichide (milioane lei) și ponderii acestora în totalul activelor sectorului bancar al Republicii Moldova (%)	70
4.18	Structura plasărilor peste hotare ale băncilor din Republica Moldova (%)	72
5.1	Numărul și valoarea plăților efectuate prin intermediul prestatorilor de servicii de plată nebancari	83
5.2	Numărul cardurilor de plată aflate în circulație (mii unități)	86
5.3	Numărul operațiunilor efectuate cu cardurile de plată emise în Republica Moldova (milioane operațiuni)	87
5.4	Structura operațiunilor domestice	87

5.5 Ponderea operațiunilor efectuate în străinătate cu cardurile emise în Republica Moldova . . .	88
5.6 Indicatori de dezvoltare a pieței cardurilor de plată din Republica Moldova	88
5.7 Numărul utilizatorilor SADD după tipul sistemelor	89
5.8 Numărul și valoarea operațiunilor efectuate prin intermediul SADD	89
6.1 Evoluția bancnotelor în circulația monetară din punct de vedere valoric (milioane lei) . . .	91
6.2 Evoluția bancnotelor în circulația monetară din punct de vedere cantitativ (milioane bancnote)	91
6.3 Structura pe valori nominale a bancnotelor în circulație la finele anului 2018	91
6.4 Evoluția monedelor în circulația monetară din punct de vedere valoric (milioane lei)	92
6.5 Evoluția monedelor în circulația monetară din punct de vedere cantitativ (milioane monede)	92
6.6 Bancnote emise în cursul anului 2018 din punct de vedere cantitativ	92
6.7 Monede divizionare bani emise în cursul anului 2018 din punct de vedere cantitativ	93
6.8 Monede metalice lei emise în cursul anului 2018 din punct de vedere cantitativ	93
6.9 Bancnote retrase din circulație în cursul anului 2018 din punct de vedere cantitativ	93
6.10 Bancnote retrase din circulație în cursul anului 2017 din punct de vedere cantitativ	94
6.11 Structura pe valori nominale a falsurilor constatate în anul 2018 din punct de vedere cantitativ	94
6.12 Structura pe valori nominale a falsurilor constatate în anul 2017 din punct de vedere cantitativ	94
9.1 Procese management resurse umane	124
9.2 Fluctuația voluntară a personalului BNM	124
9.3 Informații generale privind angajații BNM	124
9.4 Principalele domenii de instruire la care au participat salariații	125
9.5 Evoluția nivelului de performanță al angajaților BNM	125
9.6 Evoluția procesului de recrutare în BNM	125
9.7 Stagii de practică a studenților în BNM	126
10.1 Evoluția profitului disponibil pentru distribuire/pierderi totale (milioane lei)	129
10.2 Evoluția profitabilității rezervelor valutare în anul 2018 în comparație cu anul 2017 (p.p.)	132

Listă de tabele

1.1	Aprecierea (-)/deprecierea (+) valutelor în anul 2018 %*	12
1.2	Evoluția indicatorilor selectați în economiile vecine și a unor parteneri de comerț în anul 2018 (%)	13
3.1	Ratele nominale medii ponderate anuale ale dobânzii la valorile mobiliare de stat pe scadențe (%)	48
A.1	Balanța de plăți a Republicii Moldova (conform MBP6) - agregate principale (milioane USD)	148
A.2	Împrumuturi externe (acumularea de pasive), trageri și rambursări (milioane USD)	149
A.3	Poziția investițională internațională (MBP6) a Republicii Moldova, la sfârșit de perioadă (milioane USD)	149
A.4	Datoria externă brută (MBP6) la sfârșitul perioadei, pe sectoare instituționale și pe scadențe (originale) (milioane USD)	150
A.5	Operațiunile pe piața valutară internă contra moneda națională (echivalentul în milioane dolari SUA)	150
A.6	Structura rulajului tranzacțiilor valutare contra moneda națională pe piața valutară internă	151
A.7	Soldul net (cumpărări minus vânzări) al tranzacțiilor valutare contra lei realizate de băncile licențiate, conform datei tranzacției (echivalentul în milioane dolari SUA)	151
A.8	Activele valutare bilanțiere ale băncilor licențiate (echivalentul în milioane dolari SUA)	152
A.9	Disponibilități în valută ale băncilor licențiate (echivalentul în milioane dolari SUA)	152
A.10	Obligațiunile valutare bilanțiere ale băncilor licențiate (echivalentul în milioane dolari SUA)	152
A.11	Structura valutară a conturilor curente și de depozit ale clienților băncilor licențiate (milioane dolari SUA)	153
A.12	Activele și obligațiunile condiționale în valută ale băncilor licențiate (echivalentul în milioane dolari SUA)	153
A.13	Limite pe investiții și constrângeri aplicate de BNM în procesul de gestionare a riscului investițional	154
A.14	Dinamica structurii datoriilor sectorului bancar al Republicii Moldova pentru perioada 31.12.2017 - 31.12.2018	155
A.15	Dinamica plasărilor peste hotare ale băncilor din Republica Moldova (milioane lei)	156
A.16	Evoluția plăților decontate prin sistemul automatizat de plăți interbancare	156
A.17	Caracteristicile monedelor jubiliare și comemorative - emisia 2018	157
A.18	Aranjamente financiare cu FMI de care a beneficiat Banca Națională a Moldovei	157

A.19 Rezultatul net din implementarea politicii monetare și al activităților ce țin de relațiile cu Guvernul Republicii Moldova	157
A.20 Rezultatul net obținut în urma gestionării rezervelor valutare deținute de Banca Națională a Moldovei	157
A.21 Evoluția cursului oficial de schimb	158
A.22 Ponderea pozițiilor bilanțiere semnificative (%) și ratele medii anuale aferente instrumentelor financiare (%)	158
A.23 Capital și rezerve	159
A.24 Lista hotărârilor Consiliului de supraveghere și ale Comitetului executiv publicate în Monitorul Oficial al Republicii Moldova în anul 2018	160
A.25 Lista hotărârilor Consiliului de supraveghere și ale Comitetului executiv publicate în Monitorul Oficial al Republicii Moldova în anul 2018 (continuare)	161

Anexa A

Anexe

Tabelul A.1: Balanța de plăți a Republicii Moldova (conform MBP6) - agregate principale (milioane USD)

	2017 IV	2018 I	2018 II	2018 III	2018 IV	2017	2018
CONTUL CURENT	-49,55	-213,83	-291,18	-336,54	-345,16	-562,07	-1 186,71
Bunuri	-681,83	-683,63	-828,95	-882,89	-913,28	-2 569,06	-3 308,75
Servicii	108,12	74,33	83,43	120,10	95,44	316,95	373,30
Venituri primare	189,67	111,06	140,32	151,27	187,59	556,57	590,24
Venituri secundare	334,49	284,41	314,02	274,98	285,09	1 133,47	1 158,50
CONTUL DE CAPITAL	-4,93	-6,63	-10,18	-11,88	-10,69	-21,35	-39,38
Necesarul net de finanțare (contul curent și de capital)	-54,48	-220,46	-301,36	-348,42	-355,85	-583,42	-1 226,09
CONTUL FINANCIAR	-90,69	-226,94	-290,64	-340,19	-274,39	-507,61	-1 132,16
Investiții directe, net	-4,13	-101,26	-34,68	-12,94	-47,80	-149,78	-196,68
Investiții de portofoliu, net	-0,04	-1,09	2,60	0,07	2,80	-0,27	4,38
Derivative financiare, net	-0,16	0,83	-0,33	-0,12	0,71	-0,43	1,09
Alte investiții, net	-255,93	-168,16	-332,49	-442,97	-232,86	-888,33	-1 176,48
Active de rezervă	169,57	42,74	74,26	115,77	2,76	531,20	235,53
Erori și omisiuni nete	-36,21	-6,48	10,72	8,23	81,46	75,81	93,93
% la PIB*							
CONTUL CURENT	-1,8	-9,5	-11,0	-9,8	-11,6	-5,8	-10,5
Bunuri	-24,6	-30,4	-31,3	-25,7	-30,7	-26,6	-29,3
Servicii	3,9	3,3	3,1	3,5	3,2	3,3	3,3
Venituri primare	6,8	4,9	5,3	4,4	6,3	5,8	5,2
Venituri secundare	12,1	12,7	11,8	8,0	9,6	11,7	10,2
CONTUL DE CAPITAL	-0,2	-0,3	-0,4	-0,3	-0,4	-0,2	-0,3
Necesarul net de finanțare (contul curent și de capital)	-2,0	-9,8	-11,4	-10,1	-12,0	-6,0	-10,8
CONTUL FINANCIAR	-3,3	-10,1	-11,0	-9,9	-9,2	-5,2	-10,0
Investiții directe, net	-0,1	-4,5	-1,3	-0,4	-1,6	-1,5	-1,7
Investiții de portofoliu și derivative financiare, net	0,0	0,0	0,1	0,0	0,1	0,0	0,0
Alte investiții, net	-9,2	-7,5	-12,5	-12,9	-7,8	-9,2	-10,4
Active de rezervă	6,1	1,9	2,8	3,4	0,1	5,5	2,1

* SCN 2018

Sursa: BNM

Tabelul A.2: Împrumuturi externe (acumularea de pasive), trageri și rambursări (milioane USD)

	2017 IV		2018 I*		2018 II*		2018 III*		2018 IV	
	valor.	ramb.	valor.	ramb.	valor.	ramb.	valor.	ramb.	valor.	ramb.
Împrumuturi	114,00	66,14	73,88	121,09	130,69	71,55	151,84	117,17	158,64	117,42
Banca centrală	8,78	8,95	-	21,01	20,37	11,24	-	18,84	-	10,77
termen lung	8,78	8,95	-	21,01	20,37	11,24	-	18,84	-	10,77
Administrația publică	36,34	12,07	5,11	40,96	38,8	12,62	59,35	47,04	41,57	14,45
termen lung	36,34	12,07	5,11	40,96	38,8	12,62	59,35	47,04	41,57	14,45
Societăți care acceptă depozite, exclusiv banca centrală	24,42	3,03	1,2	16,6	9,49	8,67	3,07	7,42	20,39	5,53
termen scurt	1,11	-	1,2	-	1,09	-	0,01	-	0,57	-
termen lung	23,31	3,03	-	16,6	8,4	8,67	3,06	7,42	19,82	5,53
Societăți nefinanciare, GP și IFSLSGP	28,06	23,76	35,84	27,52	42,76	22,3	71,06	27,64	69,15	66,68
termen scurt	2,97	0,8	1,36	1,12	1,73	3,17	1,4	3,53	12,18	18,32
termen lung	25,09	22,96	34,48	26,4	41,03	19,13	69,66	24,11	56,97	48,36
Alte societăți financiare	16,4	18,33	31,73	15	19,27	16,72	18,36	16,23	27,53	19,99
termen scurt	-	-	-	-	0,03	-	-	-	-	-
termen lung	16,4	18,33	31,73	15	19,24	16,72	18,36	16,23	27,53	19,99

Notă: GP – gospodăriile populației;
 IFSLSGP – instituții fără scop lucrativ în serviciul gospodăriilor populației
 * date revizuite
 Sursa: BNM

Tabelul A.3: Poziția investițională internațională (MBP6) a Republicii Moldova, la sfârșit de perioadă (milioane USD)

	31.12.2016	31.12.2017	31.03.2018	30.06.2018	30.09.2018	31.12.2018
Poziția investițională internațională (netă)	-2 311,41	-3 249,85	-3 542,39	-3 700,69	-3 961,32	-4 166,92
Active	5 289,61	5 717,88	5 801,86	5 545,54	5 477,51	5 364,14
<i>Investiții directe</i>	<i>247,07</i>	<i>258,47</i>	<i>267,15</i>	<i>257,70</i>	<i>290,38</i>	<i>293,49</i>
Participații și acțiuni	177,31	188,17	190,66	193,55	216,78	220,93
Instrumente de natura datoriei	69,76	70,30	76,49	64,15	73,60	72,56
<i>Investiții de portofoliu și derivate financiare</i>	<i>9,09</i>	<i>8,97</i>	<i>8,97</i>	<i>9,21</i>	<i>9,21</i>	<i>12,01</i>
<i>Alte investiții</i>	<i>2 827,52</i>	<i>2 647,18</i>	<i>2 650,56</i>	<i>2 378,85</i>	<i>2 156,74</i>	<i>2 063,46</i>
Alte participații la capital	0,00	0,56	0,56	0,56	0,56	0,56
Numerar și depozite	2 103,81	1 843,51	1 860,27	1 649,95	1 433,92	1 349,73
Împrumuturi	107,62	106,07	106,86	106,53	106,78	106,68
Credite comerciale și avansuri	607,07	688,02	673,85	612,79	606,46	597,47
Alte creanțe	9,02	9,02	9,02	9,02	9,02	9,02
<i>Active de rezervă</i>	<i>2 205,93</i>	<i>2 803,26</i>	<i>2 875,18</i>	<i>2 899,78</i>	<i>3 021,18</i>	<i>2 995,18</i>
Pasive	7 601,02	8 967,73	9 344,25	9 246,23	9 438,83	9 531,06
<i>Investiții directe</i>	<i>3 041,32</i>	<i>3 731,51</i>	<i>3 941,56</i>	<i>3 931,95</i>	<i>4 029,49</i>	<i>4 087,40</i>
Participații și acțiuni	1 312,97	1 894,85	2 066,30	2 063,54	2 152,28	2 174,85
Instrumente de natura datoriei	1 728,35	1 836,66	1 875,26	1 868,41	1 877,21	1 912,55
<i>Investiții de portofoliu și derivate financiare</i>	<i>95,13</i>	<i>109,14</i>	<i>58,32</i>	<i>56,39</i>	<i>54,85</i>	<i>54,43</i>
<i>Alte investiții</i>	<i>4 464,57</i>	<i>5 127,08</i>	<i>5 344,37</i>	<i>5 257,89</i>	<i>5 354,49</i>	<i>5 389,23</i>
Numerar și depozite	135,84	165,33	180,76	148,12	145,60	140,24
Împrumuturi	3 092,97	3 389,96	3 401,24	3 363,99	3 402,45	3 403,55
Credite comerciale și avansuri	933,98	1 256,56	1 349,57	1 382,95	1 473,37	1 543,41
Alte angajamente-altele	144,03	147,99	241,68	197,45	168,03	138,80
Alocări de DST	157,75	167,24	171,12	165,38	165,04	163,23

Sursa: BNM

Tabelul A.4: Datoria externă brută (MBP6) la sfârșitul perioadei, pe sectoare instituționale și pe scadențe (originale) (milioane USD)

	31.12.2017*	31.03.2018*	30.06.2018*	30.09.2018*	31.12.2018
Administrația publică	1 722,26	1 729,45	1 689,35	1 703,58	1 706,36
Pe termen scurt	0,59	0,91	0,36	0,24	0,24
Pe termen lung	1 721,67	1 728,54	1 688,99	1 703,34	1 706,12
Banca centrală	264,29	249,24	250,39	231,05	217,80
Pe termen lung	264,29	249,24	250,39	231,05	217,80
Societăți care acceptă depozite, exclusiv banca centrală	424,82	521,95	442,08	407,36	385,90
Pe termen scurt	257,87	369,16	293,64	262,58	228,73
Pe termen lung	166,95	152,79	148,44	144,78	157,17
Alte sectoare	2 716,27	2 844,64	2 876,45	3 012,75	3 079,42
Pe termen scurt	1 356,66	1 446,80	1 476,79	1 561,62	1 622,99
Pe termen lung	1 359,61	1 397,84	1 399,66	1 451,13	1 456,43
<i>Alte societăți financiare</i>	<i>130,81</i>	<i>147,57</i>	<i>150,86</i>	<i>153,12</i>	<i>161,49</i>
Pe termen scurt	4,92	4,95	5,72	5,85	6,68
Pe termen lung	125,89	142,62	145,14	147,27	154,81
<i>Societăți nefinanciare</i>	<i>2 550,96</i>	<i>2 662,21</i>	<i>2 690,55</i>	<i>2 824,54</i>	<i>2 883,14</i>
Pe termen scurt	1 351,37	1 441,53	1 470,78	1 555,59	1 616,14
Pe termen lung	1 199,59	1 220,68	1 219,77	1 268,95	1 267,00
<i>Gospodăriile populației și IFSLSGP**</i>	<i>34,50</i>	<i>34,86</i>	<i>35,04</i>	<i>35,09</i>	<i>34,79</i>
Pe termen scurt	0,37	0,32	0,29	0,18	0,17
Pe termen lung	34,13	34,54	34,75	34,91	34,62
Investiții directe: creditare intragrup	1 836,65	1 875,25	1 868,40	1 877,20	1 912,54
Pe termen scurt	149,49	161,14	163,94	173,95	180,61
Pe termen lung	1 687,16	1 714,11	1 704,46	1 703,25	1 731,93
TOTAL	6 964,29	7 220,53	7 126,67	7 231,94	7 302,02

*date revizuite

**IFSLSGP – instituții fără scop lucrativ în serviciul gospodăriilor populației

Sursa: BNM

Tabelul A.5: Operațiunile pe piața valutară internă contra moneda națională (echivalentul în milioane dolari SUA)

	Tranzacțiile băncilor licențiate pe piața valutară contra MDL, în structură pe surse (inclusiv operațiuni cu instrumente financiare derivate)								Case de schimb valutar (numerar)	Piața valutară internă			
	BNM	bănci rezidențe	bănci nerezidențe	persoane juridice	persoane fizice și case de schimb valutar		diverse	total		virament	numerar	total	
					numerar	virament	total						
	Rulaj												
2017	433,8	279,8	27,7	6 476,5	2 474,2	345,4	2 819,6	625,9	10 663,3	1 344,3	8 189,1	3 818,5	12 007,6
2018	596,5	451,4	67,7	7 686,8	2 635,2	485,6	3 120,8	849,0	12 772,2	1 519,1	10 137,0	4 154,3	14 291,3
2018/ 2017, %	37,5	61,3	144,4	18,7	6,5	40,6	10,7	35,6	19,8	13,0	23,8	8,8	19,0
	Cumpărări												
2017	0,0	139,9	20,6	2 409,5	2 128,7	224,7	2 353,4	418,4	5 341,8	719,9	3 213,1	2 848,6	6 061,7
2018	167,0	225,7	51,1	2 808,7	2 280,6	279,0	2 559,6	569,5	6 381,6	823,8	4 101,0	3 104,4	7 205,4
2018/ 2017, %	-	61,3	148,1	16,6	7,1	24,2	8,8	36,1	19,5	14,4	27,6	9,0	18,9
	Vânzări												
2017	433,8	139,9	7,1	4 067,0	345,5	120,7	466,2	207,5	5 321,5	624,4	4 976,0	969,9	5 945,9
2018	429,5	225,7	16,6	4 878,1	354,6	206,6	561,2	279,5	6 390,6	695,3	6 036,0	1 049,9	7 085,9
2018/ 2017, %	-1,0	61,3	133,8	19,9	2,6	71,2	20,4	34,7	20,1	11,4	21,3	8,2	19,2

Sursa: Raport privind operațiunile de cumpărare și vânzare a valutei contra lei efectuate de către banca licențiată, precum și datele BNM; Raport privind operațiunile de schimb valutar efectuate de către casa de schimb valutar; Raport privind operațiunile de schimb valutar efectuate de către hoteluri.

Tabelul A.6: Structura rulajului tranzacțiilor valutare contra moneda națională pe piața valutară internă

	Piața valutară prin virament		Piața valutară în numerar		Total piața valutară internă	
	cumpărări	vânzări	cumpărări	vânzări	cumpărări	vânzări
2017	<i>Pondere, %</i>					
USD	50,6	56,9	21,7	28,9	37,0	52,4
EUR	45,8	39,5	63,2	56,7	54,0	42,3
RUB	2,0	2,8	10,7	5,8	6,1	3,3
Alte valute	1,6	0,7	4,4	8,5	2,9	2,0
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
2018	<i>Pondere, %</i>					
USD	45,0	52,0	18,7	22,6	33,6	47,7
EUR	52,0	44,7	66,2	64,7	58,1	47,7
RUB	1,6	2,6	8,8	3,9	4,7	2,8
Alte valute	1,5	0,6	6,3	8,9	3,5	1,8
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Sursa: Raport privind operațiunile de cumpărare și vânzare a valutei efectuate de către banca licențiată, precum și datele BNM; Raport privind operațiunile de schimb valutar efectuate de către casa de schimb valutar; Raport privind operațiunile de schimb valutar efectuate de către hoteluri.

Tabelul A.7: Soldul net (cumpărări minus vânzări) al tranzacțiilor valutare contra lei realizate de băncile licențiate, conform datei tranzacției (echivalentul în milioane dolari SUA)

	Soldul net						TOTAL
	BNM	bănci rezidente	bănci nerezidente	persoane juridice	persoane fizice (inclusiv case de schimb valutar)	diverse	
Trimestrul I	-28,1	0,0	-0,2	-394,4	380,0	43,4	0,7
Trimestrul II	-99,7	0,0	8,9	-436,3	470,6	56,2	-0,3
Trimestrul III	-196,0	0,0	-0,5	-476,7	625,7	57,4	9,9
Trimestrul IV	-110,0	0,0	5,3	-350,1	410,9	53,9	10,0
2017	-433,8	0,0	13,5	-1 657,5	1 887,2	210,9	20,3
Trimestrul I	-97,8	0,0	11,4	-411,2	427,8	68,6	-1,2
Trimestrul II	-41,1	0,0	6,4	-549,5	510,1	82,1	8,0
Trimestrul III	-129,8	0,0	24,3	-548,7	587,0	82,3	15,1
Trimestrul IV	6,2	0,0	-7,6	-560,0	473,5	57,0	-30,9
2018	-262,5	0,0	34,5	-2 069,4	1 998,4	290,0	-9,0

Sursa: BNM

Tabelul A.8: Activele valutare bilanțiere ale băncilor licențiate (echivalentul în milioane dolari SUA)

	Sold la 31.12.2017			Sold la 31.12.2018		31.12.2018/31.12.2017, %	
	curs fix din 31.12.2018	curs efectiv	pondere %	curs efectiv	pondere %	curs fix din 31.12.2018	curs efectiv
Credite acordate în valută, inclusiv:	777,8	803,0	47,0	780,3	46,4	0,3	-2,8
EUR	522,8	547,9	32,1	528,0	31,4	1,0	-3,6
USD	255,0	255,1	14,9	252,3	15,0	-1,1	-1,1
Disponibilități în valută, inclusiv:	674,4	697,5	40,8	668,8	39,7	-0,8	-4,1
EUR	442,5	463,7	27,1	486,2	28,9	9,9	4,9
USD	211,1	211,1	12,4	163,1	9,7	-22,7	-22,7
Alte valute	20,8	22,7	1,3	19,5	1,1	-6,3	-14,1
Rezerve obligatorii în valută	205,6	212,1	12,4	207,6	12,3	1,0	-2,1
Alte active în valută (1+2+3), inclusiv:	-65,7	-67,7	-3,9	-45,9	-2,7	-30,1	-32,2
1. Conturi „Nostro” deschise în băncile din RM	2,3	2,3	0,1	2,6	0,2	13,0	13,0
2. Alte active	37,0	38,2	2,2	45,5	2,7	23,0	19,1
3. Ajustări și reduceri pentru pierderi din depreciere	-105,0	-108,2	-6,2	-94,0	-5,6	-10,5	-13,1
Active atașate la cursul valutei	61,4	63,8	3,7	73,0	4,3	18,9	14,4
Total active valutare bilanțiere	1 653,5	1 708,7	100,0	1 683,8	100,0	1,8	-1,5

Sursa: BNM

Tabelul A.9: Disponibilități în valută ale băncilor licențiate (echivalentul în milioane dolari SUA)

	Sold la 31.12.2017	Pondere %	Sold la 31.12.2018	Pondere %	31.12.2018/ 31.12.2017, %
Conturi „Nostro” deschise în străinătate	463,7	66,5	373,4	55,8	-19,5
Numerar în valută	125,2	17,9	142,3	21,3	13,7
Plasări în străinătate	62,4	8,9	111,8	16,7	79,2
Mijloace plasate overnight	45,2	6,5	38,7	5,8	-14,4
Valori mobiliare în valută	1,0	0,2	2,6	0,4	2,6 ori
Total	697,5	100,0	668,8	100,0	-4,1

Sursa: BNM

Tabelul A.10: Obligațiunile valutare bilanțiere ale băncilor licențiate (echivalentul în milioane dolari SUA)

	Sold la 31.12.2017			Sold la 31.12.2018		31.12.2018/31.12.2017, %	
	curs fix din 31.12.2018	curs efectiv	pondere %	curs efectiv	pondere %	curs fix din 31.12.2018	curs efectiv
Total conturi curente și de depozit ale clienților non-bancari, inclusiv:	1 446,8	1 493,4	88,2	1 519,8	89,8	5,0	1,8
- rezidenți	1 365,4	1 409,6	83,3	1 452,5	85,8	6,4	3,0
- nerezidenți	81,4	83,8	5,0	67,3	4,0	-17,3	-19,7
Depozite la termen	774,9	800,1	47,3	718,9	42,5	-7,2	-10,1
Conturi curente	476,6	491,2	29,0	583,9	34,5	22,5	18,9
Depozite la vedere	195,3	202,1	11,9	217,0	12,8	11,1	7,4
Credite primite	153,6	158,6	9,4	145,1	8,6	-5,5	-8,5
Conturi „LORO” și depozite la termen ale băncilor străine	3,1	3,2	0,2	0,2	0,0	-93,5	-93,8
Alte obligațiuni în valută	36,2	37,6	2,2	27,2	1,6	-24,9	-27,7
Total obligațiuni valutare bilanțiere	1 639,7	1 692,8	100,0	1 692,3	100,0	3,2	0,0

Sursa: BNM

Tabelul A.11: Structura valutară a conturilor curente și de depozit ale clienților băncilor licențiate (milioane dolari SUA)

	Sold la 31.12.2017			Sold la 31.12.2018		31.12.2018/31.12.2017, %	
	curs fix din 31.12.2018	curs efectiv	pondere %	curs efectiv	pondere %	curs fix din 31.12.2018	curs efectiv
EUR	953,8	999,7	66,9	1 061,3	69,8	11,3	6,2
USD	483,1	483,1	32,3	447,0	29,4	-7,5	-7,5
RUB	3,5	4,2	0,3	4,6	0,3	31,4	9,5
Alte valute	6,4	6,4	0,4	6,9	0,5	7,8	7,8
Total	1 446,8	1 493,4	100,0	1 519,8	100,0	5,0	1,8

Sursa: BNM

Tabelul A.12: Activele și obligațiunile condiționale în valută ale băncilor licențiate (echivalentul în milioane dolari SUA)

	Sold la 31.12.2017	Pondere %	Sold la 31.12.2018	Pondere %	31.12.2018/ 31.12.2017, %
Active condiționale în valută					
Cumpărări curente	54,2	86,6	6,0	72,3	-88,9
Cumpărări la termen	7,7	12,3	2,3	27,7	-70,1
Alte active condiționale	0,7	1,1	0,0	0,0	-100,0
Total active condiționale	62,6	100,0	8,3	100,0	-86,7
Obligațiuni condiționale în valută					
Vânzări curente	54,2	87,6	6,0	71,4	-88,9
Vânzări la termen	7,7	12,4	2,2	26,2	-71,4
Alte obligațiuni condiționale	0,0	0,0	0,2	2,4	-
Total obligațiuni condiționale	61,9	100,0	8,4	100,0	-86,4
Active condiționale minus Obligațiuni condiționale	0,7		-0,1		
(Active condiționale minus Obligațiuni condiționale)/CNT (%)	0,11		-0,02		

Sursa: BNM

Tabelul A.13: Limite pe investiții și constrângeri aplicate de BNM în procesul de gestionare a riscului investițional

Riscuri	Metode de diminuare
Riscul de credit	* Investirea în contrapărți sigure, cu bonitate înaltă, stabilită de agențiile internaționale de rating Standard&Poor's, Moody's și Fitch Ratings (se utilizează ratingul mediu cotate de către cele trei agenții în baza a cel puțin două cotații). * Stabilirea unui rating minim admisibil al contrapărților autorizate pentru efectuarea tranzacțiilor. * Stabilirea limitelor în funcție de: tipul, durata și rating-ul instrumentelor investiționale, precum și de compoziția valutară. * Monitorizarea zilnică a limitelor pe investiții și respectarea limitelor de creditare. * Cuantificarea riscului de credit, utilizând coeficienții de default determinați de către agenția de rating Standard&Poor's, pentru fiecare tip de rating și în funcție de scadență. * Calculul lunar al pierderilor așteptate asociate riscului de credit în conformitate cu SIRC 9.
Riscul de piață	* Monitorizarea zilnică a riscului de piață se efectuează prin evaluarea la prețul de piață a veniturilor/pierderilor nerealizate de la fluctuația ratelor de schimb și din modificarea prețurilor la valorile mobiliare. * Riscul de piață aferent portofoliului de valori mobiliare investiționale este gestionat și monitorizat în baza metodologiei valorii expuse la risc (VaR și CVaR), care estimează potențialele pierderi financiare, bazate pe un șir de parametri și asumări pentru diferite modificări ale condițiilor pieței. * Monitorizarea riscului ratei dobânzii și determinarea sensibilității prețului valorilor mobiliare din portofoliile de investiții la modificarea ratelor dobânzii este evaluată aplicând PV01. * Stabilirea de către Comitetul executiv al BNM a compoziției valutare normative a portofoliului de investiții care urmărește acoperirea riscului valutar și optimizarea portofoliului printr-o corespundere adecvată a compoziției valutare a activelor și pasivelor, precum și printr-un orizont investițional acceptabil pentru asigurarea continuității deservirii obligațiilor externe curente și implementării politicilor monetare și valutare ale statului. Compoziția valutară normativă se determină în baza unei analize ample a compoziției valutare a comerțului de mărfuri și servicii, a datoriei externe și a valutei în care se efectuează intervențiile etc. Compoziția valutară a rezervelor poate devia în limita de +/-10 p.p de la compoziția valutară normativă. * Stabilirea de către Comitetul de investiții al BNM a structurii valutare a fiecărui subportofoliu și devierile admisibile. * Respectarea compoziției valutare normative și a structurii valutare a fiecărui subportofoliu.
Riscul de lichiditate	* Asigurarea lichidității prin depunerile la vedere și prin investirea în valori mobiliare cu lichiditate înaltă și nivel redus de risc. * Monitorizarea zilnică a riscului de lichiditate se efectuează și prin utilizarea unor benchmark-uri de piață stabilite pentru subportofoliile de investiții indexate în funcție de tipul instrumentelor și de valuta de investiții. Benchmark-urile folosite sunt indici de piață, recunoscuți și utilizați pe plan mondial la evaluarea comparativă a performanței și a riscurilor aferente portofoliilor de investiții. * Politica investițională a BNM permite gestionarea activă a rezervelor, cu devieri de instrumente și de durată limitate față de benchmark.

Sursa: BNM

Tabelul A.14: Dinamica structurii datoriilor sectorului bancar al Republicii Moldova pentru perioada 31.12.2017 - 31.12.2018

Denumirea articolului	31.12.2017	31.12.2018	Dinamica	
			mil. lei	%
Datorii financiare deținute pentru tranzacționare	0,0	-0,6	-0,6	0,0
Datorii financiare desemnate la valoarea justă prin profit sau pierdere	0,0	0,0	0,0	0,0
Datorii financiare evaluate la cost amortizat, inclusiv:	64 445,3	67 388,4	2 943,1	4,6
<i>depozite</i>	59 989,5	63 577,3	3 587,8	6,0
<i>alte datorii financiare</i>	4 455,8	3 811,1	-644,7	-14,5
Provizioane	365,9	394,8	28,9	7,9
Datorii privind impozitele	128,0	150,5	22,5	17,6
Alte datorii	799,7	927,6	127,9	16,0
Datorii incluse în grupurile de cedare clasificate drept deținute pentru vânzare	76,4	0,0	-76,4	-100,0
Total datorii	65 815,3	68 860,7	3 045,4	4,6

Sursa: BNM

Tabelul A.15: Dinamica plasărilor peste hotare ale băncilor din Republica Moldova (milioane lei)

Denumirea țării	31.12.2017		31.12.2018		Dinamica 31.12.2018/ 31.12.2017	
	mil. lei	ponderea (%)	mil. lei	ponderea (%)	mil. lei	(%)
Germania	3 299,7	33,7	3 721,1	41,8	421,5	12,8
Statele Unite ale Americii	2 122,1	21,7	1 490,0	16,7	-632,2	-29,8
Franța	1 198,6	12,3	1 180,9	13,3	-17,7	-1,5
Belgia	1 619,8	16,6	818,7	9,2	-801,1	-49,5
Italia	490,8	5,0	655,1	7,4	164,3	33,5
Austria	585,2	6,0	573,7	6,4	-11,5	-2,0
România	26,3	0,3	137,8	1,5	111,5	424,5
Rusia	139,3	1,4	101,2	1,1	-38,1	-27,3
Regatul Unit	125,9	1,3	70,7	0,8	-55,2	-43,9
Republica Irlanda	153,9	1,6	68,6	0,8	-85,3	-55,4
Belarus	9,1	0,1	3,7	0,04	-5,4	-59,6
Kazahstan	7,0	0,07	0,1	0,0	-6,9	-99,0
Altele	5,0	0,05	5,6	0,06	0,6	12,7
Singapore	0,0	0,0	68,3	0,8	68,3	100,0
Total pe toate țările:	9 782,8	100,0	8 895,4	100,0	-887,4	-9,07

Sursa: BNM

Tabelul A.16: Evoluția plăților decontate prin sistemul automatizat de plăți interbancare

Sistemul	Anul	Numărul (mii plăți)		Valoarea (mil. lei)		Valoarea medie pe tranzacție (mii lei)
		Total	Medie zilnică	Total	Medie zilnică	
SAPI	2017	12 877,1	50,7	1 229 411,7	4 840,2	95,5
	2018	12 949,1	50,9	1 193 213,4	4 697,7	92,1
Inclusiv						
SDBTR	2017	1 119,9	4,4	1 172 771,1	4 617,2	1 047,2
	2018	1 193,5	4,7	1 133 030,2	4 460,7	949,3
SCDN	2017	11 757,2	46,3	56 640,6	223,0	4,8
	2018	11 755,6	46,3	60 183,2	236,9	5,1

Sursa: BNM

Tabelul A.17: Caracteristicile monedelor jubiliare și comemorative - emisia 2018

Denumirea monedei	Valoarea nominală	Metal	Greutate (gr)	Diametru (mm)	Tiraj (ex.)
Seria „Evenimente istorice”					
100 de ani de la Unirea Basarabiei cu România	1000 lei	Aur 999,9/1000	31,1	37,0	300
	100 lei	Argint 999/1000	31,1	37,0	1200
Seria „Aleea Clasicilor din Grădina Publică „Ștefan cel Mare și Sfânt” din mun. Chișinău”					
Constantin Negruzzi	100 lei	Aur 999,9/1000	7,8	24,0	100
	50 lei	Argint 999/1000	13,0	28,0	200
Seria „Personalități”					
Mihail Berezovschi – 150 de ani de la naștere	50 lei	Argint 999/1000	13,0	28,0	250
George Meniuc – 100 de ani de la naștere	50 lei	Argint 999/1000	13,0	28,0	250
Ion Druță – 90 de ani de la naștere	50 lei	Argint 999/1000	13,0	28,0	250
Seria „Femei celebre”					
Ada Zevin – 100 de ani de la naștere	50 lei	Argint 999/1000	16,5	30,0	300
Seria „Cartea Roșie a Republicii Moldova”					
Șoim dunărean (Falco-Cherrug)	50 lei	Argint 999/1000	16,5	30,0	300
Seria „Conace boierești”					
Conacul familiei Ralli din satul Dolna, raionul Strășeni	50 lei	Argint 999/1000	16,5	30,0	300
Seria „Mănăstirile Moldovei”					
Mănăstirea „Sfântul Mare Mucenic Teodor Tiron” din Chișinău	50 lei	Argint 999/1000	16,5	30,0	300
Seria „Știință și inovare”					
Mihai Marinciuc – 80 de ani de la naștere	50 lei	Argint 999/1000	13,0	28,0	200
Ivan Mocan – 100 de ani de la naștere	50 lei	Argint 999/1000	13,0	28,0	200

Sursa: BNM

Tabelul A.18: Aranjamente financiare cu FMI de care a beneficiat Banca Națională a Moldovei

Tipul facilității	Suma aprobată până la 31.12.2018	Suma debursată până la 31.12.2018	Pondere de debursărilor în suma total aprobată	Stoc la 31.12.2018	Stoc la 31.12.2018
	(mil. DST)	(mil. DST)	(%)	(mil. DST)	(mil. USD)
Facilitatea de Finanțare Extinsă (EFF)	374,70	272,02	72,60	109,56	156,14
Facilitatea de Creditare Extinsă (ECF)	311,56	191,58	61,49	47,51	67,44

Sursa: BNM

Tabelul A.19: Rezultatul net din implementarea politicii monetare și al activităților ce țin de relațiile cu Guvernul Republicii Moldova

	2018	2017	Diferența 2018/2017	Diferența absolută
	mii lei	mii lei	%	mii lei
Depozite overnight	(20 216)	(55 473)	(63,56)	35 256
Rezerve obligatorii	(442 522)	(534 322)	(17,18)	91 800
Conturi și depozite ale Ministerului Finanțelor	(115 671)	(93 147)	24,18	(22 523)
Operațiuni de piață monetară	(544 104)	(519 828)	4,67	(24 276)
Activitatea de creditare și deținerea portofoliului de VMS	821 900	754 353	8,95	67 547
Rezultat net	(300 613)	(448 418)	(32,96)	147 805

Sursa: BNM

Tabelul A.20: Rezultatul net obținut în urma gestionării rezervelor valutare deținute de Banca Națională a Moldovei

	2018	2017	Diferența 2018/2017	Diferența absolută
	mii lei	mii lei	%	mii lei
Valori mobiliare în valută	504 750	326 793	54,46	177 957
Depozite	273 998	188 975	44,99	85 023
Diferențe de curs valutar	7 220	44 617	(83,82)	(37 397)
Comisioane și taxe	(9 936)	(18 863)	(47,33)	8 927
Rezultat net	776 032	541 522	43,31	234 511

Sursa: BNM

Tabelul A.21: Evoluția cursului oficial de schimb

	2018		2017	
	mediu pe perioadă	la finele anului	mediu pe perioadă	la finele anului
USD/MDL	16,8031	17,1427	18,4902	17,1002
EUR/MDL	19,8442	19,5212	20,8282	20,4099
GBP/MDL	22,4380	21,6511	23,7824	22,9715
XDR/MDL	23,7875	23,7710	25,6155	24,2942
XAU/MDL	685,5073	695,1387	746,9164	710,1013

Sursa: BNM

Tabelul A.22: Ponderea pozițiilor bilanțiere semnificative (%) și ratele medii anuale aferente instrumentelor financiare (%)

	2018		2017	
	Pondere %	Rata medie anuală a dobânzii, %	Pondere %	Rata medie anuală a dobânzii, %
ACTIVE	100.00	-	100.00	-
Active externe	77,99	1,57	76,88	1,14
Valori mobiliare de stat	21,75	5,08/1,40/5,30	22,89	6,62/1,40/5,30
Credite acordate (pe termen scurt/mediu)	0,03	-	0,04	-
Alte active	0,23	-	0,20	-
PASIVE	100.00	-	100.00	-
Moneda națională în circulație	33,39	-	31,01	-
Disponibilități ale Guvernului, inclusiv:	13,06	-	12,95	-
<i>la vedere, MDL</i>	5,59	1,60	6,72	1,66
<i>la termen, MDL</i>	0,86	7,15	0,77	7,61
<i>la vedere, VLC</i>	6,61	-	5,46	-
Disponibilități ale băncilor, inclusiv:	27,72	-	23,56	-
<i>conturi LORO, inclusiv:</i>	22,48	-	17,17	-
<i>rezerve obligatorii în MDL remunerate</i>	-	3,50	-	5,19
<i>rezerve obligatorii în VLC remunerate</i>	5,01	0,35	5,35	0,48
<i>depozite overnight</i>	0,18	3,50	0,99	5,24
Certificatele BNM (plasate)	8,86	6,50	13,59	8,11
Credite primite de la FMI (EFF)	5,26	1,94	6,67	1,53
Alte obligațiuni	6,22	-	6,32	-
Capital și rezerve	5,49	-	5,90	-

Sursa: BNM

Tabelul A.23: Capital și rezerve

	31 decembrie 2018	31 decembrie 2017
	mii lei	mii lei
Capital autorizat	902 970	902 970
Fondul general de rezervă	1 697 608	1 448 482
Total capital statutar	2 600 578	2 351 452
Rezerva veniturilor nerealizate din diferențele de curs de la reevaluarea stocurilor valutare	1 230 866	1 479 755
Rezerva veniturilor nerealizate din diferențele de la reevaluarea valorilor mobiliare investiționale	178 427	164 542
Alte rezerve	986	8 967
Total capital și rezerve	4 010 857	4 004 716

Sursa: BNM

Tabelul A.24: Lista hotărârilor Consiliului de supraveghere și ale Comitetului executiv publicate în Monitorul Oficial al Republicii Moldova în anul 2018

Hotărârile Consiliului de supraveghere					
Nr. d/o	Nr. HCS	Data aprobării	Titlul HCS	Publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova	
				număr/articol	data
1	5	22.02.2018	Cu privire la punerea în circulație ca mijloc de plată a monedelor metalice noi	67/323	28.02.2018
2	7	16.03.2018	Cu privire la punerea în circulație ca mijloc de plată și în scop numismatic a unor monede comemorative și jubiliare	95-104/424	23.03.2018
3	26	16.11.2018	Cu privire la punerea în circulație a monedei metalice de circulație cu caracter comemorativ, emisia 2018	440/1701	29.11.2018
4	35	21.12.2018	Cu privire la punerea în circulație ca mijloc de plată și în scop numismatic a unor monede jubiliare și comemorative	513-525/1848	28.12.2018
Hotărârile Comitetului executiv					
Nr. d/o	Nr. HCE	Data aprobării	Titlul HCE	Publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova	
				număr/articol	data
1	17	30.01.2018	Cu privire la nivelul ratelor dobânzilor Băncii Naționale a Moldovei și la norma rezervelor obligatorii	33-39/141	02.02.2018
2	22	07.02.2018	Cu privire la abrogarea Hotărârii privind modul de stabilire a ratei de bază a Băncii Naționale a Moldovei la creditele pe termen lung	48-57/252	16.02.2018
3	29	13.02.2018	Cu privire la aprobarea Regulamentului privind condițiile și modul de efectuare a operațiunilor valutare	68-76/343	02.03.2018
4	30	13.02.2018	Cu privire la modificarea și completarea unor acte normative ale Băncii Naționale a Moldovei	68-76/344	02.03.2018
5	39	01.03.2018	Cu privire la nivelul ratelor dobânzilor Băncii Naționale a Moldovei și la norma rezervelor obligatorii	77-83/393	09.03.2018
6	42	02.03.2018	Cu privire la aprobarea Instrucțiunii privind modul de întocmire și prezentare de către bănci a rapoartelor FINREP la nivel individual	95-104/425	23.03.2018
7	47	14.03.2018	Cu privire la aprobarea Regulamentului privind cerințele minime pentru sistemele informaționale și de comunicare ale băncilor	113-120/491	06.04.2018
8	78	11.04.2018	Cu privire la aprobarea Regulamentului cu privire la operațiunile cu numerar în băncile din Republica Moldova	133-141/585	27.04.2018
9	88	03.05.2018	Cu privire la nivelul ratelor dobânzilor Băncii Naționale a Moldovei și la norma rezervelor obligatorii	150-155/653	11.05.2018
10	89	03.05.2018	Cu privire la modificarea și completarea Instrucțiunii privind modul de întocmire și prezentare de către bănci a rapoartelor în scopuri prudențiale	157-166/707	18.05.2018
11	90	03.05.2018	Cu privire la modificarea și completarea Instrucțiunii privind modul de întocmire și prezentare de către bănci a rapoartelor primare în vederea identificării și supravegherii riscului de credit	157-166/708	18.05.2018
12	109	24.05.2018	Cu privire la aprobarea Regulamentului cu privire la fondurile proprii ale băncilor și cerințele de capital	183-194/899	08.06.2018
13	110	24.05.2018	Cu privire la aprobarea Regulamentului cu privire la amortizoarele de capital ale băncilor	183-194/900	08.06.2018
14	111	24.05.2018	Cu privire la aprobarea Regulamentului cu privire la tratamentul riscului de credit pentru bănci potrivit abordării standardizate	183-194/901	08.06.2018
15	112	24.05.2018	Cu privire la aprobarea Regulamentului cu privire la tehnicile de diminuare a riscului de credit utilizate de bănci	183-194/902	08.06.2018
16	113	24.05.2018	Cu privire la aprobarea Regulamentului cu privire la tratamentul riscului operațional pentru bănci potrivit abordării de bază și abordării standardizate	183-194/903	08.06.2018
17	114	24.05.2018	Cu privire la aprobarea Regulamentului cu privire la tratamentul riscului de piață potrivit abordării standardizate	183-194/904	08.06.2018
18	115	24.05.2018	Cu privire la aprobarea Regulamentului cu privire la tratamentul riscului de decontare/livrare pentru bănci	183-194/905	08.06.2018
19	116	24.05.2018	Cu privire la aprobarea Regulamentului cu privire la calculul de către bănci al ajustărilor specifice și al ajustărilor generale pentru riscul de credit	183-194/906	08.06.2018
20	117	24.05.2018	Cu privire la aprobarea Instrucțiunii cu privire la prezentarea de către bănci a rapoartelor COREP în scopuri de supraveghere și modificarea Instrucțiunii cu privire la modul de întocmire și prezentare de către bănci a rapoartelor în scopuri prudențiale	183-194/907	08.06.2018
21	118	24.05.2018	Cu privire la aprobarea Regulamentului cu privire la auditul extern al băncilor	183-194/908	08.06.2018
22	133	05.06.2018	Cu privire la nivelul ratelor dobânzilor Băncii Naționale a Moldovei și la norma rezervelor obligatorii	183-194/909	08.06.2018

Sursa: BNM

Tabelul A.25: Lista hotărârilor Consiliului de supraveghere și ale Comitetului executiv publicate în Monitorul Oficial al Republicii Moldova în anul 2018 (continuare)

Nr. d/o	Nr. HCE	Data aprobării	Titlul HCE	Publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova	
				număr/articol	data
23	144	19.06.2018	Cu privire la modificarea și completarea Regulamentului cu privire la deținerea cotelor de participare în capitalul social al băncii	347-357/1395	14.09.2018
24	158	11.07.2018	Cu privire la aprobarea Regulamentului privind supravegherea Depozitarului central unic al valorilor mobiliare	277-284/1169	27.07.2018
25	159	11.07.2018	Cu privire la aprobarea Regulamentului privind condițiile de acordare, suspendare și retragere a calității de participant la Depozitarul central unic al valorilor mobiliare	277-284/1170	27.07.2018
26	170	19.07.2018	Cu privire la aprobarea Regulamentului cu privire la plasarea, tranzacționarea și răscumpărarea valorilor mobiliare de stat în formă de înscriere în cont	277-284/1171	27.07.2018
27	171	19.07.2018	Cu privire la aprobarea, modificarea și abrogarea unor acte normative ale Băncii Naționale a Moldovei	277-284/1172	27.07.2018
28	190	27.07.2018	Cu privire la nivelul ratelor dobânzilor Băncii Naționale a Moldovei și la norma rezervelor obligatorii	285-294/1197	03.08.2018
29	193	31.07.2018	Cu privire la stabilirea societăților de tip O-SII și aprobarea amortizoarelor de capital ale băncilor	285-294/1198	03.08.2018
30	200	09.08.2018	Cu privire la aprobarea Regulamentului cu privire la cerințele privind prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului în activitatea băncilor	321-332/1311	24.08.2018
31	201	09.08.2018	Cu privire la aprobarea Regulamentului cu privire la cerințele privind prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului în activitatea caselor de schimb valutar și hotelurilor	321-332/1312	24.08.2018
32	202	09.08.2018	Cu privire la aprobarea Regulamentului cu privire la cerințele privind prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului în activitatea prestatorilor de servicii de plată nebankari	321-332/1313	24.08.2018
33	203	09.08.2018	Cu privire la modificarea și abrogarea unor acte normative ale Băncii Naționale a Moldovei	321-332/1314	24.08.2018
34	220	04.09.2018	Cu privire la nivelul ratelor dobânzilor Băncii Naționale a Moldovei și la norma rezervelor obligatorii	347-357/1396	14.09.2018
35	237	26.09.2018	Cu privire la modificarea Regulamentului cu privire la sistemul automatizat de plăți interbancare, aprobat prin Hotărârea Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei nr.53 din 2 martie 2006	377-383/1490	05.10.2018
36	244	03.10.2018	Cu privire la modificarea punctului 37 din Regulamentul privind condițiile și modul de efectuare a operațiunilor valutare	384-395/1520	12.10.2018
37	260	24.10.2018	Cu privire la modificarea Regulamentului cu privire la calculul drepturilor de vot și înregistrarea transferului dreptului de proprietate asupra acțiunilor băncilor, aprobat prin Hotărârea Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei nr.130/2013	430-439/1699	23.11.2018
38	268	31.10.2018	Cu privire la nivelul ratelor dobânzilor Băncii Naționale a Moldovei și la norma rezervelor obligatorii	416-422/1652	09.11.2018
39	269	31.10.2018	Cu privire la stabilirea ratei amortizorului anticiclic pentru expunerile din credite situate în Republica Moldova	416-422/1653	09.11.2018
40	275	14.11.2018	Cu privire la modificarea unor acte normative ale Băncii Naționale a Moldovei	440/1700	29.11.2018
41	282	28.11.2018	Cu privire la Regulamentul privind controalele pe teren (inspecțiile) la bănci	462-466/1774	12.12.2018
42	292	29.11.2018	Cu privire la aprobarea Regulamentului cu privire la cerințele față de membrii organului de conducere al băncii, al societății financiare holding sau holding mixte, conducătorii sucursalei unei bănci din alt stat, persoanele care dețin funcții-cheie și față de lichidatorul băncii în proces de lichidare	462-466/1775	12.12.2018
43	298	12.12.2018	Cu privire la nivelul ratelor dobânzilor Băncii Naționale a Moldovei și la norma rezervelor obligatorii	499-503/1823	21.12.2018
44	303	13.12.2018	Cu privire la modificarea Planului de conturi al evidenței contabile în băncile licențiate din Republica Moldova	499-503/1824	21.12.2018
45	319	20.12.2018	Cu privire la modificarea Instrucțiunii cu privire la modul de completare de către băncile licențiate a Raportului privind statistica monetară, aprobate prin Hotărârea Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei nr. 255/2011	1-5/54	04.01.2019
46	320	20.12.2018	Cu privire la modificarea Instrucțiunii privind modul de întocmire și prezentare de către bănci a rapoartelor FINREP la nivel individual, aprobate prin Hotărârea Comitetului executiv al Băncii Naționale a Moldovei nr. 42/2018	1-5/55	04.01.2019
47	322	20.12.2018	Cu privire la aprobarea Regulamentului privind cadrul de administrare a activității băncilor	1-5/56	04.01.2019
48	324	20.12.2018	Cu privire la modificarea unor acte normative ale Băncii Naționale a Moldovei în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului	1-5/57	04.01.2019

Sursa: BNM

Tabelul A.26: Evoluția proiectelor majore ale BNM pe parcursul anului 2018

Nr. d/o	Denumirea proiectului	Obiectivul strategic de referință	Obiectivele proiectului	Perioada inițierii	Realizări	Pașii următori pentru 2019
1.	Implementarea soluției pentru eficientizarea procesului de licențiere, autorizare și notificare	3. Consolidarea sectorului bancar și implementarea supravegherii bazate pe risc	Asigurarea unei gestiuni centralizate, eficiente și transparente a relațiilor BNM cu toate contrapărțile cu care interacționează în cadrul proceselor de licențiere, autorizare și notificare, precum și asigurarea utilizatorilor BNM cu un instrument modern, menit să faciliteze realizarea sarcinilor de bază prin sporirea gradului de automatizare a proceselor	Trim. III, 2015	Pe parcursul anului 2018 proiectul a continuat cu derularea fazelor rămase de implementare, fiind finalizate etapele ce au ținut de implementarea/construcția, testarea, lansarea în producție, precum și lansarea în exploatare experimentală a soluției informatice. De asemenea, a fost desfășurată instruirea utilizatorilor. În trimestrul III a avut loc acceptanța finală a soluției informatice, precum și încheierea proiectului. Odată cu încheierea proiectului a fost inițiată utilizarea sistemului informatic cu privire la licențiere, autorizare și notificare pentru prezentarea de către casele de schimb valutar și hoteluri a rapoartelor zilnice privind cursurile de cumpărare/vânzare și a rapoartelor lunare privind operațiunile de schimb valutar efectuate.	Utilizarea tuturor funcționalităților sistemului informatic, odată cu aprobarea modificărilor legislative și, respectiv, la reglementările aferente proceselor de licențiere, autorizare și notificare.
2.	Implementarea soluției pentru eficientizarea procesului de monitorizare a	3. Consolidarea sectorului bancar și implementarea supravegherii bazate pe risc	Eficientizarea procesului de monitorizare, consolidarea capacității BNM în	Trim. III, 2014	Pe parcursul anului 2018 s-a lucrat asupra ajustării și actualizării documentației de atribuire (inclusiv caietul de sarcini) pentru inițierea procedurii de achiziție prin licitație	Inițierea procedurii de licitație publică, în vederea achiziționării soluției informatice și a serviciilor de implementare.

Nr. d/o	Denumirea proiectului	Obiectivul strategic de referință	Obiectivele proiectului	Perioada inițierii	Realizări	Pașii următori pentru 2019
	transparenței acționarilor și analiză la distanță în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului		domeniul creșterii nivelului de transparență în structura de proprietate a băncilor licențiate, prin aplicarea unui control continuu, precum și automatizarea procesului de monitorizare a transparenței acționarilor. Obținerea informației cu privire la expunerea sectorului bancar și/sau a fiecărei bănci în parte în activitate la riscul de spălare a banilor și finanțare a terorismului. Aplicarea mai largă a supravegherii bancare bazate pe risc, ținând cont de tendințele actuale de dezvoltare a mijloacelor și metodelor de spălare a banilor și finanțare a terorismului.		deschisă. Tot pe parcursul acestui an au fost aprobate Regulamentele cu privire la cerințele privind prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului în activitatea entităților supravegheate de BNM. Totodată, s-a aplicat pentru identificarea suportului financiar din partea unui donator extern.	

Nr. d/o	Denumirea proiectului	Obiectivul strategic de referință	Obiectivele proiectului	Perioada inițierii	Realizări	Pașii următori pentru 2019
3.	Crearea Depozitarului Central Unic al valorilor mobiliare (DCU)	4. Sporirea calității monedei naționale și a nivelului de utilizare a plăților fără numerar	Crearea unui Depozitar central unic al valorilor mobiliare în RM, care va desfășura următoarele activități de bază în privința valorilor mobiliare corporative, valorilor mobiliare de stat, precum și instrumentelor pieței monetare, emise de BNM: - înregistrarea inițială a valorilor mobiliare VM - deschiderea și administrarea conturilor de VM - gestionarea unui sistem de decontare a VM	Iulie 2016	În trimestrul II al anului 2018 a fost semnat contractul de implementare a soluției informatice pentru DCU. Totodată, a avut loc constituirea și înregistrarea DCU, au fost desemnate organele de conducere și au avut loc angajări de personal. Au fost aprobate regulile, regulamentele și politicile interne ale DCU. Urmare derulării tuturor fazelor relevante aferente primei etape a proiectului, în trimestrul III 2018 a avut loc semnarea actului de acceptanță finală pentru etapa I, urmare căruia DCU și-a inițiat activitatea, operând la etapa inițială cu valorile mobiliare de stat emise de Ministerul Finanțelor și instrumentele financiare ale BNM. Totodată, în luna iulie 2018, a fost inițiată etapa a II a proiectului cu privire la valorile mobiliare corporative, fiind desfășurate și finalizate fazele de Analiză, Design și Construcție. Au fost realizate toate formalitățile cu privire la acoperirea financiară de către The Financial Services Volunteer Corps (FSVC) a plăților aferente etapei a II a proiectului.	Desfășurarea și acceptanța fazelor de testare, Go-Live și training pentru etapa a II-a a proiectului. Ajustarea regulilor interne/regulamentelor și politicilor interne ale DCU în contextul operațiunilor cu valori mobiliare corporative. Acceptanța finală a etapei a II-a, precum și acceptanța generală a proiectului. Inițierea activității DCU cu privire la operațiunile ce țin de valorile mobiliare corporative.

Nr. d/o	Denumirea proiectului	Obiectivul strategic de referință	Obiectivele proiectului	Perioada inițierii	Realizări	Pașii următori pentru 2019
4.	Implementarea unui Sistem integrat de management al resurselor umane	5. Consolidarea capacității și a eficienței instituționale	Implementarea unui sistem nou de salarizare bazat pe evaluarea posturilor. Echitatea internă a posturilor și salariilor. Competitivitatea externă a BNM pe piața muncii. Personal cu un nivel sporit de calificare. Îmbunătățirea climatului organizațional și creșterea loialității angajaților.	Trim. I, 2017	Prima etapă a proiectului, realizată cu suportul consultanților externi, a fost finalizată în perioada primului semestru al anului 2018. Pe parcursul semestrului I au fost realizate: ✓ Evaluarea tuturor posturilor BNM ✓ Elaborarea arhitecturii familiilor de posturi din cadrul BNM ✓ Elaborarea Dicționarului de Competențe BNM ✓ Definirea și aprobarea noii politici salariale a BNM ✓ Stabilirea criteriilor de evoluție în carieră ✓ Evaluarea comportamentală a unui eșantion de 30 de angajați ✓ Derularea sesiunilor de follow up aferente programului de dezvoltare denumit “Campioni ai Schimbării” ✓ Definirea unui proces de Management al Talentului În iulie 2018 a fost implementat un nou sistem de salarizare al angajaților BNM bazat pe valoarea postului și aliniat la piața de referință.	Implementarea managementului carierei și managementului talentelor, precum și racordarea celorlalte elemente ale sistemului de resurse umane la rezultatele proiectului.

Nr. d/o	Denumirea proiectului	Obiectivul strategic de referință	Obiectivele proiectului	Perioada inițierii	Realizări	Pașii următori pentru 2019
5.	Transform BNM	5. Consolidarea capacității și a eficienței instituționale	Asigurarea evaluării și transformării proceselor de activitate ale BNM ce țin de operațiunile bancare și gestionarea resurselor financiare, materiale și umane, precum și asigurarea modernizării sistemului informatic bancar al BNM, astfel încât să fie atins obiectivul de sporire a eficienței activității operaționale a BNM. Scopul urmărit în cadrul proiectului Transform BNM se axează pe o transformare multidimensională a organizației cu menirea de a asigura o aliniere maximă la obiectivele sale strategice. Această abordare este bazată pe modelul de arhitectură de scară largă la nivel de organizație (Enterprise Architecture), care odată implementat	Martie 2012	În contextul finalizării primei etape în cadrul proiectului ce ține de implementarea Depozitarului Central Unic al Valorilor mobiliare și a faptului că, drept rezultat, procesele de activitate ale BNM aferente domeniului de implementare a politicii monetare au suferit modificări, pe parcursul anului 2018 au fost revizuite și actualizate cerințele funcționale, non-funcționale aferente sistemului informațional. Totodată, au fost organizate ședințele de lucru, precum și modificarea documentației de atribuire urmare a noilor modificări la Legea cu privire la achizițiile publice și implementarea noului sistem informatic național de achiziții publice.	Inițierea procedurii de achiziție pentru procurarea sistemului informatic și a serviciilor de implementare aferente.

Nr. d/o	Denumirea proiectului	Obiectivul strategic de referință	Obiectivele proiectului	Perioada inițierii	Realizări	Pașii următori pentru 2019
			asigură corelarea proceselor de activitate, structurii organizatorice, personalului, sistemelor aplicative, informațiilor, tehnologiilor etc. la obiectivele organizației.			
6.	Implementarea unui sistem informatic de gestionare a operațiunilor cu numerar	5. Consolidarea capacității și a eficienței instituționale	Transformarea proceselor de activitate ale BNM aferent operațiunilor de gestiune a numerarului și modernizarea sistemului informatic bancar al BNM, întru eficientizarea activității operaționale a BNM	Decembrie 2015	Urmare deciziei privind achiziționarea sistemului informatic pentru gestionarea operațiunilor cu numerar, în lot separat față de sistemul informatic pentru operațiuni bancare (CBS), pe parcursul anului 2018 au fost examinate cerințele în vederea corelării celor stabilite pentru achiziționarea CBS și cele pentru achiziționarea sistemului de gestiune a operațiunilor cu numerar. Tot în această perioadă au fost desfășurate activități de ajustare a caietului de sarcini cu cerințele funcționale, având în vedere ultimele modificări în derularea proceselor ce țin de gestiunea numerarului.	Inițierea procedurii de achiziție pentru procurarea sistemului informatic pentru gestionarea operațiunilor cu numerar, precum și a serviciilor de implementare aferente.

